

**ДАН МИЛМАН**  
**СВЕЩЕНОТО ПЪТУВАНЕ НА**  
**МИРНИЯ ВОИН**

Превод от английски: Станимир Йотов, 2004

[chitanka.info](http://chitanka.info)

*На жена ми, Джой,  
за постоянната ѝ подкрепа и напътствия,  
и на дъщерите ми Холи, Сиера и Чайна,  
които ми напомнят за важните неща.*

## ПРЕДГОВОР

*Какво би станало, ако заспиш, и като заспиш, започнеш да сънуваш; какво би станало, ако започнеш да сънуваш, че си отишъл на небето, и там откъснеш едно необикновено, красиво цвете, и какво би станало, ако се събудиш и откриеш това цвете в своята ръка? О, какво би станало тогава?*

Самюел Тейлър Колридж

Моята първа книга „Пътят на мирния воин“ е разказ за преживяванията ми, които отвориха очите и сърцето ми и разшириха житейския ми кръгзор. Читателите на тази книга си спомнят, че през 1968 г., след период на изпитания и обучение със Сократ — старият „воин от сервизната бензиностанция“, който стана мой наставник — аз бях изпратен в продължение на осем години да усвоя ученията му и да се подготвя за окончателния сблъсък, описан в края на тази книга.

„Свещеното пътуване на мирния воин“ в известен смисъл е продължение на първата ми книга, но за разлика от повечето продължения, то не започва в края на предишната част, а вместо това се фокусира върху един период от предишната книга, след като Сократ ме изпрати да пътувам по света, за да бъда посветен в пътя на мирния воин.

Аз споменавам накратко за тези години в „Пътят на мирния воин“, но реших да не разказвам всичко, преди да осъзная истински значението на онова, което се беше случило.

В разказа си наричам този период „изгубените години“, защото те започнаха с мои вътрешни конфликти и разбити мечти — период на объркване и разочарование, отпратил ме на едно пътуване, в което открих себе си и пробудих визията, прозрението и вярата, открити със Сократ, и след това по някакъв начин изгубени.

Тази книга разказва за първите стъпки на пътуването. Историята започва през 1973 година. Тогава бях на двадесет и шест години. Аз действително пътувах по света, преживях необикновени неща, срещнах забележителни хора, но в разказа си смесвам фактите с въображение, впитайки всички нишки на живота си в една канава, която се простира в други нива на реалността.

Представяйки мистичните учения като разказ, аз се надявам да вдъхна нов живот в древната мъдрост и да напомня на читателя, че всички наши пътувания са свещени, и че животът на всички ни е едно приключение.

Дан Милман

Сан Рафаел, Калифорния  
Зимата на 1991 г.

# БЛАГОДАРНОСТ

Изразявам най-дълбоката си признателност към следните хора, които помогнаха пряко или косвено за създаването на този ръкопис: на Майкъл Букбайндър — за неговите практически мъдри съвети, ясен поглед и силен дух; на Сандра Нел, моята асистентка в проучванията, хаитянския историк Ричард Маркс; Карел Фарел, Девъди Бърман, доктор по медицина, и Том Макбрум за техните вещи насоки; на Уейн Гътри и Бела Кориш за това, че осветиха пътя ми; и на Серхе Кахили Кинг, градския шаман.

Специални благодарности на моя редактор и понякога съветник Нанси Гримли Карлтън. Благодаря също на Линда Крамер, Джой Милан, Джон Кайфър, Ед Келог, Жан Шели и Майкъл Гуенли за това, че вдъхнаха живот на третата редакция. И най-накрая изказвам най-дълбоката си признателност на Хол и Линда Крамер за тяхната подкрепа и ентузиазъм.

# ПРОЛОГ

## ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА СОКРАТ

*Свободната воля не означава, че определяш програмата, а само, че ти решаваш с какво да се заемеш през даден период.*

*„Курс по чудеса“*

Късно през нощните смени в една стара сервизна бензиностанция на „Тексако“ по време на подготовката ми, която варираше от медитация до чистене на тоалетни, от дълбокото самопроникване до подмяната на автомобилни свещи, Сократ понякога споменаваше за хора и места, които може някой ден да посетя с оглед на „настоящото ми обучение“.

Веднъж той отвори дума за жена-шаман в Хаваите; друг път говореше за някаква специална школа за воители, скрита някъде в Япония. Той още разказваше за някаква свещена книга в пустинята, която хвърляла светлина върху смисъла на живота.

Естествено тези неща будеха любопитството ми, но когато го помолех да ми разкаже повече, той обикновено променяше темата и затова никога не узнах със сигурност дали жената, школата или книгата действително съществуват.

През 1968 г., точно преди да ме изпрати на път, Сократ отново отвори дума за жената-шаман.

Аз ѝ писах преди около година и и споменах за теб — рече той. — Тя отговори на писмото и каза, че може и да се заеме с обучението ти. Това е голяма чест — добави той и подхвърли, че трябва да се срещна с нея, когато му дойде времето.

— Но къде да я намеря? — попитах аз.

— Писмото ѝ беше написано върху бланка на някаква банка.

— Коя банка? — продължих да го разпитвам.

— Не си спомням. Някъде в Хонолулу, струва ми се.

— Мога ли да видя писмото?

— Не е у мен вече.

— Тя има ли си име? — попитах аз, изгубил вече търпение.

— Тя има няколко имена. Не зная кое точно използва в момента.

— Е добре, кажи ми поне как изглежда.

— Трудно е да се каже. Не съм я виждал от години.

— *Сократ*, помогни ми, моля те.

Старецът махна с ръка и рече:

— Казах та вече, Дани — тук съм, за да те подкрепям, а не да правя живота ти по-лесен. Ако не можеш да я намериш, значи още не си готов.

Поех си дълбоко въздух и преброих до десет.

— Ами онези *други* хора и места, които спомена? Сократ ми хвърли гневен поглед.

— Да ти приличам на туристически агент? Просто следвай интуицията си. Довери се на инстинктите си. Открий първо нея и след това всяко нещо ще води до следващото.

По-късно, докато крачех към апартамента си в тихите сутрешни часове, си мислех какво ми беше казал Сократ и какво не. Ако съм се „навъртал в квартала, без да ходя никъде другаде“, беше отбелязал той, *можело* да ми хрумне да се свържа с една безименна жена без адрес, която *може би* все още работела в някаква банка в Хонолулу. Но може пък и да не била вече там. Ако съм я откриел, тя евентуално *можела* да ми предаде някакви знания и да ме насочи към други хора и места, споменати от него.

Докато лежах в леглото си тази нощ, ми се искаше да тръгна направо към летището и да хвана самолет за Хонолулу, но бях ангажиран с някои по-неотложни неща. Предстоеше ми да се състезавам за последен път в Националния академичен шампионат по гимнастика, след това да се дипломирам и да се оженя. Моментът едва ли беше подходящ да отпрашвам към Хавайте в преследване на празни блянове. Взимайки това решение, аз потънах в сън, продължил в известен смисъл цели пет години. И преди да се събудя, в момента когато изскочих от тигана на Сок и се озовах в огъня на ежедневието, аз щях да откроя, че въпреки цялото ми обучение и духовно усъвършенстване, съм неподготвен за предстоящите събития.

# КНИГА ПЪРВА

## НАКЪДЕ ВОДИ ДУХЪТ

*Ето кое е най-важното: Всеки миг да  
бъдеш готов да пожертваш онова, което си, в  
името на онова, което можеш да бъдеш.*

Чарлз Дюбоа



## НАПРАВО ОТ ТИГАНА

*Просветлението не се състои просто в това да имаш видения и да виждаш сияйни форми, но и да хвърлиш светлина в мрака. Втората процедура е по-трудна и по тази причина непопулярна.*

Карл Юнг

Плаках през нощта на сватбата си. Спомням си всичко ясно. Линда и аз се оженихме, когато бях последна година в университета в Бъркли. Събудих се необяснимо подтиснат малко преди зазоряване, измъкнах се изпод изпомачканите завивки, докато светът навън все още тънеше в мрак и излязох навън в хладната утрин. Дръпнах зад себе си плъзгащата се врата, за да не събудя спящата си съпруга и почувствах гърдите ми да се надигат. Плаках дълго без да знам защо.

„Как беше възможно да се чувствам толкова нещастен при положение, че трябваше да бъда щастлив?“, питах се аз. Единственият отговор беше дълбоко тревожното предусещане, че съм забравил нещо важно, и че някак си съм се отклонил от предназначения курс на живота си. Това чувство щеше да хвърли сянка върху целия ми брак.

След дипломирането си аз се разделих с блясъка и хвалебствията, съпътстващи живота на една спортна звезда и се оттеглих в относителна анонимност. Линда и аз се преместихме в Лос Анжелис, където за първи път се изправих лице в лице с отговорностите на реалния свят. Разполагах с колоритно минало, колежанска диплома и бременна съпруга. Време беше да си намеря работа.

След непродължителни опити да продавам застраховки живот, да се подвизавам като каскадьор в Холивуд и да стана поръчков писател,

накрая аз успях да си намеря работа като треньор по гимнастика в Станфордския университет.

Въпреки тази сполука, след раждането на дъщеря ни Холи, непрекъснато ме спохождаше мъчителното чувство, че пропускам нещо важно. Неспособен да обясня и дори да споделя за това чувство с Линда и останал без напътствията на Сократ, аз пропъдих колебанията си и се опитах да играя ролите на „съпруг“ и „баща“, напомнящи ми на дължностни характеристики, които така и никога не ми станаха по мярка, подобно на твърде тесен костюм.

Изминаха четири години. Войната във Виетнам, кацането на Луната и аферата Уотъргейт бяха фон на моя по-малък свят на университетски интриги, професионални аспирации и семейни отговорности.

Животът в колежа ми изглеждаше много по-прост: учене, тренировки, развлечения и любовни истории. Знаех правилата на играта. Но сега те бяха различни. Самото ежедневие ме подлагаше на изпити и по никакъв начин не можех да надхитря този учител въпреки цялата си изобретателност. Можех да надхитря само себе си и аз продължавах да правя това с твърдоглава непоколебимост.

Отдаден на видението си за къщата с бяла ограда и двете коли в гаража, аз продължих да отричам смътните си духовни копнежи и бях твърдо решен да осъществя целите си. В края на краищата в много отношения Линда беше чудесен човек и щеше да бъде глупаво от моя страна да захвърля всичко това. Освен това трябваше да мисля и за дъщеря си.

Моето окопаване в „реалния свят“ продължи да се втвърдява подобно на бетон, а уроците и преживелиците ми със Сократ започнаха да избледняват като носталгични снимки в албум за изрезки — серия от неясни образи от друго време, от друг свят, един блян от миналото. С всяка следваща година думите на Сократ за жената в Хаваите, училището в Япония и книгата в пустинята ми се струваха все по-малко реални, докато накрая съвсем забравих за тях.

Напуснах Станфорд и постъпих на работа в колежа „Оберлин“ в Охайо, надявайки се, че тази промяна би могла да заздрави отношенията ми с Линда, но новата ни среда направи още по-ясни различията в нашата ценностна система. На Линда и допадаше да готви и обичаше месо. Аз предпочитах сурови зеленчуци. Тя

харесваше изисканите мебели, а аз бях привърженик на простотата на Зен-будизма и дюшекът на пода ми беше достатъчен. Тя обичаше да общува с хората, а аз да работя. Тя беше типичната американска съпруга, а в очите на приятелките ѝ аз бях някакъв метафизичен чудак и прекарвах повечето време сам. Тя живееше комфортно в един свят на условности, който ме отблъскваше. И въпреки това аз ѝ завиждах.

Линда усещаше недоволството ми и чувството ѝ за безизходност се засилваше. Преди да измине една година, личният ми живот беше в руини, бракът ми рухна пред собствените ми очи и вече не можех да прикривам това.

Бях си мислел, че времето със Сократ ще направи живота ми по-лек, но нещата все повече се объркваха. Приливите и отливите на служебните и семейните ми задължения, срещите в колежа и личните ми грижи отмиха почти всичко, на което Сократ ме беше научил.

Въпреки думите му, че „воинът трябва да е свършено открит като дете“, аз живеях в мой собствен, затворен свят. Смятах, че никой, включително и Линда, не ме разбира истински. Чувствах се изолиран — вече не бях добра компания, дори и за самия себе си.

И въпреки, че Сократ ме беше научил „да освобождавам съзнанието си и да живея за настоящия миг“, умът ми кипеше от гняв, чувство за вина, угризения и дълбока тревога.

Пречистващият смях на Сократ, който някога отекуваше в мен като кристален звън, сега беше само глъхнещо ехо, далечен спомен.

Пренапрегнат и психически смачкан, аз почти нямах време и енергия за малката си дъщеря. Качих килограми, изгубих и проникателността си, и самоуважението си. И по-лошо от всичко — бях изпуснал нишката на живота си, дълбоката цел на моето съществуване.

Оглеждах се в огледалото на моите взаимоотношения и онова, което виждах, не ми харесваше. Винаги бях центъра на собствения си свят. Никога не се научих да обръщам внимание на другите, а вместо това исках да получавам тяхното. Продължавах да не желая и да не мога да пожертвам собствените си цели и приоритети за тези на Линда и Холи или на който и да било друг.

Обезпокоен от все по-ясното осъзнаване, че съм най-егоцентричният човек, когото познавам, аз се вкопчих още по-здраво в разпадащия се образ на собственото ми аз. Стъпвайки на моето

обучение и постижения от миналото, аз се виждах като рицар в бляскава броня, но бронята сега бе ръждясала и самоомерзението ми достигна ненадминати величини.

Сократ веднъж беше казал: „Въплъщавай онова, на което учиш другите и ги учи само на онова, което си въплътил.“ Макар да се правех на разумен и дори мъдър учител, аз се чувствах като шарлатанин и глупак. С течение на времето това чувство стана болезнено и натрапчиво.

Със съзнанието, че съм неудачник, аз се отдадох на тренинговите и преподавателските си занимания, които ми създаваха усещането за успех, изоставяйки в същото време обезсърчителната арена на личните ми взаимоотношения, които в най-голяма степен изискваха да им се посветя.

Линда и аз все повече се отдалечавахме. Тя завърза нови познанства, както и аз, докато накрая тънката нишка, която ни свързваше, най-сетне се скъса и ние решихме да се разделим.

Изнесох се през един студен мартенски ден. Снегът стана на киша, докато отнасях малкото си вещи в караваната на един приятел. Сетне си намерих стая в града. Умът ми казваше, че съм взел най-правилното решение, но тялото ми си имаше различен език — започна да ме мъчи стомах и мускулите ми често се схващаха. Дори леките порязвания от лист хартия или обелените кожички около ноктите се инфектираха.

През следващите няколко седмици, благодарение само на инерцията си, аз продължих да живея както преди, ходех всеки ден на работа и вършех нещата отгоре-отгоре. Но моята идентичност и животът ми, какъвто си го представях, се разпаднаха. Изгубен и нещастен, аз не знаех накъде да тръгна.

И така, един ден, докато проверявах пощенската кутия на кабинета по физическо възпитание, от ръката ми се изплъзна някакъв факултативен бюлетин, който падна на пода. Навеждайки се да го взема, аз хвърлих бегъл поглед на едно от обявленията: „Всички членове на факултета се приканват да гласуват за «Пауърс Травъл Грант», субсидия за сравнителни културологични изследвания в различни области по професионални интереси“.

Изведнъж ме обзе едно инстинктивно чувство, че се случва нещо съдбоносно. Знаех, че щях да кандидатствам за този грант<sup>[1]</sup>, и че по

някакъв начин ще спечеля конкурса.

Две седмици по-късно получих отговора на комитета в пощенската си кутия, скъсах плика и прочетох: „Изпълнителният комитет на управителния съвет има удоволствието да ви съобщи, че вие спечелихте гранта «Пауърс Травъл» на стойност от две хиляди долара за пътни разноски и проучвания във вашата академична област. Пътуването ви може да се осъществи през лятото на 1973 г. или ако решите, по време на предстоящата ви шестмесечна академична отпуса.“

Пред мен се беше отворил прозорец. И аз отново имах посока.

Но накъде да пътувам. Отговорът на Сократ дойде по време на един от уроците ми по йога, където се бях записал, за да възстановя физическата си форма. Някои от упражненията по дишане и медитация ми напомняха за техниките на Джоузеф, един от старите ученици на Сократ, който имаше малко кафене в Бъркли. Колко ми липсваше буйната му брада и кротката му усмивка.

Джоузеф бе ходил в Индия и беше разказвал хубави неща за преживяванията си там. Самият аз бях прочел няколко книги за индийските светци, мъдреци и гурута, а също и трудове по йогистка философия и метафизика. Несъмнено в Индия аз можех да изуча тайните учения и практики, с които да получа свобода или най-малкото правилна посока в живота си.

Да, трябваше да отида в Индия. Несъмнено това беше правилният избор. И щях да тръгна без много багаж, вземайки само малка туристическа раница и билет без уточнена крайна дестинация, за да бъде възможно най-мобилен. Заех се да изучавам карти, направих някои проучвания, извадих си снимки и паспорт.

Когато всичко беше планирано, съобщих новината на Линда и ѝ обясних, че от време на време ще се опитвам да пращам на Холи по някоя картичка, но за дълги периоди от време няма да могат да поддържат връзка с мен.

Тя каза, че това не било нищо ново.

През една топла пролетна утрин, точно преди края на учебната година аз седях на моравата с моята четиригодишна дъщеря и се опитвах да ѝ обясня решението си.

— Миличка, налага се да замина за известно време.

— Къде ще ходиш, тати?

— В Индия.

— Където има слонове?

— Да.

— Може ли мама и аз да дойдем с теб?

— Този път не, но някой ден ще заминем заедно, само ти и аз.

Става ли?

— Става — отвърна тя и после замълча. — Накъде е Индия?

— Ето натам — посочих аз.

— Дълго ли няма да те има?

— Да, Холи — отговорих аз честно. — Но където и да съм, аз винаги ще те обичам и ще си спомням за теб. А ти ще си спомняш ли за мен?

— Да. Трябва ли да заминеш, татко? — Точно този въпрос си бях задавал и аз много пъти.

— Да.

— Защо?

Опитах се да намеря най-верните думи.

— Има неща, които няма да разбереш преди да пораснеш, но аз просто трябва да замина, въпреки че ще ми липсваш много, докато съм далеч от теб.

Когато Линда и аз решихме да се разделим и напусках къщата, Холи се вкопчи в крака ми, отказвайки да ме пусне и заплака: „Не си отивай, татко! *Моля те*. Не си отивай!“ Отдръпнах я от себе си, нежно, но решително, прегърнах я и сетне си тръгнах. Това беше едно от най-тежките неща, които бях правил в живота си.

Сега, когато и казах, че заминавам, Холи не се разплака. Не ме и помоли да остана. Просто гледаше надолу в тревата. Тя току-що се беше предала.

Седмица по-късно учебната година свърши. След едно горчиво-сладко сбогуване с Линда аз прегърнах малката си дъщеричка и излязох навън. Вратата на таксито се затвори с трясък. Когато колата потегли, аз погледнах в огледалото за обратно виждане, за да зърна моя дом и познатия ми свят, който започна постепенно да се смалява, докато накрая остана да се вира в мен само собственото ми отражение. С някаква смесица от дълбока жал и трепетно предчувствие аз се обърнах към шофьора: „Летище «Хопкинс»“.

Имах лятото и шестмесечната си академична отпускат — общо девет месеца — време, през което щях да търся и да очаквам нещо да се случи.

---

[1] Грант — субсидия, дарение. — Б.пр. ↑

## ПЪТУВАНЕТО

*Корабът е в безопасност в пристанището,  
но корабите не се правят, за да стоят там.*

Джон А. Шед

Настанен удобно някъде между земята и рая, аз се вирах през люка на „Боинг 747“ надолу към булото от облаци над Индийския океан и се питах дали отговорите, които търсех, бяха някъде там.

Докато тези мисли прелитаха в главата ми, клепачите ми бавно се затвориха. Стори ми се, че бяха минали само секунди, когато рязко се сепнах от съприкосновението на самолетните гуми със земята.

Пристигнах по време на влажния, дъждовен сезон. Постоянно прогизнал от дъжд и пот, аз пътувах със старинни таксита, рикши, автобуси и влакове. Крачех по кални пътища и шумни тържища, където индуски факири демонстрираха необикновени способности, сурови изпитания на плътта и аскетизъм.

Големи и малки градове, селца и паланки; цветове и миризми; подтискаща жегата; тамян и говежди тор. От Калкута през Мадрас и после към Бомбай. Навсякъде — народ, пътуващи човешки множества, въртящи се в кръг тълпи. Свещената Индия, гъмжаща от хора, безброй души, събрани на всеки квадратен километър, на всеки квадратен метър, на всеки квадратен сантиметър.

Непознати гледки и ухания атакуваха сетивата ми. През половината време аз зяпах като омагьосан, а през другата половина се носех като насън. Но не бях дошъл тук на почивка.

С непоколебима настойчивост и затрогващи разпитвания, аз търсех пътя си през многобройните школи по йога, където изучих многобройни пози, системи за дишане и медитация, като онези, които ми бяха показали Сократ и Джоузеф.

В Калкута видах най-бедните сред бедните, тънещи в нищета. Накъдето и да се обърнех, срещях просяци — мъже и жени, сакати деца в парцаливо облекло. Дадях ли някому монета, протягаха се десет



нови ръце, което беше в рязък контраст с великолепието на Тадж Махал и другите храмове на красотата и вътрешното съвършенство, а също и по-малко известните религиозни убежища, заредени с духовна сила.

Направих поклонническо пътуване до ашрамите<sup>[1]</sup> и се срещнах с мъдреци, изпълнени с недualiстичната мъдрост на Адвайта Веданта, която учи че *самсара* и *нирвана*, плътта и духът, не са разделени. Научих за божествената природа и свещената триада на Брама Създателя, Вишну Крепителя и Шива Разрушителя.

Седях в краката на гурута, които изричаха простата си мъдрост и излъчваха любов и духовно могъщество. Чувствах дълбоката набожна страст на светите мъже и жени. Пътувах дори с водачи-шерпи из Тибет, Непал и Памир, където се запознах с аскети и отшелници. Дишах разреден въздух, седях в пещери и медитирах.

Но с всеки изминал ден все повече падах духом, защото така и не открих учител като Сократ, нито пък научих нещо, което не може да се намери в коя да е книжарница по Западния бряг. Имах чувството, че съм отишъл да търся загадъчния Изток, само за да откроя, че той е твърде далеч и вместо това съм отишъл на гости на някакви роднини в Калифорния.

Изпитвах огромно уважение към духовните традиции на Индия. Благоговеея пред нейното културно наследство и човешките ѝ съкровищници. Но където и да отидех, имах усещането, че оставам откъснат, надничайки вътре. Никой и нищо не ме докосна. Индия нямаше вина. Причината беше у мен. Осъзнавайки това, обезсърчен, но изпълнен с непоколебимост, аз реших да се прибера у дома и да се опитам да си върна семейството. Взех правилното решение, отговорното решение.

Планирах да пътувам по източния маршрут, директно до Хаваите, където възнамерявах да почина няколко дни, и оттам обратно в Охайо — при Холи и Линда. Те и двете ми липсваха. Може би нещата все пак щяха да се оправят.

Навярно неуспехът ми да откроя нещо истинско в Индия беше знак, казах си аз. Вероятно беше писано духовното ми обучение да приключи с времето, прекарано със Сократ. Но ако това беше вярно, защо безпокойството ми ставаше все по-силно?

Самолетът ми излетя през нощта. Светлините на крилата проблясваха като малки звезди, докато летяхме над спящия свят. Опитах се да чета, но не можах да се съсредоточа. Опитах се да се унеса, но ме връхлитаха неспокойни сънища. Лицето на Сократ току изникваше пред мен заедно с негови откъслечни думи, казани някога много отдавна. Когато кацнахме в Хаваите, усещането, че съм пропуснал нещо много важно, бе станало вече непоносимо, подобно на огън, който пламтеше в стомаха ми. Аз горях! Идваше ми да изкрещя: „Какво да направя?“

Когато слязох от боинга и се протегнах под яркото слънце, влагата на Хавайските ветрове за кратко ми донесе утеха.

Имаше легенда, че тези острови, родени от земя, въздух, вода и огън, са излъчвали могъща лековита енергия дълго преди мореплавателите, свещениците, предприемачите и историята да превърнат Хаваите в туристически курорт. Надявах се, че под лустрото на цивилизацията е останала част от тази лечителна сила и че тя може да утоли болезнения копнеж у мен, който ме измъчваше.

След лека закуска на летището, шумно пътуване с автобус по натоварените улици на Уайкики и час ходене, аз си намерих малка стая в един по-спокоен район. Проверих надеждността на капещата тоалетна и бързо разопаковах малкото си вещи от туристическата раница. Когато надникнах в полуотвореното чекмедже на нощната масичка, видях там един доста окъсан телефонен указател и една почти неизползвана Библия. Стаята щеше да свърши работа за няколко дни.

Изведнъж се почувствах уморен, отпуснах се назад и се люшнах няколко пъти върху твърде мекото легло, което заскърца ритмично под тежестта ми. Сетне сънят изтри всичко от ума ми. Часове по-късно аз отворих рязко очи и почти скочих в леглото. „Жената-шаман!“, извиках високо, като почти не разбирах какво казвам. „Как можах да забравя?“ Ударих се по челото. „Мисли! Какво ми беше казал Сократ?“ Първо изплува един спомен, после друг. Той ме беше подтикнал да намеря някого в Хаваите и беше споменал за някакво училище. Къде беше то? Япония? А също и за някаква свещена книга в пустинята — книга за смисъла на живота.

Исках да намеря книгата и училището, но преди това трябваше да открия жената. *Именно* затова бях тук; *именно* оттук идваше това усещане, че се случва нещо съдбоносно; *именно* затова бях тръгнал на това пътуване.

Когато го осъзнах, стомахът ми се успокои и болката вътре бе заменена от приятно вълнение. Едва сдържах напираниците в мен чувства. Мислите ми препускаха: „Какво ми беше казал той за нея?“ Тя му бе писала върху някаква фирмена бланка... банкова фирмена бланка, да, това беше!

Грабнах жълтите страници и прегледах рубриката „Банки“. Преброих двадесет и две само в Хонолулу. „Кого заблуждавам?“, промърморих си аз. Той не ми каза нито името ѝ, нито адреса ѝ, нито как изглежда. Нямах почти нищо, за което да се хвана. Задачата изглеждаше невъзможна.

След това отново ме изпълни усещането, че се случва нещо съдбовно. Не, всичко това не можеше да бъде напразно. Аз бях тук! И някак щях да открия тази жена. Погледнах часовника си. Ако побързах, можех да проверя няколко банки преди края на работното време.

Но това бяха Хаваите а не Ню Йорк; хората тук не бързаха за никъде. И какво все пак щях да направя в първата банка — да вляза вътре с табелка: „Търся един специален човек?“ или пък да прошепвам на всяка касиерка: „Изпраца ме Сократ.“ А може би тази жена дори не го наричаше Сократ, *ако* все още работеше в банка, *ако* въобще съществуваше?

Взирах се през прозореца в една тухлена стена от другата страна на улицата. Океанът беше само на десет преки по-надолу. Реших да хапна, да отида да се поразходя по плажа и да реша какво да правя. Стигнах на брега тъкмо навреме, за да проследя залеза, но после открих, че слънцето залязва от другата страна на острова. „Страхотно!“, промърморих си аз. „Как щях да открия загадъчната жена, щом не дори не можех да се ориентирам къде е запад?“

Легнах на мекия пясък, все още топъл в падащата вечер и се загледах в палмовото дърво над мен. Наблюдавайки зелените, перести листа, които се люлееха под лекия ветрец, аз се заех да си съставя план.

Добрата идея ми хрумна на другия ден, докато минавах покрай офиса на един местен вестник. Влязох вътре и бързо съчиних обява,

която трябваше да се появи в колонката „Лични“. Тя гласеше: „Млад мирен воин, приятел на Сократ, търси служителка на банка със сходни възгледи. Нека заедно да променим нещата.“ Добавих и телефонния си номер в мотела. Вероятно идеята не беше бог знае колко добра и шансовете за успех бяха все едно да пхнеш бележка в бутилка и да я хвърлиш в морето.

Изминаха седем дни. Посещавах художествени галерии. Плувах с шнорхел и плавници, лежах на плажа и чаках — просто чаках. Личната ми обява удари на кухо и краченето по тротоарите започна да прилича на упражнение по безполезност. Обезсърчен, аз се обадох в летището, за да си резервирам билет за дома. Бях готов да зарежа всичко.

Докато пътувах с автобуса към летището, изпаднах в нещо подобно на вцепенение и не забелязвах нищо наоколо. След известно време установих, че стоя пред билетното гише. И след това когато чух в чакалнята да съобщават полета ми, някакъв вътрешен глас в мен каза: „Не!“ Разбрах, че не мога да се откажа. Не и сега, никога. Независимо от всичко. Трябваше да я открия.

Отмених резервацията си, купих си карта на града и се качих на следващия автобус до Хонолулу. По пътя отбелязах местонахождението на всички банки.

Когато се озовах в първата банка, отличаваща се с типичен банков декор, с облекчение открих, че по това време на деня вътре нямаше почти никой. Огледах се наоколо и веднага открих добрата възможност — стройна жена, спортен тип, може би на четирийсет и няколко години. Тя се обърна и ми се усмихна за миг. Когато очите ни се срещнаха, веднага почувствах някакъв интуитивен проблясък — това беше невероятно! Защо не се доверих на себе си още от самото начало?

Тя свърши разговора си с един от банковите служители и се върна на гишето си до сейфовете под купола. Изчаках търпеливо подходящия момент и след това, поемайки си дълбоко въздух, тръгнах към нея.

— Извинете — казах аз с най-лъчезарната, най-искрената и най-внимателната си усмивка, за да не изглеждам като пълен идиот. —

Търся една жена — не, нека да се коригирам, — търся някой, който всъщност е жена, но не зная името и. Нали разбирате, един възрастен джентълмен — е, той не е точно джентълмен, — ъ-ъ... един стар човек на име Сократ ми подхвърли идеята да я открия. Това име означава ли нещо за вас?

— Сократ? — откликна тя. — Не беше ли той някакъв древен грък или римлянин... от историята?

— Да, така е... — отвърнах, попарен. — Може би не го познавате под това име. Той е мой учител. Срецнах го в една *сервизна бензиностанция* — натъртих аз, — бензиностанция в *Калифорния*. — И след това зачаках със затаен дъх.

Очите ѝ бавно се разшириха и видях там да проблясва нещо.

— Да! Някога имах гадже, което работеше в бензиностанция в Калифорния. Но се казваше Ралф. Мислите ли, че вашият човек би могъл да се казва Ралф?

— Ъ..., не — отговорих аз разочарован. — Не мисля.

— Да-а, е трябва да се връщам на работа. Надявам се, че ще успеете да намерите Архимед...

— *Сократ* — поправих я аз. — И аз не търся него. Търся *жена*.

От нея изведнъж повя хлад и тонът ѝ се промени.

— Извинете, трябва да вървя. Надявам се да намерите тази жена *скоро*. — Почувствах погледа ѝ на гърба си, когато тръгнах към друга касиерка, за да изпълня почти същата процедура. Това беше жена на около петдесетте, със сериозно напудрено и начервено лице. Малко вероятно беше да е моят човек, но не биваше да пропускам никого. Тя размени поглед с първата касиерка и след това се извърна към мен, изпълнена с подозрение.

„Вероятно са усвоили някаква форма на банкова телепатия“, помислих си аз.

— Мога ли да ви помогна? — попита жената.

— Търся една жена, която работи в банка — обясних аз, — но съм забравил името ѝ. Случайно да познавате някого на име Сократ...

— Може би по-добре да поговорите с някой от служителите — прекъсна ме тя. В първия момент си помислих, че говори за някой от сигурността, но тя ми посочи трета жена в тъмен костюм, на бюро, която току-що затвори телефона пред себе си.

Кимнах в знак на благодарност, тръгнах към банковата служителка, погледнах я в очите и ѝ съобщих:

— Здравейте, аз съм мирен воин и търся една приятелка на Сократ.

— *Какво?* — отвърна тя и погледна неспокойна към охраната.

— Казвам, че съм *потенциален клиент, който иска да вложи парите си в някакъв сигурен фонд.*

— О — каза тя, сетне се усмихна и пооправи сакото си. — В такъв случай можем да ви помогнем.

— О, боже, гледай ти колко часа стана! — рекох аз, хвърляйки поглед на часовника си. — Пак ще дойда при вас. Но първо ще обядвам. Довиждане, чао, алоха, със здраве! — Излязох от банката.

Придържах се към същата двойствена схема на мирния воин и потенциалния клиент до края на следобеда. След това се отбих в един бар и за първи път след доста време си поръчах бира. Дори не *обичам* бира.

Когато бях оставил осем банки зад себе си, аз се облегнах на стената на поредната девета финансова институция и си напомних: „Никога, ама наистина *никога*, не си и помисляй да ставаш частен детектив!“ Гърбът ме болеше и имах чувството, че правя язва. Цялата работа изглеждаше откачена. Възможно беше някой просто да е дал банковата бланка на жената. Защо ѝ е на една жена-шаман да работи в банка? Но защо му е пък на един стар воин като Сократ да работи в сервиз?

По-объркан и обезсърчен отвсякога, аз изгубих всичките си илюзии, че по магически начин ще се натъкна на жената-шаман, която незабавно ще види в мен своя блуден син. Остатъците от вяра в моята интуиция бяха смачкани като тенекиената кутия от сода, която хвърлих на тротоара. Наведох се да я взема и я метнах в една боклукчийска кофа — добро дело. Поне нямаше да бъде прахосан целия ден.

През нощта спях като мъртвец, което не беше далеч от истината.

Обиколката на десет банки на следващия ден ме остави изтощен и скован. Бях помолен да напусна на две гишета за спестявания и заеми. В последната банка, когато станах войнствен, едва не ме арестуваха. Бях останал без нерви и реших да сложа точка за този ден.

През нощта сънувах, че минавам точно покрай жената, която търсех, но се разминахме на косъм — подобно на сцена от онези

филми, където двамата главни герои, тъкмо преди да се срещнат, си обръщат гръб и се изгубват. Тази сцена се повтаряше в една влудяваща последователност от кадри.

Събудих се изтощен. Бях готов да се заема с *всичко* този ден — абсолютно всичко, с изключение на това да издирвам някаква безименна служителка на банка. Но някак си — и именно тук ми помогна наученото от Сократ — аз успях да се заставя да стана, да се облека и да потегля. Малки прояви на дисциплина като тази могат изцяло да променят света.

Третият ден от търсенето постави на пределно изпитание издръжливостта ми. В действителност успях да открия един светъл лъч, един оазис сред море от намръщени лица. В четвъртата банка за деня срещнах една изключително красива касиерка, горе-долу моя възраст. Когато ѝ казах, че търся една специална жена, тя се усмихна и на хубавото ѝ лице се появиха трапчинки.

— Аз достатъчно специална ли съм? — попита банковата служителка.

— Ъ-ъ... всъщност вие сте най-специалната жена, която съм срещал от много време — засмях се аз. Определено се съмнявах тя да е жената-шаман, но се бяха случвали и по-странни неща и човек не знаеше какво да мисли, когато Сократ беше намесен в нещо.

Тя ме гледаше в очите, сякаш очакваше нещо. Може би просто флиртуваше. Може би искаше да вложи пари в нейната банка. Или може би знаеше нещо. Помислих си дори, че може да е дъщерята на жената-шаман. Или нещо подобно. „Не мога да си позволя да подмина нито една нишка“, казах си аз. И освен това малко забавление нямаше да ми навреди.

— Познавате ли ме? — попитах аз.

— Изглеждате ми познат — отвърна тя.

По дяволите! Знаеш ли кой съм или не?

— Вижте, ъ-ъ... — Хвърлих поглед на табелката с името на гишетото. — Барбара, името ми е Дан и съм преподавател в колеж, на почивка в Хонолулу. Какво да ви кажа, малко е самотно човек да бъде тук сам. Знам, че току-що се запознахме, но бихте ли обмислили възможността да вечеряте с мен след работа? Навярно ще можете да ми покажете къде залязва слънцето или пък бихме могли да си поговорим за бензиностанции и стари учители.

Тя се усмихна отново и това определено беше добър знак.

— Ако това е някакъв стих — рече тя, — поне е оригинален. Свършвам работа в пет. Ще ви чакам отпред.

— Страхотно! До скоро.

Излязох навън в добро настроение. Имах среща, а може би дори и нишка към жената-шаман. Но защо тогава един тих глас в мен ми казваше: „*Идиот!* Какво *правиш!* Сократ те изпрати на мисия, а ти се сваляш с някаква касиерка!“

— О, я млъкни! — казах аз на глас и един минувач се обърна да ме погледне.

Часовникът ми показваше 2:35. Вероятно можех да обиколя две-три банки до пет. Надникнах в картата си, вече осеяна с кръстчета на вече посетените. Първа хавайска банка беше точно зад ъгъла.

---

[1] Ашрам (инд.) — уединено място или манастир, обитаван от религиозна общност и нейния гуру. — Б.пр. ↑



## ЗЛАТОТО НА ГЛУПАКА

*Когато човек е изпълнен с желание и воля,  
боговете му помагат.*

Есхил

Веднага щом влязох във фойето, човекът от охраната ми хвърли бегъл поглед, тръгна към мен и в последния момент ме подмина. Издишах въздуха в гърдите си и вдигнах очи към камерите. Стори ми се, че всички са насочени към мен. Тръгнах към едно от гишетата, преструвайки се, че имам намерение да попълвам вносна бележка и пътъом се огледах, все едно се готвех да правя обир.

На няколко крачки имаше едно работещо гише, обслужвано от банкова служителка с делови вид — висока, аристократична дама на петдесет и няколко години. Тя вдигна глава, когато тръгнах към нея. Но преди да успея да я попитам, жената рязко се изправи.

— Извинете... тъкмо отивах да обядвам с известно закъснение, но мисля, че г-жа Уокър може да Ви помогне — каза тя и ми посочи съседното гише. След това се обърна и излезе.

— Ъ-ъ, благодаря ви — смотолевих аз.

Г-жа Уокър не ми оказа никаква помощ, нито пък някоя от другите касиерки в следващата банка, където служителят от охраната ме изпрати до изхода и ме посъветва да не идвам повече.

Готов да избухна в смях — или в сълзи — аз се облегнах на полираната каменна стена на последната банка, сетне подвих колене и седнах на тротоара.

— Е, какво пък — рекох си аз. — Това е всичко. Забрави! Край на банките.

Разбирах важността на постоянството, но в един момент човек просто трябва да спре, защото главата му се удря в стената. Просто нищо нямаше да стане. Ще отида на срещата си, ще се порадвам на залеза и после обратно към Охайо.

Докато седях там, изпълнен със самосъжаление, чух някакъв глас да казва:

— Добре ли сте?

Вдигнах глава и видях една дребна, пълничка азиатка с побелели коси, твърде голямо муму<sup>[1]</sup> и бамбуков бастун в ръката. Изглеждаше около шейсетгодишна и ми се усмихваше с майчинска загриженост.

— Благодаря, добре съм — отвърнах аз и се изправих с известно усилие.

— Не изглеждате добре — отбеляза тя. — Изглеждате уморен. Едва се сдържах да не ѝ се тросна, че това не ѝ влиза в работата. Вместо това си поех дълбоко въздух.

— Права сте — признах си аз. — Уморен съм. Но съм бил уморен и друг път. Ще се оправя, благодаря Ви.

Очаквах да кимне и да отмине нататък, но тя продължи да стои там и да се взира в мен.

— Същата работа — рече възрастната дама. — Обзалагам се, че един сок ще ти дойде добре.

— Вие да не сте лекар или нещо такова? — попитах аз, наполовина развеселен.

— Не — усмихна се. — Всъщност, не. Но Виктор, кръщелникът ми, и той като Вас винаги е на високи. — Забелязала озадачението ми, тя побърза да добави: — Искам да кажа на високи обороти.

— О! — засмях се аз. — Тя изглеждаше толкова мила дама. — Предполагам, че бих могъл да понеса една чаша сок. Мога ли да почерпя и Вас?

— Много мило от Ваша страна — каза жената, докато влизахме в уличното кафене веднага след банката.

Забелязах, че тя ходи с видимо накуцване.

— Името ми е Рут Джонсън — съобщи ми тя, подпря стария си бамбуков бастун на тезгяха и протегна ръка да се ръкуваме. Джонсън — фамилията ѝ не беше азиатска. Предположих, че е омъжена за бял.

— Дан Милман — отвърнах аз и раздрусих ръката ѝ. Поръчах си сок от моркови.

— И за мен също — рече г-жа Джонсън. Когато извърна глава към сервитьорката, аз успях да разгледам лицето и — в него имаше нещо хавайско или може би японско или китайско; и силен загар.

Сервитърката сложи соковете на плота. Посегнах към моя и в този момент забелязах, че г-жа Джонсън отново се взира в мен. Погледите ни се срещнаха и останаха приковани един в друг. Тя имаше дълбоки очи, също като Сократ. „О, я стига“, помислих си аз. „Престани да си въобразяваш разни неща!“

Тя продължаваше да ме изучава.

— Познавам ли Ви отнякъде?

— Не, не мисля — отвърнах аз. — За първи път съм тук.

— В Хонолулу?

„Не, на планетата Земя“, помислих си аз.

— Да — отвърнах на глас.

Тя задържа погледа си на мен още известно време и след това забеляза:

— Е, може само така да ми се струва. Значи си отседнал тук.

— Да, аз съм от колежа „Оберлин“ и правя тук едно проучване — отговорих аз.

— Не думай! Оберлин! Една от племенничките ми отиде да учи в Оберлин!

— О, наистина ли! — рекох аз и погледнах часовника си.

— Да. А кръщелника ми Виктор — той пък смята да се запише там другата година. Съвсем наскоро той се дипломира в училището „Пунахо“. А защо не вземете да се отбиете у нас довечера? Ще се запознаете с Виктор. Той страшно ще се зарадва на възможността да поговори с преподавател от „Оберлин!“

— Е, оценявам поканата Ви, но имам други планове.

Съвсем не обезсърчена, дамата надраска някакъв адрес на парче хартия и ми го подаде.

— Ако промените решението си.

— Благодаря Ви отново — казах аз и станах да тръгвам.

— Благодаря Ви — рече жената, — за сока.

— За мен беше удоволствие. — Хвърлих пет долара на плота. Поколебах се за миг и сетне попитах: — Случайно да сте работили някога в банка?

— Не — отвърна тя. — Защо?

— О, просто така.

— Е, тогава *алоха*. — Тя ми махна с ръка. — Сътворете си хубав ден.

Спрях се и извърнах към нея.

— Какво казахте, моля? — попитах аз. — „Сътворете си хубав ден?“

— Да.

— Повечето хора казват само „Приятен ден“.

— Предполагам, че е така.

— Работата е там, че един мой стар учител... той казваше същото.

— Наистина ли! — Тя кимна и се усмихна по някакъв особен начин. — Колко интересно.

Моят вътрешен датчик за степента на обичайност забръмча. Усетих езика си леко скован. Имаше ли тук някакво отклонение от реалността.

Тя ме погледна отново и после се втренчи в мен толкова настойчиво, че кафенето престана да съществува.

— Аз Ви познавам — рече жената.

Изведнъж всичко стана по-светло. Лицето ми пламна и усетих някакво парене в ръцете си. Къде се бях чувствал така? И след това си спомних. Една сервизна бензиностанция, една звездна нощ.

— Познавате ме?

— Да. В началото не бях сигурна, но сега виждам във Вас един добросърдечен човек, който, струва ми се, е доста строг към себе си.

— Това ли било? — казах аз разочарован. — Това ли имахте предвид?

— Мога също да добавя, че сте самотен, и че трябва да се поотпуснете малко. Една разходка с боси крака във вълните на брега ще ви поуспокои... да, необходима Ви е разходка по брега — прошепна тя.

Замаян, чух собствения си глас:

— Разходка с боси крака по брега?

— Точно така.

Сякаш попаднал в някаква мъгла, аз тръгнах към изтока и я чух да казва:

— Ще се видим довечера, около седем часа.

Не си спомням точно как излязох от кафенето. След известно време открих, че нося обувките си в ръка и ходя по чистия, влажен пясък на Уайкики, докато в краката ми се плискат леки вълни.

Малко по-късно недалеч от мен кацна чайка. Хвърлих и бегъл поглед и после рязко вдигнах глава, все едно че събуждах. *Какво правех тук?* И след миг всичко ми се проясни: Рут Джонсън... кафенето... домът ѝ... седем часа. Погледнах часовника си. Беше 6:15.

Шест и петнайсет, шест и петнайсет, повтарях си аз, Сякаш опитвайки се да открия някакъв смисъл в тези числа. И сетне се сетих — току-що бях излъгал Барбара за срещата ни, красивата касиерка.

Почувствах се наистина доста глупаво.

И понеже не ми оставаше друго, хванах автобус до едно кокетно предградие на Хонолулу и после повървах пеша, докато открия посоченото от Рут Джонсън място. Поне си мислех, че съм намерил точния адрес; написаното от нея не беше много ясно.

В 7:15 вървах към алеята на една добре поддържана къща. Уличката беше пълна с коли. От отворената врата долиташе танцова музика. Една стара жена седеше на люлката на верандата и се люлееше напред-назад под лунната светлина. Чух вътре хора да говорят на висок глас. Някой се засмя. Имах подтискащото усещане, че не съм попаднал на правилното място.

Жената в люлката ми подвикна:

— Алоха! Направо влизайте!

Кимнах ѝ и влязох вътре, оглеждайки просторната всекидневна, препълнена с младежи и неколцина по-възрастни мъже и жени. Хората танцуваха, разговаряха и се хранеха. Жените бяха с голи гърбове или с рокли на цветя, а мъжете с джинси, тениски и плетени блузи.

За момент музиката спря. Чух плясък и реших, че някой е скочил или паднал в басейна, който смътно се виждаше през плъзгащата се стъклена врата. Последва силен смях.

Потупах една млада жена по рамото, точно когато започна някакъв рокендрол. Наложих се да говоря много високо, за да бъда чул.

— Търся Рут Джонсън.

— Кого? — извика тя в отговор.

— Рут Джонсън! — почти изкрещях.

— Не познавам много хора тук — сви рамене жената. — Ей, Джанет! — подвикна тя към някого. — Да познаваш някоя си Рут

Джонсън?

Не можах да чуя отговора на Джанет.

— Няма значение — рекох аз и тръгнах към вратата. Докато слизах по стълбите, се спрях и направих един последен опит. Извърнах се към жената в люлката и попитах:

— Тук ли живее Рут Джонсън?

— Не — отвърна тя.

— О! — Не можех ли да направя поне едно нещо, както трябва? Вече наистина подтиснат, понечих да си тръгна.

— Рути е отседнала при сестра си в края на улицата — добави жената. — Тя отиде да купи още сода.

Точно в този момент една кола спря отпред.

— Ето я и нея — посочи жената с ръка.

Никой не слезе от колата. След това видях Рут Джонсън да се измъква с известно усилие. Спуснах се надолу по стълбите, изгарящ от нетърпение да разбуля цялата тази история по един или друг начин.

Тя тъкмо се протягаше да вземе една пазарска чанта, когато се обадох зад гърба й:

— Позволете ми да Ви помогна с това.

Тя се обърна и се зарадва, когато ме видя, но не ми се стори изненадана.

— *Махало!* Благодаря Ви! — рече г-жа Джонсън. — Виждате ли, оказах се права, когато Ви казах, че сте мил човек.

— Може би не толкова мил, колкото си мислите — отвърнах аз и в ума ми се мярнаха невръстната ми дъщеря и съпругата ми, които бях изоставил.

Тръгнах бавно по стълбите, за да бъда в крак с нея.

— И така, защо всъщност ме поканихте? — попитах аз.

— Извинете, че Ви бавя — каза тя, пренебрегвайки въпроса ми. — Получих лек... е, да речем удар. Но се чувствам все по-добре.

— Г-жо Джонсън, можем ли да говорим по същество?

— Радвам се, че намерихте къщата.

— Доста дълго пътувах...

— Да, на нашите забави се стичат хора откъде ли не. Това е така, защото ние знаем как да се веселим!

— Всъщност Вие не знаете кой съм.

— Не мисля, че някой наистина знае кой е другият. Но тъй и тъй сме тук! — каза тя жизнерадостно. — И след като вече сте тук, защо не вземете да влезете вътре, да се запознаете с Вик и да се забавлявате?

Огорчен, аз се облегнах на стената и забих поглед в земята.

— Добре ли сте? — попита тя угрижено.

— Добре съм.

— Ей, Рути! — извика някой отвътре. — Донесе ли сода и чипе?

— Ето ги тук, Бил!

Тя се извърна към мен.

— Ъ-ъ... как казахте Ви беше името? Вдигнах глава към нея.

— Дан. — Отговорът ми прозвуча почти като „по дяволите“.

— Е, Дан, заповядайте вътре, потанцувайте, запознайте се с някои хора. Това би трябвало да ви поободри.

— Вижте, оценявам поканата. Вие изглеждате много мила дама, но по-добре да си вървя. Утре ме чака много работа. — Почувствах се изведнъж уморен, поех си дълбоко въздух и станах. — Весело парти и благодаря... ъ-ъ махало... за любезността Ви. — Обърнах се и понечих да тръгна към улицата.

— Почакайте малко — рече тя и закуцука подир мен. — Моя беше грешката, че Ви накарах да биете толкова път дотук. Нека да Ви помогна малко за връщане. — Жената посегна към портмонето си.

— Не, моля Ви, не бих могъл да приема. Не се нуждая... Тя сграбчи ръката ми и погледна в очите ми. Светът наоколо се завъртя.

— Вземете това — каза тя и пхна в ръката ми нещо, което приличаше на смачкани банкноти. — Може би ще се срещнем отново.

Тя се завъртя бързо и влезе в къщата. За кратко музиката се усили и после затихна, когато вратата се затръшна.

Смачквайки парите в юмука си, аз ги пхнах в джоба си и закрачих надолу в топлата нощ.

Кокосови палми, смокинови дръвчета и красиво оформени морави се мярнаха едва-едва под светлината на една улична лампа до автобусната спирка, където се отпуснах изнемощял на пейката и се покашлях, за да изчистя гърлото си. Нещо тук не беше наред. Не можех да намеря обяснение. Това *трябваше* да е тя. Но не беше. Върнал се бях обратно на изходно положение.

Не знаех дали ще намеря сили да посетя друга банка. До гуша ми беше дошло да се отнасят с мен като с луд. Може би всичко беше

безнадеждно. Може би бях някакъв особняк, както бе казала жена ми. И може би тя имаше право. Защо да не бъда просто един обикновен човек, който ходи на бейзбол, на кино и си прави барбекюта в неделя?

Сериозно обмислях варианта на следващия ден да хвана самолета за вкъщи и да си насроча час при някой добър терапевт, когато автобусът пристигна и спирачките му уморено въздъгнаха. Вратата се отвори. Станах и бръкнах в джоба да извадя някаква банкнота. Именно в този момент открих, че Рут Джонсън не ми беше дала никакви пари.

— Хей, приятел — подвикна шофьорът на автобуса. — Качваш ли се или не?

Зает с разгъването на смачканите парчета хартия, аз почти не го чух и не отговорих. След това отворих широко очи и затаих дъх. Осъзнавайки смътно, че автобусът тръгва без мен, аз се взирах в двете парчета хартия в ръцете си. Първото беше вестникарска изрезка от рубриката „Лични“. Тя започваше така: „Млад мирен воин, приятел на Сократ...“ Чувах ускореното си дишане. Цялото ми тяло се тресеше.

На втората имаше бележка, надраскана с неравния, почти нечетлив почерк на г-жа Джонсън. Тя гласеше:

Аз съм от старата школа — трудната школа. Нищо не може да бъде получено без силно желание, подготовка и посвещаване. Тук става дума за доверие и вяра. В четвъртък вечерта, т.е. след три дни, теченията ще бъдат точно каквито е необходимо. Ако искаш да продължиш, следвай указанията по-долу, дума по дума. Отиди на плажа Макапу рано вечерта.

Обърнах бележката. Напътствията продължаваха:

Ще видиш една скалиста местност, гледаща към връх Макапу. Тръгни към върха и върви, докато стигнеш до един малък заслон. От едната страна покривът е хлътнол. Отзад ще намериш една дъска за сърфиране. Огледай се дали си сам и когато падне здрач — не преди това — вземи сърфа и



навлез навътре в морето. По това време ще има силно течение. Остави се на него да те понесе. Погрижи се...

Странно — това беше краят на текста. „Погрижи се...“ Какво искаше да каже тя? Трескаво търсех отговора, докато напъхвах бележката в джоба си.

След това учудването ми премина във вълнение и дълбокочувство на облекчение. Търсенето беше приключило. Бях я намерил! В мен забушува енергия. Сетивата ми се отвориха. Усецах температурата на въздуха, чух далечни щурци и долових свежото ухание на скоро окосени ливади, мокри от дъжда, който бе валял преди това. Вървах пеша чак до мотела си. Когато пристигнах, почти се беше зазорило.

Скочих в леглото, което изскърца под мен и се загледах в тавана. Мина много време, преди да се унеса в сън.

Тази нощ сънувах скелети, стотици скелети, избелели от слънцето, изхвърлени на скалистия бряг, пръснати в безпорядък върху черната вулканична скала. Една силна вълна се разби в брега и отнесе всичко. Там остана само вулканичната скала, черна като нощта. Чернотата ме погълна. Чух някакъв грохот, в началото тих, но набиращ сила.

Събудих се от воя на боклукчийския камион навън. Отворих очи и забих поглед в тавана, но яркият образ на скелетите остана в ума ми, наред с едно усещане за страхопочитание и поличба. Четвъртък вечер, тогава щеше да започне всичко.

Нещата със сигурност тръгваха в определена посока. Надигаше се нова вълна. Точно както някога аз се чувствах жив! Това чувство ме накара да осъзная колко лесен бе живота ми през последните няколко години. Бях се превърнал във домашен воин, чиито битки водеха негови други самоличности по телевизията и киното. Сега бях отново на крака и чаках удара на камбаната.

---

[1] Муму, дълга хавайска дреха, която пада свободно от раменете надолу. — Б. пр. ↑

## ОГЪН В МОРЕТО

*За да има светлина, трябва да има и  
пламък.*

Виктор Франкъл

Не се заех с никакви специални приготовления, защото очевидно такива не бяха нужни — просто трябваше да намеря една дъска за сърф и да вляза с нея в морето.

В четвъртък вечер освободих стаята си в хотела, готов да прекарам нощта на брега, готов за промяна, готов за всичко. Или поне така си мислех. С всичките си вещи, натъпкани в туристическата раница, тръгнах надолу към плажа Макапу. Вдишвах свежия солен въздух и вървах към върха. В далечината видях един стар фар, построен на вулканична скала да се издига остро в пурпурното небе.

Пътят беше по-дълъг, отколкото си мислех. Беше почти тъмно, когато намерих бараката. Сърфът беше наистина там, както ми беше казала Рут. Той не беше направен от аеродинамично фибростъкло, както бях очаквал, а представляваше масивна, старомодна дъска, подобна на онези, с които някога бяха сърфирали древните хавайски царе. Бях видял рисунка на такъв сърф в „National Geographic“.

Огледах пустия бряг и спокойния океан. Въпреки залязващото слънце, благоуханият морски въздух беше приятен. Съблякох се и останах само по найлоновия си бански. Натъпках дрехите и портфейла в раницата си и я скрих в едни храсти. Нагазих с тежката дъска в морето и когато водата стигна до бедрото ми, я пуснах да падне със силен плясък върху огледалната повърхност.

Хвърлих последен поглед към брега, отблъснах се и се плъзнах напред, гребейки несръчно през прииждащите водни талози.

Задъхан, аз се зарекох да вляза в по-добра форма, преодолявайки последната фосфоресцираща разпенена вълна, едва осветена от нащърбената луна, която ту се появяваше, ту изчезваше зад облаците. Отпуснат върху гальовното издигане и спускане на океана, си мислех

за този странен начин за посвещаване. Наистина беше доста приятно, но колко дълго трябваше да се нося по теченията, преди да се върна? Цялата нощ?

Ритмичното полюшване на океана, нагоре и надолу, ме успокояваше и ме караше да чувствам някаква приятна отпадналост. Лежах по гръб и гледах нагоре към съзвездията Скорпион и Стрелец. Очите ми съзерцаваха небето, а мислите ми се носеха с течението докато чаках... бог знае какво. Може би някакви указания от космически кораб.

Трябва да съм се унесъл, защото изведнъж отворих очи и яхнах сърфа, който се полюляваше напред-назад. Не бях усетил кога съм заспал. Чудех се дали просветлението идва именно така.

Огледах се и се опитах да различа бреговата линия в тъмнината. В следващия момент си спомних — течението. Тя беше писала, че „теченията ще бъдат точно, каквито е необходимо“. Необходимо за какво? Потърсих хоризонта във всички посоки, но издигането и спускането на океана заедно с булото облаци, на практика ме обричаха на слепота чак до идването на зората. Не виждах нито звезди, нито земя.

Бях оставил часовника си на брега и нямах представа нито за времето, нито за мястото. Колко време бях пътувал по вълните? И в каква посока? Изведнъж изтръпнах и осъзнах, че може течението да ме е отнесло в открито море! Паниката се стовари върху мен като удар с юмрук.

Във въображението ми се развихриха параноични, несвързани фантазии. Ами ако тази жена беше някаква особнячка или дори луда? Дали пък нямаше някакви сметки за уреждане със Сократ. Ами ако тя умишлено...? Не! Това беше невъзможно? Продължих да си блъскам главата. Обикновените начини да проверявам кое е реално и кое не тук не вършеха работа.

Веднага щом успеех да отблъсна поредната вълна на страха, се надигаше друга. Умът ми се гмурна под повърхността на морето и аз потръпнах, представяйки си как долу плуват някакви огромни тъмни

силуети. Почувствах се малък и самотен, нищожна точица в океана, на хиляди метри над океанското дъно.

Стори ми се, че минаха часове. Лежах неподвижен и послушах с надежда да чуя звука на катер от Бреговата охрана или пък да зърна спасителен хеликоптер. Но истината беше, че никой не знаеше къде съм — никой с изключение на Рут Джонсън. Облаци закриха луната и звездите, и небето така притъмня, че не можех да кажа дали очите ми са отворени или затворени. Страхувайки се да заспя, аз ту се унасях, ту отново се сепвах. Но нежното и приспивно издигане и спускане на океана най-накрая надделя и аз потънах бавно в безмълвие като скала в морските дълбини.

Събудих се с първата светлина на зората, осъзнах къде съм, изправих се рязко и паднах от сърфа. Плюейки погълнатата солена вода, аз се качих обратно на дъската, огледах се с известна надежда и в този момент у мен се надигна мрачно предчувствие. Не се виждаше нищо друго освен океана. Надвиснали облаци криеха всяко възможно късче земя. Доколкото разбирах, намирах се някъде много навътре в Тихия океан. Бях чувал за силни течения, които могат да отнесат човек направо в открито море. Можех да гребя, но в каква посока? Борейки се с паниката, аз се заставих да си поема дълбоко въздух и да се успокоя.

След това направих едно още по-тревожно откритие. Нямах нито риза, нито сенник, нито храна, нито вода. За първи път ми мина през ума, че дори мога да загина тук. Че това не е някакво снобско забавление. Може би бях направил много голяма грешка.

Рут Джонсън беше написала, че тук става дума за „доверие и вяра“. „Как ли пък не“ — промърморих си аз, „доверие, вяра и безразсъдна глупост“. Какво ме беше накарало да изгубя ума си? Кой нормален човек се оставя със сърфа си на океанските течения, защото някаква възрастна жена му е казала да направи така?

„Не е възможно всичко това да ми се случва“, казах аз и се стреснах от звука на собствения си глас. Думите ми бяха приглушени и задавени от огромните пространства отгоре и отдолу. Вече чувствах топлината на сутрешното слънце върху гърба си.

Облаците се разпръснаха и там остана само пламтящото лазурно небе. Имах време да обмисля положението си — нищо друго освен време. Като изключим случайния крясък на някой албатрос или тихото бръмчене на самолет някъде високо горе, безмълвието беше единственият ми другар.

От време на време отпусках краката си с плясък в солената вода и си тананиках нещо като мелодия, за да запълня тишината. Но доста скоро мелодиите замряха. Ужасът бавно запълзя по гръбнака ми.

С напредването на деня ставах все по-жаден, а страхът ми нарастваше със засилването на огнената пещ на слънцето. Нямам предвид онзи страх от дулото, което са опрели в ребрата ти или при вида на кола, която изведнъж се насочва челно към твоето платно — това беше едно усещане за абсолютна неизбежност, едно тихо осъзнаване, че ако някой не ме спаси скоро, несъмнено ще изгоря до смърт върху хладното, зелено море.

Часовете се нижеха мъчително бавно и кожата ми започна да порозовява. В късния следобед жаждата ми се превърна в идея-фикс. Опитах всичко, какво ми дойде на ум, за да се предпазя: завъртах сърфа да гледа в различни посоки; потапах се многократно в хладната вода и търсех сянката на дъската, държаейки се внимателно за напуканата ѝ повърхност. Морската вода беше единствения ми щит срещу слънцето и благодарение на нея успях да дочакам падането на благословения мрак.

През нощта започнах трескаво да горя, а после затреперих от студ. Дори и най-лекото движение беше болезнено. Тръпнех и обгръщах тялото си с ръце, обзет от разкаяние. Как можах да направя нещо толкова глупаво? Как можах да се доверя на онази стара жена и защо тя постъпи така с мен? От жестокост или просто бе сбъркала някъде? И в двата случая изходът беше един — щях да умра, без да разбера защо? „Защо?“-питах се аз, докато съзнанието ми се замъгляваше.

Сутринта ме завари да лежа неподвижно. Кожата ми беше станала на мехури, а устните ми бяха напукани. Мисля си, че неминуемо щях да загина, ако не беше един неочакван дар от небето. Със зазоряването се появиха тъмни облаци. Надигна се дъждовна буря

и слънцето се скри за няколко часа — още няколко часа живот. Дъждовни капки, смесени със сълзи на благодарност пареха подпухналото ми лице.

Нямах с какво да задържа водата освен с уста. Легнах по гръб с широко отворени челюсти, опитвайки се да уловя всяка капка, но накрая почувствах, че мускулите ми конвулсивно се схващат. Събух плувките си, за да попия с тях, колкото може повече дъждовна влага.

Твърде скоро палецето слънце се върна и се издигна високо в безоблачното синьо небе, сякаш никога не бе имало буря. Устните ми бяха вече дълбоко напукани. Обграден от вода, аз умирах от жажда.

Махатма Ганди веднъж бе казал: „На гладуващия Бог може да се яви само във вид на хляб.“ Сега водата беше станала моят бог, моята богиня, моя единствена мисъл и страст. А просветлението и знанието — тях бих заменил, без да се замисля нито за миг, за чаша чиста, хладна, утоляваща жаждата вода.

През по-голямата част от сутринта бях във водата, вкопчен в сърфа. Но това по никакъв начин не ми помогна за ужасната жажда, която изпитвах. По-късно следобед ми се стори, че зърнах някаква перка да обикаля в кръг недалеч от мен и бързо се покачих на дъската. Кожата ми продължи да изгаря и да се напуква и след известно време ми хрумна мисълта, че челюстите на акулата навярно са единственото ми спасение от бавната смърт. Като сърна, която открива гърлото си на лъва, част от мен все по-силно желаше да се предам, просто да потъна в морето и да изчезна.

Когато падна нощта, отново пламнах в треска. Изпадайки в нещо като делириум, засънувах че плувам в планински поток, пиех до насита, лежах отпуснат в хладно езеро и водата се просмукваше в порите ми. Сетне отнякъде се появи усмихнатото лице на Рут Джонсън с побелелите си коси. Дълбоките и очи се присмиваха на глупостта ми.

С издигането и спускането на океана аз ту изпадах в несвяст, ту се връщах в съзнание. Приличах на призрачно същество, което се лута между реалността и бълнуването. В момент на прояснение осъзнах, че ако не намеря земя на следващия ден, всичко ще свърши.

В ума ми се мярнаха картини: дома ми в Охайо, задния двор, отпуснал съм се на шезлонга в сянката на една бреза, пийвам лимонада, чета роман, играя с дъщеря си, хапвам лека закуска, защото съм малко гладен — удобствата и сигурността на дома. Всичко това

сега изглеждаше далечен сън, а всичко наоколо — кошмарна действителност. Ако въобще бях заспивал, не помнех.

Утрото дойде твърде скоро.

Този ден научих какво е адът: болка и обгаряне, страх и очакване. Бях готов да се претърколя от дъската, да се отпусна в хладната вода и да оставя смъртта да ме завлече в селенията си. Бях готов на всичко, за да спра болката. Проклех тялото си, тленното си тяло. Сега то беше бreme, източник на страдание. Но една друга част от мен не се предаваше, решена да се бори до сетен дъх.

Слънцето се придвижваше мъчително бавно по небето. Скоро намразих това чисто небе и отправях тихи благодарности към всяко облаче, което скриеше слънцето, докато стоях вкопчен в дъската, потопен във вода, която не можех да пия.

През нощта лежах изтощен — нито буден, нито заспал — понесен през чистилицето. Надзърнах през подпухналите си клепачи и ми се стори, че виждам в далечината скали. Счу ми се и звука на морски прибой. После изведнъж излязох от унеса си и разбрах, че това не е видение. Беше истинско! Там беше надеждата. И животът. Щях да оцелея. Заплаках, но открих, че не са ми останали сълзи.

Почувствах през мен да преминава вълна от енергия. Съзнанието ми стана кристално чисто и погледът ми изведнъж се проясни. Не можех да загина точно сега — бях твърде близо! Впрегнах всичката си останала сила и започнах да гребя към брега. Щях да живея!

Скалите сега се издигаха около мен като гигантски небостъргачи и спускаха склоновете си в морското дъно. С все по-голяма скорост, тласкан от прибоя, аз се носех към канарите. Изведнъж вълните закипяха застрашително. Помня как се вкопчих в дъската, тя се издигна, счупи се с трясък във въздуха и се разпадна на парчета. След това трябва да съм припаднал.

## НОВИ ПОСОКИ

*Лечението е въпрос на време, но понякога е  
и въпрос на възможност.*

Хипократ, „Наставления“, Глава първа

В долината Пелекуну, разположена дълбоко сред обраслите с мъх зъбери на остров Молокай, има една малка колиба. Отвътре идваха крясъците на жена, които раздираха въздуха. „Мама Чия! Мама Чия!“, викаше тя в болка и ужас, борейки се с родилните мъки на едно тежко раждане.

Молокай — място, където през деветнадесети век бяха прокуждали прокажените, изоставени да очакват гибелта си, откъснати от останалия свят поради страх и невежество.

Молокай — дом на туземно хавайско население, японци, китайци, филипинци и неголям брой европейци и американци; убежище за контра-култури и алтернативни начини на живот; подслон на жилави и независими хора, които избягваха прогреса и туристическия бизнес на другите острови, хора, които се трудеха усилено, живееха просто и учеха децата си на изконните ценности и любов към природата.

Молокай — остров на природни духове и легенди, тайно погребално светилище на кахуна купуас, шамани, магьосници, лечители и воини на духа, живели в съзвучие със законите на земята.

Молокай беше готов да приеме още една човешка душа.

Мицу Фуджимото, дребна жена с японска и американска кръв в жилите си, малко над четиридесетте, мятеше глава наляво-надясно, плувнала в пот. Тя се молеше, стенеше и ронеше сълзи за детето си и проплакваше тихо: „Мама Чия!“. Избутвайки и пъхтейки при всяка контракция тя се бореше за живота на бебето си.



Часове или минути по-късно — не мога да кажа точно — след като се бях носил в унес, ту губейки съзнание, ту изплувайки отново, аз се събудих ужасно жаден. Щом чувствах жажда, значи бях жив! Логиката на това откритие ме разтърси дълбоко и в течение на няколко мига на прояснение аз изучавах внимателно тялото си, отвътре и отвън. Главата ми пулсираше. Кожата ми гореше. Не виждах нищо. Бях ослепял! Повдигнах ръка, чувствайки я невероятно слаба, опипах очите си и с огромно облекчение открих, че бяха покрити с марля.

Нямах никаква представа къде съм — в болница, в стая, в Охайо или може би в Калифорния. Може би бях болен или се беше случила някаква злополука. Или пък всичко това беше сън.

Дългите черни коси на Мицу лежаха сплетени и сплъстени върху лицето и възглавницата ѝ. След като първото ѝ дете беше починало преди близо десет години, тя се закле никога повече да няма друго. Не можеше да понесе болката и страданието на една втора загуба.

Но когато прескочи четиридесетте, разбра, че това щеше да бъде последният ѝ шанс. Сега или никога. И така Мицу Фуджимото и съпругът ѝ Сей взеха своето решение.

Минаха много месеци и лицето на Мицу засия, а в утробата ѝ започна да зрее живот. Семейство Фуджимото щяха да бъдат благословени с дете.

Денят дойде и Сей хукна към долината да търси помощ. Мицу лежеше изкривена на матрака си, пъхтеше и си поемаше дъх между контракциите — изтощена, самотна и изплашена, че нещо ужасно се е объркало... че бебето се е завъртяло не както трябва. С всеки пристъп на контракциите стените на утробата ѝ се втвърдяваха като камък и Мицу крещеше и призоваваше Мама Чия.

Когато се върнах в съзнание, светът продължи да тъне в мрак, защото върху очите ми все още имаше марля. Кожата ми пламтеше. Не ми оставаше нищо друго освен да стена и да търпя.

Чух някакъв звук. Какво беше това? Сякаш някой изцеждаше парцал над купа с вода. Като че в отговор почувствах някой да докосва

челото ми с хладка кърпа. След това успокоително ухание изпълни ноздрите ми.

Чувствата ми напиреха да излязат на повърхността. По лицето ми се търкулна сълза.

— Благодаря — измънках аз едва чуто и дрезгаво. Протегнах се бавно и улових малката ръка с кърпата, която бършеше гърдите и раменете ми.

Изненадах се, когато чух глас на момиче, малко момиче, може би на девет-десет години.

— Почивайте сега — каза то.

— Благодаря — повторих аз и сетне добавих: — Вода... моля. Момичешката ръка зад врата ми нежно повдигна главата ми, за да мога да пия. Сграбчих чашата и понечих да отпия повече, но водата се разля по устните и по гърдите ми. Момичето дръпна чашата.

— Простете, казаха ми да ви давам да пиете по малко — извини се тя и пусна главата ми на възглавницата.

След това трябва да съм заспал.

Мъките на Мицу продължиха, но сега тя беше вече твърде изтощена, за да се напъва и твърде уморена, за да крещи. Изведнъж входната врата се отвори и мъжът и влетя вътре задъхан от усилието да тича по стръмния, разкалян път.

— Мицу! — извика той, — доведох я!

— Фуджи, трябва ми чисти чаршафи... веднага — каза Мама Чия и тръгна направо към изтерзаната бъдеща майка, за да види какво е положението. След това бързо разтри ръце. — Донесете ми още три чисти кърпи... и сложете да заври едно ведро вода. После тичай до камиона и ми донеси кислородната маска.

Бързо и умело Мама Чия — акушерка, лечителка и кахуна — отново провери състоянието на Мицу и се приготви да обърне бебето. Това можеше да се окаже трудно раждане, но с Божията помощ и с подкрепата на духовете на острова, тя щеше да спаси майката и двете заедно щяха да изведат един нов живот на белия свят.

Паренето стихна и се превърна от непрестанна болка в леко туптене. Опитах се предпазливо да раздвижа мускулите на лицето си.

„Какво бях сторил със себе си?“, запитах се аз в отчаяние, надявайки се все още да се събудя от този кошмар — налудничав, глупав, ненужен. Но това не беше сън. В очите ми пареха сълзи. Бях толкова слаб, че едва можех да се помръдна. Напуканата ми и пресъхнала уста с усилие отново промълви думи „Вода... моля.“ Но никой не ме чу.

Спомних си какво ми беше казал веднъж Сократ за търсенето на смисъла. „По-добре никога не се захващай с това, но захванеш ли се веднъж, по-добре го завърши.“

„По-добре никога не се захващай, по-добре никога не се захващай“, мърморех си аз, преди да потъна в сън.

Плачът на новороденото отекна през отворените прозорци на малката колиба в тропическата гора. Мицу успя да се усмихне, притискайки детето до гърдите си. Фуджи седеше наблизко сияещ и от време на време протягаше ръка да докосне жена си и бебето. По страните му се стичаха сълзи на радост.

Мама Чия разтреби наоколо, както бе правила толкова много пъти в миналото.

— Всичко ще бъде наред с Мицу и сина ти, Фуджи. Сега те оставям ти да се погрижиш за тях... и съм сигурна, че ще бъдат в много добри ръце. — Тя се усмихна.

Без да се притеснява никак, японецът се разплака, взе ръцете ѝ в своите и заприказва ту на хавайски, ту на японски, ту на английски:

— Мама Чия, махало! Махало! *Аригато госаймас!* Как бих могъл някога да ти се отблагодаря? — попита той, все още със сълзи в очите си.

— Ти току-що го направи — отвърна тя. Но от израза на лицето му ѝ стана ясно, че нито благодарностите му, нито сълзите му можеха да бъдат достойна отплата в очите на Фуджи — това беше въпрос на гордост и чест. Затова Мама Чия добави: — Ще се радвам да ми дадеш от твоите зеленчуци. Ти отглеждаш най-добрите сладки картофи на острова.

— Ще получиш най-доброто от най-доброто! — обеща ѝ той.

Мама Чия хвърли последен поглед към уморената, но грейнала от щастие Мицу, която кърмеше бебето си, сетне взе раницата си и тръгна пешком надолу към долината. Трябваше да види още един болен.

Събудих се, когато познатите вече малки ръце повдигнаха главата ми и внимателно наляха някаква течност върху езика ми. Преглътнах я жадно. Имаше странен, но приятен вкус. След още няколко глътки ръцете старателно разстлаха нещо като мехлем върху лицето, гърдите и раменете ми.

— Това е лапа от плодовете на дървото пони, смесени с алое — каза момичето с тихия си детски глас. — Ще помогне на кожата ти.

Когато се събудих отново, бях по-добре. Главоболието почти беше стихнало, а кожата ми, макар да я чувствах опъната, вече не гореше. Отворих очи. Марлята я нямаше. Зарадван от възможността да виждам отново, аз завъртях бавно глава и се огледах. Бях сам, на брезентово легло в ъгъла на единствената малка, но чиста стаичка на колиба, построена от дървени трупи. От импровизираните сенници струеше светлина. До леглото ми се мъдреше дървен сандък. До срещнатата стена имаше скрин с чекмеджета.

В ума ми прелитаха многобройни въпроси: „Къде съм? Кой ме спаси? Кой ме доведе тук?“

— Хей! — извиках аз. Хей? — повторих по-високо. Чух стъпки и след това се появи момичето. То имаше смолисто-черни коси и красива усмивка.

— Здравейте — каза детето. — По-добре ли се чувствате?

— Да — отвърнах аз. — Коя... коя си ти? Къде съм?

— Вие сте тук! — отвърна тя развеселена. — А аз съм Сачи, помощничката на Мама Чия — добави гордо момичето. — Истинското ми име е Сачико, но за краткост Мама Чия ме нарича Сачи...

— Коя е Мама Чия? — прекъснах я аз.

— Леля ми. Тя ме учи на тайните на кахуна.

— Кахуна — значи все още съм в Хаваите?

— Разбира се! — каза тя и се усмихна на глупавия ми въпрос.

— Това е Молокай. — Момичето посочи една избеляла карта на Хавайските острови, закачена над главата ми на стената.

— Молокай! Течението ме е отнесло до *Молокай*! — попитах аз смаяно.

Мама Чия напредваше бавно надолу по виещата се пътека. Беше изминала една тежка седмица и след последните няколко дни се чувстваше уморена. Но работата и изискваше енергия отвъд тази на материалното ѝ тяло.

Тя продължи надолу по пътя през гората. Сега нямаше време за почивка. Искаше да прегледа новия си пациент. Роклята ѝ на цветя, все още влажна от падналия дъжд, беше изцапана с кал по краищата. Косите ѝ бяха полепнали по челото на мокри кичури. Нехаейки за външния си вид, тя ускори, колкото може, крачка по хлъзгавата пътека, която щеше да я отведе до нейния болен.

Мама Чия навлезе в последния завой — тялото ѝ помнеше пътя толкова добре, че можеше да го следва дори в безлунна нощ — и видя сечището и колибата, сгущена, почти скрита сред зелената стена от дървета. „Стои си там, където я оставих“, пошегува се жената. Тя мина покрай бараката за инструменти и зеленчуковата градина, после влезе вътре.

Опитах се да се поизправа в леглото и да погледна през отворения прозорец. Късното следобедно слънце се спускаше надолу и осветяваше отсрещната стена. Почувствах замайване и се облегнах назад.

— Сачи! — казах аз немощно, — как се озовах тук? И...

След това, ужасен, аз се изправих отново и почти припаднах, когато видях една жена да влиза с куцукане в стаята и да се извъръща към мен.

— *Рут Джонсън*? — извиках аз втрещен. Нима това беше истина? — Сънувам ли? — попитах аз.

— Напълно възможно — отвърна тя. Но това не беше сън. Жената, която ме беше изпратила със сърфа, сега се беше надвесила над мен.

— Ти едва не ме уби! — изкрещях аз.

Жената опря бастуна си на стената, пооправи възглавницата ми и внимателно ме бутна назад в леглото. Тя не се усмихваше, но лицето ѝ излъчваше топлина, каквато не бях доловил преди. Тя се обърна към момичето.

— Добре си се грижила за него, Сачи. Зная, че родителите ти ще бъдат доволни.

Сачи се усмихна лъчезарно. На мен обаче ми се въртяха други неща в главата.

— Коя си *ти*! — попитах жената. — Защо ми причини това? *Какво става тук?*

Рут Джонсън не ми отговори веднага. Малко по-късно, докато мажеше лицето ми с някакъв друг мехлем, тя каза тихо:

— Не разбирам... ти не ми приличаш на някой глупав младеж. Защо не спази указанията ми? Защо тръгна без сенник, храна и вода?

Отблъснах ръката ѝ от лицето си и се надигнах отново.

— *Какви* указания? За какво ми е притрябвал сенник през нощта? Кой взима вода и храна, когато излиза със сърф? Защо не ми каза от какво ще имам нужда?

— Но аз ти казах — прекъсна ме тя. — Написах го... казах ти да се погрижиш да вземеш храна и вода за три дни, сенник и...

— В бележката нямаше нищо такова — спрях я аз.

Тя замълча, озадачена и замислена.

— Как е възможно това? — попита тя, взирайки се в пространството. — На втората страница написах всичко...

— За каква „втора страница“ говориш? — попитах аз. — Даде ми само изрезката от вестник с една бележка. Беше писала на лицето и на гърба...

— Но имаше още една *страница* — пресече ме тя.

В този момент разбрах какво се е случило.

— Бележката — казах аз. — Тя завършваше с думите „Погрижи се“. Реших, че просто искаш да направя всичко, което ми беше написала.

Когато разбра, какво по всяка вероятност се беше случило, Рут Джонсън затвори очи. За миг по лицето ѝ пробяга някаква смесица от емоции, но после всичко изчезна. Тя поклати тъжно глава и въздъхна.

— Втората страница уточняваше всичко, от каквото ще имаш нужда, а също и къде ще те отведе течението.

— Аз... навярно съм я изтървал, когато съм прибирал другите неща в джоба си.

Облегнах глава на възглавницата. Не знаех дали да плача или да се смея.

— А докато бях в океана, си мислех, че ти принадлежиш към „безмилостното училище“.

— Не е чак *толкова* безмилостно! — отвърна тя. Засмяхме се, защото не ни оставаше нищо друго и защото цялата история беше толкова нелепа.

Все така засмяна, тя добави:

— А като се почувстваш по-добре да продължиш нататък, можем да те хвърлим от някоя скала!

Засмях се дори по-високо от нея и болката в главата ми се върна. Само за миг се запитах дали пък тя не говори сериозно.

— Но коя си ти? Искам да кажа...

— В Оаху съм Рут Джонсън. Тук моите приятели, ученици и пациенти — в това число и хората, които почти съм убила — ме наричат Мама Чия. — Тя се усмихна.

— Е добре, Мама Чия, как се озовах тук?

Тя тръгна към окачената на стената карта на островите и вдигна ръка.

— Течението те отнесе през протока Каиви, покрай нос Илио и оттам на изток покрай северния бряг на Молокай, покрай нос Кахиу, към Камоку и така се озова недалеч от долината Пелекуну — бих казала по не толкова елегантен начин, но съвсем навреме, точно както знаех, че ще се случи. Има една пътека, проход, известен само на неколцина. Няколко мои приятели ми помогнаха да те донесем тук.

— А къде се намираме сега?

— На едно усамотено място — горски резерват. Поклатих глава и потрепнах, усещайки пулсираща болка.

— Нищо не разбирам. Защо е цялата тази загадъчност?

— Всичко това беше част от твоето посвещаване, казах ти. Ако беше подготвен... — Гласът ѝ постепенно затихна. — Бях небрежна. Съжалявам, че си понесъл всичко това, Дан. Смятах да те поставя пред

едно изпитание за вяра, а не да те изпържа под слънцето — извини се тя отново.

— Е добре — рекох аз, — мога ли поне да се считам за посветен. Тя въздъхна.

— Надявам се, че да.

След кратко мълчание попитах:

— Как разбра, че пристигам на Хаваите? Допреди няколко дни и аз дори не знаех това? Знаеше ли кой съм, когато се срещнахме за първи път пред банката? И как най-вече ме намери?

Мама Чия погледна навън през прозореца, преди да отговори.

— Тук са намесени други сили... и това е единственото обяснение, което мога да ти дам. Аз рядко отварям местните вестници и почти никога не чета колонката с лични обяви. Бях в къщата на сестра ми в Оаху в очакване на партито на Виктор, когато зърнах вестника на масичката за сервиране на кафе. Канехме се да излизаме и докато я чаках да се приготви, аз взех вестника и го прегледах. По някакъв начин погледът ми беше привлечен от твоята обява и в този момент през мен премина нещо като електрическа вълна. Бях обзета от усещане за съдбовност.

Лежах съвсем неподвижно, но по гърба ми пробягаха ледени тръпки.

— Когато прочетох онази обява — продължи тя, — почти видях лицето ти, толкова ясно, колкото го виждам и сега. — Тя нежно докосна изприщените ми страни. Толкова се зарадвах, когато най-накрая пристигна.

— Но защо си се зарадвала? Какво те е грижа за мен?

— Когато прочетох обявата ти, изведнъж всичко изплува... спомних си какво Сократ ми беше писал за теб.

— Какво ти е писал за мен?

— Сега това няма значение. Време е да хапнеш нещо — рече Мама Чия. Тя бръкна в раницата си и извади оттам едно манго и една папая.

— Всъщност не съм гладен — казах аз. — Стомахът ми се е свил. — И наистина бих искал да науча какво Сократ ти е писал за мен.

— Не си ял нищо от седем дни — сгълча ме тя нежно.



— Правил съм го и преди — отвърнах аз. — Освен това трябваше да сваля няколко килограма. — Посочих кръста си, който сега беше значително по-слаб.

— Може би, но този плод е благословен и ще ти помогне да се излекуваш много по-бързо.

— Наистина ли мислиш така?

— Не мисля. *Зная го* — отговори тя, сетне разреза един плод от скоро откъснатата папая, изгреба черните семки от вътрешността и ми подаде половината.

Погледнах свежия плод.

— Може би съм *малко* гладен — рекох аз и гризнах едно малко парченце. Усетих сладостта му да се разтапя върху езика ми. Вдишах дълбоко аромата. — Ммммм — измънках аз, отхапвайки второ парче. — Значи това лекува?

— Да — каза Мама Чия и ми подаде резен зряло манго. — И това също.

Ядях покорно, с нарастващ ентузиазъм и я разпитвах между хапките:

— И така, как ме откри... на улицата?

— Поредната прищявка на съдбата — отвърна тя. — След като видях обявата ти, реших по някакъв начин да се свържа с теб... или пък да те наблюдавам известно време, за да видя, дали ти ще ме откриеш.

— Никога нямаше да те откроя — ти дори не работиш в банка.

— Преди шест години работех.

— Предполагам, че ние се намерихме един друг — казах аз, отхапвайки отново от мангото.

Мама Чия се усмихна.

— Да. А сега е време аз да си вървя, а ти да почиваш.

— Чувствам се вече много по-добре... и все още ми се ще да науча защо си се зарадвала, когато пристигнах.

Тя направи пауза, преди да отговори.

— Има една по-голяма картина, която ти все още не можеш да видиш. Един ден може да достигнеш до много хора. Може би ще намериш правилния лост и ще промениш истински нещата. А сега затваряй очи и заспивай.

„Лост“, замислих се аз, след като послушах съвета ѝ. Думата прелетя през ума ми и ме върна към един случай отпреди години, от времето, когато работех със Сократ. Вървахме към университета „Баркли“, след като бяхме закусили в кафенето на Джоузеф. Когато двамата със Сок наближихме университетското градче, един студент ни подаде листовка.

Погледнах я и се обърнах към спътника си:

— Сок, ще хвърлиш ли един поглед на това? Отнася се за спасяването на китове и делфините — въздъхнах аз. — Миналата седмица беше за подтиснатите хора. А по-миналата за гладуващите деца. Понякога се чувствам толкова виновен, че се интересувам само от себе си, докато там някъде по света има толкова много хора в нужда.

Сократ ме погледна безизразно и продължи да върви, все едно не бях казал нищо.

— Чу ли ме, Сократ?

В отговор той спря, обърна се и каза:

— Ще ти дам пет долара, ако успееш да ме удариш по лицето.

— Моля? Какво общо има това с...

— Десет долара — качи той мизата. След това започна да ме удря на шега, но аз отказах да се хвана на въдицата му.

— Никога през живота си не съм удрял стар човек и не възнамерявам...

— Повярвай ми, младежо, не съществува никаква опасност да успееш да удариш този стар човек. Ти имаш рефлексите на охлюв.

В този момент чашата преля. Направих няколко пробни замаха и след това понечих наистина да го ударя.

Озовах се на земята с китка, приквещена в болезнена хватка. Сок ми помогна да се изправя и попита:

— Забеляза ли, че един малък лост може да бъде много ефективен?

— Да, не можех да не забележа — отвърнах аз, раздвижвайки китката си.

— За да можеш истински да помагаш на хората, ти трябва да се научиш да ги разбираш. Но не можеш да разбереш никого, ако преди това не разбереш себе си. Познай себе си. Подготви се. Развий яснота,

мъжество и чувствителност, за да можеш да си послужиш с правилния лост на правилното място в правилния момент. *После действай.*

Това беше последното нещо, което си спомних, преди да потъна в дълбок сън.

На другата сутрин Сачико пристигна със свежи плодове и кана с вода. Сетне тя ми махна с ръка, каза: „Време е за училище“ и хукна навън.

Скоро след това дойде Мама Чия и намаза отново лицето, шията и гърдите ми с ухаещия на чисто мехлем.

— Бързо се оправяш... както и очаквах.

— След няколко дни трябва да съм готов за път. — Надигнах се от възглавницата и се протегнах внимателно.

— Готов за път? — попита тя. — Смяташ ли, че си готов да тръгнеш за някъде? И какво ще намериш, когато стигнеш там — каквото намери в Индия?

— *Откъде знаеш за това!* — попитах аз смаян.

— Когато разбереш откъде зная — рече тя, — ще бъдеш готов да продължиш пътуването си. — Мама Чия ме погледна пронизващо. — Абрахам Линкълн веднъж казал, че ако има шест часа да отсече едно дърво, първите пет ще прекара в острене на брадвата. Теб те чакат големи дела, но все още не притежаваш необходимата острота. Ще отнеме време и ще е необходима огромна енергия.

— Но аз се чувствам все по-добре. Скоро ще имам достатъчно енергия.

— Не говорех за твоята енергия, а за моята.

Отпуснах се отново в леглото и изведнъж се почувствах като товар.

— Наистина трябва да замина — казах аз. — Имаш други хора, за които трябва да се грижиш. Не искам да се натрапвам.

— Да се натрапваш? — повтори тя. — Диамантът натрапва ли се на полировчика на скъпоценни камъни? Стоманата натрапва ли се на ковача? Моля те, Дан. Остани за известно време. Не мога да си представя по-добър начин да използвам енергията си.

Думите ѝ ме окуражиха.

— Е, добре — усмигнах се аз, — може би няма да е толкова тежко, колкото си мисля. Имам подготовката на гимнастик. Зная как да постигам нещата. Освен това прекарах доста време със Сократ.

— Да — каза тя. — Сократ те е подготвил за мен. Аз пък ще те подготвя за онова, което те очаква по-нататък. — Тя прибра мехлема в една кутия и я сложи на бюрото.

— Е, какво ме очаква? Имаш ли някакъв план за действие? С какво се занимаваш тук все пак?

Тя се засмя.

— Играя различни роли, нося различни шапки за различни хора. За теб съм без шапка. — След кратко мълчание тя продължи: — През повечето време помагам на приятелите си. Понякога просто си седя и не правя абсолютно нищо. Друг път пък се упражнявам в приемането на различни форми.

— Приемане на различни форми?

— Да.

— Какво значи това?

— О, това значи да се превръщаш в различни неща, да се сливаш с духовете на животни, скали или на водата — ето за това става дума. Да погледнеш живота от различен ъгъл, ако разбираш какво искам да кажа.

— Но в действителност ти не...

— Стана време да вървя — прекъсна тя въпроса ми по средата. Трябва да посетя някои хора. — Мама Чия взе оставената до библиотеката раница, грабна бастуна си и излезе, преди да успее да кажа нещо.

Изправих се отново в леглото с известно усилие. Виждах я едва-едва през отворената входна врата как куцука ритмично с бастуна си нагоре по лъкатушната горска пътека.

Облегнах се назад и се загледах в тънките лъчи слънчева светлина, които преминаваха през дупките на пердетата и се запитах дали въобще някога ще погледна с добро око на слънцето.

Бях преживял един временен неуспех, но я открих! Тялото ми тръпнеше в нарастващо вълнение. Пред мен се отваряше един труден, може би дори опасен път, но поне беше открит.

## БОС ПО ГОРСКАТА ПЪТЕКА

*Най-чистият път през Вселената минава  
през горския пущинак.  
Джон Мюър*

На другата сутрин се събудих гладен като вълк и изпълнен с благодарност за купата с плодове на нощната масичка. В едно чекмедже намерих нож и лъжица и без да губя никакво време изядох последователно два банана, плод от пасифлора и една папая. Напомних си да забавя малко темпото и да дъвча, но храната просто сякаш изчезваше.

След закуска се почувствах по-добре и реших да проуча къде се намирам. Провесих крака от леглото, изчаках да отmine лекото замайване и после станах. Слаб и залитащ, аз се огледах наоколо. Толкова много бях отслабнал, че банските ми почти падаха. „Ще трябва да напиша книга по диетично хранене“, промърморих под нос. „Ще я нарека «Диета върху дъска за сърф» и вероятно ще спечеля един милион долара.“ Все още неустойчив, аз се заклатушках към каната с вода върху кухненския шкаф, отпих бавно и сетне тръгнах към някаква химическа тоалетна в едно заградено със завеси място. Щеше да ми свърши работа. Сигурно беше, че поне бърбреците ми работят добре.

Вгледах се в лицето си в едно старо огледало. Покрито със сълзящи язви и струпеи, то ми заприлича на лице на непознат. Част от гърба ми беше все още бинтован. Запитах се как малката Сачи понасяше тази гледка, да не говорим пък да ме докосва.

Отправих се към входната врата с чести почивки и скоро се озовах в сянката на колибата и близките дървета. Усещането на коравата земя под мен беше приятно, но краката ми все още не ме държаха. Не можех да стигна далеч без обувки. Запитах се дали някой беше открил раницата с всичките ми вещи. Ако това се беше случило, можеха да помислят, че съм се удавил. „Или пък“, замислих се мрачно, „някой крадец бе намерил портфейла ми, самолетните билети,

кредитната ми карта!“ Не, бях скрил раницата твърде добре. Бях я пхнал в един дълбок гъсталак, покрит с изсъхнали клони. Щях да спомена за това на Мама Чия следващия път, когато я видех, но така се случи, че тя се отби при мен едва няколко дни по-късно.

Успях да измина известно разстояние по пътеката и така открих едно място с чудесна гледка. Високо над мен, в далечината, се издигаха голи вулканични канари, които се извисяваха нагоре в самото сърце на острова. Ниско долу, през клоните на избуялите дървета, виждах едва-едва късчета синьо небе. Предположих, че колибата ми се намира някъде по средата между скалите горе и морето долу.

Уморен и малко подтиснат от слабостта си, аз поех надолу по пътеката. Когато се прибрах, легнах и заспах отново.

С всеки следващ ден апетитът ми се възвръщаше с нарастваща сила. Ядох тропически плодове, сладки и обикновени картофи, царевица, корени от таро и макар храната ми да беше обикновено вегетарианска, от един момент на бюрото ми всяка сутрин започна да се появява малко прясна риба с някаква супа от водорасли, доставяни, по мое мнение, от Сачико. Мама Чия настояваше да ям супата, „защото щяла да ми помогне да се излекувам от пораженията от слънчевото изгаряне и облъчването“.

През ранните сутрини и късните следобеди тръгнах на по-дълги разходки и изминавах по няколкостотин метра през тучната долина и нагоре през тропическата гора с *гладкочори* дървета *кукуи*, индийски смокини, извисяващи се палми и евкалипти, чиито листа блещукаха под повеите на морския бриз. Червен и бял джинджифил растеше навсякъде сред крехките папратови стебла на *амаумау* а червеникавата земя беше покрита с килим от мъхове, треви и листа.

С изключение на сечището около моята колиба, всичко останало наоколо беше полегато. В началото се уморявах бързо, но скоро престанах да се задъхвам и започнах да се изкачвам по-нависоко във влажния, оздравителен въздух на тропическата гора. Няколко километра по-долу отвесните скали, така наречените *пали*, се спускаха към морето. Как въобще бяха успели да ме пренесат до колибата?

През следващите няколко сутрини, след като се събуждах, в ума ми продължаваше да витае образа на Мама Чия или чувах гласа ѝ. И всяка сутрин се чувствах необикновено отпочинал. Учуден откривах как корите от язвите и струпеите ми бързо се белеха и под тях се откриваше нежна нова кожа, която изглеждаше почти напълно заздравяла. Силата ми се възвръщаше, а с нея и усещането, че ме чака някаква неотложна работа. Бях открил Мама Чия. Вече бях тук. И сега какво? Какво трябваше да науча или да направя, преди тя да ме насочи към следващата стъпка от пътуването ми.

Когато се събудих на другия ден, слънцето почти беше достигнало най-високата си точка. Останах още малко в леглото, заслушан в пронизителните крясъци на птиците и след това се отправих на поредната си къса разходка. Босите ми крака привикваха към земята.

По-късно, когато се прибирах, видях Мама Чия да влиза в колибата, очаквайки вероятно да ме намери в леглото. Закрачих бързо надолу и едва не се подхлъзнах на мокрите листа, които бяха станали коварни след сутрешния проливен дъжд. Горд с бързото си възстановяване, аз реших да се пошегувам с нея, скрих се зад бараката и надникнах иззад нея, когато тя излезе навън и се огледа, незнаеща какво да мисли. Сетне отново се дръпнах зад постройката, сложих ръка на устата си, за да не се засмея на глас, поех си дълбоко въздух и отново надзърнах зад ъгъла. Мама Чия вече не беше там.

Уплаших се, че може да е тръгнала да ме търси, излязох от укритието си и тъкмо се канех да я повикам, когато една ръка ме потупа по рамото. Обърнах се и видях усмихнатото ѝ лице.

— Как разбра къде съм? — попитах аз.

— Чух те да ме викаш.

— Не съм те викал!

— Напротив, извика ме.

— Не, не съм! Канех се, но...

— Тогава как разбрах, че си тук!

— И аз това те попитах!

— Май се върнахме в самото начало — рече тя. — Седни. Донесла съм обяд.

При думата обяд аз се подчиних незабавно. Седнахме на дебелия килим от влажни листа в сянката на едно дърво. Стомахът ми

къркореше, когато тя ми предложи порция чудесни сладки картофи — най-добрите, които някога бях опитвал — ориз със специални подправки и различни видове свежи, хрупкави зеленчуци. Не зная как бе събрала всичко това в раницата си.

Докато се хранехме, разговорът замря. Накрая, все още дъвчейки, аз казах:

— Благодаря ти. Наистина умееш да готвиш.

— Не съм го готвила аз — отвърна тя. — Сачи приготви всичко.

— Сачико? Кой я е научил да готви така? — попитах аз.

— Баща ѝ.

— Тя има истински талант. Родителите ѝ трябва да се гордеят с нея.

— Те са повече от горди с нея. — Мама Чия остави храната и погледна към сечището и гъстата смарагдово зелена гора. — Нека ти разкажа една истинска история. Преди девет години аз помогнах при идването на Сачи на бял свят. Тя беше на четири, когато направих същото и за брат ѝ.

Скоро след като братчето ѝ се роди, малката Сачи започна да моли родителите си да ѝ позволят да се грижи за бебето. Те се безпокояха, че както повечето четиригодишни деца тя може да изпитва ревност и да ѝ се прииска да го удари или раздруса. Затова отговорът им бил отрицателен. Но при Сачи нямало никакви признаци на ревност. Вместо това тя се отнасяла към него с обич и молбите ѝ да я оставят с бебето накрая станали толкова настоятелни, че накрая ги склонили.

Горда със себе си, тя влязла в стаята на бебето и притворила вратата след себе си. Останала само малка пролука, през която любопитните родители можели да надзърнат вътре и да чуят какво се случва. Те видели малката Сачи да пристъпва тихо към братчето си, сетне приближила лице до неговото и казала тихо: „Каж ми, бебе, как изглежда Бог, защото аз започвам да забравям.“

— Наистина ли е казала така? — попитах аз с благоговение.

— Да.

След дълга пауза аз казах:

— Разбирам защо точно тя е твой чирак.

Останахме да седим в мълчание под сянката на дървото, докато накрая Мама Чия подхвърли.



— Утре ще направим един преход.

— Заедно? — попитах аз.

— Не — закачи ме тя. — Ти ще тръгнеш по горния път, а аз по-долния.

Все още не познавах Мама Чия много добре и понякога ми беше трудно да кажа кога се шегува. Забелязвайки объркването ми, тя се засмя и каза:

— Да, тръгваме заедно.

Сетне тя се усмихна и посочи нещо зад гърба ми.

— Я погледни зад дървото.

— Раницата ми! — извиках смаян. Тя се усмихна широко, когато се втурнах към нея, за да я отворя. Вътре беше портфейла ми с няколко долара и кредитната ми карта, часовника ми, чифт чисти гащета, гуменки, паста за зъби и самобръсначка. Всичко си беше тук!

— Бащата на Сачи имаше някаква дърводелска работа на Оаху — обясни тя. — Изпратих го до Макапу, за да намери нещата ти. Каза, че си ги бил скрил добре.

— Кога мога да се срещна с него, за да му благодаря? — попитах аз.

— Той също няма търпение да се запознае с теб, но трябваше да се върне в Оаху, за да си довърши работата. Ще бъде тук след няколко седмици. Радвам се, че имаш нови гащета — добави тя и посочи парцаливите ми бански, хващайки носа си с ръка, — така че да можеш да изпереш тези.

Усмихнах се и взех дланта ѝ в своята.

— Благодаря ти, Мама Чия. Наистина съм ти благодарен за всичко.

— Да, наистина направих много за теб — рече тя и отклони благодарностите ми като махна с ръка. — Чувал ли си за онази нова порода кучета, която е кръстоска между питбул и коли? Първо ти отхапва ръката и после тича да ти помогне. — Тя се усмихна. — Причиних ти вече достатъчно големи беди. Това е моят начин „да се притичвам на помощ“.

Мама Чия събра остатъците от обяда ни и се изправи. Понечих да я последвам, но бях толкова слаб, че едва станах на крака.

— Чувствам се като истинска баба — казах аз, когато тя ме поведе към колибата.

— Просто мускулите ти са слаби, защото тялото ти използва цялата си енергия за възстановяването си. Ти премина през голямо изпитание. Повечето хора на твое място биха се предали и умрели. Твоята Първична същност е много силна.

— Моята първична какво? — попитах аз, сядайки на леглото.

— Твоята първична същност — отвърна Мама Чия. — Част от твоето аз, подсъзнанието ти, което съществува отделно от съзнателната ти страна. Сократ не ти ли е разказвал за трите същности на личността?

— Не — отвърнах аз, заинтригуван. — Ти ми разкажи. Концепцията ми се струва интересна.

Мама Чия стана, отиде до прозореца и погледна навън.

— Трите същности на личността са нещо много повече от концепция, Дан. Те са толкова истински за мен, колкото са земята, дърветата, небето и морето.

Облегната на перваза на прозореца тя каза:

— Преди няколкостотин години, преди изобретяването на микроскопа, почти никой не е вярвал в съществуването на бактериите и вирусите и затова човечеството е оставало безсилно пред тези невидими нашественици. А онези, които вярвали, че ги има, били клеймявани като „чудаци“.

Аз също работя със сили, невидими за повечето хора — природни духове и неуловими енергии. Но „невидимо“ и въображаемо не са едно и също, Дан. Всяко ново поколение забравя това и затова цикълът се повтаря — слепите водят слепци — каза тя, без в гласа ѝ да се долавя и нотка на озлобление. — Невежеството и мъдростта се предават от поколение на поколение като скъпоценно наследство.

Трите същности — Първичната, Съзнателната и Висшата — са елементи на едно тайно учение. Тайните в действителност никога не са били скрити, но малко хора са се интересували от тях и още по-малко са имали очи да ги видят.

Тя тръгна с характерното си накуцване през стаята към вратата, сетне спря и се извърна към мен.

— Когато ти говоря за „невидими неща“, знай, че те не са невидими за мен. Но онова, което е вярно за мен, не е необходимо да бъде вярно и за теб. Аз не ти казвам в какво да вярваш, а само да споделиш моя опит.

— Как мога да науча за тези същности? И кога? — попитах аз. Тя наля чаша вода и ми я подаде.

— Когато бъдеш достатъчно силен. И ако Сократ те е подготвил добре, аз ще мога да те изведа до края и да ти покажа накъде да продължиш. Ти ще трябва единствено да отвориш очите си и да скочиш. — Тя тръгна към вратата и каза: — А сега почивай.

— Почакай! — спрях я аз и се надигнах от леглото. — Можеш ли да ми разкажеш още нещо за трите същности, преди да си тръгнеш? Бих искал да науча повече...

— Аз също искам да ти разкажа повече за тях — прекъсна ме тя. — Но първо трябва да се *напиш*.

— Уморен съм — казах аз и се прозях.

— Да. Утре ще повървим и ще поговорим.

През открянатата врата я видах да се клатушка с бастуна си по пътеката и да потъва в гората. Прозях се отново, затворих очи и над света се спусна мрак.

## КНИГА ВТОРА ПРОСВЕТЛЕНИЯ

*Когато поемеш на път, за да направиш  
нови открития, не търси нови пейзажи, а нови  
очи.*

Марсел Прус

## ТРИТЕ СЪЩНОСТИ

*Не можеш да надскочиш нещо, което не познаваш.*

*За да преминеш отвъд самия себе си, трябва да се опознаеш.*

Шри Нисаргадата Махарадж

На другата сутрин птичките сякаш пееха по-сладко и светът беше по-красив. Силата ми се възвръщаше, а по лицето ми бяха останали само няколко кори. Прокарах ръка през двуседмичната си брада и реших засега да я задържа.

След като се подкрепих с тропическия плод и домашния хляб, които загадъчно се бяха появили върху скрина ми в стаята — поредният подарък от Сачи — излязох навън, съблякох се съвсем гол и се изкъпах под топлия проливен дъжд. Дъждът си отиде тъй бързо, както беше дошъл, облаците се разсеяха и на тяхно място се откри ясното чисто небе.

Тъкмо бях вчесал влажната си коса и се мажех с дебел пласт крем против слънце, когато Мама Чия се зададе отдолу по пътеката с познатата ми вече раница, бастун и широкото си муму. Впоследствие научих, че това е типичното ѝ облекло и екипировка за преходи.

Тя спря на няколко пъти — веднъж, за да ми покаже една пъстра птица и втори път — един малък водопад и езерце, скрити за нехайните очи. След като поседяхме известно време, заслушани в звука на падащата вода, аз предложих да нося раницата ѝ, но тя отказа с думите: „Може би следващия път.“

След това разговорът ни беше откъслечен. И двамата трябваше да внимаваме къде стъпваме по вечно калната пътека, осеяна с коренищата на дърветата.

Най-накрая се спуснахме по една стръмна клисура и се озовахме на неголямо песъчливо пространство — една от малкото плажни ивици

по високия каменист бряг. И от двете ни страни вулканичните скали се възправяха право нагоре и образуваха извисени към небето канари.

Мама Чия извади леко одеяло от раницата си и го постла на земята. Приливът току-що се беше отдръпнал, оставяйки след себе си изравнен, корав и мокър пясък. Успокоителният морски бриз галеше лицето и гърдите ми.

— Мама Чия — рекох аз, — може би само така ми се струва, но имам чувството, че съм тук от около десетина дни, така ли е?

— Да.

— И едва не умрях от слънчево изгаряне и жажда?

— Да — каза тя отново.

— Е добре, не се ли възстановявам в такъв случай ужасно бързо?

Тя кимна.

— Работя с теб през нощта.

— Моля?

— Когато спиш, Съзнателната ти същност се отдръпва. Именно тогава мога да въздействам пряко върху Първичната ти същност — твоето подсъзнание — което отговаря за излекуването на тялото ти.

— Щеше да ми разкажеш повече за Първичната същност.

Мама Чия се втренчи в мен, сякаш обмисляше нещо. След това взе от земята една клонка и начерта с нея кръг в пясъка.

— По-добре да ти покажа, отколкото да ти обяснявам — рече тя и надраска набързо една човешка фигура с разперени ръце и кръг около нея — грубо подобие на прочутата рисунка на Леонардо да Винчи.

Без да се впуска в никакви коментари, тя седна на една пясъчна могилка, кръстоса крака и каза:

— Трябва да се погрижа да презаредя батериите си. Ако не са те научили как да правиш същото, те съветвам да подремнеш. Може би по-късно ще можем да поговорим.

— Но...

Мама Чия си пое дълбоко въздух и сякаш мигновено изпадна в дълбок транс. Известно време останах загледан в нея, но после вниманието ми отново беше привлечено от рисунката в пясъка. Изведнъж се почувствах сънлив в този зноен ден и доволен, че съм в сянката на околните хълмове. Опънах се на одеялото и затворих очи.

Мислите ми полетяха към Холи и Линда, там някъде в Охайо. Сякаш бяха на хиляди години от мен. Далеч, в това закътано заливче, отдъхвах на няколко крачки от една жена-шаман, чиято мощ ми предстоеше да открия. Само преди няколко седмици тя съществуваше за мен само в най-дълбоките кътчета на ума ми. Животът е изумителен, помислих си аз. След това изведнъж бях понесен от видение, подобно на сън. Не помня винаги сънищата си, но никога няма да забравя онова, което преживях тогава.

Слях и в същото време бях съвсем буден. В действителност виждах по-ясно от когато и да е било преди. Усмихнатото лице на Мама Чия се мерна пред мен и изчезна. В последвалия мрак се очерта човешки силует — тяло с разперени ръце и кръг около него. Но това не беше фигурата на Мама Чия върху пясъка, а ярко копие на оригинала на Леонардо да Винчи.

След това в миг собственото ми тяло се появи в кръга. То започна да се върти и да се премята в пространството.

От някаква вътрешна точка на наблюдение видях физическото си тяло да застива в покой; то стоеше изправено в гора под звездно небе. Осветена от бледата луна и облечена само в чифт гащета, фигурата беше разперила широко ръце, сякаш за да прегърне самия живот. С леко вдигната нагоре и наляво глава, тя се взираше през клоните на дърветата в проблясващите звезди, на фона на кадифеното черно небе. Виждах всичко това с най-отчетливи подробности — всяка нощна сянка върху всяко листо.

След това се появиха три светлини, които пламтяха в и около тялото, отделни и откъснати от неговата аура и енергийни полета. Вниманието ми най-напред се спря на землисто червеникавото сияние, което осветяваше областта на корема. Веднага разбрах, че това е Първичната същност.

След това отместих поглед към главата, където бялата светлина на съзнанието изпълваше Съзнателната същност и сияеше толкова ярко, че главата не се виждаше.

Съзнанието ми се издигна над главата, където забушува вихрушка от лъчи в цветовете на дъгата...

Изведнъж всичко се килна в налудничав ъгъл и някъде далече се чу тътен на гръмотевица. Светкавици разкъсаха небето. Чу се вой на вятър и дърветата започнаха да падат с трясък. След това физическата форма пред мен се разцепи на три отделни същества!

Висшата същност, която току-що бях започнал да съзирам да пламти в ярки цветове, изчезна. Оставащите две същности се промениха и приеха отчетливи материални форми. Първичната същност сега прие образа на дете, обградено от червеникав ореол. Детето трепна и се дръпна уплашено, когато следващата светкавица освети лицето, излъчващо първобитен ужас.

Съзнателната същност се оформи като сивкав робот, чиято компютърна глава излъчваше електрическо сияние. Роботът бръмчеше и цъкаше. Малко по-късно погледна сковано и безизразно нагоре към небето, сякаш пресяваше някаква информация и избираше най-вярната посока за действие.

При следващата гръмотевица, детето хукна панически и инстинктивно потърси защита под едно изкорубено дърво. Открих, че го следвам и го видях как се сгуши под дървото. Държеше се срамежливо и не продумваше нищо. Докато го гледах, аз се почувствах притеглен по-силно от светлината му.

За частица от секундата съзнанието ми се сля с това на детето. Зърнах живота през неговите очи и почувствах всичките му емоции. Объркан от безчетните образи от минали бури и асоциации от минали съществувания, аз се свих инстинктивно, когато серия от страховити картини — смесица от генетични спомени — прелетя през детския ми ум. Онова, което не можех да постигна с ясна логика, аз компенсирах с първичен инстинкт. Усетих наличието на огромен източник на жизнена енергия. Емоциите ми намериха простор, станаха по-силни. Мотивиран от примитивния импулс да оцелея, да търся удоволствието и да избягвам болката, аз се почувствах по-склонен да действам, а не да съзерцавам. Вътрешният ми свят беше неукротен, безизкусен и освободен от културни наслоения, правила и логика. В своята необузданост и пълнота бях енергия в движение, непосредствено свързан със света на природата и имах усещането за пълен комфорт в тялото си с неговите чувства и импулси.

Почти не притежавах уменията да доловя изтънчената красота или висшата вяра. Познавах само приятните и неприятните усещания.



Точно в този момент изпитвах дълбока потребност от напътствие, от някой, който да тълкува нещата вместо мен, да ми вдъхва увереност и да ме насочва. Нуждаех се от Съзнателната си същност.

И именно тогава, след като си беше съставил план за действие, роботът-компютър също влезе в изкорубеното дърво. Но той почти напълно пренебрегна мен, детето, все едно нямах никакво значение. Негодуващ и изпълнен с болка за това, че съм останал недооценен, аз го сръчках, за да привлека вниманието му. Защо отказваше да ме чуе? В края на краищата аз първи бях намерил това укритие! Продължи да не ми обръща внимание. Блъснах го отново и го ударих през лицето, но отново без резултат. Изпаднах в ярост, изтичах навън, грабнах един камък и го стоварих върху крака на робота. Това най-накрая свърши работа.

— Какво искаш? — попита той с равен глас.

— Чуй ме! — извиках аз.

В следващия момент съзнанието ми напусна детето и се сля с робота-компютър. Погледнах през очите на тази разсъждаваща машина и видях света с ледена и спокойна яснота. Детето, което бях преди, сега беше само някакво странично обстоятелство. Формулирах решение как да уталожя тревогите му.

Точно тогава бурята отмина и детето изтича да играе навън. Оставих този проблем настрана и тръгнах сковано през гората. Необезпокояван от емоции и чувства, моят свят беше подреден, добре устроен и ужасяващо ограничен. Виждах гората в отсенките на сивото. Красотата за мен беше дефиниция, категория. Не знаех нищо за Висшата същност или за вярата. Търсех само онова, което беше полезно и конструктивно. Тялото беше за мен ненужен товар, машина, позволяваща ми да се движа и да се възпроизвеждам — инструмент на ума.

Защитен от компютърния си ум, аз бях недостъпен за прищевките на емоциите. И въпреки това, без игривостта на духа, емоционалната енергия и виталността на детето, аз не живеях истински. Само съществувах в стерилен свят на проблеми и решения.

Съзнанието ми като че ли излезе от някакъв унес и подавайки се на внезапния и непреодолим импулс да почувствам гората още веднъж, да изпитам надигащите се енергии на живота, аз се откъснах от Съзнателната същност.

От новата си точка за наблюдение видях едновременно Съзнателната и Първичната същност, обърнати с гръб една към друга, в техни собствени светове. Стига само да можеха да бъдат заедно, колко по-богат би бил животът им!

Оцених детската невинност и инстинктивната телесна мъдрост на Първичната същност; дадох си сметка за разума, логиката и способността за усвояване на знания на робота-компютър — Съзнателната същност. Но без вдъхновението на Висшата същност животът беше блудкав, незначителен и непълен.

Когато осъзнах това, чух Висшата същност да ме зове някъде от гората и почувствах настойчив копнеж да се слея с нея. Познавах този копнеж от много години, може би през целия си живот. За първи път знаех какво търся.

Няколко мига по-късно отново попаднах в плен на Съзнателната същност. Окован в стоманения ѝ ум, аз чух монотонния ѝ глас да напява, в началото бавно и после все по-бързо: „Аз — съм — всичко — което — съществува. Висшата — същност — е — илюзия.“

Съзнанието ми превключи обратно в детската Първична същност. Всичко, което исках, беше да играя, да ми е приятно, да се чувствам силен и в безопасност.

Последва нов преход към Съзнателната същност и видях света в една светлина; след това преминах в Първичната същност и го видях в друга. Все по-бързо и по-бързо прескачах напред-назад между тези две същности, ум и тяло, робот и дете, мисъл и чувство, логика и импулс. Все по-бързо и по-бързо!

Събудих се и се изправих рязко, загледан в празното пространство — ужасен, потен и хлипащ тихо. След това постепенно осъзнах къде се намирам — заслоненото заливче, топлия плаж, небето, което преливаше от розово в пурпурно над спокойното море. Мама Чия седеше наблизко, неподвижна, втренчила поглед в мен.

Отърсих образите от видението си и се опитах да успокоя дишането си и да се отпусна. А на Мама Чия успях да обясня:

— Сънувах... лош сън.

— Лош сън ли беше това или огледало на собствения ти живот?  
— попита тя бавно и отмерено.

— Не зная какво имаш предвид — отвърнах аз. Но излъгах. Осъзнах това веднага, щом думите излязоха от устата ми. С новото ми знание за трите същности, аз вече не можех да претендирам, че съм „цялостен“. Бях разделен, лутащ се между егоцентричните, детски нужди на Първичната същност и студената отчужденост на Съзнателната същност — откъснат от Висшата същност.

През изминалите години умът ми постоянно бе сподавял чувствата ми. Той ги беше пренебрегвал и лишавал от стойност. Вместо да признае болката и страстта, които изпитвах, Съзнателната същност бе държала всичко под контрол, прокуждайки чувствата и връзките ми с хората.

Сега разбрах причината за онези физически симптоми, които преживях у дома — инфекциите, болките и страданията. Това беше моята Първична същност, която хлипаше и молеше за внимание като малко дете. Изведнъж осъзнах дълбочината на онази мисъл, че „Органите изплакват сълзите, които очите отказват да пролеят.“ Спомних си и едни думи на Вилхелм Райх<sup>[1]</sup>: „Неизразената емоция се натрупва в мускулите на тялото.“ Тези мъчителни открития ме потиснаха и обезсърчиха. Дадох си сметка колко дълъг път ме очакваше.

— Добре ли си? — попита ме Мама Чия.

„Да, добре съм“, понечих да отговоря аз, но се спрях и казах:

— Не, не съм добре. Чувствам се изцеден и подтиснат.

— Чудесно! — каза тя и грейна радостно. — Значи си научил нещо. Сега си на правилния път.

Кимнах и я попитах:

— В съня си се докоснах само до две същности. Висшата същност изчезна. Защо тя ме напусна?

— Не те е напуснала, Дан. Тя е с теб винаги, но ти си толкова погълнат от Първичната и Съзнателната същност, че не можеш да я видиш, нито да почувстваш любовта и подкрепата ѝ.

— Но как мога да я почувствам. Накъде да поема сега?

— Добър въпрос... много добър въпрос! — засмя се тя и се изправи. Сетне преметна раницата на гърба си и тръгна бавно нагоре по скалистия път. Останал без отговори на много въпроси, аз я последвах.

Докато се изкачвахме по стръмната пътека откъм външната страна на скалата, пясъкът постепенно се превърна в камънаци и пръст. Извърнах се и погледнах заливчето, което беше малко под нас. Приливът приближаваше. Десетина метра по-долу една вълна се втурна към фигурата, която Мама Чия беше нарисувала върху пясъка. Премигнах и погледнах отново. Там, където преди имаше фигура и кръг, сега ми се стори, че виждам три фигури — малко детско тяло, квадратен и подобен на кутия силует и един голям овал. Миг по-късно вълната се плисна и отми всичко.

Изкачването беше по-трудно от спускането надолу. Мама Чия изглеждаше в добро настроение, но аз бях паднал духом. И двамата мълчахме. Докато я следвах нагоре по пътеката към тъмнеещата гора, през ума ми прелитаха серия образи от скорошното ми видение.

Когато навлязохме в сечището, полумесецът вече бе достигнал зенита си. Струваше ми се, че топлият нощен бриз преминава направо през мен. Нямах представа колко съм уморен, преди да вляза в колибата. Смътно си спомням, че се отбих в банята и после рухнах в леглото. За кратко чувах песента на щурците и сетне всичко потъна в мълчание. Тази нощ в съня си търсех Висшата си същност, но намерих само празнота.

---

[1] Вилхелм Райх (1897–1957), австрийски теоретик, който поддържал теорията, че сексуалното потискане е източник на много психологически и социални проблеми. — Б.пр. ↑

## ОЧИ НА ШАМАН

*Големият учител никога не се опитва да обясни своята визия; той просто ви кани да застанете до него и вие я откривате сам.*

Преподобният Р. Инман

Преди още да се събудя напълно, аз отворих очи и видях Мама Чия да стои до леглото ми. В началото си помислих, че сънувам, но бързо се върнах в реалността, когато тя извика: „Вън от леглото!“. Скочих толкова рязко, че едва не паднах.

— Аз... готов съм до минута — смотолевих аз все още замаян и се зарекох другия път да стана преди нейното идване. Тръгнах, препъвайки се, към банята, нахлузих гащетата си и излязох навън под проливния дъжд, за да си взема сутрешния душ.

Влязох обратно вътре мокър вир вода и взех една хавлиена кърпа.

— Трябва да е почти обед.

— Единадесет и нещо е — отвърна тя. — О, аз...

— Освен това е четвъртък — прекъсна ме тя. — Спиш като мъртвец от тридесет и шест часа.

Едва не изпуснах кърпата си.

— Почти два дни! — Седнах тежко на леглото.

— Изглеждаш разстроен. Да не си изпуснал някаква среща? — попита ме тя.

— Не, мисля, че не. — Вдигнах глава към нея. — Нали?

— Не и с мен. Освен това срещите не са присъщи на Хаваите — обясни тя. — Хората от континента се опитаха да ги наложат тук, но това е все едно да продаваш говеждо на вегетарианец. По-добре ли си?

— Много по-добре — отвърнах аз, бършейки косата си с кърпата. — Но не съм съвсем наясно какво трябва да правя тук и по какъв начин та ще ми съдействаш. Ще ми помогнеш ли да видя Висшата си същност?

— Остава да бъде видяна именно тя — отговори Мама Чия, усмихна се на думите си и ми подаде ризата.

— Мама Чия — подех аз, докато се обличах, — онези неща, които видях... онова видение на плажа... ти хипнотизира ли ме?

— Не точно. Видяното от теб беше част от Вътрешните записи.

— Какво представляват те?

— Не е лесно да ги опише човек. Можеш да ги наречеш „универсално подсъзнание“ или „дневник на Духа“. Всичко е написано там.

— Всичко?

— Да — отвърна тя. — Всичко.

— Ти можеш ли... да четеш тези записи?

— Понякога. Зависи.

— Е добре, а как ги четях аз?

— Нека просто да кажем, че аз съм разлиствала страниците вместо теб.

— Като майка, която чете на детето си?

— Нещо подобно.

Дъждът спря и тя излезе навън. Последвах я до един дънер край бараката и седнах там.

— Мама Чия — рекох аз, — трябва да поговорим за нещо, което наистина започва да ме безпокои. Струва ми се, че колкото повече научавам, толкова по-лошо става. Нали разбираш...

Тя ме прекъсна:

— Просто се заеми с онова, което е пред теб, а бъдещето само ще се погрижи за себе си. Иначе животът ти ще премине в чудене с кой крак да слезеш от тротоара, при положение, че си изминал само половината път до ъгъла.

— Ами планирането на нещата напред и подготовката за бъдещето?

— Плановите са полезни, но не се обвързвай с тях прекалено много. Животът поднася твърде много изненади. Подготовката от друга страна има стойност дори, ако планираното бъдеще не се сбъдне.

— И тогава какво?

Мама Чия не отговори веднага.

— Един мой стар приятел тук, на острова, Сей Фуджимото — още не се познаваш с него — работа като градинар и момче за всичко

през по-голямата част от живота си. Но голямата му любов беше фотографията. Никога не съм срещала човек, който да е влюбен толкова силно в изображенията върху хартия! През годините той прекарваше дни наред в търсене на съвършената снимка. Фуджи обичаше особено много пейзажите: силуетите на дървета; разбиващи се вълни, уловили в себе си блясъка на слънцето; облаци, огрени от лунна светлина или от сутрешното слънце. Когато не правеше снимки, той ги проявяваше в своята собствена тъмна стаичка в дома си.

Фуджи се занимаваше с фотография близо тридесет години и през това време натрупа истинска съкровищница от вдъхновени фотографии. Съхраняваше негативите в една папка, заключена в кабинета му. Продаде някои фотографии, а други подари на приятели.

Преди шест години пожар унищожил всичките му снимки от тридесет години, всичките негативи и голяма част от оборудването му. Нямаше застраховка срещу пожар. Всички свидетелства и плодове на съзидателния труд на целия му живот бяха напълно и безвъзвратно изгубени.

Фуджи скърбеше така, все едно, че е изгубил дете. Преди три години той наистина бе изгубил дете и знаеше много добре, че страданието е нещо относително и че щом е могъл да преживее смъртта на детето си, ще може да преживее и това.

Но той бе проумял и една по-голяма истина и постепенно бе разбрал, че в човешката душа остава нещо скъпоценно, което никакъв пожар не може да докосне. *Фуджи се беше научил да вижда живота по различен начин.* Всеки ден, когато се събудеше, той виждаше свят, изпълнен със светлина и сенки, форми и тъкани, свят на красота, хармония и равновесие.

Когато сподели това свое проникновение с мен, той беше толкова щастлив! Осъзнаването на тази истина го свързваше с мъдреците зенбудисти, които учеха питомците си, че всички пътища и дейности — професии, спортове, изкуства и занаяти — са средства за вътрешно развитие, просто като лодка, с която да преминеш на другая бряг. — Мама Чия си пое дълбоко въздух и ми се усмихна тихо.

— Бих искал да се запозная със Сей Фуджимото.

— При всяко положение — увери ме тя.

— Спомням си нещо, което веднъж ми каза Сократ: „Тук не става дума за пътуване към мирния воин, а за пътуване на мирния воин.“

*Самото пътуване сътворява война.*“

— Сократ винаги е умеел да си служи с думите — каза тя и след това въздъхна с копнеж. — Знаеш ли, някога доста се бях увлякла по него.

— Така ли? Кога? Как? И какво се случи?

— Нищо не се случи — отвърна Мама Чия. — Той продължи да бъде все така погълнат от своята подготовка и обучение. Аз също бях заета. И макар да ме уважаваше и харесваше, не мисля, че някога е изпитвал същото към мен. Освен покойния ми съпруг, Бранфорд, малко мъже са го правили.

Това ми се стори толкова тъжно и нечестно.

— Мама Чия — казах аз кавалерски, — ако бях няколко години по-възрастен, несъмнено бих поискал от теб разрешение да те ухажвам.

— Това е много мило от твоя страна — рече тя.

— Е, такъв съм си — отвърнах аз. — Ще ми разкажеш ли повече за времето, когато си срещнала Сократ и за живота си?

Тя се замисли и след това каза:

— Може би някой друг път. Точно сега трябва да се погрижа за някои други неща. А ти, според мен, трябва да отделиш малко време, за да претеглиш онова, което си научил в миналото... — тя се прекъсна. — Преди да решим какво да правим по-нататък.

— Готов съм.

Мама Чия ме погледна втренчено за миг, но не каза нищо. Вместо това, бръкна в раницата си и ми хвърли едно малко пакетче с макадамови фъстъци.

— До утре.

След това си тръгна.

Чувствах се много по-силен, но иначе тя беше права. Не бях в състояние да се подложя на някакво по-голямо усилие. Прекарах останалата част от сутринта в нещо като блян — седях и се вирах в дърветата около моя дом, тук в Молокай. В душата ми растеше някакво безпокойство, но нямах думи да го назова. Потънал в мисли, почти не усещах вкуса на малките късчета хляб, фъстъците и плодовете, с които се нахраних.



Следобедното слънце докосна върховете на дърветата по края на сечището и тогава разбрах, че съм самотен. Макар да беше странно, разсъждавах аз, в действителност обичах да бъда сам. През повечето ми години в колежа избирах уединението. Но след случката със сърфа в океана, когато си мислех, че никога повече няма да видя човешко същество, нещо се промени. И сега...

Блянът ми беше прекъснат от едно ведро „Здравей“, дошло откъм лявата ми страна. Подскачайки и лудувайки, Сачи тръгна с танцова стъпка към мен, като при всяко движение се завърташе в кръг. Гарваново черните и коси бяха подрязани като тези на Мама Чия. Тя притичваше от камък на пън и миг по-късно сложи на земята малък пакет.

— Донесох ти още хляб... сама го опекох.

— Благодаря ти, Сачи. Ти много мислиш за мен.

— Не, не е така — отвърна тя. — Изобщо не *мисля* много. Как се чувстваш?

— Много по-добре сега, когато се отби. Толкова самотен се чувствах, че започнах да си говоря сам.

— И аз правя така понякога — рече тя.

— Е, щом сега си тук, можем да седнем и двамата да си поговорим сами — пошегувах се аз. — Не, почакай! Хрумна ми по-добра идея — защо не вземем да си поговорим двамата?

Тя се усмихна на недодяланата ми шега.

— Звучи ми добре. Искаш ли да видиш жабешкото езеро?

— Разбира се.

— Не е далече. Следвай ме — каза Сачи и хукна към гората.

Правех всичко възможно да не изоставам и я виждах на пет-шест метра пред мен ту да се появява, ту да изчезва, докато заобикаляше дърветата. Когато накрая я настигнах, тя вече седеше на една голяма скала и сочеше няколко жаби. Една от тях ни удостои с високо крякане.

— Ама ти изобщо не си се шегувала, момиче. Това наистина са големи жаби.

— Онази ей там е царицата — рече тя. — А тази тук пък наричам „Сръдливка“, защото винаги тръгва да бяга, когато понеча да я погаля. — Сачи протегна бавно ръка и помилва една от жабите. Брат ми обича

да ги храни, но аз не мога да гледам как им дава онези меки и лепкави бръмбари. Някога можех, но вече не. — После като някаква малка горска фея тя скочи на крака и тръгна към колибата. Взех си мълчаливо сбогом със Сръдливка и потеглих след нея. В този момент чух силно квакане. Обърнах се назад и видях водните пръски, последвали гмурването на жабата.

Когато стигна сечището, Сачи се зае да упражнява някаква танцова стъпка.

— Мама Чия ми я показа — рече момичето. — Тя ме учи на много неща.

— Бас държа, че е така — отговорих аз. — И после ми хрумна нещо. — Може би и аз мога да те науча на нещо. Можеш ли да правиш премятане!

— Само нещо подобно — отвърна тя и се превъртя, поставяйки ръка на земята. — Сигурно приличам на една от онези жаби — разкикоти се Сачи. — Можеш ли да ми покажеш как се прави?

— Мисля, че да... някога бях добър в това — казах аз и направих странично премятане, слагайки ръка на един пън.

— О! — извика Сачи впечатлена. — Беше страхотно! — Вдъхновена, тя направи втори опит, но със съвсем лек напредък.

— Ето, Сачи, нека ти покажа отново — казах аз. Остатъкът от следобедна мина, сякаш някой бе щракнал с пръсти — толкова се увлякох от любимото си занимание. И с гордост мога да кажа, че Сачи се научи да прави много елегантно странично премятане.

Зърнах случайно едно червено цвете наблизко и по импулс го откъснах и сложих в косите й.

— Знаеш ли, имам дъщеря — по-малка е от теб — и тя много ми липсва. Радвам се, че дойде да ме навестиш.

— Аз също — отвърна тя. Сачи докосна цветето и ме възнагради с най-милата си усмивка. — Е, трябва да тръгвам. Благодаря ти за премятането, Дан. — Тя хукна по пътеката, сетне се обърна и подвикна: — Да не забравиш хляба!

Тази усмивка наистина направи деня ми добър. Когато Мама Чия пристигна на следващата сутрин, бях готов и я чаках, хвърляйки камъчета по едно дърво.

— Искаш ли малко пресен хляб? — попитах аз. — Самият аз вече хапнах, но ако си гладна...

— Не, не съм — рече тя. — Хайде да потегляме. Чакат ни няколко мили път до залез слънце.

— Накъде отиваме? — попитах аз, докато се отдалечавахме от колибата, вървейки нагоре по пътеката.

— Натам. — Тя посочи с ръка към скалистия хребет в средата, образуван от черна вулканична скала, отстоящ на няколко хиляди метра от нас. Сетне ми подаде раницата и каза непряко: — Вече си достатъчно силен да носиш това.

Изкачихме се бавно по все по-стръмната пътека, която лъкатушеше и се виеше нагоре. Мама Чия вървеше уверено. Гората се беше смълчала. Чуваше се само някой случаен крясък на птица и моята ритмична стъпка, която беше като контрапункт на куцукането на моята спътница и на потракването на бастуна ѝ.

От време на време тя се спираше, за да се полюбува на някоя пъстра птица или да ми покаже необикновено дърво или малък водопад.

В късния предиобед безпокойството ми надделя и аз я повиках.

— Мама Чия, веднъж Сократ ми каза, че не мога да науча *истински* нещо, преди да се науча да го правя.

Тя се спря, извърна се към мен и каза утвърдително:

— Аз чувам и помня, виждам и забравям, върша разни неща и разбирам.

— Точно така е — съгласих се аз. — *Чувал* съм и съм *виждал* много неща, но не съм *правил* нито едно от тях. Чел съм за лекуването, но мога ли да лекувам? Зная за съществуването на Висшата същност, но мога ли да я *почувствам*!

Цялото ми отчаяние, което бях сдържал пет години, изведнъж изригна и заговорих без никакви задръжки:

— Бях световен шампион по гимнастика. Дипломирах се в Калифорнийския университет. Имам красива дъщеря. Грижа се за себе си. Храня се разумно и постъпвам, както е редно. *Преподавател* съм в *колеж* и винаги съм правил онова, което трябва да се прави. И въпреки всичко това, въпреки обучението ми със Сократ, животът ми сякаш се разпада.

Смятах, че ако съм научил достатъчно, ако извърша всички правилни действия, животът ми ще стане по-лесен, по-контролируем, но ми се струва, че само става по-лошо — сякаш нещо непрекъснато се

изплъзва и не зная как да го спра! Имам чувството, че съм се отклонил от пътя си и съм се изгубил.

Знам, че има хора, които са в много по-тежко положение. Аз не съм ничия жертва. Не живея в бедност, глад или потисничество. Може би думите ми звучат като хленч или оплакване, но аз не се съжалявам, Мама Чия — просто искам това да спре!

Погледнах я в очите и казах:

— Преди време си счупих крака много зле — бедрената ми кост се разтроши на около четиридесет парчета — и затова зная какво е болка. И усещането сега е точно толкова реално. Разбираш ли ме?

— Разбирам те много добре — рече тя. — Болката и страданието са даденост в човешкия живот и тя приема различни форми.

— Можеш ли в такъв случай да ми помогнеш да открия онова, което търся?

— Може би — отвърна тя, след това се обърна и продължи по пътеката.

Когато се изкачихме над гората, дърветата започнаха да оредяват. Мъхът и листата под краката ни отстъпиха на червеникаво-кафявата земя, която се превърна в кал след един краткотраен, пороен дъжд. От време на време се подхлъзвах. Мама Чия, макар да вървеше по-бавно, беше по-устойчива. И тъкмо когато си мислех, че е забравила за молбата ми, тя заговори:

— Дан, замислял ли си се, че *никой* човек не може сам да вдигне сграда? Колкото и умен, и силен да е отделният човек, той не може да построи сграда без обединените усилия на архитекти, строителни предприемачи, работници, счетоводители, производители на материали, превозвачи, химици и стотици други. Никой не е толкова умен, колкото всички нас.

— Но какво общо има това с...

— Вземи например Сократ — продължи тя. — Той има много таланти, но в същото време е достатъчно мъдър да не ги прилага всичките едновременно. Разбираше, че не би могъл да направи всичко за теб — поне не всичко наведнъж. Знаеше, че не може да насилва душата ти. Можеше да те научи само на онова, което ти имаше уши да чуеш и очи да видиш.

Когато Сократ ми писа за теб, той ме предупреди, че си много строг към себе си, много чувствителен и от време на време може да се наложи да те успокоявам. — Тя се обърна и ми се усмихна, докато продължавахме бавното си изкачване. — Каза ми също, че семената, които е посял в ума и сърцето ти, по-късно ще покълнат. Аз съм тук, за да ги наторя и да им помогна да поникнат.

Подготовката ти не те е направила съвършен, Дан, но добре ти е служила. Нищо не е изгубено или пропиляно. Сократ е постигнал много, както и ти. Той ти е помогнал да се освободиш от най-лошите си илюзии и да видиш по-голямата картина. Дал ти е основата и сега, макар не винаги да си готов да чуеш, каквото трябва, ти поне си готов да *слушаш*. Ако не беше те подготвил, съмнявам се дали изобщо би ме намерил.

— Но аз не те намерих. Ти ме намери.

— Колкото и да са странни обстоятелствата на нашата среща, не вярвам, че тя би се състояла, ако ти не беше готов. Тези неща стават именно така. Може би аз нямаше да реша да работя с теб; може би ти нямаше да дойдеш на забавата. Кой знае?

Когато навлязохме в платото, спряхме за кратко да се огледаме. Бяхме недалеч от подножието на скалистия връх. Зелените корони на дърветата се простираха докъдето стигаше поглед. Топлият влажен въздух мокреше ръцете и челото ми. Избърсах потта, колкото можах, и в този момент чух Мама Чия да казва:

— Някога познавах един човек, който се изкачил на планински връх и протегнал ръце към Бог. Той прострял длани към небето и извикал „Изпълни ме със светлина! Готов съм. Чакам!“ Гласът на Бога му отговорил: „Винаги съм те изпълвал със светлина — но тя непрестанно изтича от теб!“

Мама Чия сложи ръка на рамото ми и добави:

— Всички ние имаме „пукнатини“, Дан. Ти, аз, Сократ. Те не са причина за тревога. Просто помни, че ти си „човешко същество, което се обучава“. Предстои ти още да се препъваш. Всички го правим. Мога да ти помогна единствено като превърна твоя опит в уроци, а уроците в мъдрост. А сега само искам от теб да вярваш, че посоката на живота ти е правилна.

Тя се спря и коленичи до едно жълто цвете, което растеше в малка пукнатина на огромен камък.

— Нашият живот е като това цвете. Изглеждаме толкова крехки и въпреки това, когато срещнем препятствия, ние ги преодоляваме и винаги растем с лице към светлината.

Докоснах жълтите венчелистчета.

— Но цветята растат толкова бавно! Струва ми се, че нямам много време. Чувствам, че трябва да направя нещо именно *сега*.

Хладната ѝ усмивка уталожи чувството ми за безсилие.

— Цветята растат по техен си начин. Не е лесно да виждаш как пътеката лъкатуши пред теб, губи се напред, а ти да знаеш, че те очаква още много път. Искаш да пристъпиш към действие, защото си подготвен за това. Но преди това трябва да разбираш нещата.

— Разбирането без действие ми се струва безсмислено!

— А действието без разбиране може да бъде опасно. Ако не вникваш дълбоко в постъпките си, ти дори няма да разбираш какво правиш! Затова се отпусни — посъветва ме тя и си пое дълбоко въздух, прилагайки на дело онова, на което ме учеше. — Не е нужно да се бърза и няма къде да се бърза. Имаш достатъчно време да постигнеш всичко.

— През този живот?

— Или през следващия.

— Е, ще ми се да започна малко по-рано! — казах аз. — И освен това чувствам някаква вътрешна болка, известие от Първичната ми същност. И смисълът му не е „Отпусни се и иди на плажа.“ По-скоро то ми казва, че трябва да направя нещо, нещо, свързано с моята Висша същност.

— Защо си се загрижил толкова за Висшата си същност? Не ти ли е достатъчно забавно сега?

Пренебрегвайки опитите ѝ да ме ободри, аз изпадах във все по-дълбока самокритичност. Защо си мечтаех да се докосна до Висшата си същност, щом дори на опашка не можех да стоя, без да се изнервя? Не можех да се владеея и да карам с допустимата скорост или пък да се отпусна при задръстване. Нито пък успях да съхраня брака си.

Мама Чия ме извади от мрачната ми умисленост.

— Ти се съдиш твърде сурово, Дан Милман — виждам го по лицето ти. Смяташ, че имаш да решаваш сериозен проблем, но дали

наистина е така?

През годините съм научила, че точно когато ти се струва, че животът ти става по-лош, в действителност ти може би се готвиш за скок. Когато си мислиш, че нямаш посока и си в застой, или дори се плъзгаш по нанадолнището, точно тогава ти правиш необходимите крачки назад, за да се засилиш.

— Настина ли мислиш така?

— Въпросът не е какво мисля аз. Вгледай се в живота си още начаса. Изследвай го с Първичната си същност. Тя знае... и вече ми каза какво ще се случи нататък. Ти ще направиш своя скок — може би не днес или утре, но достатъчно скоро. И точно както Сократ те подготви за мен, аз ще си свърша моята работа, за да бъдеш готов за следващата стъпка.

— Правиш така, че всичко да звучи съвсем просто.

— Не е просто, нито лесно, а неизбежно — рано или късно. Ти все така си впримчен в личната си драма и все още не можеш да надникнеш в нещата отвъд нея. Като мушица върху телевизионен екран — каза тя, — виждаш само миниатюрни точици, но има и по-голяма картина, Дан. На всеки от нас е поверена роля. Когато му дойде времето, и ти ще откриеш своето призвание. Може би то те очаква в пустинята. — Преди да успея да я попитам какво има предвид, Мама Чия отново поде: — Пътят на мирния воин започва в мига, в който той прегърне трите същности — това означава главата ти да е в облаците, а краката здраво на земята.

Двамата с теб имаме да свършим определена работа — продължи тя. — И ще се подготвим по същия начин, по който се изкачваме по тази планина — стъпка по стъпка. — След това водачката ми се извърна напред и отново се закатери нагоре. Думите ѝ ми вдъхнаха надежда, но след изминатия път почувствах физическа умора. Мама Чия обаче все така упорито куцукаше по пътеката.

— Къде отиваме все пак? — попитах задъхан.

— Към върха.

— Какво ще правим, когато стигнем там?

— Ще разбереш, когато пристигнем — отговори тя и продължи да върви нагоре по каменистия път.

Скоро наклонът стана още по-голям и ми се струваше, че се изкачваме по безкрайна стълба. Тук въздухът беше по-разреден и с

всяка следваща крачка дишахме все по-трудно, докато се изкачвахме към връх Камакау, висок почти хиляда и седемстотин метра.

Два часа по-късно, малко преди здрач, достигнахме върха и най-накрая стъпихме на по-равна земя. Махвайки с ръка, Мама Чия ми даде знак да разгледам невероятната панорама на остров Молокай. Аз се извърнах бавно и обходих с поглед пояса на избуялата, наситено зелена гора край морето. Краят на небето пламтеше в огнени цветове, а залязващото слънце багреше облаците в червено, пурпурно, оранжево и розово.

— Е, ето ни тук — казах аз с въздишка.

— Да, ето ни тук — отекна тя като ехо, продължавайки да се взира в залязващото слънце.

— И какво ще правим сега, когато сме тук?

— Ще съберем дърва. И ще лагеруваме някъде наблизо. Зная едно място. Утре ще стигнем крайната точка на нашето пътуване. — Тя вдигна ръка към източния край на острова.

Мама Чия ме отведе до един малък водопад, където ние пихме до насита от искрящата и богата на минерали вода. Наблизо имаше една издадена скала, под която можехме да се скрием, ако внезапно завалеше дъжд. Щастлив, че най-сетне е дошло време за почивка, аз свалих раницата на Мама Чия от раменете си и се почувствах по-лек от въздуха. Краката ми леко трепереха и знаех, че утре сутринта ще бъдат сковани.

Нямах представа как тази възрастна жена — по-дребна от мен, но доста по-тежка — бе издържала на такова усилие. Нямахше дори да се изненадам, ако ми беше казала, че трябва да продължим да вървим през цялата нощ.

Направихме достатъчно голям огън, за да нагорещим няколко камъка и наредихме върху тях увити във фолио сладки картофи. Поднесени със сурови зеленчуци, сладките картофи бяха възхитителни и по нищо не отстъпваха на други хубави неща, които съм ял.

Направихме си легла от дебел мъх и пъгнахме няколко по-малки клона в огъня, не защото беше студено, а заради светлината и приятното припукване.

Скоро след като легнахме да спим, аз заговорих тихо:



— Мама Чия, времето, което прекарах в океана на сърфа, трябва да ме е стреснало повече, отколкото си мислех, защото оттогава мисля много за живота и смъртта. Преди няколко дни, докато заспивах, видях лицето на един мой приятел от Оберлин, който почина преди известно време. Беше млад и пълен с живот. И после го връхлетя онази болест, за която докторите казаха, че е нелечима. Помня как се молеше неспирно, но въпреки това умря.

Мама Чия въздъхна.

— Молбите ни винаги намират отклик. Но просто Бог понякога казва — не.

— Защо Бог казва не?

— Защо любящият родител казва не? Понякога желанията на децата не са в техен интерес. Хората се обръщат към Бог, когато животът им е разклатен из основи, само за да открият, че ги е разклатил Бог. Съзнателният ум не може винаги да прозре кое е за наше най-голямо добро. Вярата означава дълбоко упование във вселената, убеденост, че всичко е за наше най-голямо благо. Именно в това вярвам аз.

— А мислиш ли, че е така?

— Не зная със сигурност, но съзнателно избирам да вярвам в това, защото когато действията ми са продиктувани от това убеждение, животът ми върви по-леко. Никога не се чувствам жертва на обстоятелствата. Начинът ми на мислене е устойчив и позитивен. А трудностите за мен са средство за духовно въздигане, предизвикателство за укрепване на духа.

Когато съм имала някакви здравословни проблеми, дори да са били болезнени, винаги съм извличала и нещо полезно от тях, макар че не винаги съм си давала сметка за това — каза тя. — За мен ползата беше способността ми да изпитвам по-дълбоко съчувствие към хората. Други могат да развият по-голяма чувствителност към тялото, по-силна мотивация да се усъвършенстват, уменията да изразяват чувствата си вместо да ги крият или пък да пожелаят да се хранят по-разумно, да почиват повече и да се забавляват.

Болките и смущенията често са начин да бъдем раздрусани и да ни бъде привлечено вниманието.

— Това при мен несъмнено работи — рекох аз, загледан в огъня.

— Да, но аз не го препоръчвам като метод — добави тя с кисела усмивка. — Макар болката да ни застава да се вгледаме по-внимателно в себе си, тя обикновено е последното средство на Първичната същност. Тя просто изпраща резки съобщения, когато по-меките ѝ послания — като тези на интуицията и сънищата — останат пренебрегнати.

— Първичната същност — продължи Мама Чия, — подобно на децата, често е малтретирана. Лоялна по природа, тя не се отчуждава лесно, но когато нещата станат прекалени, оттеглянето ѝ е *окончателно*.

Думите ѝ ми припомниха нещо и аз казах:

— Щом Първичната същност се грижи за тялото, значи тя може да лекува болести, така ли е?

— При определени обстоятелства и ако това е възможно в рамките на съдбата на един индивид.

— В такъв случай лекарствата нямат значение.

— Всичко има значение. Лекарствата са един от начините да се помогне на Първичната същност — те са дар от света на природата — каза Мама Чия и сетне се пресегна да откъсне една шушулка от близък храст. Тя я отвори, показа ми семената вътре и продължи: — Първична същност, както вярно си доловил, има близка връзка с естествения свят. Всяко растение и билка носи специфично послание и енергия, понятни за Първичната същност. Същото се отнася за всеки цвят, аромат или звук. Или ако щеш дори и за танца.

Изкуството на лекуването е голяма загадка дори за съвременните лекари. Ние продължаваме да откриваме природните закони на равновесието. Но когато се докоснем по-осезателно до нашата Първична същност и неуловимите сили във вселената, ние виждаме как се случват нови чудеса.

— Повечето лекари са склонни да се доверяват повече на Съзнателна си същност, на интелекта си, отколкото на своята интуиция, нали така?

— Въпросът не е да се доверяваме на Първичната същност или на Съзнателната същност — отговори тя. — Важното е да се осланяме и на двете и всяка да си има подходящото време. Арабите имат поговорка: „Уповавай се на Бог, но си вържи камилата!“ Важно е да се

доверим на Първичната си същност, за да може раната по-лесно да мине, но Съзнателната същност ни напомня да сложим лейкопласт.

Ако прекаляваш с яденето на недietetични храни, пушиш цигари, пиеш твърде много алкохол или ползваш наркотици; ако се преуморяваш или сдържаш емоциите си, ти затрудняваш работата на Първичната същност и ѝ пречиш да поддържа имунната ти система силна. Тя не винаги може да те излекува без съдействието на Съзнателната същност, но винаги изпраща болезнени телесни сигнали, за да привлече вниманието ти. Самата молитва може да се окаже недостатъчна. Направи, каквото можеш, за да ѝ помогнеш. Кардинал Франсис Спелман<sup>[1]</sup> веднъж бе казал: „Моли се, все едно всичко зависи от Бог и работи, все едно всичко зависи от теб.“

Гледах Мама Чия с нарастващо възхищение и почуда.

— Мама Чия, как е възможно да знаеш толкова много? Откъде знаеш всички тези неща?

Известно време тя не каза нищо. Погледнах я под светлината на огъня и си помислих, че може да е заспала. Най-накрая чух гласа ѝ.

— Ще помисля за това тази нощ. Може би утре ще реша да ти разкажа част от моята житейска история. Чака ни още дълъг път. — След това Мама Чия се завъртя настрани и бързо заспа. Аз останах още малко буден, загледан в догарящите въглени на огъня.

---

[1] Франсис Джоузеф Спелман (1889–1967), американски свещеник, който през 1946 г. става кардинал на Ню Йорк. ↑

## ЕДНА УРАВНОВЕСЕНА ЖЕНА

*Бог успокоява тревожните.*

*И тревожи спокойните.*

Неизвестен автор

На сутринта освежителното къпане под водопада ми помогна да прогоня сковаността от краката, гърба и раменете си. Макар да не бях възвърнал напълно силите си, простата храна и преходите на открито ми дадоха такава жизненост, каквато не бях чувствал от години.

След лека закуска от папая, банани и вода от водопада, ние продължихме по вулканичния хребет, който се бе надигнал от морето преди милиони години, дишайки в ритъм със стъпките си. Мама Чия вероятно добре познаваше тези места. Тя сякаш инстинктивно знаеше по коя пътека да поемем на всяко разклонение.

Докато вървахме, аз отново я помолих да ми разкаже за живота си.

— Обикновено не говоря за това — поде тя. — Но чувствам, че за теб е важно да узнаеш поне малко.

— Защо мислиш така?

— Не съм сигурна, но си мисля, че някой ден ти ще напишеш книга за твоето пътуване — за благополучието на другите и може би ще искаш да споменеш името ми.

— Да, дори можеш да станеш известна и да участваш в телевизионни реклами на бира — закачих я аз.

Тя се усмихна и каза:

— Добре знаеш как стоят нещата. Предпочитам да остана неизвестна. Но просто един човешки живот може да вдъхнови друг.

— Е, имаш цялото ми внимание — рекох аз, следвайки я отблизо по тясната пътека.

Мама Чия започна разказа си:

— Родена съм тук, в Молокай, през 1910 г. Баща ми беше наполовина хаваец, наполовина японец. Както и майка ми. Подобно на

този остров, аз имам богато наследство, но не и силно тяло — каза тя, вдигайки бастуна си нагоре.

— Достатъчно силно — възразих аз. — Трудно ми е да вървя в крак с теб.

Тя се усмихна и кимна.

— Джек Лондон беше писал „В живота си не винаги държим силни карти и понякога въпросът е как да изиграем добре слабата ръка“. Мисля, че изиграх моята ръка толкова добре, колкото можах. Като дете почти винаги бях уморена. Страдах от много алергии и често боледувах. Бях прикована към леглото през по-голямата част от времето и не можех да ходя редовно на училище.

Баща ми често ми разказваше как Теодор Рузвелт също бил болнаво и крехко дете, но после станал каубой, обздващ коне и президент на Съединените щати. Историите му ми вдъхваха надежда, но тялото ми продължи да отслабва.

Мама Чия извади от раницата си малко австралийски фъстъци и ги раздели с мен, преди да потеглим.

— След това, когато бях на седем, родителите ми чуха за един *кахуна капуа* — шаман — на име Папа Кахили. Могъщ учител, той беше уважаван от онези, които го познаваха и славата му растеше сред хората, запознати с древните традиции.

Като набожни християни, родителите ми не се доверяваха на приказки за природни духове. Но понеже продължих да отслабвам и никой друг не беше в състояние да ми помогне, най-накрая обичта им надделя над страховете и те помолиха Папа Кахили да ме види.

Първият път, когато се срещнахме, той не предложи никакви церове, нито пък прибягна до някоя церемониална магия, както бяха очаквали родителите ми. Само поговори с мен спокойно. Почувствах искрената му загриженост. През онзи ден обаче аз още не знаех, че моето лечение вече бе започнало.

По-късно Папа Кахили се отби при мен, за да остави някакви билкови церове и отново говорихме за много неща — включително и за лековитата сила вътре в мен. Той ми разказа вдъхновяващи истории, нарисува красиви картини в душата ми. Двамата с него направихме многобройни пътувания и всеки път се връщах по-силна.

— Родителите ти приеха ли го някога? — попитах аз.

— Да, месеци по-късно. Те го наричаха Божи служител и го уважаваха за това, че никога не си приписваше заслуги за подобрението ми, а вместо това казваше, че го направлявал Светия Дух, който работел чрез него.

По това време в Европа бушуваше Първата световна война. Великите исторически събития намираха място по страниците на вестниците, но Папа Кахили никога не попадна там. Нито една историческа книга не споменава името му. Беше част от тайната история, подобно на подземните извори, които дават живот на цветните поля. И въпреки това в нашия малък свят той беше един от най-великите хора.

Когато войната свърши, бях на осем и достатъчно силна, за да ходя на училище. Макар че бях пълна, срамежлива и не особено хубава, аз спечелих няколко приятели. През следващите седем години се потопих в онова, което винаги ми беше липсвало, и за което бях копняла от дете: пътувах до Оаху и други острови, ходех на забави, пазарувах с приятелки и даже се срещах с момчета.

Най-накрая се уморих от забавите, пътуванията и пазаруването. Винаги се бях чувствала различна от другите хора, като странник в странна страна. Мислех си, че причината е в моята болнавост. Но започнах да се чувствам чужда дори сред приятели. Те обичаха шумните събирания, забавите и най-новите модни тоалети. А аз предпочитах да чета и да излизам навън в гората под лунна светлина. — При последните думи Мама Чия махна с бастуна си по посока на издигащите се около нас дървета кукуи.

Може би всички тези болнави години в леглото, самотата и многото четене ме направиха склонна да се замислям за по-значимите неща. Започнах да прекарвам повече време сама.

— Мама Чия — казах аз, — не искам да те прекъсвам, но аз също зная какво значи да се чувстваш различен от другите хора.

Тя се спря, извърна глава назад и кимна.

— Моля те — рекох аз, — разказвай нататък.

— Е — каза тя, потегляйки отново по пътеката, — знаех, че бях огорчила родителите си и исках много да ги накарам да се гордеят с мен. Баща ми бе работил много упорито в бизнеса със захарната тръстика, беше спестил пари и можех да се запиша в колеж. Затова учех усилено и прочетох много повече книги от съучениците си.

Заклех се, че ще оправдая очакванията на родителите си. През 1928 г. бях приета в Станфордския университет.

— Ти си учила в Станфорд? — попитах аз, не вярвайки на ушите си.

— Да — отвърна тя. — Това изненадва ли те?

— Да, може би... не зная.

— През всичките тези години аз лежах в леглото и четях. Родителите ми похарчиха много пари и енергия, за да ми намерят книги по всички предмети. Мислех си, че съм изостанала в училище, но в действителност бях много напред. Представих се много добре на приемните изпити.

— Ето тук вече се разминаваме! — ухилих се аз. Тя ми се усмихна в отговор и продължи: — Родителите ми смятаха, че най-важното, докато съм там, е да си намеря добър съпруг, но за мен колежът беше най-голямото приключение. Имаше толкова много неща да се научат и в библиотеката имаше толкова много книги. Не исках да губя нито миг. Живо се интересувах от човешкото тяло — може би заради собствените ми здравословни проблеми — и затова се записах в програмата, предхождаща заниманията по медицина.

През последната година се натъкнах на една малка статия за хавайската традиция *кахуна*. Темата ме грабна. Запознах се и с друга системи за духовно и холистично лечение, в това число с хипнозата и психоанализата, които работеха с вярванията и ума. Разбрах, че призванието ми е в изкуството на лечението, а не в традиционната медицина.

— Значи ти не вярваш в обикновените лекарства?

— Оценявам мястото на западната медицина и методите ѝ — каза тя. — Но смятам, че повечето лекари, а също и пациентите им, отдават твърде голямо значение на бързото облекчаване на симптомите чрез лекарства и чрез оперативната хирургия, вместо да вдъхновяват хората и да ги научат как да моделират навиците и начина си на живот, работейки в хармония с принципите на природата. Медицината един ден ще се промени — предрече Мама Чия, — веднага щом хората бъдат готови за това.

— Кога напусна Станфорд? Какво стана по-нататък?

— Когато най-малко очаквах, както става обикновено, аз срещнах бъдещия си съпруг. Един ден, когато излизах от библиотеката,

една книга се изплъзна и падна от ръцете ми. Преди да се наведе да я взема, един красив млад мъж изникна от нищото, грабна я и ми я подаде с усмивка. Започнахме да разговаряме и дълго не спряхме. Името му беше Бранфорд Джонсън. Оженихме се веднага след дипломирането ни. Никога не можах да си обясня как един красив и атлетичен мъж като него би могъл да обича жена като мен. Казвах му не на шега, че трябва да съм му спасила живота в някое предишно превъплъщение и сега той ми е длъжник!

Както и да е, през 1932 г., след като се дипломирахме, Бранфорд започна работа като учител в Калифорния, а аз забременях. Бяхме толкова щастливи! — Гласът на Мама Чия се промени и стана толкова тих, че едва я чувах. — Изгубих бебето. — Тя замълча за няколко секунди. — Научих, че няма да мога да имам деца. Никога. Още веднъж се почувствах предадена от тялото си.

Бранфорд беше от мъжете, които умееха да проявяват съчувствие. Той каза, че винаги можем да си осиновим дете, но някак си винаги бяхме твърде заети... И все пак аз имах един племенник и две племеннички. — Тя се усмихна, но усмивката ѝ скоро помръкна.

Месец по-късно баща ми почина съвсем неочаквано. Майка ми губеше зрението си и се нуждаеше от мен. Бранфорд си намери учителско място в Оаху, така че от понеделник до петък да мога да бъда с майка си в Молокай, а празничните дни да прекарвам с него. Продължихме да живеем все така, до затварянето на училището на Бранфорд по време на Голямата депресия. Той дойде да живее при нас на Молокай. Времената бяха оскъдни, но имахме покрив над главите си и нашата градина.

Така дойде 1941 г. и бомбардировката на Пърл Харбър. Тя и последвалите я едно след друго събития бяха сред най-болезнените в живота ми.

Мама Чия се спря, извърна се и се загледа в тропическата гора, ширнала се по-надолу и океана отвъд нея.

— Не съм свикнала да правя това — каза тя. — Малцина знаят тези неща за мен и аз не изпитвам вътрешна необходимост да ги разкривам пред друг, нали разбираш? Може би трябва да спрем...

Докоснах я по ръката и я прекъснах:

— Мама Чия, аз те чувствам много близка. Твоят живот и опит ме *интересуват*. Толкова много възрастни хора са живи съкровищници



— част от историята. Но те никога не разказват житейските си истории, защото ги смятат за обикновени. Поклатих тъжно глава и добавих:

— Интересувах се и от живота на Сократ и много пъти го молих да ми разкаже за миналото си, но той никога не го направи. Имах чувството, че не ми се доверява или нещо подобно... не зная. От това ме болеше, но никога не му го казах. Може би никога няма да узная откъде идва той... и сякаш имам чувството, че част от собствения ми живот е изгубена. А ти се питаеш дали се интересувам от твоя живот.

Тя кимна мълчаливо, но лицето ѝ остана безизразно — докато накрая не видях в очите ѝ, загледани в синьото море, да напират сълзи. Над главите ни се носеха облаци, които докосваха върховете над нас. Мама Чия взе бастуна си и тръгна напред по лъкатушната пътека. Последвах я и тя продължи разказа си.

— Подобно на много други, Бранфорд стана свидетел на унищожаването на Пърл Харбър и пак подобно на много други, като добър възпитаник на „Станфорд“, той се записа във флота, за да защити страната си. И подобно на безброй други съпруги, аз се молах за мъжа си всяка сутрин и вечер.

Тръгнаха грозни слухове, че американците с японски произход били интернирани в лагери на континента, защото властите се страхували от саботажи. Не повярвах на тези приказки. Не можех. Но слуховете се оказаха верни. Макар и само наполовина с японски произход, аз се преместих в тази усамотена част на тропическата гора и живеях тихо с майка си — жена, прехвърлила шейсетте и страдаща от много болести, които не ми беше по силите на облекча.

Папа Кахили, който близо десет години беше изучавал изкуството на някакъв африкански шаман, се завърна в Молокай. Помолих го да помогне на майка ми. Но сега той беше много стар и изпитанията в Африка — борбата с глада, дизентерията и още десетки други болести — бяха взели своето. Нашият кахуна ми каза, че Духът викал майка ми и скоро тя щяла да се освободи щастливо от измъченото си тяло, а и самият той нямал да се забави дълго да я последва.

Папа Кахили поговори с майка ми, посъветва я за някои неща и седмица след завръщането му тя издъхна кротко в съня си. Останах сама и прекарвах времето си, помагайки на кахуна. Веднъж събрах

смелост и го попитах дали би приел да ме посвети в тайните на изкуството си. Казах му, че някакво чувство ми подсказва, че това е моята съдба. Той зарони старчески сълзи и ми довери как през всички тези години знаел, че трябва да чака аз да го помоля за това. После ме въведе в семейството си и в традицията кахуна.

Папа Кахили сега е в света на духовете, но аз винаги чувствам неговото присъствие. Така се случва, когато намериш учител. Той ме научи как да бъда полезна на другите.

Започнах да помагам на хората, на които бе помагал самия той, тук в Молокай. Завърших и курс за акушерки. Като студентка от подготвителния курс по медицина бях видяла достатъчно хора да умират и за да постигна някакво равновесие, исках да виждам как на белия свят идват новородени. По този начин можех да съучаствам в чудото на живота, макар бебетата да не са мои.

Един ден получих писмо от Военноморския флот. Знаех какво пишеше вътре, още преди да го отворя — всяка дума. Когато спрях да плача, скъсах плика с треперещи ръце. Написаното само потвърди онова, което виждах в сънищата си от няколко дни. Брадфорд, моят съпруг, беше безследно изчезнал в морето.

Войната свърши и аз не можех да намеря покой. Твърде много призраци от миналото, твърде много спомени. Имах спестени пари и през 1952 г...

— Когато съм бил на шест години — вметнах аз.

— Когато си бил на шест години, аз предприех дванадесетгодишно пътуване по света. Без да следвам никаква карта освен интуицията си, аз пътешествах първите две години из Съединените щати с автобус, влак или пеша, и посетих хора и места, към които ме насочи моята Висша същност.

Попитах я:

— Била ли си някога в Бъркли, Калифорния?

— Да — отвърна тя. — Минах през Бъркли, но ако това имаш предвид, срещнах Сократ едва осем години по-късно. Преди това бях в Северна Европа, за да изуча преданията и фолклора на древните викинги, после надолу към Испания, прекосявайки Централна Европа, след това на юг към африканските села, последваха арабските култури и Близкия изток и оттам към Индия, Непал, Тибет и великия Памир...

— Аз също бях там — прекъснах я аз. — Но не открих, каквото търсих.

— Доволна съм, че потеглих на път, след като понатрупах години. Ако бях тръгнала млада, преди да съм подготвена, щях да подмина училището, без да го забележа.

— Какво училище? — попитах аз, спомняйки си думите на Сократ.

— След като пресяхох границата на Китай, за което ми помогнаха приятели, аз посетих впоследствие Тайланд и някои области от Индонезия.

— Какво училище? — повторих аз.

— Тайно училище — в Япония.

— Как така тайно?

— Никаква реклама, скромна репутация. — Тя се усмихна и после добави с по-сериозен тон: — Малцина хора имаха очите да го видят. По това време познавах много учения за лекуване на тялото и ума, но исках да науча повече за пътя на духа, да се науча да посрещам физическите предизвикателства и да видя дали мога наистина да променя това мое тяло. Моят учител ми показа на какво съм способна. Именно там се запознах с един от най-необикновените му ученици — човека, когото ти наричаш Сократ.

— Наистина ли? — попитах аз и едва не се препънах в един голям камък. — Разкажи ми повече за Сократ? Какво правеше той там?

Мама Чия не отговори веднага.

— Щом Сократ не е споделил сам, значи си е имал причини. — Тя видя огорчението ми и добави: — Можеш да бъдеш сигурен, че онова, което Сократ ти е казал или не ти е казал, е било за твое добро. И не мисля, че сега е времето да говорим за тези неща.

— Къде е това училище? Кой е този учител? Кои са другите места, където трябва да отида.

— Сега не е времето — повтори тя. — Трябва да откриеш някои неща със собствената си интуиция и усет, от собствен опит.

Разочарован, аз вдигнах глава и видях, че се намирахме на най-високото място, докдето стигаше поглед.

— Трябва да завърши разказа си — каза тя, — за да изясня къде сме сега и какво ни предстои да направим заедно. Обучавах се в това училище две години и три месеца. За първи път в живота ми, тялото

ми — макар да не стана слабо и жилаво — беше поне съразмерно и стройно. Можех да *тичам!* Можех да скачам, да се завъртам и да нанасям високи удари с крак. Ако щеш вярвай — каза тя радостно, — но от мен излезе един доста добър акробат и майстор на бойните изкуства. — Тя завъртя бастуна си по един впечатляващ начин, макар от движенията ѝ да личеше, че е тренирала отдавна. — И научих много за моята сила и дух.

Научих още повече и за изкуството на лекуването. Веднага щом се върнах у дома в Молокай през 1964 г., изпълнена с нов ентузиазъм и енергия, готова да правя чудеса и да лекувам дори проказа, бях повикана от Сей Фуджимото. Объркан и уплашен, той ми каза, че невръстният му син внезапно се е разболял и ме помоли да тръгна с него. Докато летяхме по пътя с пикапа му, Сей ми обясни, че детето е получило конвулсии и после припаднало. Горкият баща беше вцепенен от ужас. Жена му, Мицу, не се владееше по-добре и почти не беше на себе си, когато пристигнахме.

Те бяха бедни, живееха усамотено и никакъв хеликоптер нямаше да дойде на помощ. А и докато дойдеше, може би щеше да бъде твърде късно. Състоянието на детето беше лошо. — Мама Чия се спря, седна и ми даде знак да я последвам. Настанихме се на оголената скала, която покриваше планинския район в центъра на острова. Водачката ми продължи да разказва тъжно: — Направих всичко, което ми беше по силите и знанието, за да помогна на това дете. Молах се, шепнех му, призовавах го. Но въпреки това, то умря. — При спомена очите ѝ се напълниха със сълзи.

Тя ме погледна и каза:

— Малко неща са по-болезнени на този свят от загубата на дете. Нито философията, нито волята могат да излекуват сърцето. Само времето може да ни помогне да забравим. И двамата Фуджимото жалеха рожбата си много дълго време.

Детето умря в ръцете ми. Тогава умря нещо и в мен. След това го виждах в сънищата си. Първо си мислех, че съм можела да го спася, ако бях научила и знаех повече. После започна да ме преследва мисълта, че не съм подходяща да лекувам. Тази мисъл ме завладя и въпреки възраженията на онези, на които бях помогнала и съчувствената благодарност на семейство Фуджимото, аз се зарекох никога повече да не упражнявам изкуството на лекувателя. Тогава то ми

се струваше фалшиво. Чувствах се като шарлатанка. Изгубих вяра в себе си и в Духа.

Точно по това време се преместих в Оаху, беше 1965 г., и постъпих на работа в банка. Отново започнах да трупам килограми.

— Това измъчваше ли те? — попитах аз. — Искам да кажа след наученото и преживяното в онова училище. Не искаше ли отново да стъпиш на крака?

— Всеки си има своите силни и слаби места — напомни ми тя. — Емоциите ми понякога вземат връх над мен и точно това се случи, докато бях в банката. Просто не ме беше грижа чак толкова и нямах достатъчно голяма причина, за да променя нещо. Потънах в едно тъжно, но безбурно съществуване, живеех механично и се усмихвах формално. Поглеждайки назад, всичко това ми се струва истински кошмар. Но аз сама си го бях избрала, сама бях решила да правя именно това. Така продължи почти две години, докато получих писмо от Сократ — беше преди шест години.

— Значи през 1967 г. — казах аз.

— Да. Не зная как ме беше намерил, нито защо реши да ми пише точно тогава. Не се бяхме чували от години. Но писмото му беше необикновено. Написаното от него ми припомни неща, които бях забравила. Думите му ми вдъхнаха сила, вдъхновиха ме и ми дадоха отново посока.

— Да, той е добър в това — усмихнах се аз.

— Да — повтори тя и отвърна на усмивката ми. — Той е много добър в това. И точно тогава Сократ ми спомена за теб... че може един ден да ме потърсиш. Върнах се в Молокай и оттогава до днес върша онова, за което съм родена. И през цялото време вътрешният ми взор беше отворен за теб.

— А останалото, както се казва, е история — усмихнах се аз.

— Не съвсем. Преди три седмици — каза Мама Чия с грейнало лице, — аз казах добре дошъл на новородения син на Мицу и Сей Фуджимото!

— Ей! Това е чудесно! — извиках аз. — Обичам щастливите развързки!

Мама Чия спря за малко и облегна гръб на ствола на едно самотно дърво. След това усмивката и изчезна и тя каза:

— Надявам се, когато твоята развръзка дойде, ти също да бъдеш щастлив.

## НАДОЛУ ПО ОСТРИЕТО НА БРЪСНАЧА

*Забрави нещата, които харесваш и не харесваш. Те нямат никакво значение. Просто прави онова, което трябва да се прави.*

*Това може да не е щастие, но определено е величие.*

Джордж Бърнард Шоу

Към ранния следобед стръмното спускане свърши и пътят стана по-полегат. Докато следвахме билото, скалистата пътечка се смали до размерите на гимнастическа греда, без място за грешна стъпка.

Не можеше да става и дума за разговори, докато стъпвахме предпазливо по опасния хребет. Навярно от въздуха изглежда като острие на бръснач, помислих си аз, надничайки в пропастта ту вляво, ту вдясно. За да се преборя със световъртежа, аз се заставих да съсредоточа вниманието си върху Мама Чия, която крачеше на няколко метра пред мен, уверено като дива коза. Ходенето по това, осеяно с камъни, остро било криеше опасности и всяка грешна стъпка можеше да бъде пагубна.

Продължихме да се спускаме все така в индийска нишка на изток, докато накрая пътечката се разшири и Мама Чия ми даде знак да седнем и да починем.

Дишах дълбоко и се отпусках. Мама Чия, съвършено невъзмутима, се пресегна към раницата си, която с благодарност бях сложил на земята, извади оттам един сандвич и ми го подаде.

— *Каукау* — каза тя и посочи сандвича. — Храна.

— Можеш да се досетя — отвърнах аз сухо и отхапах залък от дебелите филии хляб. — Ммм... много е вкусно — смотолевих с пълна уста.

Докато се хранехме, споделих с Мама Чия, колко впечатлен съм бил от смелостта ѝ по време на прехода по хребета, който доста ме беше поуплашил, макар да бях бивш гимнастик.

— Значи смяташ, че съм смела? — попита тя.

— Да, така е.

— Може би е така наистина. Но това е така, защото имах вдъхновяващи учители. Ще ти разкажа за един от тях. Преди много години, когато работех като доброволка в Станфордската болница, се случи да се запозная с едно малко момиче на име Лиза, което страдеше от рядко, но сериозно заболяване. Единственият ѝ шанс за спасение като че ли беше кръвопреливане от петгодишният ѝ брат, който по чудо бе оцелял от същата болест и бе развил антитела, необходими за побеждаването ѝ. Докторът обясни ситуацията на малкото ѝ братче и го попита дали би се съгласил да даде кръв на сестра си. Видях го да се колебае само за миг, преди да си поеме дълбоко дъх и да каже: „Да, ще го направя, ако това спаси Лиза.“

Докато кръвопреливането вървеше, момчето лежеше на леглото до сестра си и се усмихваше, както и всички ние, виждайки по страните ѝ да се появява цвят. След това лицето му преbledня и усмивката му се стопи. То вдигна глава към доктора и попита с треперещо гласче: „Веднага ли ще почна да умирам?“

Мама Чия ме погледна.

— Понеже беше твърде малко, детето бе разбрало погрешно доктора и си беше помислило, че ще трябва да даде *всичката* си кръв на сестра си. Да, аз се научих на смелост — добави тя, — защото имах вдъхновяващи учители.

Продължихме да се храним в мълчание. След това легнах да подремна. Тъкмо заспивах, когато гласът на Мама Чия ме извади рязко от унеса ми.

— Време е да тръгваме. Трябва да пристигнем преди падането на нощта.

— Имаме ли среща с някого там?

Тя се замисли, преди да ми отговори.

— В известен смисъл, да.

По небето се носеха тъмни облаци и закриваха слънцето, което сега потъваше зад дърветата, спускайки се към хоризонта. Ние се отклонихме от хребета и навлязохме в гората.

— Побързай! — подкани ме тя и ускори стъпка. — Става късно. — Напредвахме усилено през неравния терен. Измина още час и вече вървахме през местност, осяяна с преплетени шубраци. Преходът бе



продължил през по-голямата част от деня и едва се държах на краката си. Докато се спускахме надолу, подвикнах на Мама Чия.

— Трябва да сме изминали девет-десет километра. Може ли да починем малко?

— Близо петнайсет километра — каза тя, — но не можем да почиваме.

— Започна да прехвърча ситен дъжд, но клоните на дърветата ни пазеха сухи.

— Направо не мога да си обясня как един толкова... е, да речем пълен човек като теб, може да върви толкова бързо — забелязах аз, почти тичайки, за да не изоставам.

— Имам достъп до огромни енергии — обясни тя.

— Как става това? Има ли някаква тайна?

— Нека да поставим нещата така — поде Мама Чия. — Нали знаеш как една майка, колкото и да е уморена, става отново и отново, когато болното ѝ дете заплаче?

— Да, зная.

— Ето така вървя и аз с теб — каза тя. Не можех да видя дали се усмихва, но ми се стори, че е така.

Мама Чия продължи да налага темпото. Аз вървах подир нея и от време на време се подхлъзвах на обраслите с мъх камъни. Изкачвахме се и слизахме по хребети, минахме покрай многобройни малки водопади, подхранвани от постоянно оттичащите се води в тази част на острова и след това навлязохме в голяма гора.

След поредното изкачване и последвалото го спускане към долината Халауа, аз се почувствах необяснимо освежен. Това усещане за енергия се засили, докато вървахме надолу. Най-накрая стигнахме едно открито място, защитено отвсякъде от плътен пояс дървета.

Слънчевите лъчи, вече ниски над хоризонта, прорязваха гъстия балдахин от листа и образуваха тесни ивици светлина в зеления сумрак.

— Настанявай се удобно — рече тя.

Благодарен за откритата се възможност, аз се отпуснах тежко на леглото от листа, съвсем леко влажни и пуснах раницата ѝ на земята. Тя остана права до един клон на дърво кукуи, загледана в празното пространство.

Тъкмо лягах на ложето от листа и вдигнах очи над клоните на дърветата, когато чух гласа на Мама Чия:

— Дан — заговори тя бавно, — помниш ли какво ти казах преди за промяната на формите?

— Ъ-ъ, всъщност ти не каза много... — Стреснат от пронизителното писукане на птица, аз се извърнах рязко към Мама Чия. Тя беше изчезнала и близо до мястото, където стоеше, на един нисък клон, се мъдреше някаква птица, загледана в пространството.

Птицата беше съвършено неподвижна, сякаш чакаше нещо.

— Не може да бъде! — казах аз високо. — Ти не си... Пернатото нещо ме гледаше с немигащи очи. Аз зяпах в очакване на някакъв знак, когато иззад ствола на дървото се показа усмихнатото лице на Мама Чия. В мига, в който видях опулената ми физиономия, тя избухна в смях.

— Дан, трябваше да имам фотоапарат. Изражението ти беше направо невероятно!

Пристъпи напред и намигна на птицата. Тя литна и кацна на рамото ѝ.

— Значи си помисли, че съм се превърнала в птица — каза Мама Чия. — Е, струва ми се, че четеш твърде много Карлос Кастанеда.

— Виждал съм и по-странни неща — защитих се аз.

Цитирайки Шекспир, тя заговори:

— „Има повече неща на небето и земята от тези, за които сте сънували.“ Да, Дан, много чудеса от нашия делник остават незабелязани за възможните свидетели. *Но хората не се превръщат физически в малки птици.* Промяната на формите е свързана с прехвърляне на съзнанието и е вид дълбока емпатия. Нищо повече и нищо по-малко.

Мама Чия милваше кървавочервените гърди и белите пера на птичката, която писукаше от време на време.

— Тази птица е апапане. Тя ми е нещо като галеник и понякога ме следва — каза водачката ми и докосна извития и клюн. — Викам и Червенка.

— Опитомена ли е? — попитах аз, излизайки от объркването си. — Мога ли да я поддържа?

— Не зная. Ще трябва да я попиташ.

— И какво се очаква от мен — до подсвирна нещо на езика на птиците?

Мама Чия размени поглед с птицата, която завъртя очички, сякаш питаше: „Кой е този човек?“

Протегнах бавно ръка и полуопитоменото апапане ми позволи да погалья коремчето му.

— Трябва да призная, че номерът ти беше страхотен. Направи ме на глупак.

Лицето и се помрачи като небето над нас и тя се изправи.

— Онова, което ще правим довечера, не са „номера“ — заяви тя и взе малката птичка в ръката си. — То ще касае живота и *смъртта*. — Изведнъж Мама Чия затвори дланта си около нея и я стисна силно. Когато разтвори пръсти отново, птицата лежеше там неподвижно.

— Как можа да направиш това? — заекнах аз, потресен и невярващ на очите си.

— То касае също *смъртта* и *живота* — прекъсна ме тя и подхвърли птичката във въздуха, където тя разпери криле, кацна на едно дърво и запя красиво, необезпокоявана от внезапния ситен дъжд, сякаш нищо не се беше случило.

„Дъждът скоро щеше да спре, но дали щеше да се случи същото и с това мрачно чувство, което се беше загнездило в мен?“, питах се аз, наблюдавайки как Мама Чия се сгуши на земята подобно на някаква мечка или създание от гората.

Починах си около петнайсет минути, но не можах да заспя. Бях трескав от вълнение в очакване на онова, което щеше да стане по-нататък.

— Предполагам, че няма да се приберем няколко дни, а? — попитах аз.

— Така изглежда — отвърна тя, без да помръдне.

— Не те ли откъсвам така от другите хора, на които помагаш? Тя се извъртя грациозно и ме погледна в очите.

— Да кажем, че съм се отклонила поради някакъв по-сложен спешен случай.

— Какъв е този случай?

— Ти. — На лицето ѝ трепна лека усмивка, но после тя се надигна и изражението ѝ отново стана сериозно. — И това ни връща точно там, където сме сега.

— И къде е това?

— В границите на Каланикаула, свещена гора с дървета кукуй.

— Свещена? — повторих аз и се надигнах да се огледам.

— Да. Можеш ли да го почувстваш?

Вдигнах глава към сивата кора, светлозелените листа и белите цветове на красивите дървета, после затворих очи и осъзнах, че красотата не беше толкова във видимото, а в *усещането* за едно място.

— Да — отвърнах аз. — Чувствам го. Но защо изминахме целия този път?

— Ти отиваш на свещено място, за да получиш сакрално обучение. — Изведнъж тя скочи на крака. — Хайде. Скоро ще се стъмни. — След като заличи следите, където беше лежала, тя се обърна и тръгна през гората. Аз също станах бързо и последвах примера и.

— Ще ми кажеш ли за какво е всичко това? — попитах аз, докато крачех бързо между дърветата, опитвайки се да не я губя от поглед.

— Когато стигнем там — подвикна тя назад.

— Къде там?

Макар гласът ѝ да изкънтя глухо в гората, аз чух достатъчно ясно отговора ѝ.

— На гробището.

— Гробище? Тази вечер? Сега? — Косъмчетата на врата ми настръхнаха — ясно послание от Първичната ми същност, че нещо предстоеше да се случи. Каква беше онази стара поговорка? „Светлината в края на тунела може да е просто идващия влак.“

## КУЛАТА НА ЖИВОТА

*В символичен план кулата първоначално е била замислена като средство за свързване на духа и материята...*

*Боговете се нуждаят от място, през което да влязат — ако е необходимо, насила.*

Сали Николе „Юнг и Таро“

Когато вдигнах глава, Мама Чия беше вече на десетина метра пред мен. Затичах се да не изоставам от нея. Докато се изкачвахме към гробището по едно тясно било между дърветата кукуи, гледката се промени. Докъдето стигаше поглед под сребристото сияние на полумесеца, на цели километри наоколо гората умираше. Някога гордите дървета охиа и красивите коа сега бяха само измършавели скелети, браздящи билата над долината Уайлау.

— Сърните били докарани тук отвън, за да могат ловците да ги убиват за забавление — обясни Мама Чия. — Те ядат фиданките и затова младите дървета никога не порастват. Повечето стари дървета пък умират от болест, която превръща вътрешността им в прах и се задушават от лепкавите треви и лози, които дори сърните отказват да докоснат.

Първо вървахме нагоре по билото, после се спуснахме надолу, крачейки покрай разкривените патриарси — последните останки от умиращата гора. Мама Чия заговори под лунната светлина и думите ѝ като мощен магнит ме привлякоха към една нова визия за реалността.

— Човешкото тяло е като кула със седем етажа — поде тя. — Този факт е известен от векове на духовните изследователи, които са направили карта на неуловимите елементи и енергийни центрове. Индийските мистици наричат тези седем нива чакри. Ето, нека ти покажа. — Тя се спря и извади от раницата си бележник и химикалка. След това приклепна и нарисова на една от страниците някаква диаграма.

Когато Мама Чия завърши скицата си, тя чукна с молива върху нея.

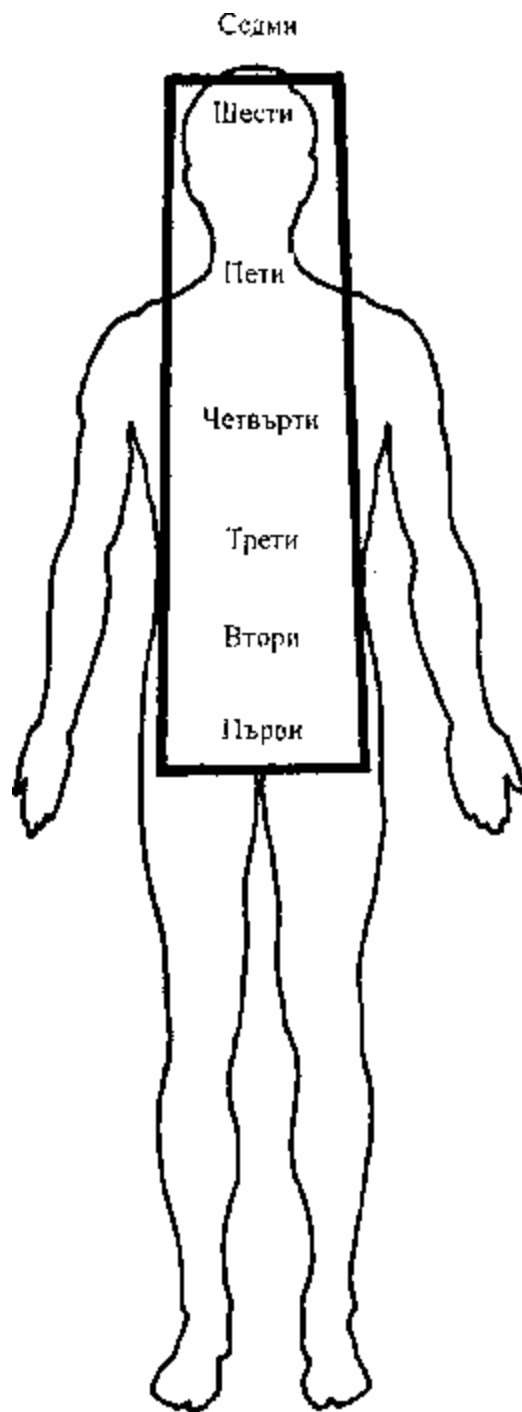
— Ето това е най-важното, което трябва да знаеш засега — каза тя. — Кулата на живота е вътре в теб. И всеки етаж има специфични свойства. Всеки един от тях, от първия до последния, представлява разширена форма на съзнание.

Долните три етажа, оцеляването, творчеството и личната сила са царството на Първичната същност. Тя нито се интересува, нито е отговорна за горните етажи. Разчистването на тези етажи и работата със съответните ѝ дадености усилва Първичната същност.

На четвъртия етаж, зоната на сърцето, за първи път влизаш в контакт с Висшата същност.

— А горните три етажа? — попитах аз.

— Те не те интересуват още.



КУЛАТА СЪС СЕДЕМТЕ ЕТАЖА

7. ЧИСТО СЪЩЕСТВО И БЛАЖЕНСТВО  
Чист дух;

от Аза не остава нищо.

#### 6. ЕДИНСТВО

Чиста Светлина;

връзка с Духа.

#### 5. МИСТИЧНО ОТКРОВЕНИЕ

Чисто вдъхновение;

очи насочени към Духа.

#### 4. ЛЮБОВ, НАДХВЪРЛЯЩА ПРЕДЕЛИТЕ НА ЛИЧНОСТТА

Чисто състрадание;

открито сърце;

егото вече не е център.

Емоции: любов, щастие.

Дадености: как да се служи най-добре.

ГОЛЕМИЯ СКОК

#### 3. ЛИЧНА СИЛА

Емоции: гняв, напрежение.

Дадености: дисциплина, обвързаност, воля.

#### 2. СЕКСУАЛНОСТ/ТВОРЧЕСКИ СПОСОБНОСТИ

Емоции: скръб, слабост.

Дадености: протягане на ръка към хората; прегръщане на живота, енергия и взаимоотношения.

#### 1. ЛИЧНО ОЦЕЛЯВАНЕ

Емоции: страх, вцепенение.

Дадености: грижа за себе си.

— Напротив — възразих аз разпалено. — Тази карта, диаграма или каквото и да е тя — именно натам е насочено моето търсене. Сега зная това. Омръзнало ми е да се боря с по-ниските етажи. *Ето там* — казах аз и посочих седмия етаж, — там искам да отида.

Мама Чия отклони поглед от диаграмата и вдигна ръка към едно близко дърво кукуи, чиято гладка кора блестеше под лунната светлина.

— Подобно на това дърво — рече тя, — или както кулата, човешкото същество е тук, за да свърже небето и земята и да обгърне и трите същности едновременно. Но ако корените на едно дърво не са



дълбоки, то не може да даде цвят. Ако кулата няма здрава основа, тя ще рухне. Разчисти най-долния етаж, Дан, преди да продължиш нагоре.

За момент се замислих над думите ѝ. В действителност винаги си бях представял, че обитавам един от горните етажи. Но сега не бях вече сигурен.

— Какво означават тези думи тук в средата? — попитах аз и посочих диаграмата. — Големият скок?

— Става дума за най-трудния и чуден скок на всяко човешко същество — отвърна тя. — Скок отвъд личните грижи на долните три етажа, към сърцето. Веднъж щом стигнеш до четвъртия етаж — увери ме тя, — останалото е като качване с асансьор.

— Дан — продължи Мама Чия с нарастващо чувство, — всички твои външни цели и постъпки са отражение на духовното ти търсене и всеки човек в края на краищата изкачва тези седем стъпала към душата.

Тя понечи да каже още нещо, но се спря и дойде зад гърба ми.

— Седни... ето така, настани се удобно. — Мама Чия започна да мачка раменете ми.

— Реши да разтриеш гърба ми — точно тук и сега? — попитах аз. Миг по-късно краката ми започнаха да потрепват, когато тя притисна пръсти в една определена точка на врата ми. Пред очите ми блесна светлина.

— Отпусни се, колкото можеш повече — настоя тя, натискайки кокалчетата на ръцете си в слепоочията ми, все по-силно и по-силно. Сетне продължи с глас, който постепенно заглъхваше. — В най-дълбоките кътчета на човешкия ум има първообрази, архитипове... — Почувствах очите ми да се затварят и след това чух звука на далечен вятър.

Отворих очи, премигах и видях облаци от прах да летят над сиво плато, голо като лунен кратер, простиращо се на километри във всички посоки. Вятърът се надигна отново, виейки и стенойки, докато се носеше из безкрайното пространство. След това вниманието ми се спря на някакъв обект на голямо разстояние, който беше все още твърде далече, за да го различа ясно. Дали пък не беше кула? Да, бяла

кула. И аз знаех, че трябва да отида там. Единствено със силата на волята си и без никакво усилие почувствах, че се приближавам към нея. Кулата започна да приема застрашителни размери, докато накрая надвисна високо над мен.

Обзет от някакво необикновено и ужасяващо чувство за страхопочитание, аз открих, че се намирам пред прозорец в основата на кулата — първото ниво. Почувствах, че този етаж, както и горните над него са пълни с отломките от не един човешки живот: непроучени неща, символи, страхове — скрити артефакти в пращен сутерен.

Когато съзнанието ми навлезе в мъглявата светлина, която изпълваше вътрешността, аз видях един пуст, празен свят, плато, навято с тонове прах, обитавано единствено от противници и врагове.

Скоро открих, че прозорците на всеки етаж откриват различна перспектива към света, защото през прозореца на втория етаж видях един по-светъл пояс от дървета, потоци и ливади, където двойки мъже и жени се отдаваха на всевъзможни удоволствия и се изпълних с желание.

Третият прозорец ми разкри един подреден свят на архитектурно равновесие и красота, чиято конструкция се издигаше в съзидателно кресчендо, а хората тук бяха изправени и високи. На този етаж забелязах сивия робот, Съзнателната същност, която гледаше навън през прозорците на сетивата. И по някакъв начин разбрах, че Съзнателната същност поддържа своето малко работно пространство именно тук, защото това беше най-високото ниво, което тя можеше да обитава в моя случай.

Съзнанието ми се издигна към четвъртия прозорец, през който видях всички хора на света, от всички раси, култури и религии, уловени за ръце, изпълнени с обич и чувство за взаимопомощ, пеещи песни в стройна хармония. Завладя ме чувство за единение и дочух ангелски гласове.

Сетне бързо се издигнах и преминах през трите най-горни етажа, понесен от вълна на растящо блаженство. Всичките ми сетива — допир, зрение, слух, вкус, мирис достигаха далеч отвъд пределите на всекидневното, воалите падаха, докосвах се до неуловими енергии, до други измерения и реалности и след това... ах, Светлината!

В следващия миг съзнанието, подобно на падащ асансьор, рязко се понесе надолу, сграбчено от тревогите на долните три етажа.

Разбрах, че Съзнателната ми същност непрестанно ще бъде притеглена надолу, отново и отново, от творенията на страха, сексуалната енергия и желанието за власт, докато те не бъдат разчистени.

И тогава, изпълнен с копнеж, си спомних, че в едни тихи и пълни моменти от моето детство висши енергии ме бяха отнасяли до горните етажи и преди. Исках толкова много да се завърна, защото част от мен винаги е знаела, че там горе над кулата, където струеше светлина, беше моят дом.

Това беше мисията на душата ми, моето свещено пътуване: Съзнателната ми същност трябваше да тръгне най-отдолу, да намери осветлението на всеки един от етажите, да го включи и да разгледа творенията и предметите там, а след това да се заеме с тях и да ги разчисти. Но това беше възможно само, ако пожелаех преди това да видя и да приема видяното такова, каквото е, вместо да се вкопчвам в призрачни илюзии.

След това се върнах сред прашната равнина и отново видях пред мен кулата, която се издигаше до небесата. Вихрушка от виолетова, розова и златна мъгла и светлина сияеше толкова ярко над върха и, че не можех да задържа там вниманието си за дълго.

След това открих, че седя, облегат на едно дърво. Очите ми бяха широко отворени, но кулата продължаваше да се мерзелее пред мен. После се върнах към нормалното си състояние, тя се стопи и видях листата на дърветата кукуи, развети от топлия ветреца.

Седях неподвижен. Въпреки наученото от Сократ, бях дълбоко учуден от видението си. Поех си дъх, извърнах се бавно и видях Мама Чия да седи притихнала недалеч от мен. Очите ѝ бяха затворени.

Най-накрая можах да заговоря:

— Онова, което направи... сега зная за кулата.

— Не, не знаеш — все още не — отвърна тя и отвори очи. Но ще узнаеш. — Мама Чия затвори бележника си, стана и тръгна надолу по пътеката. Скочих на крака, грабнах раницата ѝ и я последвах.

— Какво искаш да кажеш „все още не“? — подвикнах аз. Отговорът ѝ почти се изгуби във вятъра.

— Преди да видиш Светлината, ще трябва да се справиш с мрака.

## В НОКТИТЕ НА СТРАХА

*Предстоящото обесване изостря човешкия*  
ум.  
Самюел Джонсън

— Хайде да намалим малко темпото, какво ще кажеш. Закъде бързаме толкова? — извиках аз, докато се мъкнех подир нея по огряната от луната пътека. — Няма ли да ме почакаш? — продължих да негодувам. — Къде отиваме? И какво правим тук?

— Ще разбереш, когато стигнем — отвърна тя. Гласът ѝ беше мрачен и отговорът ѝ не ми донесе никаква утеха. Заобикаляйки диви лози и шубраци, аз правех всичко по силите си да не изоставам.

Преди години, когато тренирах гимнастика, страхът беше мой благосклонен противник. Почти всеки ден опитвах рисковани неща, изпълнявах салта със сложни преобръщания, извисявах се над гредата или батуда. Владеех този страх, защото знаех точно от какво се страхувам и държах нещата под контрол. Но сега някакъв безформен ужас пълзеше като мраз в гърдите и корема ми и не знаех как да се справя с него. Подобно беше изживяването при първото ми возене на скоростно влакче като малко момче. Спомням си как рязко набрахме скорост нагоре по стръмното изкачване до точка, от която нямаше връщане назад и как смеховете преминаха в писъци, достигайки върха. След това опората под краката изчезна и ужасът разкъса нервите ми.

Изведнъж Мама Чия заговори с настойчивост, каквато не бях чувал досега.

— Последвай ме — оттук! — нареди тя и направи остър завой. Докато вървахме надолу към гробището, умът ми бясно препускаше. Какво общо можеше да има между едно гробище и кулата? Изпълнен с мрачни опасения, аз се борех с импулса да побягна някъде надалече.

— Върви точно там, където вървя аз — каза тя с глас, приглушен от нощния, влажен въздух. — Не се отклонявай от пътеката, разбираш ли?

Излязохме на открито място. Видях напред надгробни камъни и стомахът ми се сви от уплаха.

— Защо правим това? — попитах аз. — Аз... мислех си, че искаш да ме научиш какво са трите същности.

Мама Чия си пое дълбоко въздух, обърна се да ме погледне и ми махна да продължа. Изражението ѝ беше мрачно и когато я зърнах, в корема и гърдите ми се надигна нова вълна на страх. Объркването ми се засили, защото бях ходил в гробище и преди, но не помня някога да съм бил толкова уплашен. Първичната ми същност беше окаменяла и аз крачех със сковани крака през древното място. Исках да ѝ кажа „Не мисля, че мога да го направя“, но не можех дори да говоря. Не знаех какво ме ужасява на съзнателно ниво. Но Първичната ми същност знаеше; това поне беше очевидно.

Макар нощта да беше топла, зъбите ми тракаха, докато следвах Мама Чия по тясната пътечка през гробището. Някои от надгробните камъни стояха изправени, а други бяха килнати настрани. Стъпвах на пръсти и внимателно заобикалях гробовете, докато накрая водачката ми спря на едно празно пространство и се обърна към мен.

— Тук сме, за да се изправим срещу мрака на първия етаж — каза тя, — зоната на оцеляването, изолацията и страха. Това е свещено място, защитено от очите на външни хора. Гробище само за кахуни. Чувстваш ли силата, която витае тук?

— Д-да — заекнах аз.

— Ланикаула, пазителят, е тук с нас. Зад теб. — Тя посочи с ръка.

Извърнах се, но в началото не видях нищо. Само едно могъщо присъствие, сила, която ме накара да направя крачка назад. Тялото ми се превърна в леден блок. Това нещо не беше зло, но можеше да ме изпепели в миг, без да му трепне окото — енергия, способна на голямо състрадание и на никаква милост.

— Той беше и все още е могъщ кахуна. Тук е от смъртта си и бди над Молокай в продължение на векове. Трябва да го помолим да ни позволи да останем тук — каза тя с огромно страхопочитание.

— Как?

— Искал ли си някога разрешение да влезеш в нечий дом? — Да...

— В такъв случай те съветвам да направиш това и сега, *веднага* — просъска Мама Чия.

Тя затвори очи и аз бързо я последвах. Миг след това го зърнах в ума си, точно пред мен. Отворих очи и видях само дърветата в далечината и осеяното с надгробни камъни неголямо открито пространство. Затворих ги отново и той отново беше там, втренчен в мен с ожесточение и в същото време с обич — огромен мъж с някакво ритуално хавайско украшение на главата. Стори ми се, че иска едновременно да ме прегърне или изтрие от лицето на земята. Напомни ми за Шива, богът на индусите — преобразителят и разрушителят.

Тихо и почтително, аз го помолих да ми позволи да остана и му обясних същността на моето търсене. Всичко това се случи в рамките на няколко секунди. Той се усмихна, кимна и видението ми се стопи.

— Така да бъде — чух гласа на Мама Чия.

Почти моментално въздухът наоколо се промени. На мястото на студения полъх, който усещах върху врата си, сега ме галеше топъл ветрец. Отворих очи.

Мама Чия кимна.

— Той каза, че си добре дошъл тук — съобщи ми тя. — Мисля, че даже те харесва. Това е много добър знак. Тя се пресегна зад един от надгробните камъни.

Почувствах се по-спокоен.

— Радвам се да чуя т... — Прекъснах се рязко, когато тя тикна лопата в ръката ми и ме поведе към едно голо място.

— Време е да покопаеш.

— Какво? — Недоумението ми беше изразено толкова отривисто, че едва не си изметнах врата, когато завъртях глава към нея.

— Копай тук — рече тя, пренебрегвайки реакцията ми.

— Да копая? Тук? Дупка? Търсим ли нещо?

— Гроб.

— Какво — рекох аз, — аз съм възрастен човек. Вземам отговорни решения. Преди да започна да копая, наистина бих искал да науча защо правя това.

— Аз наистина бих искала да спреш да говориш и да започнеш да копаеш — отвърна тя. — Онова, което трябва да направиш, е необходимо. Опира се на древен тибетски ритуал, при който се

изправяш пред всичките си страхове. Ако неподготвен човек се заеме с това, резултатът може да бъде дълготрайна психоза. Готов ли си да продължиш нататък?

Ето до какво се свеждаше всичко — направи го или умри. Или може би — направи го и умри. Веднъж Сократ ми каза, че винаги, когато пожелае, мога „да сляза от автобуса“, ако предпочитам той да замине без мен.

— Очаквам отговора ти, Дан.

Завъртях рязко глава към нея, сякаш някой ме беше ударил през лицето.

— А, ъ-ъ, добре... — Замълчах, за да си поема дъх и реших да следвам по пътя, по който винаги бях вървял. Когато имаше предизвикателство, аз винаги го посрещах. — Д-да — заекнах отново. — Готов съм и винаги ще бъда готов.

Тук ставаше дума да застана с лице към страховете си и затова се заех здраво с лопатата. Земята беше мека и работата вървеше по-бързо, отколкото бях очаквал. Мама Чия ме наблюдаваше със скръстени ръце. В началото направих отсек, широк около петдесет сантиметра и дълъг два метра. После дупката започна да расте на дълбочина: две стъпки, три стъпки и все по-надолу. Потях се силно. Колкото по-дълбоко слизах, толкова повече изкопът приличаше на гроб и това все по-малко ми харесваше. И най-вече ми липсваше ентузиазъм.

Уплахата ми ставаше все по-голяма и накрая премина в гняв.

— Не — казах аз накрая и изпълзях от дупката. — Не съм длъжен да правя това и няма да играя на мистериозни игрички в магьосническо гробище, без да зная за какво е всичко това. Не съм някаква марионетка! За кого е този гроб? И защо правя това? — настоях да узная аз.

Мама Чия остана втрещена в мен цяла минута — или поне така ми се стори — и накрая каза:

— Ела. — Поведе ме към един близък надгробен камък и ми посочи епитафията върху него.

Надписът беше стар и неясен и едва успях да го разчета:

Пътниче незнаен, поспрял по своя път, като тебе бях  
и аз, преди да стигна в този кът. Като мене ти да станеш

писано е, знай това и готви се ти да ме последваш още отсега.

Погледнах Мама Чия и видях, че лицето и е свършено сериозно.  
— Мисля, че знаеш за кого е този гроб.

Стоях и не отмествах очи от нея.

— Имам право на избор в този случай — рекох аз.

— Винаги имаш право на избор — съгласи се тя. — Можеш да започнеш да копаяш или да се качиш на следващия сърф и да напуснеш острова.

Не мисля, че говореше сериозно за сърфа, но беше ясно, че ако исках да бъда неин ученик, трябваше да премина през това. Бях стигнал вече дотук и не можех да не видя какво идва след това. Усмихнах се тъжно и казах:

— Е, не мога да откажа, при положение, че си толкова учтива. Спуснах се обратно в гроба и продължих да копая, докато накрая тя ме спря:

— Вече е достатъчно дълбок. Подай ми лопатата и излез оттам.

— Искаш да кажеш, че приключих.

— Да.

— Ей, трябва да призная, че си беше доста страшничко — казах аз, докато се измъквах от влажния изкоп и после сложих лопатата настрана. — Но общо взето не беше толкова зле. — Изпънах уморените си мускули.

— Легни тук — нареди ми Мама Чия, посочвайки един чаршаф, постлан на земята до зиналия гроб.

— Поредната задача? Това не ти ли се струва малко странно? — попитах аз.

Без смянка на усмивка тя просто стоеше с вдигната ръка. Легнах по корем.

— По гръб — каза тя.

Завъртях се и погледнах нагоре към нея.

— А сега да се престоря на умрял ли или какво?

Очите й проблеснаха ожесточено.

— Извинявай — рекох аз. — Предполагам просто, че съм малко нервен.



— Това не е игра. Ако обидиш духовете наоколо, ще имаш далеч по-голямо основание да бъдеш нервен!

Опитах се да се поуспокоя и казах:

— Е, какво пък, ще се възползвам от случая да си почина.

— Ще бъде дълга почивка — каза Мама Чия, сетне вдигна лопатата от земята и насочи острието надолу. За миг си помислих, че иска да ме пониже с него и вдигнах ръце да се защитя, но вместо това тя го заби дълбоко в купчината пръст до гроба. След това коленичи откъм главата ми до ръба на изкопа и затвори очи.

Лежах там и наблюдавах обърнатото ѝ наопаки лице, под бледата лунна светлина. В един ужасяващ момент на параноя ми хрумна, че всъщност изобщо не познавам тази жена. Може би тя не беше онази, при която ме изпрати Сократ. Дали пък самият Сатана не се криеше зад образа ѝ.

Тя заговори с глас, който отекна над гробището. Изричаше заклинание и аз знаех, че това не е игра.

— Ти Велик дух, наричан с много имена — поде Мама Чия напевно, — ние молим да бъдем озарени със Светлината. Молим за твоята закрила над тази душа. В името на Единствения и неговата власт, ние молим всяко зло — било то малко или голямо — да бъде откъснато и заличено в него, запечатано и върнато към първоизточника му. Молим каквото и да се случи, да бъде за негово най-висше благо. Да бъде волята ти.

Металическият вкус на страха се надигна в гърлото ми. След това Мама Чия започна да притиска бавно ключицата, гърдите и раменете ми с кокалчетата на ръцете си, в началото леко, а след това с нарастваща сила. Пред очите ми лумна светлина и после чух някакво изпукване. Тя улови главата ми, както Сократ беше правил това преди години. Зъбите ми затракаха и накрая над мен се спусна завеса от мрак.

Чух вятъра, почувствах песъчинки да шибат лицето ми и видях кулата точно пред мен. Този път го нямаше усещането за безтелесност, при което сякаш единствено съзнанието ми наблюдаваше нещата. Погледнах надолу и видях тялото си. Аз наистина бях *тук*.

После открих, че стоя на самия вход. Огромната врата се отвори като зинала паст и аз пристъпих вътре, усещайки, че тук въздухът е поразреден. Препънах се, паднах, направих салто и се сгромолясах тежко. Изправих се бързо и се огледах, но не различих нищо в заобикалящия ме мрак. „Това би трябвало да е първият етаж, сутеренът“, казах си аз. Гласът ми прозвуча приглушено. Дрехите ми лепнеха по мен и влажната смрад на разложение ми беше някак позната. „Намери осветлението“, рекох си аз отново на глас. „Бъди готов да видиш“

Преди само бях надникнал през прозорците на кулата. Искях ли наистина да разбера какво се крие в мен тук, на този най-нисък етаж?

— Да — отговорих гласно. — Да, искам да видя!

Продължих бавно и опипом в тъмнината. Лявата ми ръка попадна на нещо — голяма дръжка, електрически ключ! Натиснах го и чух бръмчене, което премина в тихо свистене. Премигах, докато мъждивото осветление бавно откриваше сцената пред мен.

Защо продължаваше да бъде толкова тъмно? Когато очите ми посвикнаха, отговорът дойде сам. Бях се озовал на най-долният етаж на кулата и по някакъв начин там се съдържаша самата нощ и гробището, същото онова древно гробище на кахуните. Но този път не бях добре дошъл тук. И бях сам. Видях наблизко зеещата яма на изкопания от мен гроб. Умът ми прекоси границата отвъд покоя, пропаднах покрай острия ръб на страха и някаква невидима сила ме задърпа към отворения гроб. След това тялото ми изпадна в нещо като мъртвешко вцепенение и както бях на чаршафа, аз се понесох надолу към гроба.

Опитах се да стана, но не можех. Белите ми дробове заработиха като помпа, дишах по-дълбоко, по-бързо, по-дълбоко, по-бързо. После чух гласа на Мама Чия, някъде далече: „Висшата ти същност е твоят ангел пазител. Каквото и да се случи, помни, че тя винаги ще бъде с теб.“

— Тогава защо не мога да я почувствам? — извиках аз.

Отговорът на Мама Чия достигна до мен като ехо: „Преди да можеш да видиш светлината, ще трябва да се справиш с мрака.“

Нещо ме блъсна. Парализиран, аз нямах никакъв контрол. Не можех да се съпротивлявам. Паднах, прекатурих се бавно надолу и после се приземих почти без звук в отворения гроб. Чаршафът ме

загръщаше като плащеница. После в миг на абсолютен ужас почувствах върху мен да се сипят лопати с пръст. Сърцето ми заби лудо в гърдите.

Чух тътен на далечна гръмотевица. Сияние на мълнии проряза мрака. След това, когато пръстта ме покри, чух гласа на Исус. Не говореше на мен и не ми донесе утеха. На небето проблесна светкавица и той изкрещя в агония от кръста на Голгота: „*Защо се отрече от мен?*“ Изведнъж осъзнах, че това беше собствения ми глас. Но нямаше значение. Никой не можеше да ме чуе. Пръстта покри лицето ми напълно и заглуши писъците ми.

„Почакайте“, изкрещях аз мислено. „Не съм готов за това! Не мога! Спрете! Не съм умрял. *Не съм умрял!*“, пищеше умът ми. Отново и отново.

Пръстта спря да се трупа върху мен. Настъпи покой и тишина, по-пълни отколкото си мислех, че е възможно. Чувах единствено учестеното си дишане и ударите на сърцето си, които напомнях потракването на чайник. Сам сред студената земя. Пълен мрак. Замръзнал. Разкъсващ вътрешностите ми страх. Бях погребан.

Възвръщайки разума си за кратко, аз се запитах: „Защо допуснах всичко това да се случи?“ След това и този проблясък се стопи и ме обгърна лудостта. Ръцете ми, подобно на хищни лапи, отчаяно се бореха с непоносимата тежест. Беззвучни викове. Точно, когато пръстта започна да изтръгва въздуха от гърдите ми, земята под мен подаде и аз пропаднах в някакъв тунел. Дращех диво с нокти, полузадушен и задавен, плюейки кал и си проправях път през влажната земя.

Извивах се и пълзях по корем като змия през тунела. Не знаех дали посоката беше нагоре или надолу. Трябваше да се измъкна. Навън! Навън, навън, навън, навън, навън..., повтаряше панически умът ми в ритмична последователност. Можех да се движа единствено напред, не съществуваше начин да завия настрани. Не след дълго открих ужасен, че тунелът се стесняваше и скоро почти не можех да се движа.

Веднъж като дете едни побойници ме натъпкаха в платнен чувал и заплашиха да ме погребат. Вместо това ме пъгнаха в една стара шахта. Мракът, който ме обгърна, ме накара да обезумея — бръщолевех несвързано, лигавех се, напиках се, изпаднах в истерия. Това ги уплаши и те ме пуснаха навън.

Оттогава насетне ме спохождаха сънища, че съм затворен в тесни, тъмни места. Сега най-страшните ми кошмари се бяха сбъднали. Попаднах в ноктите на абсолютен, непоносим ужас. Толкова се страхувах, че исках просто да припадна — или да умра.

Очите ми пареха от потта и мръсотията, но не се отказвах да се боря, опитвайки се да свия раменете си, колкото се може повече, но това не помогна. Не можех да продължа нататък. Виковете на отчаяние, уплаха и болка бяха бързо сподавени. Бях заклещен, полузадушен. Започнах да крещя отново, захленчих безпомощно.

Но... дали пък това не беше просто някакъв трик на въображението ми? Стори ми се, че виждам напред някаква мъждива светлина. Успях да се промъкна още малко напред и зърнах една лека извивка на тунела. Там той се разширяваше малко, но достатъчно. Пълзях сантиметър след сантиметър към светлината, плувнал в пот, с очи замъглени от калта по лицето ми.

Онова, което се случваше, се отпечата дълбоко в паметта на тялото ми. Попаднах ли отново в задънена улица, щях да си спомня, че трябва да продължа нататък — още няколко сантиметра, още няколко минути, още няколко секунди...

Вдигнах глава, напрегнах премрежените си очи и ми се стори, че виждам напред отвор. Да, нямаше съмнение! Достигнах го и се опитах да провра през него главата си. Но не успях! Беше твърде тесен! Почувствах главата си смазана под натиска на хиляди ръце. Борех се отчаяно. Земята започна да подава и след това изведнъж успях да подам глава. Пространство! Свобода! Сякаш се бях родил.

Слепешката се измъкнах целия и се сгромолясах в някаква бездна. Макар да беше невъзможно, видях под мен зиналата паст и извитите зъби на гигантска змия. Падах право надолу и крещях.

Следващото нещо, което си спомням, беше как седя в някаква непозната стая, свит в ъгъла, обзет от параноя. Навън ме чакаха враговете ми. Всички до един. Те не разбираха. Аз бях сам, но щях да оцелея. Искане да ми отнемат нещо — един голям хладилник с храна. Щях да избия копелетата! На една малка маса до мен имаше кутии с муниции. Навсякъде около мен бяха пръснати карабини и полуавтоматични оръжия, а в кобура на рамото ми имаше

деветмилиметров „Глок“ с пълнител с деветнадесет патрона и свален предпазител. Прегърнал карабина АК–47, аз гледах втренчено към вратата и ги очаквах. Те нямаше да ми отнемат онова, което си беше мое. Преди това щях да ги избия. Всички до един!

Метална кутия влетя през прозореца, експлодира и всичко наоколо избухна в пламъци. В миг бях погълнат от изпепеляваща горещина. В този момент си спомних за някакъв свой минал живот като малко момиче; криех се в един сандък, криех се от хуните, предпочитайки да изгоря в бушуващия в стаята пожар, вместо да бъда изнасилена и поробена.

Пламъците се стрелваха нагоре и аз видях как всичко бе започнало на земята — избухващи навсякъде вулкани; лава, опустошаваща всичко по пътя си.

И в жегата, непоносимата изгаряща жегата, аз преживях всеки кошмар от детството си, всеки страх, който някога ме беше навестявал или връхлитал без предупреждение.

Отворих очи. Лежах по гръб на дъното на гроба. Чаршафът под мен беше подгизнал от пот. Но не бях покрит с пръст.

Осъзнах къде се намирам и си дадох сметка, че задържам въздуха си с усилие. Издишах го всичкия наведнъж и се поуспокоих. Изтощен и дезориентиран, аз бях щастлив, че поне съм жив. Случилото се беше насън. И беше отминало. Сега щях да се изправа и да изпълзя навън. Но краката ми отказаха да ми се подчинят. Също и ръцете ми. Чух някакъв звук над мен.

— Мама Чия? — извиках аз немощно. — Ти ли си? — Не последва отговор. Чувах се само нечии тихи стъпки. Някой или нещо се приближаваше към ръба на гроба.

До слуха ми достигна приглушено ръмжене и после над мен се появи глава на тигър. В тропическите гори на Хаваите няма тигри и въпреки това звярът, който ме гледаше, беше тигър. Вторачих се в него, неспособен да отклоня очи от лика му. Бях виждал тигри в зоологическата градина — бяха толкова красиви, приличаха на големи котки. Този пред мен беше толкова близо, че усещах дъха му. „О, дано това да е сън!“, замолих се аз. „Дано това да е сън!“

Съвършено безпомощен, аз се престорих на умрял, но той протегна лапа надолу и за начало остави върху тялото ми четири дълбоки кървави ивици. Изпъшках и нададох кратък, сподавен вик.

Тигърът наведе глава, стисна челюсти около ръката ми и извлече отпуснатото ми тяло от гроба. След това започна да ме разкъсва. Бях усещал болка преди — силна болка — но сега познах агонията.

Опитах се да изгубя съзнание, да напусна тялото си, да се откъсна. Това обаче не ми се удаде и съвсем ясно почувствах как тигърът отвори гърдите и корема ми и задъвка вътрешностите ми.

Поради силната уплаха адреналинът струеше по тялото ми. Пропаднах в кипящия казан на ужаса, докато огромната котка раздираше гърдите ми. След това звярът приклещи лицето ми с челюсти, смъкна част от него, разтърсвайки паст и се опита да откъсне главата от раменете ми. Страхът е абсолютната болка. Той изпълни моята вселена и експлодира.

Миг по-късно страхът, болката, тигърът и вселената изчезнаха. На тяхно място настъпи най-дълбокият покой, който някога бях изпитвал.

## В ЦАРСТВОТО НА СЕТИВАТА

*Бог ни е дал спомените, за да имаме рози  
през декември.*

Джеймс Бари

Лежах настрани до гроба, свит на кълбо, а главата ми беше в скута на Мама Чия. Прогизналият от пот чаршаф се беше набрал под мен. Изправих се в седнало положение, неспособен да изрека и дума. Гледах с широко отворени очи в нищото, люлеех се напред-назад, обгърнал тялото си с ръце, тръпнещ. Мама Чия ме прегърна майчински и помилва сплъстените ми коси.

— Хайде, хайде — каза тя. — Всичко свърши. Наистина всичко свърши.

Изминаха още няколко секунди. Постепенно започнах да осъзнавам, че все още имам очи, лице и тяло. Бях в безопасност, тук в ръцете на Мама Чия. Поуспокоих се. След това гърдите ми се надигнаха, дъхът ми започна да излиза на пресекулки и аз заплаках.

Дишайки тежко, улових ръката ѝ и казах, заеквайки:

— Б-беше к-като пътуване в ада.

— Собствения ти ад, Дан. Всеки от нас си създава такъв. Ти просто обиколи първия етаж, царството на изолацията, страха и неистовия инстинкт за оцеляване на всяка цена.

Воините застават срещу демоните си лице в лице. И когато ти направи това, ги победи — каза тя кротко.

Най-накрая спрях да плача. Дишането ми се успокои и стана ритмично. Изтощен, аз заспах.

Когато се събудих, се развиделяваше.

— Това зората ли е? — попитах аз немощно.

Мама Чия стана на крака, посочи наоколо с ръка и каза:

— Огледай се, Дан. Забелязваш ли нещо.

Изправих се бавно, изтощен от огромното напрежение и обходих околността с поглед. Някаква птица кацна на един надгробен камък и

запя. Песента и се понесе към синевата. Надгробните плочи бяха украсени с жълтеникаво-зелени лишеи и мъхове. Цялата сцена беше пропита с чувството за покой и благоговение.

— Различно е — забелязах аз.

— Не — отвърна тя. — Ти си различен.

— Искаш да кажеш, че съм се освободил от всичките си страхове?

— Не, ти ще изживееш още страхове — увери ме Мама Чия. — Може би това ще бъде страхът да изразиш чувствата си, да разкриеш емоциите си, да говориш пред множество от хора, да се опълчиш срещу онези, които считаеш за по-висши и по-силни или страхът от провал. Страхът ще се надига отново и отново, докато егото съществува, но е променена връзката ти с него. Ти повече никога няма да бъдеш надмогнат от него и когато той дойде, ще знаеш как да се справиш с него.

— Не е ли опасно да не се боя от нищо?

Тя се замисли преди да ми отговори.

— Страхът може да те парализира само, когато се налага да действаш. Именно в това е опасността. Той сковаваш енергията в тялото ти и това сковаване привлича онова, от което най-много се страхуваш. Отсъствието на страх не означава ненужна храброст, а смелост. Смелостта открива полета за действие. А когато е нужно, ще бъдеш предпазлив.

Все още изпълнен със съмнения, аз казах:

— Предполагам, че ще има ситуации и хора, които ще извикат страх у мен.

— Нито хората, нито ситуацията съдържат страха. Те могат само да го събудят у теб, ако не си го овладял още.

Страхът е чудесен слуга и ужасен господар. Той разяжда всекидневен живота на повечето хора, миг след миг. Уверявам те, че няма да ти липсва. Когато победиш страховете си и действаш смело, въпреки тях, животът процъфтява. Ти виждаш един различен свят през прозорците на втория етаж. Но първият етаж не се изчерпва само със страха и оцеляването. Той касае също егото, отнесено към вселената и целящото самозащита трупане на лична енергия. Сега, когато си открит и уязвим, ти си готов да вложиш тази енергия изцяло в живота си, да я споделиш във взаимоотношенията си с хората.



— Искаш да кажеш, че съм готов да отворя врата номер две? — попитах аз усмихнато.

— Ти вече я отвори — усмихна ми се Мама Чия в отговор. — Тук в ръцете ми, докато плачеше. Веднага щом изрече тези думи, тя заблещука и се стопи във въздуха точно пред смаяните ми очи. След това всичко около мен изчезна. За миг зърнах кулата и открих, че се намирам сред горска поляна на втория етаж. Изобщо не се съмнявах, че е така.

„Но какво означаваше това?“, запитах се аз и разгледах тучната морава, която се къпеше в меката слънчева светлина и хладните повей на вятъра. Дали не беше някаква идилична гора в сладострастната стара Англия. „Странно“, казах си аз, улавяйки се, че не мога да произнасям думите гласно. „Защо в ума ми се появи думата «сладострастна»?“

След това постепенно почувствах енергията, която започна да се надига в тялото ми с нарастваща сила — повече енергия, отколкото някога бях имал през годините. Бях толкова бодър и жив! Трябваше да се движа, за да дам простор на енергията си! Хукнах през гората и се чувствах така, все едно мога да тичам десетки километри. Скачах, правех кълба напред и после отново тичах.

Най-накрая се спрях да отдъхна под галещото, топло слънце. По някакъв начин бе настъпила промяна в сезоните. Пролетта, както се казва, беше във въздуха и в такива моменти въображението на един млад човек литва към...

Енергията закипя отново у мен. Усещах я като някаква позната, некомфортна тежест в слабините си. Мама Чия беше казала, че вторият етаж е свързан с „енергията във взаимоотношенията“. Това означаваше съзидателна енергия, сексуална енергия. Но какво щях да правя аз с нея?

Изведнъж чух в ума си думите на Сократ, изречени от него преди години: „Всяка човешка способност бива усилена от енергията. Умът става по-ясен, оздравяването се ускорява, силата нараства, въображението се разпалва, емоционалното богатство и талантите се разгръщат. Затова енергията е дар божи...“

Да, казах си. Сега чувствах всички тези неща.

„Но енергията трябва да намери някаква посока“, продължи гласът му. „Когато срещне вътрешни прегради, тя се разгаря и ако надхвърли поносимите граници на човешкото тяло и ум, експлодира. Именно затова енергията може да бъде и проклятие. Подобно на река тя може да носи живот, но ако не бъде обуздавана, тръгва като опустошително наводнение.“

— Какво мога да направя сега? — попитах аз, говорейки на въздуха.

Спомените за мъдростта на Сократ отекваха в ума ми: „Тялото ще направи необходимото, за да се освободи от ненужната енергия. Ако не бъде изразходвана на съзнателно равнище в творчески усилия, физическа активност и секс, подсъзнанието ще се избави от нея чрез пристъпи на гняв и жестокост, кошмари, престъпления и болести или под формата на алкохол, тютюн, наркотици, храна или похот. Неукротената енергия, която среща вътрешни прегради, е източник на всички зависимости. Не се опитвай да победиш зависимостите — просто разчисти преградите!“

Бях толкова объркан от нарастващото напрежение в тялото си, че почти не можех да се съсредоточа. Енергията продължи да нараства и търсеше освобождение. Можех да потичам още малко или пък да направя нещо... нещо градивно. Да, точно така, реших аз. Ще съчиня песен. Но единственото, което успях да скалъпя звучеше така: „Имало някога хубавица една, с тяло зряло и кръшна била; минал оттам мъж един, зърнал я да седи по бельо от сатен и...“

Не можах да измисля проклетия финал. Нищо не можех да мисля. Исках просто жена. Която и да е жена.

Дали да не се освободя сам. Не беше бог знае какъв проблем — чисто и ефикасно. Но после си спомних, че на този етаж се трупаше енергия, която после да бъде впрегната в живота, във взаимоотношенията с другите хора. По дяволите! Как щях да се справя с това?

В следващия миг се озовах в някаква пещера, но това не беше мрачна, злокобна пещера, а по-скоро приличаше на пищна спалня. Подът беше застлан със застъпващи се дебели килими. Слънчевите лъчи къпеха помещението в естествена дневна светлина. Малки дръвчета и храсти правеха входа невидим за случайните очи.

В средата на пещерата имаше издигната платформа, служеща за легло, което беше постлано с меки листа. Чух успокоителното ромолене на неголям красив водопад, който лееше водите си в малко езерце. Усетих сладкото ухание на диви цветя.

После ахнах от изненада и вълнение, когато тих ветреца погали цялото ми тяло; чувствен вятър, красив дух, който ме приласка с невидимите си ръце. Почувствах единение със земята и сетивата ми затрептяха с далеч по-голяма сила от обикновената. Бях толкова щастлив да имам това тяло, да го чувствам, да бъда само тяло.

Нуждаех се само от комат хляб и кана с вино. Можех да мина дори без хляба и виното, но...

Какво беше това? Гласове ли бях чул? Женски гласове?

Надникнах през скрития зад листата вход и видях картина от блян на художник. Името ѝ можеше да бъде „Девици на пролетта“. И трите млади жени излъчваха чувственост и сласт. Те тичаха под ябълкови дръвчета и розовите им страни отразяваха червеникавия блясък на плодовете по клоните. Носеха тъмни поли, падащи на дипли и ниско изрязани блузи с волани, които недвусмислено загатваха женските им форми. Взирах се в тези създания като побъркан от желание юноша.

Две от тях ми махнаха за довиждане, а третата — ангел с конопено руси коси и зелени очи, които проблясваха под слънчевите лъчи — се спря, поогледа се, след това се усмихна и се затича право към скривалището ми! „О, по дяволите!“, казах си аз, донякъде уплашен, че ще ме намери и донякъде, че няма да успее.

Жената се шмугна в пещерата и ме зърна как седя там като полудял от любов лунатик. Очите ѝ срещнаха моите и станаха по-големи. Видях, че е готова да извика!

— Аз... — понечих да заговоря, но гласът ѝ ме спря.

— Дан! — пророни тя и останала без дъх се втурна към прегръдките ми.

Умът ми беше съвършено празен с изключение на думите: „Благодаря ти, Господи!“

Страстта ме връхлетя като вълна. Ние се смеехме, плачехме, изчезвахме един в друг. Не знаех какво се случи с дрехите ни. Всичко,

което пречеше на нашето единение, беше захвърлено настрани. Мина време. Не зная точно колко. Ние лежахме там, прегърнати, съвършено изтощени, спяхме в ръцете си. Но не за дълго.

Когато се събудих, я видях над себе си, облечена в роба от цветя. Ангелското ѝ лице, обрамчено от копринените ѝ коси, грееше под меката светлина. Тя остави робата да се плъзне от раменете ѝ. Светлата ѝ кожа сияеше като кожата на бебе.

За миг се замислих: Коя беше тя? Редно ли беше да правя това?

Тя коленичи и ме целуна по челото, страните, гърдите и устните. Сексуалната енергия бушуваше в мен и пораждаше необикновена възбуда. В ума ми прелитаха картини, образи от диви, чувствени ритуали на плодородието. И като че ли чувах дълбоко в мен далечния тътен на барабани. Тя целуна всяка част от мен, докато накрая тялото ми забуча и запулсира в ритъма на барабаните. Всичките ми въпроси отлетяха като сухи листа през ветровит есенен ден.

Притеглих я към себе си, сгушихме се един в друг и аз и върнах онова, което ми беше дала. Скоро тя и аз сякаш престанахме да съществуваме, сляхме се с чувството.

Това беше чувство, каквото бях изпитвал в мигове на любовна игра, освободена от всякакви задръжки — когато умът е свободен, а сърцето отворено. Но сега то беше многократно по-силно и по-богато, не просто, защото тя бе желана, а защото аз бях така... открит. Изправил се наскоро срещу най-черната смърт, сега можех да се отдам изцяло на пиршеството на живота и всичко, каквото произтичаше оттук. Монахът в мен бе отстъпил на Зорба Гъркът. Нищо не стоеше между мен и живота.

Усещането се усили още много пъти, докато вълните на удоволствието пулсираха в мен, но не само в слабините ми, а във всяка клетка от тялото ми. За миг обаче се сепнах, когато забелязах, че се любя с мъж. И мъжът бях аз — Дан Милман!

Надигнах се потресен. Погледнах ръцете, краката и гърдите си — бях жена! Аз бях жената! Почувствах тялото ѝ отвътре, емоциите ѝ, енергията ѝ — тиха, но могъща. Енергийният поток беше различен от този, към който бях привикнал и в това си състояние усещах една по-широка и по-чувствена емоционална аура. Чувството беше толкова прекрасно — като намерено съвършенство.

След това се прегърнахме отново и престанахме да бъдем отделни същества. Бях тя, бях той. Бях и двамата едновременно.

Вслушах се в гласа на тялото си. Доверих му се. Превърнах се в голо бебе, съвършено свободно, без правила и задръжки. Бях кожа, нерви, кръв — пулсираща, пламтяща, носеща се радостно в царството на сетивата. Форми, докосване, влага, смучене, галене, допир, туптене, гладко, топло — напълно се слях с мига.

Бяхме вкопчени в страстна прегръдка, съвършено безпаметни, надигахме се като приливна вълна към брега, когато тя изчезна. „Не!“, изкрещя тялото ми, изгарящо от копнеж по нея. Сломен от желание и мъка, аз почувствах примките на втория етаж.

Надигнах се задъхан, готов да експлодирам. Енергията се въртеше в мен като уловено в клетка ужасено животно, търсеше изход. Да се освободя ли сам с ръка? Нямах задръжки в това отношение. Идвах от място отвъд мрачните догми на безжизнения морал.

Но този път нещо ме спря. Някаква интуиция. Или може би подготовката ми при Сократ, дисциплината, на която бях научен. В удоволствието нямаше нищо лошо, но сега не беше моментът.

Щях да използвам тази енергия и да я оставя да циркулира в мен. Не започнах да се боря с тялото си, не го отрекох — вместо това дишах бавно и дълбоко, докато силата на желанието се издигна нагоре от слабините ми, изкачи се по гръбнака и достигна до върховете на пръстите на ръцете и краката ми и до центъра на мозъка ми.

Почувствах в ума си лекота. Беше се отворила някаква врата. Енергията извираше от самата земя и струеше нагоре по гръбначния ми стълб. Енергия, преди затворена и сега отприщана. Вкусих чистотата на съществуването, електрическото тяло. Пеех в блаженство.

Но не бях напълно подготвен за това и въпреки добрите намерени на Съзнателната ми същност, моята Първична същност очевидно имаше други идеи. Вълните продължиха да прииждат и станаха толкова големи, че вече не можех да ги възпирам. В ума ми прелитаха образи, подобни на нощни фантазии, части от тяло, стенеща сладост. И после изведнъж се случи неизбежното, макар и не по моя воля — приливната вълна, пулсиращата вълна се разби на брега и сетне се отдръпна.

След известно време станах на крака. Чувствах тиха и необяснима мъка, усещане за загуба — нещо се беше стопило, но не в ума, а в тялото ми. Може би то скърбеше по загубата на онази светлина, онази енергия. Тя си беше отишла. Предметът на моето желание бе изчезнал, както се случва с всички подобни неща. Сега само вятърът духаше сред дърветата. После се появи Мама Чия, която ме върна рязко към реалността, която единствено ми беше по силата в сегашното ми състояние.

Стоях гол пред нея. Тя виждаше тялото и ума ми. Знаеше всичко за мен и какво бях преживял току-що. Приемаше ме безусловно такъв, какъвто бях. Не чувствах и следа от смущение. Стоях пред нея гол и безгрижен, като младенец. Нямах нищо срамно в това да бъдеш видян, нито бе недостойно да бъдеш човешко същество.

На първия етаж скъсах нишката на страха, а на втория тази на срама. До края на дните си, когато и да дойдеше той, щях да позволя на енергията на живота да тече свободно в мен. Щях да се науча как да я използвам мъдро, да реша как да я канализирам, да възславям живота, вместо да го експлоатирам. Бях господар на енергията си във всяко отношение, но бях и доброволен чирак.

Две неща се случиха в бърза последователност — първо видях, че съм напълно облечен и след това светът наоколо, пещерата и полянката трепнаха и изчезнаха. Нито едно от тези неща не ме изненада.

В следващия момент установих, че съм някъде високо в планината. Вятърът свиреше високо покрай скалистите зъбери и гранитните пукнатини и почти заглушаваше гласа на Мама Чия зад мен.

— Ела — каза тя. — Време е да тръгваме.

— Преди бях сам. Защо си тук сега? — попитах аз и гласът ми отекна странно в скалите, които се издигаха над една дълбока клисура.

— Трябваше да бъдеш сам преди. Сега си свързан със света. Освен това ние сме в едно нереално време и аз не правех нищо. Добре дошъл на третия етаж!

Докато се изкачвахме нагоре, събирах сили от земята под мен, от камъните, от дърветата, от вятъра — те бяха плът от плътта ми. Вече

не бях във война с тялото си, приемах физическите си несъвършенства, доверявах се на човешката си природа, чувствах близка връзка със земното. Открихме едно малко езерце, поплувахме в хладните му води и легнахме на затоплените скали да изсъхнем, тялото ми беше открито за света на природата. Чувствах спокойствието на езерото, силата на реката, твърдостта на планината и лекотата на вятъра.

Мама Чия се вгледа в мен.

— Тук, на това място аз чувствам, каквото чувстваш и ти. Аз съм това, което си и ти — отбеляза тя. — Ти току-що постигна промяна на формата — или поне в един начален етап.

— Наистина ли?

— Да. Промяната на формата започва с импулс на въображението. Човек бива завладян от любопитство и почуда. Той се пита: „Какво би било чувството, ако съм планина, езеро, птица или камък?“ На един по-късен етап започваш действително да трептиш с честотите на тези елементи или същества. Притежаваме способността да постигаме това, защото сме направени от същата материя — заключи Мама Чия.

И като говорим за промяна на формата, предполагам знаеш, че бях настроена към твоята вълна, докато беше в пещерата на втория етаж. Беше истинско приключение! — добави тя. — Почувствах се отново млада!

— Според мен, ти винаги ще бъдеш млада, Мама Чия.

Тя се усмихна.

— Тук си прав — чак до деня, в който умра...

Прекъснах я и казах весело:

— Ти май ще ме надживееш, съдейки по скоростта, с която вървиш.

Тя се вгледа дълбоко в мен и се усмихна отново. Но този път усмивката ѝ беше различна. Тя ме натъжи, макар да не разбрах точно защо. Видях обич в очите ѝ, но там имаше и нещо друго. Интуитивно бях обзет от загриженост, но не можах да проумея какво я породя.

Мама Чия ме поведе отново напред и разсея моята умисленост, напомняйки ми за уроците от втория етаж.

— Ти си създаде свой собствен опит, Дан, както се получи и на първия етаж. Изживя точно онова, от което се нуждаеше. Енергиите са едни и същи за всички хора. Докосването до тях е различно. Всеки от

нас избира как да отговори на него и как да канализира енергията си. Някои я трупат, други я пилеят. Воинът контролира притока на жизнената енергия като стопанина, който напоява посевите си.

Докато беше на първия етаж, сам и борещ се за оцеляването си, ти ужасено събираше енергията си, подобно на самотен скъперник, който къта парите си. Когато енергиите бъдат блокирани, те причиняват болка.

На втория етаж ти си в отношение с живота и с другите хора, и мъжкото и женското начало тук са активни и в равновесие.

Вторият етаж не се изчерпва само със секса. Той е свързан и с разгръщането на жизнената енергия. Енергията е Дух. Тя е свещена. Непосветените в това са склонни да я третират като разменна монета и животът им заприличва на универсален магазин или увеселителен парк.

Ти си избрал друг път — този на мирния воин и целта ти е да станеш човешко същество, овладявайки енергията си. Митът за Пандора разказва не за това как тя пуснала на свобода някакви пакостливи дяволчета и демони, а за начините за контролиране на енергията на живота. Когато енергията бъде разпиляна нехайно, човек бива завладян от чувството, че животът му е изгубен и го обхваща дълбока тъга. Страхът е сянката на първото ниво. Тъгата на второто.

— А третото? — попитах аз. — Какви са плановете ти за мен по-нататък.



## ПОЛЕТ С КАМЕННИ КРИЛЕ

*Нищо реално не може да бъде застрашено.  
Нищо нереално не съществува.  
Именно в това се корени Божественият  
покой.*

„Курс по чудеса“

— Въпросът не е какво аз съм планирала, а какво ти си планирал. Аз просто те следвам — рече тя.

— Като танцьорка.

— Да — съгласи се Мама Чия и направи реверанс.

— И така, каква е следващата стъпка?

— Нищо особено. Всъщност очаква те едно знаково преживяване. Сократ вече те е подготвил за ниските етажи и затова няма да бъдат нужни големи усилия. — Тя ме поведе през един скалист каньон, минахме през къс тунел с каменни стени, след това нагоре по тясна пътечка, изкачваща се по един остър като бръснач хребет. — Първо нека да поседим малко.

Мама Чия затвори очи. Не исках да я безпокоя с въпросите си и затова последвах примера и. В действителност тук нямаше много други неща за правене или поне така си помислих.

Когато отново отворих очи, видях слънцето да залязва над далечния западен хоризонт на реалността, в която се намирахме. Малко по-късно Мама Чия също отвори клепачи и ми подаде малко царевича и ядки от вечно пълната си раница.

— Изяж това. Ще ти е нужно.

— Защо трябва да ям? Това е само сън, нали? Сега като си помисля — забелязах аз, — този етаж е по-реален от другите. Някакво видение е, нали?

Мама Чия пренебрегна въпроса ми и каза:

— Третото ниво е свързано с властта. Не властта над другите — това е негативната страна, а личната власт над импулсите на

Първичната същност и желанията на егото. Тук срещаш предизвикателствата на самодисциплината, чистите намерения, дълга, интегритета, отговорността, ясното съзнание, ангажимента, волята и изобщо всички онези неща, които са толкова трудни за хората, които се учат да бъдат човешки същества.

Сега, когато си разчистил второто ниво и имаш усещане за връзка с другите, вниманието ти е освободено за по-висши импулси. Ще ти бъде и по-лесно да се вгледаш в нуждите на хората, въпреки че истинският алтруизъм не съществува на третия етаж. Първичната ти същност продължава да контролира нещата, но е по-добре дисциплинирана. Когато правиш нещо за другите, ти го правиш от чувство за дълг и отговорност. Любовта все още ти се изплъзва.

— Искаш да кажеш, че не мога да изпитвам истинска любов? — попитах аз, обезпокоен от думите ѝ.

— Има много различни видове любов — каза тя. — Точно както има много различни видове музика, филми, храни и напитки. Любовта от първия етаж се свежда до най-примитивните и дори оскърбителни сексуални контакти. Тази от втория е витална, ориентирана към удоволствието и съобразена с чувствата на партньора. А любовта от третия етаж е изкусна и подчинена на морала.

— Попитах те за любовта, а ти продължаваш да говориш за секс.

— Докато не се установиш на четвъртия етаж, нещата стоят така.

— Продължавай.

— Не е нужно. Ти схвана идеята.

— А каква е любовта на високите етажи?

— Нека говорим за нея, когато бъдеш готов — каза тя. — Сега най-вече искам да подчертая, че светът отразява като огледало нивото на твоето съзнание. Сходните неща си приличат и хората, които обитават първия етаж, са привлечени от типичните за първия етаж музика, книги, филми, напитки, храни, спортове и т.н., същото важи за втория и за третия етаж. Докато любовта не се установи солидно на четвъртия етаж, в сърцето, мотивите ти в крайна сметка обслужват самия теб.

— Може би затова Сократ никога не е имал бензиностанция на самообслужване! — предположих аз.

Мама Чия се подсмихна.

— Искаш да кажеш — дойде следващия ми въпрос, — че когато се изкача на четвъртия етаж, няма да бъде толкова егоцентричен.

— С изключение на седмия етаж, където собственото аз изчезва, ние *всички* сме егоцентрични, Дан. Въпросът е коя твоя същност доминира. Докато се изкачваш от третия към четвъртия етаж, ти съзнателно се преориентираш от детинските нужди на Първичната си същност към едни по-висши мотиви.

— Какво общо има всичко това с мястото, където се намираме? — попитах аз и махнах с ръка към планинския връх, на който стояхме.

— Радвам се, че ми зададе този въпрос, защото ти предстои да направиш онова нещо, което е необходимо, за да надскочиш третото ниво — каза Мама Чия, докато заобикаляхме една оголена скала и посочи една тясна, равна, но камениста пътечка дълга около двайсет и пет метра.

— И какво трябва да направя сега? — попитах аз.

— За начало върви по тази пътека, докдето можеш и виж, каквото има да се види.

— Врата номер четири?

— Може би.

Тръгнах предпазливо надолу по тясното било, но после изведнъж спрях, достигайки до ръба на пропаст. Това беше бездна, която се спускаше в нищо, докдето стигаше погледа, може би хиляда метра право надолу. Отстъпих крачка назад от шеметната височина и погледнах над зейналата глъбина към отсрещните скали, отстоящи на около десет метра. Впечатлението беше, че планинския връх е бил разсечен на две с гигантски нож.

Изведнъж чух гласа на Мама Чия зад мен.

— Ти си усвоил известно ниво на самоконтрол, благодарение на Сократ и на подготовката си като спортист. Вече имаш силна воля и голяма част от отломките в съзнанието ти са разчистени. Вратата е там — каза тя и посочи над пропастта към една естествена скална тераса, която не беше нищо повече от малка вдлъбнатина в отсрещната каменна стена. Несъмнено обаче човек можеше да си каже, че там има нещо като вход. — Нужно е просто да стигнеш отсреща.

Измерих отново разстоянието с поглед. Очевидно беше твърде голямо, за да успее да го прескоча. Извърнах се към Мама Чия, за да

разбера дали се шегува. Нищо по лицето ѝ обаче не подсказа това да е така.

— Това е невъзможно — заспорих аз. — Първо разстоянието е девет-десет метра, а аз не съм майстор на дългия скок. И дори да скоча, ако не уцеля онази тясна издатина, ще се блъсна в скалата и ще се плъзна надолу към небитието.

— Значи те е страх, така ли? — попита тя.

— Не, всъщност не... но освен това не съм и глупак. Това си е направо самоубийство.

Мама Чия просто ме гледаше и се усмихваше, сякаш искаше да ми намекне, че разбира всичко.

— Казах „не“.

Тя продължи да стои в очакване.

— Това не е сън — изревах аз. — И аз не съм птица!

— Може да бъде направено — упорстваше тя, сочейки с ръка към пропастта.

Тръгнах обратно по пътеката, клатейки глава.

— Тук не става дума дали ме е страх, Мама Чия, знаеш това. Просто би било глупаво. Нямам нищо против да проверя границите на своите възможности, но ако се надценя, с мен е свършено.

Почувствах ръката и още преди да ме докосне. Усетих кожата по врата ми да настръхва и ме побиха тръпки. След това проблесна светлина. Нещо се промени. Или така ми се стори? Всичко си беше, както преди и в същото време беше различно. Продължавах да стоя до водачката си и разговарях с нея.

— Сън ли е това?

— Всичко е сън — отвърна тя.

— Не, имам предвид точно сега...

— Винаги съществува възможността да не успееш — добави тя.

— И ако това се случи, ще умра ли?

— Материалното ти тяло няма да пострада, но болката ще бъде съвсем реална. И да, част от теб несъмнено ще умре.

— Но ако това е само някакво видение, аз мога да правя, каквото поискам.

— Не е толкова просто — отговори тя. — Можеш да постигнеш само онова, което вярваш, че ти е по силите. За да успееш, трябва да направиш скок в собствената си вяра. Всъщност това не е изпитание за

твоего тяло, а за ума ти — за твоята съсредоточеност, дисциплина, решимост и в известен смисъл за целостта ти като личност.

Ти вече постигна много. На мнозина това им е отнело цял живот. Но ще трябва да приемеш това предизвикателство, ако наистина искаш да продължиш нататък. Запитай се: „Мога ли да стигна отсрещната скала със силата на волята си?“ Това е изпитание за личната ти сила. А там — тя вдигна отново ръка към пропастта — е пътят към четвъртата врата.

Погледнах още веднъж скалата отатък бездната. Подскочих нагоре и се приземих обратно с усещането, че падам на обикновена твърда земя. Височината, която постигнах, беше в рамките на нормалното. Опитах отново и резултатите бяха същите.

Това е лудост, помислих си аз. Може би тук имаше някакъв капан, проверка на способността ми да взимам верни решения. Тя каза, че „част от мен ще умре“, само ако скочех и не успеех да достигна издатината. Може би идеята беше да отхвърля това глупаво предизвикателство. А ако откажех да скоча съвсем категорично?

— Да, това е отговорът! — казах аз гласно и се обърнах към Мама Чия. Но тя беше изчезнала.

После чух някой да ме вика:

— Дан, помогни ми, моля те! Помощ!

Погледнах към отсрещната страна на пропастта, откъдето отекваше гласът и видях... Сачи. Това беше невъзможно! Някакъв трик. Тя извика отново, вкопчена в издатината, където трябваше да скоча аз. Момичето се изплъзваше и се бореше да се покатери обратно на скалната тераса.

— Не е честно, Мама Чия! — казах аз. — Това не е истинско!

— Даааааан! — изкрещя Сачи отчаяно. — За миг кракът ѝ намери опора, но я изгуби отново.

Сетне видях тигъра. Той пристъпваше тихо по тясното било на скалистия връх към Сачи. Тя не го видя.

— Моля те! — извика отново тя. Нямах избор. Трябваше да опитам. Изтичах обратно по тясната пътека, отдалечих се на петнайсетина метра, после се обърнах и се засилих.

Докато набирах скорост, бях връхлетян от съмнения: „Какво правя по дяволите? Не мисля, че ще успея.“ След това ме обзе някакъв студен гняв. Той не беше насочен срещу нещо или някого. По-скоро

това беше могъща енергия, гигантска вълна, която помита всичко по пътя си. Нищо не можеше да ме спре!

Тичайки все по-бързо и по-бързо, аз се съсредоточих изцяло върху целта си. Вече летях към пропастта. Носех се на гребена на бушуваща вълна, забравих минало и бъдеще, тигри и бездни. В ума ми доминираше едно единствено нещо — мястото, където щях да се приземя. И после скочих.

За миг, докато летях над пропастта, ми се стори, че няма да успея. Все още във въздуха, аз се издигнах над пространството и времето като на забавен каданс. Могъщата сила на земното притегляне ме надмогваше. Почувствах, че падам. След това нещо се случи. Може би беше само въображението ми, но впрягайки всичко в мен, аз се заставих волево да стигна до отсрещната скала.

Миг по-късно бях отгатак, чу се съвсем реално тупване, сетне се търкулнах в плитката пещера и се блъснах в стената. Тигърът тичаше към нас. Зашеметен, аз залитнах към ръба, пресегнах се надолу и издърпах Сачи. Точно когато звярът направи скок, аз я издърпах в пещерата.

Навярно се бях ударил доста силно, защото веднага след това припаднах.

Дойдох на себе си секунди по-късно в сумрачната светлина на пещерата. Ръцете ми бяха ожулени и главата ме болеше. Болката беше навсякъде. Погледнах китката си. Беше изкривена и вероятно счупена. След това, докато я наблюдавах, китката ми се намести сама, ожулванията изчезнаха и болката стихна. Затворих очи за кратко.

Когато ги отворих, открих, че седя на стар чаршаф до отворения гроб в свещеното гробище на кахуните.

Сутрешното слънце огряваше лицето на Мама Чия и го къпеше в розово сияние. Въпреки това изглеждаше бледа и изморена. Когато забеляза, че я гледам, тя се усмихна едва доловимо и каза:

— Последните няколко дни бяха изпитание и за двама ни. Ако си мислиш, че аз изглеждам зле, трябва да погледнеш себе си.

Тя ми подаде една пластмасова бутилка с вода.

— Благодаря. — Устата ми беше пресъхнала и аз с благодарност поех шишето. След преживяното в морето, не понасях усещането за жажда. Ако не друго, този страх като че ли бе останал в дълбините на Първичната ми същност.

Когато спрях да пия, Мама Чия се изправи.

— Хайде. Чака ни още много път. — Взехме си почтително довиждане с Ланикаула и макар той да не ни се яви през деня, аз почувствах неговото присъствие и благословия.

Докато вървахме обратно, изведнъж ме осени прозрение. Макар да бях разчистил третия етаж и въпреки че постигнах значителна дисциплина, яснота на ума и самоконтрол при проникването през врата номер четири, видението беше свършило неочаквано. Не бях успял да се изкача на четвъртия етаж. Имах някаква представа какво се беше случило, но попитах Мама Чия за мнението ѝ.

Отговорът ѝ беше прост и откровен.

— Не си готов още. Психиката ти го отхвърли. Ти се върна.

— Значи се провалих.

— Опростяваш нещата, но в крайна сметка се случи точно това.

— И какво ще правя по-нататък?

— Виж, Дан, както вече ти казах, работата ти със Сократ ти помогна с първите три етажа. Като цяло си подготвен да се качиш на четвъртия етаж. И това може да се случи по всяко време. Но нали разбираш, Големият скок изисква Съзнателната същност, егото, да поотпуснат хватката си. Може би именно това те спира сега.

Скоро се стъмни. Отседнахме на лагер в тропическата гора. Утре, помислих си аз, ни очакваше един относително лек преход, може би няколко часа и после у дома.

Скоро обаче, след като тръгнахме на сутринта, ние стигнахме под един внушителен водопад, чиито води падаха с грохот от близо петнадесет метра.

— Знаеш ли — казах аз, докато наблюдавах гърмящите талази, — Сократ веднъж ме предупреди да не се отдавам прекалено много на разни видения и други подобни неща. Каза още, че те могат да доведат

хората без здрава опора до всевъзможни илюзии. Понякога, след като се завърнех от поредното пътуване в себе си, ме караше да запомня урока и да се отърся от преживяното.

Затова започнах да си мисля, че всички тези видения може би не доказват нищо. Много по-лесно е да си смел, свободен или дисциплиниран в един сън, отколкото в истинския живот. В действителност аз не се чувствам толкова различен. Как мога да разбера дали нещо наистина е променено.

— Онова, през което премина, беше много повече от съновидение, Дан. И бъди внимателен, когато използваш понятието „истински живот“.

— Но аз все още искам да докажа нещо на себе си.

Мама Чия се усмихна и поклати глава развеселена. Наблюдаваше ме внимателно няколко секунди, сетне отмести поглед към водопада и отново към мен.

— Е добре — каза тя накрая. — Нужно ти е да докажеш нещо. Иди и медитирай под водопада за известно време.

Този път се вгледах внимателно в грохотното природно явление. Падащата водна маса беше внушителна. Изобщо нямаше да прилича на вземане на душ.

— Да, мога да направя това — отговорих нехайно. Преди време бях видял нещо подобно във филм за бойни изкуства. — Да, приемам. Ще остана там в продължение на двадесет минути.

— Пет часа ще бъдат много по-добро доказателство — отвърна тя бързо.

— *Пет часа?* Та аз ще се удавя за пет часа! Мога да получа и мозъчно увреждане!

— А може би ти вече имаш мозъчно увреждане — подхвърли тя с усмивка.

— Добре, един час и нито минута повече. Дори не знам дали това е възможно, без да се удавя. — Свалих ризата си и тръгнах да събувам и гащетата, но после размислих и се отказах. Тръгнах предпазливо по хлъзгавите, покрити с мъх, камъни и после навлязох под водопада.

Бях почти смазан под ударната сила на водата. Напредвах с усилие, едва не се подхлъзнах на два пъти и накрая се добрах до плоска скала. Седнах на нея и изпънах гръб под талазите. Водата беше



студена, но местния климат на острова я правеше поносима. „Чудесно е, че времето е топло“, казах си аз и малко по-късно водната стихия замъгли всичките ми мисли.

Изпълнен с решимост и измъчван от нарастващо главоболие, аз останах там сякаш около час, но предположих, че в действителност бяха изминали двайсетина минути. Тъкмо се канех да се откажа, когато нещо ме спря. Навярно това беше продиктувано от смелост, непреклонност или дисциплина. Или може би твърдоглаво упорство.

Преди години, когато треньорът ми искаше от мен петнадесет лицеви опори, аз правех двадесет. Такъв съм още откакто се помня. Винаги, когато съм искал да се откажа от нещо, някаква сила ме спираше. Някъде дълбоко в подсъзнанието си (съзнанието ми беше вече притъпено от тътена на водопада) чувах Мама Чия да нашепва предизвикателството си, отново и отново: пет часа, пет часа, пет часа...

През гимнастическите си години бях приучил Първичната си същност да откликва на думата „изпитание“ и да премахва всички пречки по пътя. Почувствах в корема и гърдите си прилив на енергия, когато осъзнах, че бях приел предизвикателството — пет часа. Бях решил да успея. След това светът изчезна под водната стихия и умът ми потъна в небитието.

Обгърнат от грохота на водата и шума, който ставаше все по-слаб и по-слаб, аз чух вятъра и зърнах една бяла кула да се носи към мен.

Открех, че се намирам в една малка стаичка. Въздухът беше изпълнен с парлива миризма, воня на отходни канали и разложение, отчасти смекчени от силно ухание на тамян. Зърнах някаква дреха — цветно сари. И ужасяваща бедност. Нямахте съмнение какво е това място. Бях някъде в Индия.

В другия край на стаята жена, облечена като монахиня, се грижеше за прикован към легло прокажен, чието лице беше покрито с язви. С отвращение забелязах, че на бузата му имаше дълбока сълзяща цепнатина и едното му ухо липсваше. Нещастникът умираше. Отвратен от миризмите и гледката на болестта, аз отстъпих назад и се отдалечих.

Усетих внезапен порив на вятъра. Облегнах се на някаква очукана стена на улица във Франция, съвсем близо до „Питал“. Един жандарм вдигаше някакъв пияница, покрит с повръщано и вонящ на отходен канал, за да го качи в полицейската си камионетка. Погнусен от тази сцена, аз отново отстъпих и видението отлетя.

Вятърът отново задуха. Седях като невидим призрак на леглото на момче, тийнейджър, в крайградска къща на семейство от висшата класа в Лос Анжелис. То смъркаше някакъв прах през носа си. „Глупаво хлапе“, помислих си аз. „Да се махам оттук.“

В следващия миг се озовах пред колиба в Африка и видях вътре един измъчван от болки старец да се опитва да налее вода в напуканата уста на малко дете с подуто коремче, чиито ребра почти се подаваха под кожата.

„Какво означава всичко това?“, извиках аз ужасен, че пътувам из ада. „Какво общо имат тези хора с мен? Изведете ме оттук. Не мога да понеса това. Не искам да виждам повече това.“

Затворих очи и заклатих глава напред-назад, опитвайки се да изключа виденията от съзнанието си. Чух някакъв глас да ме зове все по-силно и по-силно. „Дан! Дан!“

Смътно долових присъствието на Мама Чия. Тя беше до мен, дърпаше ме за ръката и ме викаше:

— Дан! Хайде шампионе. Доказа, каквото трябваше. Съвършено подгизнал и с вид на удавена котка, аз изпълзах, залитайки, изпод водопада и измънках:

— Чудесно местенце, но не бих искал да живея тук. Я виж — посочих аз врата си, — мисля, че са ми изникнали хриле. Бррррр! — С усещането, че съм се превърнал в мокра гъба, аз направих крачка, препънах се и паднах. Изправих се, посочих водопада и се престорих на каскадьор, който говори пред въображаема камера: — Не се опитвайте да направите това у дома, деца. Аз съм експерт. — След това очите ми се завъртяха, люшнах се назад и припаднах.

Дойдох на себе си вече изсъхнал под топлото слънце и се надигнах в седнало положение.

— Няма да вземам душ поне една година — заклех се аз. Извърнах се към Мама Чия, която седеше наблизко и ме наблюдаваше, довършвайки едно сочно манго.

— Е, май успях да докажа нещо, нали? — попитах аз.

— Да — отвърна тя усмихнат — Докато ти седеше тук като пребито и наполовина удавено магаре, аз се прибрах у дома, подремнах малко, посетих един приятел, върнах се и хапнах едно манго. — Тя хвърли семките в храстите. — Да, ти наистина успя да докажеш нещо — че единият от нас е глупак. — Сетне Мама Чия се разсмя толкова искрено, че гласът ѝ прозвуча като музика и аз — ща не ща, се присъединих към нея.

Ти имаш добра душа, Дан. Зная това от самото начало. Сократ наистина е успял да те прочисти и да включи осветлението на третия ти етаж. Затова сега, когато Съзнателната ти същност реши да направи нещо, Първичната ти същност знае, че решението ти е твърдо и ти предоставя необходимата енергия, за да го осъществиш. Признавам ти тази способност — каза тя сериозно. — Ти си станал човешко същество.

— Станал съм човешко същество? И това ли е всичко?

— И то не е малко. Заключение то тук е, че доста добре си подредил първите три етажа. Влязъл си във връзка с тялото си, със света и с човечеството.

— Но нещо се случи под водопада — казах аз. — Видях всички онези клетки хора — болни и умиращи. Струва ми се, че по някакъв начин съм посетил...

— Четвъртия етаж — довърши тя. — Почувствах това, докато спях в колибата си. Мама Чия кимна, но очите ѝ изглеждаха малко тъжни.

— Е, какво означава това? Издържах ли изпитанието?

— Изпитанието на водопада — да. На четвъртия етаж — не.

— Какво искаш да кажеш? Какво се случи?

— Хайде да тръгваме. Ще вървим и ще говорим.

## В СЛУЖБА НА ДУХА

*Снях и сънувах, че животът е само радост.  
Събудих се и видях, че животът означава  
просто да служиш.*

*Служих и открих, че да служиш означава  
да си щастлив.*

Рабиндранат Тагор

Докато вървахме бавно надолу по виещата се през гората пътека, аз попитах:

— Какво точно се случи с мен там — когато прескочих пропастта и под водопада?

Мама Чия куцукаше. Когато ми отговори, в думите ѝ усетих съчувствие и разбиране:

— Дан, за теб, както и за много други, третият етаж остава бойно поле. Въпросите за решаване тук касаят дисциплината, дълга, волята, самоконтрола и пак тук завършва подготовката на Първичната същност.

Докато не постигнем яснота по всички тези въпроси и не станем господари на себе си, животът ни се превръща в непрестанна борба да прехвърляме мостове между знанието за това какво трябва да правим и действителната му реализация. Воинът е овладял Първичната си същност, подготвил я е и онова, което тя иска и от което се нуждае, са едно и също нещо. Предишното противопоставяне е заличено.

При скока над пропастта ти показва силна воля. В противен случай щеше да се сгромолясаш в бездната.

— Какви щяха да бъдат последствията тогава?

— Дълго изкачване обратно! — засмя се тя.

— Беше ли там Сачи наистина?

— Да, в ума ти тя действително беше там — каза Мама Чия и добави: — Може би Сачи символизира дъщеря ти, която си оставил в Охайо.

Бях обзет от чувство на угризение, отговорност и обич, когато малкото личице на Холи изникна в съзнанието ми.

— Трябва да се прибера у дома и да я видя.

— Да, разбира се — съгласи се тя. — Но ще бъдеш ли цялостен баща, когато това стане? Или човек, който има още много работа за довършване?

В ума ми отново отекнаха думи, изречени от Сократ: „Започнеш ли веднъж нещо, по-добре го завърши.“

— Приключи ли тук твоята мисия вече? — попита Мама Чия, все едно четеше мислите ми.

— Не зная. Все още не разбирам какво се случи с мен под водопада...

Тя ме прекъсна:

— Ти направи огромен скок над бездната. Но те очаква един още по-голям скок.

— Към четвъртия етаж?

— Да... и към сърцето.

— Към сърцето — повторих аз. — Звучи малко сантиментално.

— Сантиментите нямат нищо общо с това — отвърна тя. — Тук става дума за физика или по-скоро за *метафизика*. И ти можеш да направиш този скок, Дан. Но ще ти е необходима голяма смелост и любов. Тези качества остават скрити — или частично развити — при повечето хора, а при теб те оживяват сега. Всичко започва с един копнеж, както ти го описа. — Мама Чия замълча за кратко и сетне продължи: — Аз те познавам по-добре, отколкото ти самия себе си, Дан. Всичките ти преживявания до този момент са приключенията на Духа ти, който търси себе си — ни повече, ни по-малко. Висшата ти същност те очаква, изпълнена с обич. Тази среща е толкова близо. Само се надявам, че ще доживея да видя... — тя се прекъсна по средата на думите си.

— Какво искаш да кажеш, че ще доживееш да го видиш? — попитах аз. — Толкова дълго време ли ще отнеме... или има нещо, което не знам?

Мама Чия спря за малко и ми се стори, че се кани да отговори на въпроса ми. Вместо това тя закуцука отново по пътеката и продължи мисълта си там, където я беше прекъснала:

— Ти ще срещнеш Висшата си същност в мига, в който съзнанието ти се издигне над морето на личните грижи и политне към сърцето ти. Нали разбираш, не е необходимо да изкачиш Тибетските планини, защото царството небесно е *в теб* — напомни ми тя. — Вътре в теб, и от сърцето нагоре. Всичко е там.

— А горните етажи?

— Казах ти вече — стъпка по стъпка. Първо намери сърцето си. След това високите етажи сами ще се погрижат за себе си, но ти ще бъдеш твърде погълнат от това да даваш обич и да служиш на хората, за да те е грижа за тях.

— Не зная дали съм подходящ за ролята на „Свети Дан“ — ухилих се аз. — Ако не за друго, то поне заради това, че твърде много обичам сладки.

— Добре — усмихна се Мама Чия. — Когато направиш скока към сърцето, ти наистина ще *обичаш* сладките. Зная това от личен опит! — Тя се засмя, но за известно време остана мълчалива, сякаш ми даваше време да осмисля думите и, както градинарят оставя водата да проникне до корените.

Вдигнах глава и се огледах. Облаци забулваха обедното слънце. Казаното от Мама Чия бе докоснало някаква дълбока струна в мен. Продължихме да вървим мълчаливо, но в ума ми отново изникнаха въпроси:

— Мама Чия, срещал съм хора, които имат необикновени способности. Означава ли това, че те са достигнали високите етажи?

— Някои хора проявяват умения от техни предишни превъплъщения. Но най-често, ако не са разчистили хаоса от долните нива, те само временно се озовават на горните етажи и за кратко надникват от тези прозорци, черпейки от непознати енергии.

— А духовните учители?

— Необичайните способности на истинския духовен учител съществуват още от раждането му. Те обаче могат да останат скрити в периоди на вътрешен смут и объркване, докато изведнъж бързо не разцъфтят под въздействието на някакво събитие или среща с духовен водач. Великите учители могат да получат достъп до високите нива и те наистина са способни на огромна любов, енергия, яснота на ума, мъдрост, обаяние, състрадание, чувствителност и сила, но ако не са

господари на долните етажи, накрая избягват с парите на възпитаниците си или спят с ученичките си.

— Наистина искам да достигна високите нива на кулата.

— От векове са известни някои мистични техники и съставки, които ни позволяват да зърнем горните етажи. Но това са сакрални, а не възстановителни дейности. Те играят ролята на предварителен поглед към онова, което предстои.

Много добронамерени, самотни, отегчени или отчаяни хора навлизат в сферата на духа чрез определени техники — продължи тя. — Но какво се случва после? Какво успяват да постигнат? Те се връщат към предишното си състояние по — подтиснати отвсякога.

Духът е винаги тук, с нас, около нас, в нас. Но преки пътища към него няма. Мистичните практики могат да породят повишено съзнание, но ако нямат здрава опора в един отговорен живот в измерението на духа, те не водят наникъде — каза тя, следвайки една извивка на пътя. — Онези, които се опитват да избягат от света с духовни техники, са тръгнали в грешна посока, защото търсенията им само усилват чувството за морална дилема, което ги е мотивирало в началото.

Желанието да се издигнем над скуката, материалното и тленното в този свят е естествено и понятно. Но онези, които с действията си, задоволяват само собствените си интереси, бягайки от въпросите на всекидневието, ще се изкачат по стълбата само за да открият, че са я подпрели не там, където трябва.

Човек се среща с Висшата си същност не като си представя разноцветни светлини и с красиви визуализации, а възприемайки волята ѝ, превръщайки се самият той във Висша същност. Този процес не е насилствен. Той започва, когато сам пожелаеш това.

Ежедневният живот е тренировъчната площадка на мирния воин — продължи тя. — Духът ти дава всичко необходимо, тук и сега. Ти се развиваш, не опитвайки се да отидеш другаде, а като прегърнеш и насочиш вниманието си към онова, което е точно пред теб. Едва тогава можеш да направиш следващата стъпка към етажа, към който се стремиш.

И тогава — каза Мама Чия, взирайки се в мен, — когато долните етажи бъдат разчистени, се случва нещо много вълнуващо и

неуловимо. Настъпва една много рядка и драматична промяна — човек спира да *търси* щастие и започва да го *създава*.

В крайна сметка всичко се свежда до това да служиш на другите. Христос казва: „Най-великият сред вас ще бъде на всички.“ Това, Дан, е пътят към сърцето, към планината в гърдите ни. И запомни тези мои думи, един ден ти ще служиш на другите не от личен интерес, чувство за вина или социални подбуди, а просто защото *това ще бъде най-силното ти желание*. Чувството ще бъде и просто, и силно като гледането на прекрасен филм, което те прави щастлив и поражда у теб желанието да споделиш това щастие с другите.

— Не зная дали служенето на хората може да бъде главната цел на моя живот. Това продължава да ми звучи като бреме.

— Разбира се, че ще ти звучи така — отвърна тя, — защото ти все още гледаш през прозорците на третия етаж. Но от прозореца на четвъртия етаж, през очите на сърцето ти обикновените удобства, личният комфорт и удовлетворение вече няма да бъдат в центъра на твоето съществуване. Всяка сутрин, когато ставаш, ти няма да имаш търпение да помогнеш на някоя друга душа, някоя друга част от твоята Същност.

След това Мама Чия замълча, защото внезапната дъждовна буря направи ходенето опасно. Почти беше невъзможно да говориш и да внимаваш да не стъпиш на някое от усуканите и хлъзгави коренища. Съсредоточих се в ритъма на калните си маратонки, които джвакаха ритмично по мократа земя, замислен над думите на Мама Чия. Шляпахме надолу през подгизналата от дъжда гора и докато вървахме по коварната тясна пътечка, подминахме няколко красиви водопада.

По-късно, когато пътят се разшири, Мама Чия погледна назад и като видя замисленото ми лице, каза:

— Не бъди прекалено строг към себе си, Дан. Приеми се такъв, какъвто си. Довери се на Висшата си същност. Тя те зове още, откакто си дете. Именно тя те доведе при Сократ и при мен. Приеми се, какъвто си и просто служи на другите. Служи по задължение, докато се научиш да служиш от обич, без да те е грижа какви ще бъдат резултатите за теб.

И когато бъдеш готов да служиш сто живота или цяла вечност на другите, вече няма да е трудно да следваш пътя, защото самият ти ще



си станал Пътя. Служейки, ти и Съзнателната ти същност прераствате във Висша същност, още докато си в човешка обвивка.

— Как ще разбера, когато това се случи? — попитах аз.

— Няма да го разбереш. Ще бъдеш твърде възторжен, за да го забележиш! — отговори Мама Чия с грейнало лице. Егото се разтопява в Божиите ръце. Умът се слива с Божията воля. Вече не се опитваш да контролираш живота си или да го караш да върви в определена посока. Спираш да живееш и започваш да *бъдеш живян*. Ставаш едно с една по-висша цел, виждаш „по-голямата картина“. Ставаш самия Път — каза тя, — отклонявайки се от него!

— Не зная — въздъхнах аз. — Звучи непосилно.

— Кога те е спирало това преди? — попита тя.

— Тука си права — усмихнах се аз в отговор.

— По времето, когато Йозеф де Вюстер<sup>[1]</sup> е бил момче — добави тя, — ако някой му казал, че като порасне, ще ръководи колония за прокажени на Молокай, той също е можел да си помисли, че това е невъзможно. Но по-късно Йозеф става отец Деймиън и когато чул за прокажените, които били захвърляни на острова да гният в очакване на смъртта си, свещеникът открил своето призвание и се грижел за тях до края на живота си. Същото направиха Майка Тереза, Махатма Ганди и...

— Същото правиш и ти — вметнах аз.

Крачехме надолу през тропическата гора към моята колиба с натежали от изтощение крака. Корените на дърветата и скалите отстъпиха място на тревите, листата и влажната червеникава пръст. И двамата бяхме много уморени и вървахме мълчаливо. Дишах бавно и дълбоко и държах езика си опрян към небцето, за да позволя на Първичната си същност да разнася свободно и да уравни енергиите в мен. Вдишвах не само въздух, но също и светлина, енергия и настроение.

Дочух песните на птиците, вездесъщия шум на шуртящите потоци и водопади след обилните дъждове и отново бях привлечен от красотата и мистерията на Молокай. Но натрапчивият въпрос за служенето на другите — несъмнено слаба брънка във веригата на моя живот — непрекъснато изплуваше на повърхността ѝ подтискаше ума ми.

— Мама Чия — наруших аз мълчанието, — когато спомена отец Деймиън и Майка Тереза, разбрах колко далече съм от нещо подобно. Идеята да се грижа за прокажени и да служа на бедните просто не ми звучи привлекателно, поне на този етап от моя живот, макар да зная, че това са добри дела.

Тя ми отговори, без да се обръща:

— По-голямата част от човечеството споделя тези твои чувства. Добри дела се правят от различни мотиви: на първия етаж служиш само на личния си интерес; на втория служенето винаги е обвързано с други хора; на третия се намесват дългът и отговорността. И пак казвам — истинското служене на хората започва на четвъртия етаж, когато съзнанието обитава сърцето.

Вървахме под следобедното слънце и от време на време спирахме да берем плодове от манго. Те ме заситиха само донякъде и затова се зарадвах на останалия запас от ядки в раницата на Мама Чия. Самата тя се задоволи с една съвсем оскъдна дажба.

— Продължавай да се храниш така — казах аз и скоро ще бъдеш стройна като фотомодел.

— Модел на какво! — попита тя с усмивка.

— Модел на светица.

— Аз не съм светица — отвърна Мама Чия. — Трябва да ме видиш какво правя по забавите.

— Вече съм те виждал, не помниш ли? На остров Оаху. — Мислите ми полетяха назад във времето. Възможно ли беше това да се е случило само преди няколко седмици. Струваше ми се, че са минали години, откакто бях пристигнал тук. Чувствах се много по-стар и може би малко по-мъдър.

Когато започнахме последния етап от спускането си, аз попитах Мама Чия:

— Как ще успея някога да направя скока, за който говориш? В крайна сметка аз работя, издържам семейство, а имам и други задължения. Не мога просто да се раздавам наляво и надясно и да прекарвам цялото си време в доброволни пожертвувания.

— А кой е казал, че това е нужно? И откъде се сдоби с всички тези идеи? — попита Мама Чия и се усмихна. — Предполагам от същото място, откъдето и аз преди време. — Тя забави крачка и сетне продължи: — Когато влязох в университета, идеите ми не бяха по-

възвишени от твоите. Бях тръгнала да търся Светия Граал и това беше всичко. Нямах и ден, в който да не се чувствах виновна, че посещавам такъв елитен университет. Четях книги, учех, ходех на кино и в същото време в някои страни по света гладуваха деца. Дадох клетва да впрегна научните си занимания по такъв начин, че да мога да помагам на всички онези, което не са имали моя късмет в живота.

Същото лято спечелих специална стипендия и бях изпратена с изследователска цел в Индия, където идеалите ми бяха сериозно раздрусани. Бях спестила малко пари за бедните и веднага щом слязох от влака, към мен се приближи едно момиче.

Детето беше красиво — чисто, спретнато и с блестящо бели зъбки, въпреки бедността си. То протегна учтиво ръка и аз с радост ѝ дадох една монета. Очите и засияха и това ме направи толкова щастлива.

Сетне към мен се втурнаха още три деца и с милостива усмивка аз дадох на всяко от тях по една монета. След това бях заобиколена от петнадесет деца и това беше само началото. Отвсякъде заприиха просещи деца. Скоро монетите свършиха. Подарих също чантата и чадъра си; раздадох почти всичко без дрехите на гърба си и самолетните билети. Ако продължавах така, скоро на самата мен щеше да се наложи да прося. Трябваше да спра. Необходимо беше да се науча да казвам не, без да превръщам сърцето си в камък. Чувството беше болезнено за мен, но нужно. Не бях давала обет за бедност, нито пък ти.

Да, този свят се нуждае от повече състрадание, но всички ние имаме различни призвания. Някои хора работят на стоковата борса, а други в затвора. Някои живеят в лукс, а други са бездомни. Някои обмислят с какъв вносен мрамор да облицоват закритите си басейни, докато други гладуват по улиците. Означават ли това, че богатите са негодници, а бедните светци? Мисля, че не. Тук действат сложни кармични съдби. Всеки от нас играе ролята си. Всеки от нас се ражда при определени условия, които играят ролята на предизвикателства и ни позволяват да израснем. Беднякът в този живот може да е бил богаташ в предишния. Неравенството винаги е съществувало и докато съзнанието на човечеството не се издигне *поне* до третото ниво, то ще продължи да съществува.

С течение на времето се научих да приемам вината си, че живея комфортно и имам какво да ям. В противен случай как бихме могли да сложим и залък в устата си, докато някъде по света хората гладуват?

— Как се справи с тези си чувства?

— Самият въпрос, който ми задаваш, говори, че сърцето ти се пробужда — каза тя. — А ето го и отговорът ми: просто се държа мило с хората, с които се срещам. Приемам отредената ми роля и те съветвам и ти да направиш същото. Няма нищо нередно един мирен воин да печели добри пари, да се занимава с любимите си неща и да служи на другите. И трите елемента са важни. *Няма нищо нередно* в това да те боли, да обичаш и да бъдеш щастлив, въпреки трудностите по света.

Намери собственото си равновесие. Прави каквото умееш, но отделяй време да се смееш и да се наслаждаваш на живота. И не забравяй, че докато съзнанието ти се издига нагоре по етажите, начинът ти на живот естествено ще се променя. Нуждите ти ще стават по-прости, а приоритетите ти — как изразходваш своето време, пари и енергия — ще са вече различни.

— Аз също имам високи идеали, Мама Чия. Искам да ги достигна. *Искам да се променя.*

— Първата стъпка към промяната — отбеляза тя, — е да приемеш къде се намиращ точно сега. Приеми *безрезервно* онова, което се случва. Отрицателните преценки за самия теб само ще те доведат до застои, защото Първичната същност може да стане много упорита и да заеме отбранителна позиция. Успявайки да се приемеш, ти даваш на детето в подсъзнанието си необходимото пространство, където да израсне. Кога ще се случи това обаче, е изцяло в Божиите ръце, а не в твоите.

---

[1] Йозеф Деймиън де Вюстер, (1873–1889) — белгийски римокатолически мисионер, който управлявал колония за прокажени на остров Молокай, където самият той се разболява от проказа и умира. — Б.пр. ↑

## ТЪМНИ ОБЛАЦИ ПРЕЗ СЛЪНЧЕВ ДЕН

*Тук са сълзите на нещата.  
Тленността докосва сърцето.  
Вергилий „Енеида“*

Бях напълно изтощен. Мама Чия ясно почувства това. През последните няколко километра бях дал почивка на ума и сърцето си, но уви, не и на краката си. Силите ми бяха почти изчерпани и успях да се движа по-скоро благодарение на нанадолнището, а не на запасите от енергия. Още веднъж ми се стори невероятно, че тази възрастна жена бе успяла да измине цялото това разстояние, куцайки при всяка стъпка.

Когато бяхме на около километър и половина от колибата ми, Мама Чия зави по една друга пътека, а не по онази, която помнех. Няколко минути по-късно стигнахме до малка хижа в близост до буен поток, падащ на стъпала. Докато се спускахме, зърнах долу каменна градина с голяма скала в средата — остров сред море от изравнен чакъл — и дръвче бонзай, извито в съвършено равновесие с цялата композиция. На следващата по-висока тераса имаше истинска градина, засадена със зеленчуци и цветя.

Самата хижа беше вдигната над земята на нещо като кокили.

— Понякога приижда много вода — изпревари Мама Чия въпроса ми. Изкачихме се по три стъпала, направени от дървени трупи и влязохме вътре. Типично за Мама Чия, подредбата вътре беше съвършена — дълга японска кушетка, зелен килим, напомнящ горски листа, неголям брой картини по стените, възглавнички зафус за медитация и няколко обикновени възглавници.

— Да ти направя ли чай с лед? — попита ме Мама Чия.

— Да, защо не — отвърнах аз. Имаш ли нужда от помощ?

— Макар чаят да е за двама, не са нужни двама души, за да го приготвят — каза тя с усмивка и тръгвайки към кухнята, посочи с ръка: — Банята е ей там. Чувствай се като у дома си. Пусни си някоя плоча, ако искаш.

Щом излязох от банята, се огледах да видя музикалната и машина и зърнах грамофон с механизъм за навиване, истинска антика.

Когато Мама Чия се появи с чая и няколко резена свежа папая, тя излъчваше такъв покой тук, в дома си, сякаш не беше излизала от него и не се бяхме върнали току-що от нашия изтощителен преход из острова.

След като си изпихме чая, аз почистих чиниите и ги измих.

По едно време Мама Чия каза:

— Намираме се само на километър и половина от твоята колиба. Ако искаш, можеш да отидеш да си отдъхнеш.

— Да — отвърнах аз. — Ти също.

Мама Чия коленичи по японски на възглавничката пред мен и ме погледна право в очите.

— Мисля, че те опознах добре през тези няколко дни.

— Чувството е взаимно — отговорих аз. — Ти наистина ме смая. Сократ несъмнено знае как да си избира приятелите — добавих с усмивка.

— Да, така е — отвърна тя. Предположих, че думите ѝ се отнасяха за мен.

— Знаеш ли, странно е — познаваме се само от няколко седмици, а ми се струва, че е минало много повече време.

— Сякаш е имало изкривяване на времето — отбеляза тя.

— Именно. И ще ми е необходимо известно време, за да осмисля всичко онова, което научих.

Тя замълча за кратко и сетне каза:

— Може би именно затова ни е даден живота — получаваме време да вникнем в онова, което сме научили.

Останахме известно време мълчаливи, наслаждавайки се на покоя на дома ѝ и на удоволствието да бъдем заедно. Изведнъж нещо ме накара да ѝ кажа:

— Толкова съм ти благодарен, Мама Чия.

— Благодарен си на *мен*? — Тя се засмя от сърце, очевидно намирайки думите ми за смешни и дори абсурдни. — Радвам се за теб. Благодарността е добро и благотворно чувство. Когато обаче си жаден и някой ти дава вода, към кого изпитваш благодарност — към чашата или към човека, който ти я е дал?

— Е, към човека, разбира се — отговорих аз.

— Аз съм само чашата — каза тя. — Изпрати благодарността си на Източника.

— Ще го направя, Мама Чия, но оценявам също и достойнствата на чашата.

Засмяхме се и двамата, но малко по-късно усмивката ѝ помръкна.

— Има нещо, което трябва да ти кажа, Дан. Просто за всеки случай. — Тя се поколеба за миг. — Страдам от тромби и съм изложена на голяма опасност от сърдечни удари. Последният ми донесе куцането, треперещата ръка и частична загуба на едното око. Следващият, ако се случи, ще бъде фатален.

Мама Чия каза всичко това съвсем делово. Усетих през тялото ми да минава студена вълна на потрес.

— Докторът, който първоначално постави диагнозата ми — продължи тя, — и специалистът, който потвърди заключението му, ми казаха, че мога да продължа да живея нормално, взимайки обичайните предпазни мерки. Но относно това колко ми остава, предвиждането не беше особено оптимистично. Истината е, че те не могат да направят много за мен, изписаха ми някакви лекарства, но...

Мама Чия замълча, давайки ми време да осмисля думите ѝ. Погледнах я в очите, сетне наведох поглед към пода и отново вдигнах очи към нея.

— А тези „обичайни предпазни мерки“ на лекарите да не би да изключват изтощителни преходи за проверка на издръжливостта?

Тя ми се усмихна със съчувствие.

— Сега разбираш защо не ти казах по-рано.

— Да, защото ако беше го направила, никога нямаше да тръгна!  
— Обзеха ме едновременно чувства на гняв, загриженост, страх, нежност, вина и болка, сякаш съм бил предаден.

В стаята настъпи мъчителна тишина.

— Спомена, че следващият удар ще бъде фатален. Не искаш ли да кажеш, че може да бъде фатален?

Тя се поколеба, преди да отговори.

— Имам усещането, че скоро ще си отида. Чувствам го. Просто не зная точно кога.

— Има ли нещо, което мога да направя за теб? — попитах накрая аз.

— Ако има, ще те известя — каза тя с утешителна усмивка.

— С всичко онова, което знаеш... и хармонията ти с Първичната ти същност, не можеш ли да се излекуваш сама?

— Задавала съм си този въпрос много пъти, Дан. Правя, каквото мога. Останалото ще се реши от Духа. Има неща, които човек трябва да приеме. Всичкото позитивно мислене на света не може да върне липсващия крак на сакатия. Моят проблем е подобен.

— Приятелят, за когото ти споменах... онзи, който почина — припомних ѝ аз. — Когато за първи път научи, че е болен, той изживя всички онези неща, които хората обикновено чувстват в такава ситуация — шок, отхвърляне, гняв и накрая приемане на реалността. Е, тогава си помислих, че пред него има две възможности. Или да победи болестта, да впрегне цялото си време, енергия и воля за излекуването си, или да приеме възможно най-дълбоко факта, че ще умре, да се предаде, да се помири със света, да се погрижи за деловите неща и някак си да използва всичко това за личното си израстване.

Но той не направи нито едно от тези неща — казах тъжно аз. — Вместо това постъпи така, както правят повечето хора — люшкаше се в апатични усилия. Нито се бореше истински със смъртта, нито я прие, чак до самия край. Аз бях... разочарован от него. — За първи път споделях това чувство с някого.

Очите на Мама Чия сияеха.

— Сократ щеше да се гордее с теб, Дан. Проявил си голяма мъдрост, откривайки всичко това. Виждала съм хора, предали се напълно на смъртта и този отказ от борба им донасяше спасението.

В моя случай аз едновременно се боря за живота си и приемам смъртта си. И аз ще живея, ще *живея* истински чак до последния си миг — независимо дали ще дойде днес, утре, идния месец или догодина. Това е всичко, което можем да направим.

Мама Чия ме погледна и ми се стори, че почувства моето безсилие и колко много искам да ѝ помогна.

— Нищо не е гарантирано в живота ни — каза тя. — Ние всички се опитваме да живеем възможно най-добре. Аз се вслушвам в посланията на Първичната си същност. Но понякога, въпреки всичко... — Мама Чия завърши мисълта си просто със свиване на рамене.

— Как живееш с това... с мисълта, че всеки момент може...

— Не се боя от смъртта. Разбирам я твърде добре. Но аз наистина обичам живота! И колкото повече се смее и забавлявам,



толкова повече енергия получавам от Първичната си същност, за да продължа да живея истински. — Тя стисна двете ми ръце. — Ти самият ми донесе много смях и радост през последните няколко дни.

Усетих в очите си парене. Когато сълзите се търкулнаха по страните ни, ние се прегърнахме.

— Хайде — рече Мама Чия, — ще те изпратя до колибата ти.

— Не! — отговорих бързо. — Искам да кажа, че знам как да намеря пътя. Ти остани тук и си почини.

— Звучи привлекателно — каза тя, сетне се протегна и прозя.

Тъкмо излизах, когато тя ме повика:

— Дан, и понеже спомена, има нещо, с което можеш да ми помогнеш.

— Само кажи.

— Имам да свърша някои неща, да посетя едни хора. Можеш да ми асистираш, ако искаш — ще носиш раницата ми и други такива неща. Зает ли си утре!

— Ще проверя в бележника си какъв ми е графикът — отвърнах аз, зарадван от предложението ѝ.

— Е добре! — каза Мама Чия. — До утре тогава. И Дан, моля те, не се тревожи. — След това тя ми махна леко с ръка и се обърна.

Слязох бавно по стъпалата на хижата ѝ и потърсих с очи пътеката, която водеше към моята колиба. Докато вървях между дърветата, си мислех дали бих могъл някога да бъда като нея — да помагам на другите просто от обич, без да мисля за себе си. След това ми хрумна нещо друго. Възможно ли беше Сократ да ме е пратил тук не само да получа помощ от нея, но и самият аз някак да ѝ помогна? И отново ми се стори, че във фактите имаше нещо необикновено — той работеше в сервизна бензиностанция, която *служеше* на хората.

Когато стигнах колибата си, две неща ми бяха станали ясни. Първо, Сократ наистина ме беше изпратил тук, за да се науча как да служа. И второ, имах да плащам много дългове.

На другата сутрин, ярка и сияйна, чух силно птиче чуруликане точно до ухото си и почувствах лека тежест на гърдите си. Отворих предпазливо очи и видях Червенка, приятеля на Мама Чия, птицата апапане.

— Здравей, Червенке — казах тихо, без да помръдвам. Птичката само килна главица, изчурулика още веднъж и излетя навън през прозореца.

— Виждам, че една ранобудна птица е дошла тук преди мен — каза Мама Чия и махна с ръка към едно дърво пред колибата, където апапането пееше сега.

— Готов съм да тръгвам — казах аз, докато връзвах обувките си и в този момент си спомних за обещанието си да не се държа унило и сантиментално, когато съм с нея. Каква е точка номер едно в графика ни?

— Закуска. — Тя ми подаде къшей все още топъл хляб.

— Благодаря — казах аз и седнах на леглото да хапна. — Между другото, все се каня да те питам твоя ли е тази колиба.

— Получих я като подарък. Бащата на Сачи ми я построи преди няколко години.

— Чудесен подарък — изкоментирах аз с пълна уста.

— И той е чудесен човек.

— И кога ще се запозная с него?

— Той сега не е тук, работи на един строеж. Напоследък не се строи много на Молокай и затова, когато се открие възможност... — Мама Чия сви рамене.

— А Сачи къде е?

— Всеки момент трябва да дойде. Казах й, че може да се отбие тук.

— Много добре. Наистина харесвам тази малка дама.

Сачи влезе поруменяла, защото беше чула думите ми. Мама Чия вдигна една раница и ми посочи друга, която трябваше да нося аз. Наведох се да я взема.

— Охо, много е тежка — рекох аз. — Да не е пълна с камъни или нещо такова?

— Всъщност е точно така — отговори тя. — Искях да занеса на Фуджи и Мицу някои подобрени камъни за скалната им градина. И освен това упражнението ще ти се отрази добре.

— Ако ти стане твърде тежко, аз мога да я нося — предложи Сачи и на усмихнатото й лице се появиха трапчинки.

— Ако ми стане твърде тежко, можеш да поносиш и мен — ухилих и се аз и се обърнах към Мама Чия. — Фуджи ли е фотографът,

за който ми разказа? На него ли му се роди бебе съвсем наскоро?

— Да. Сега той се занимава с градинска украса. Работи в ранчото „Молокай“. Много го бива с инструментите.

Фуджи и Мицу ме посрещнаха топло и с поклон. После ми представиха невръстния си син Тоби, който спеше дълбоко и не беше особено впечатлен от запознанството.

— Той дойде при нас само преди няколко седмици, с помощта на Мама Чия — съобщи Фуджи.

— Същото важи и за мен. Надявам се пътуването му да е било по-леко от моето — казах аз и се ухилих на Мама Чия. После свалих пълната с камъни раница от раменете си и я пуснах шумно на верандата.

— Камъни за градината ви — обясни Мама Чия на Фуджи, докато аз разкършвах ръце и рамене. После, най-вече за мое задоволство, тя добави: — Ако не са точно такива, каквито ви трябва, нямаме нищо против да ги върнем обратно.

Изразът на лицето ми накара всички да прихнат.

Къщата им беше пълна с разни джунджурии и спомени от миналото, подредени грижливо по многобройните лавици. Забелязах също чудесни снимки с морски прибор, дървета и синьо небе, вероятно направени от Фуджи. Това беше красив и щастлив дом, опасан отвсякъде от дървета, със стени, обрасли с пълзящи растения. Чухме сърдития плач на бебето, което се събуждаше гладно.

Докато Мама Чия се занимаваше с Мицу и новородения и син, Фуджи предложи двамата с него да се разходим из градината.

— Мицу и Фуджи имат прекрасна градина — каза Сачи възторжено.

И това си беше самата истина: зеле, царевица, бобени лехи и тикви. Видях от земята да се подават зелените стволчета на корена таро. В единия край на градината имаше дърво авокадо, а в другия една смокиня стоеше като часовой.

— Имаме също и хубави картофи! — каза Фуджи гордо. Почувствах природните духове, които витаеха над това място. Бях забелязал, че Първичната ми същност говореше по-ясно напоследък. Или може би аз слушах по-внимателно.

След разходката ние седнахме на верандата и се заговорихме за озеленяване, фотография и други неща, докато накрая Мама Чия

излезе от къщата.

Когато си вземахме довиждане, Фуджи раздруса силно ръката ми.

— Ако има нещо, което мога да направя за теб, Дан, просто кажи.

— Благодаря ти — отвърнах аз. Искрено бях харесал този човек, макар да не се надявах, че ще го срещна отново. — Желая всичко най-добро на теб и на семейството ти.

Мицу ни махна с ръка, държейки бебето до гърдите си и ние поехме надолу по пътя.

— Отиваме в града — каза ми Мама Чия. — Понякога вземам пикапа на Фуджи, когато не се нуждае от него.

Тя се мушна зад волана на малкия камион и дръпна седалката назад, за да може да диша. Седнах до нея на предната седалка, а Сачи се метна отзад в ремаркетото.

— Дръж се, ако ти е мил живота! — извика Мама Чия на Сачи, която изписка от радост, когато заподскачахме по чакъления път към двупосочното шосе.

„Отиваме в града“, помислих си аз. „Как само звучи това!“ Бях се откъснал напълно от цивилизацията от часа, в който тръгнах към Макапу преди няколко седмици. Чувствах се малко глупаво, но наистина се вълнувах.

Град Каунакакай, на южния бряг на острова, ми напомни за холивудски декор — дълга търговска улица с постройки от дърво, тухли и избеляла боя. Табела в началото на града съобщаваше: „Население 2200 души“. Кеят се простираше на около километър и половина навътре в пристанищния залив на това морско селище.

Мама Чия влезе да пазарува в един магазин. Останах да чакам навън със Сачи, която се беше вторачила като омагьосана във витрината на един съседен магазин за подаръци. По едно време четири хавайски момчета на около 18–19 години се приближиха и се спряха близо до нас. Пренебрегнах сигнала на Първичната си същност, че „нещо тук не е наред“ и не обърна голямо внимание на младежите до момента, в който един от тях се извърна изведнъж и грабна цветето от косите на Сачи.

Тя застана срещу тях и каза с негодувание:

— Върни ми го!

Онзи се направи, че не я вижда и започна да къса венчелистчетата на цветето.

— Обича ме, не ме обича, обича ме, не ме обича...

Едно от другите момчета подвикна:

— Кой го е грижа... тя не е достатъчно голяма и не става за нищо освен да...

— Хайде, дай ми това цвете — казах аз наперено. Или може би постъпих глупаво. След намесата ми, всичките момчета се бяха обърнали към мен и ме гледаха свирепо.

— Искаш това цвете? — каза най-едрото от момчетата. То беше поне петнадесет сантиметра по-високо от мен и по тегло ме превъзхождаше с около петдесет килограма; имаше бирено коремче и предположих, здрави мишци под отпуснатото си тяло.

— А защо не си го вземеш сам? — предизвика ме хулиганът и се ухили на приятелите си.

Побойниците ме заобиколиха и Биреното коремче подхвърли:

— Може би искаш да го поносиш самият ти?

— Ъ-ъ — обади се друг от шайката. — Тоя май не е обратен. Сигурно тя е гаджето му — предположи гаменът и посочи с глава към Сачи, която сега беше объркана и малко уплашена.

— Просто ми дай цветето! — наредих аз и допуснах голяма грешка.

Биреното коремче направи крачка напред и ме блъсна силно.

— Защо не си го вземеш сам, хаоле<sup>[1]</sup>. — Той се изплю на земята.

Сграбчих китката му с едната си ръка и се опитах да изтръгна цветето. Той го хвърли на земята и замахна към мен.

Наведох се бързо и ударът се плъзна покрай главата ми. Не исках да се бия с този момък. Просто трябваше да измъкна Сачи оттук. Но нещата бяха отишли твърде далече. Блъснах го на свой ред с всичка сила. Той отскочи назад, спъна се в една бирена кутия и се сгромоляса трوماво на земята. Един от приятелите му се изсмя. Едрият хулиган се изправи побеснял, достатъчно вбесен, за да иска да ме убие и напълно способен да го направи. Но точно в този момент магазинерът изтича навън и ми спаси кожата.

— Хей, момчета! — извика той, сякаш ги познаваше. — Не искам никакви сбивания наоколо, ако искате да припарите отново тук, чухте ли ме?

Биреното коремче се спря, погледна магазинера, сетне ме стрелна гневно с очи и ме посочи, придружавайки движението си с рязко мушване като с нож.

— Следващият път, когато те срещна, си мъртъв, братко! — подвикна малолетният бандит.

После шайката тръгна нехайно по улицата и се отдалечи.

— Току-що си спечелихте лош неприятел — каза ми магазинерът. — За какво се скарахте?

— Ето за това — отвърнах аз, взех цветето от земята и го издухах от праха. — Благодаря Ви, че ги прогонихте.

Магазинерът поклати глава и се прибра в магазина си, промърморвайки нещо като „смахнати туристи“.

Когато Сачи дойде до мен и ме докосна по ръката, разбрах, че треперя.

— Добре ли си? — попита ме тя.

— Нищо ми няма — отвърнах аз, но знаех, че това е само отчасти вярно. Съзнателната ми същност бе останала хладна, но първичното в мен беше сериозно раздрусано. Още от момче ми казваха „Никога не се бий! Никога не се бий!“ Такива бяха заръките на моята майка идеалистка в един не толкова идеален свят. Нямах братя и просто така и не се научих как да се справям с физическите конфронтации. Колко ми се искаше Сократ да ме беше научил на някое от бойните си изкуства.

— Ще се оправя — казах аз. — А ти как си?

— Добре, струва ми се — отговори тя. Подадох ѝ цветето.

— Ето ти го — почти като ново.

— Благодаря. — Сачи се усмихна, но после отклони поглед и лицето ѝ се помрачи, докато наблюдаваше отдалечаващата се шайка от свадливи хулигани. — Виждала съм ги и преди. Те са просто грубияни. Да влезем вътре. Мама Чия сигурно е приключила с пазара.

Докато вървах с покупките към пикапа, се огледах за момчетата и се зарекох да се науча да се отбранявам и да защитавам другите, ако

е необходимо. Светът можеше да бъде опасно място и не всички хора бяха мили. Угрозата можеше да дойде от уличен хулиган или от другаде. Не можех да пренебрегвам това поле от живота си. Ако онзи магазинер не беше изскочил навън... Заклех се никога повече да не допусна да се случи подобно нещо.

— Добре ли прекарахте вие двамата? — попита Мама Чия, когато се качихме в пикапа.

— Разбира се — отвърнах аз и хвърлих поглед на Сачи. — Дори успях да си спечеля няколко приятели.

— Чудесно — усмихна се тя. — След като оставим тези покупки, ще те запозная с едни специални хора.

— Много хубаво — отвърнах механично, без да имам и най-малка представа за какво говори.

В късния следобед, когато приключихме с всичките си задачи, ние върнахме пикапа на Фуджи. Сачи скочи от ремаркетото, каза „Доскоро!“ и с летящ старт хукна нагоре по черния път.

— Ключовете са в камиона! — извика Мама Чия на Фуджи, махна му с ръка и ние двамата тръгнахме по пътеката към нейната хижа.

Настоях да нося повечето покупки — три големи торби — но един малък плик остана все пак за Мама Чия.

— Не виждам защо трябва да нося този плик — завайка се тя шумно. — В края на краищата аз съм важна кахуна, шаман и по-старша от теб. Освен това ти можеш лесно да го носиш в зъбите си или между краката.

— Мързелив човек съм — признах си аз, — но зная, че ти ще ме отучиш от леността ми.

— Ленивият воин — рече тя. — Това ми харесва. Доста е звучно. Помогнах и да прибере покупките и тръгнах към вратата. В този момент чух гласа ѝ зад мен:

— Ще бъда при теб в колибата след около час.

---

[1] Хаоле — човек, най-вече бял, който не е местен, не е от хавайски произход. — Б.пр. ↑

## СМЕЛОСТТА НА ИЗГНАНИКА

*Ако сам не мисля за себе си, кой ще помисли  
за мен?*

*А ако мисля само за себе си, какво съм аз?*

*И ако не сега, кога?*

Хилел<sup>[1]</sup> „Пословици на праотците“

Следващият ни преход се оказа почти толкова дълъг, колкото и предишният, но в противоположна посока. Черният път, по който поехме, се изкачваше към едно молокайско ранчо високо горе, почти до билото. Оттам продължихме по пътеката, която след известно време се спусна стръмно надолу и после отново нагоре.

Всеки път, когато Мама Чия започнеше да диша тежко, аз я питах как се чувства. Това се повтори четири-пет пъти и накрая тя се извърна, стори ми се почти гневно, и ми каза:

— Ако още веднъж ме попиташ как съм, ще те отпратя в колибата ти с ритник. Разбра ли ме?

В късния следобед, в самия край на нашето изкачване, Мама Чия изведнъж се спря и ми даде знак с ръка да направя същото. Ако го беше сторила миг по-късно, аз щях за кратко да поживея като птица. Стояхме на ръба на пропаст, дълбока около триста метра. Гледката, която се откри, беше наистина възхитителна. Над синьо-зеленото море се носеха облаци и далече долу един албатрос летеше плавно над прибой. Проследих реещата се птица с поглед и точно тогава забелязах край брега някакво селище, заобиколено от високи палми.

— Калаупапа — каза Мама Чия, сочейки с ръка.

— Какво има там долу? — попитах аз.

— Копче за асансьора — отвърна тя.

Не ми остана много време да разсъждавам над думите ѝ, защото само миг по-късно Мама Чия се обърна и се спусна в някаква дупка в земята. Последвах примера ѝ и установих, че стъпвам на някакви скрити стъпала в скалата. Спускането ни беше стръмно и нямаше



много светлина. Изобщо не разговаряхме. Налагаше се да съсредоточа цялото си внимание в това да не се подхлъзна някъде.

Докато слизахме, върху нас игриво падаха светлини и сенки от слънчевите лъчи, които проникваха през отворите на виещата се стълба. Най-накрая спускането покрай скалата свърши и ние се озовахме на открито слънчево място. Продължихме надолу, търсейки от време на време опора с ръце, за да не политнем в пропастта.

— Само няколко души използват тази стълба — каза Мама Чия.

— Мисля, че имам обяснение за това. А ти сигурна ли си, че си добре, защото...

Тя ми хвърли гневен поглед и ме прекъсна.

— Има една друга пътечка за товарни животни, но тя двадесет и шест пъти прави резки завой в обратна посока. По тази слизането става по-бързо.

След това замълчахме за дълго. Пътят направи остър завой и после навлязохме в широката долина. От едната страна се издигаха високи хребети и скали, а от другата беше морето. Буйна растителност и редици от дървета опасваха малкото поселище отпред, а отвъд него имаше само пясък и вода. Покрай брега, сред палмите имаше стройни редици от подобни на казарми, бараки и няколко малки бунгала. Дори в този закътан залив селцето имаше по-скоро спартански, а не луксозен вид и приличаше повече на стражеви пост, отколкото на ваканционно селище.

Когато приближихме, видях отвън неколцина души. Няколко стари жени копаеха нещо, което приличаше на градина. На известно разстояние от тях един мъж, също възрастен, работеше с някаква машина за мелене — бяхме още далече и не се виждаше какво прави.

Когато навлязохме в селцето, хората започнаха да вдигат глави към нас. Лицата им бяха дружелюбни, но често набраздени с белези. Повечето кимваха и се усмихваха на Мама Чия — очевидно позната личност тук — докато други оставаха погълнати в работата си.

— Това са прокажените на Молокай — прошепна Мама Чия тихо, когато над нас заръмя топъл дъжд. — Началото било сложено през 1866 г. Те били захвърлени тук от страх и невежество, изолирани и оставени да очакват смъртта си. През 1873 г. на острова пристигнал

отец Деймиън и започнал да помага на тази общност, докато самият той не се заразил и не умрял шестнайсет години по-късно.

— Умрял е от проказа? Тя заразна ли е?

— Да, но не се прихваща лесно. Аз не бих се безпокоила.

Въпреки уверенията ѝ, аз *сериозно* се обезпокоих. Прокажени! Бях виждал такива само във филмите с библейска тематика, където Исус правеше чудеса и ги лекуваше. Той не се тревожеше, че може да се зарази от тях, но все пак той беше *Исус*, а аз *нямаше как да не се тревожа*.

— Тук идват обикновени доктори, които се грижат за тях — продължи Мама Чия тихо, докато вървахме през селото. — Въпреки че повечето прокажени са чистокръвни хавайци, много от тях са християни и не приемат медицината *хуна*. Но има и някои, на които помагам. Тук живеят хора, които имат необикновени сънища и преживявания, непонятни за техните доктори.

Опитвайки се да не зяпам, аз зърнах неколцина болни, които носеха видимия печат на тежко обезобразяване. Една жена седеше на стол и четеше нещо; от крака ѝ беше останал само тънък израстък. Видях мъж, който беше изгубил и двете си ръце от китките надолу, но това не му пречеше да изпилва нещо на струг.

— Той прави изящни бижута — сребърни делфинчета — каза Мама Чия.

От бунгалата наизлязоха много хора, когато вестта за пристигането ни обиколи селището. Най-младият човек, когото видях, беше прехвърлил четиридесетте. Главата му беше превързана с бинтове. Стара жена с провиснала и рошава коса тръгна към нас и ни поздрави. На лицето ѝ имаше язви и липсваха няколко зъба.

— Алоха — каза тя на Мама Чия и сетне поздрави и мен. Усмивката ѝ беше слънчева, дружелюбна и любопитна. Обръщайки се към Мама Чия, тя кимна към мен и попита: — Кой е този *кане* (мъж)?

— Дошъл е тук да прави *кокуа* (да помага) — отвърна Мама Чия на най-добрия си местен английски. — Моят товарен кон — каза тя гордо и ме посочи, с което извика отново сияйната, макар и нацърбена усмивка на старицата. — Може би ще го оставя тук да помага няколко дена и това е единственият начин да спра да мисля за тези хубави момчета — добави водачката ми.

Старата жена прихна и каза нещо на хавайски, Мама Чия повдигна вежди и се засмя на думите и от сърце. Озадачен, аз се обърнах към Мама Чия:

— Май спомена, че ще останем тук няколко дни? — За първи път чувах за това.

— Не *ние*. *Ти* ще останеш.

— Искаш да остана тук няколко дни? Необходимо ли е наистина това?

Мама Чия ме погледна малко тъжно, но не каза нищо. Почувствах се малко засрамен, но нямах абсолютно никакво желание да остана тук.

— Виж, зная, че ми мислиш доброто и може би наистина ще ми се отрази добре, но има хора, на които им харесва всичко това — като отец Деймиън например — но аз не съм от тези, които обичат да висят в болници и в безплатни кухни. Уважавам хората, които се занимават с тези неща, но нали разбираш, това не е моето призвание.

Тя ме удостои със същия тъжен поглед и отново не продума нищо.

— Мама Чия — опитах се да обясня аз, — аз направо отскачам назад, ако някой кихне към мен. Не съм свикнал да се въртя около болни хора. А ти ми предлагаш да остана и да живея с прокажени!?

— Точно така — каза тя и тръгна към една по-голяма хижа край брега. Последвах я към тази постройка в центъра на селището и предположих, че това е трапезария.

Тъкмо преди да влезем, тя ми каза:

— Като изключим лекарите и свещениците, посетителите тук са рядкост. Очите ти ще бъдат огледало за тези хора. Те долавят чувствата ти. Ако ги гледаш със страх и отвращение, те ще се видят точно така. Разбираш ли?

Преди да успея да отговоря, бяхме наобиколени от няколко мъже и жени, които станаха от масите си, очевидно зарадвани да видят Мама Чия. Тя свали раницата от раменете ми и извади оттам пакет с ядки и нещо, което приличаше на плодова торта, изпечена от самата нея.

— Това е за Тия — каза Мама Чия. — Къде е Тия?

Хората бяха заинтригувани и от мен.

— Алоха — каза една жена и ме докосна леко по рамото. Заставих се да не се отдръпна и забелязах, че и двете ѝ ръце

изглеждаха нормални.

— Алоха — отвърнах аз и се усмигнах с усилие.

Точно тогава видях хората да се отдръпват и да правят път на една жена, най-младата, която бях срещал тук. Предположих, че няма още четиридесет години. Беше бременна, може би в шестия месец. Струваше си да се види как тя и Мама Чия направиха опит да се прегърнат. Усмихнати, те се приближиха предпазливо една към друга, наведени малко настрани. Приличаха на два кораба, които търсеха пътя си към пристанищните докове.

Всъщност Тия изглеждаше доста добре, въпреки осакатената и превързана над лакътя ръка. Мама Чия ѝ подаде тортата.

— Това е за теб... и за бебето — каза тя.

— Махало! — каза Тия усмихната и след това се извърна към мен. — А това предполагам е новото ти гадже?

— Не — отрече Мама Чия. — Знаеш, че гаджетата ми изглеждат по-добре... и са по-млади.

Двете жени пригнаха отново.

— Той настоя да дойде тук и да ви помогне в градинската работа за няколко дни. Здраво момче е и много се зарадва, като чу за правилото, че доброволците работят до тъмно. — После Мама Чия се завъртя към мен и ме представи с театрален жест: — Тия, името на този момък е Дан.

Тия ме прегърна сърдечно. След това се обърна към Мама Чия:

— Толкова се радвам да те видя тук. — Последва нова прегръдка и после тя тръгна да покаже тортата на другите.

Седнахме да похапнем. Една жена ми предложи поднос с пресен плод. Тя беше много мила, но аз не можах да не забележа, че имаше само едно око върху покритото си с белези лице. Не бях особено гладен и тъкмо се канех да ѝ кажа това, когато срещнах погледа ѝ. Между нас се установи някакъв контакт. Единственото ѝ око беше толкова чисто и блестящо, че за миг ми се стори, че видях там самата ѝ душа и тя много приличаше на моята. Приех дара ѝ.

— Махало — казах аз.

По-късно, докато с Мама Чия седяхме на два стари дървени стола, аз я попитах:

— Защо тази жена Тия ти беше толкова благодарна за тортата?  
Тя се засмя.

— Причината не беше в тортата, въпреки че аз правя чудесни торти! Тя ми е благодарна, защото намерих дом за детето й.

— Какво си направила?

Мама Чия се втренчи в мен и погледът й сякаш казваше че съм твърде недосетлив. Сетне тя заговори, движейки устните си много бавно.

— Забеляза ли, че тук няма никакви деца? Не би могло и да има такива, защото е забранено. Децата, родени от прокажени, обикновено не са болни, но те са по-податливи към болестта и затова не могат да живеят тук. И това е най-тъжното нещо, защото тези хора са изключително привързани към децата. Два месеца преди раждането, жената трябва да напусне селището, да роди някъде другаде и да му каже сбогом.

— Искаш да кажеш, че Тия няма да вижда детето си... и ще трябва да се откаже от него?

— Да, но аз намерих семейство за него недалеч оттук. Тя ще може да посещава детето си и затова е толкова щастлива. — Мама Чия рязко се изправи. Трябва да се видя с едни хора, да свърша някои неща и затова ти казвам доскоро.

— Почакай малко! Не съм казал, че оставам тук.

— Е, оставаш ли?

Не отговорих веднага. Вървахме мълчаливо към някакви бунгала и морския бряг, който се намираше на стотина метра по-надолу. След това аз попитах:

— Да ги учиш ли идваш тук?

— Не, идвам аз да се уча от тях. — Тя замълча, търсейки подходящите думи. — Те са обикновени хора, Дан. Ако не бяха болни, щяха да се трудят по плантациите със захарна тръстика, да продават застраховки, да лекуват или да работят в банки като всички останали хора. Не искам да ги идеализирам. Те имат обичайните проблеми и страхове като всеки друг човек.

Но смелостта е като мускул, който става по-силен, колкото повече го тренираш. Никой не може да познае истински духа си, ако не застане лице в лице с нещастieto. А тези хора са преминали през най-тежките емоционални и физически битки в личен план. Отлъчени от

плашливи хора, те живеят в селище, което никога не се оглася от детски смях. Думата „прокажен“ е станала синоним за някой, който е отхвърлен, избягван от другите, парий, изоставен от света. Малцина са посрещали такива изпитания и малцина са показали такъв дух.

Аз се чувствам привлечена от всички проявления на силния дух. Оттук идва и особеността ми интерес към тези хора и при това не като лечител, а като техен приятел.

— А то не е ли едно и също?

— Да — усмихна се тя. — Предполагам, че е така.

— Е добре, струва ми се, че аз също бих могъл да им бъда приятел. Ще остана, но само за няколко дни.

— Ако само стиснеш зъби, докато престоят ти тук свърши, ще си пропилял цялото си време. През тази седмица ти трябва да отвориш сърцето си, колкото можеш повече.

— Седмица? Мисля, че каза няколко дни!

— Алоха — отвърна тя, подхвърли ми шишенце с лосион против слънце и тръгна към близкото селище.

Поклатих глава и тръгнах обратно към наредените в редици хижи, погълнат от мисли за човешкото нещастие и дух.

Скоро намерих най-голямата и влязох вътре. Оказа се, че това е лазарет, пълен със странни миризми и хора, някои на легла, други зад завеси. Един много слаб и съсухрен мъж, горе-долу на годините на Мама Чия, ме хвана за ръката.

— Ела — каза ми той и когато излязохме от лазарета, пусна ръката ми и ме подкани да го последвам.

След това непознатият ми посочи една по-голяма, подобна на казарма постройка.

— Тук ти ядеш. По-късно — рече старецът. — Сетне вдигна пръст към гърдите си и добави: — Мое име Маноа.

— Алоха — отвърнах аз. — Радвам се да се запозная с теб, Маноа. — И понеже не бях сигурен, че ме е разбрал, посочих себе си и казах: — Дан.

Той протегна изсъхналата си ръка с три пръста, за да се ръкуваме. Аз се поколебах само за миг. Той се усмихна топло, кимна ми, сякаш за да ми каже, че ме разбира и отново ми даде знак да го последвам.

Вървахме през широко, открито място, което в момента се разчистваше. Един друг мъж ме поздрави, подаде ми мотика и ми посочи ивица земя. И това беше всичко.

Останах да работя в градината чак до падането на нощта. Макар да се чувствах объркан, все пак се радвах, че имам ясна задача, че мога да помогна и да променя нещо.

Маноа ми показва къде ще спя. Поне имах моя собствена стая. Спах добре и се събудих гладен.

На масата в голямата трапезария се озовах седнал срещу няколко души, които ми се усмигнаха, но говореха главно помежду си на хавайски и на местното английско наречие. Всички бяха дружелюбни, подаваха ми храна отново и отново, а аз се опитвах да не забелязвам пораженията на болестта по телата им.

Този ден ние, градинарите напреднахме доста в обръщането и раздробяването на пръстта, макар на няколко пъти да се извиваха дъждовни бури. Когато слънцето напичаше, внимателно се намазвах с лосиона против изгаряне, а освен това ми дадоха една широкопола шапка.

Първите няколко дни бяха най-тежки заради странното чувство да си сам в един различен свят. Хората в комуната като че ли разбираха това. Измина още един ден и започнах да свиквам с установения тук ред.

Макар на пръв поглед всичко да си оставаше както преди, дълбоко в мен настъпваше някаква промяна. Обитателите на тази колония бяха приели живота си такъв, какъвто е, а аз приех тях, но не като прокажени, а като човешки същества. Престанах да бъда наблюдател и ме обзе едно чувство за общност.

След това долових онзи особен дух на другарство, който витаеше тук, роден от изолацията. Собственото им страдание пораждаше едно по-дълбоко съчувствие към болката на света.

На следващата сутрин, когато се връщах от външните тоалетни, видях един възрастен човек с изкривени и деформирани крака, който, треперейки, вървеше през двора, облегал на чифт патерици. Точно тогава едната от патериците се скърши и той падна на земята. Затичах се да му помогна. Старецът ме спря с ръка, промърмори нещо,

усмихнат с беззъбата си уста, и се изправи сам. После взе счупената патерица в едната си ръка и закуцука с другата към лазарета.

В градината вече нямаше какво да се прави до пристигането на семената, но аз си намирах какво да върша. Всъщност бях зает от зори до мрак — носех вода, помагах в смяната на превръзки и какво ли още не. Един мъж дори ме помоли да го подстрижа и направо съсипах прическата му, но той като че ли изобщо не ми се разсърди.

През цялото време си бърбяхме и се смеехме, макар да се разбирахме само наполовина. Докато пиша, сега в очите ми напират сълзи, но колкото и да е странно, тези са едни от най-дълбоко изживените и щастливи дни в живота ми. Всичко беше съвсем обикновено, съвсем човешко. Просто помагаш на другите. Докато бях там, аз бях просто един от тях.

И така, на петия ден у мен се събуди съчувствие, каквото не бях изпитвал досега. Никога през живота си. И тогава разбрах каква е била целта на Мама Чия. Същия този ден аз престанах да се боя, че ще „хвана“ болестта и започнах да *желая*, истински да желая да служа на хората, колкото ми позволяваха силите.

Сърцето ми се отваряше. Замислих се с какво друго мога да помогна. Невъзможно беше да ги уча на гимнастика, защото повечето от тях бяха твърде стари. Нямах никакви други специални умения.

След това се случи да мина покрай едно място, което навяваше чувство на покой, в непосредствена близост до лагера и изведнъж ми хрумна нещо! Щях да направя изкуствено езеро. Да, това беше отговорът! Трябваше да оставя след себе си нещо красиво.

Едно лято работих с един специалист по ландшафтно планиране и знаех основните неща. Проверих и научих, че в една барака в лагера имаше торби с цимент и всички необходими инструменти. В ума ми се появи картина — красиво и спокойно езерце, място, където да седнеш и да се отдадеш на съзерцание или просто да отдъхнеш за кратко.

Показах една скица на Маноа. Той пък я показа на други хора. Те се съгласиха, че идеята е добра и скоро след това аз и неколцина други вече копаехме изкопа.

На другия ден, тъкмо когато се канехме да забъркаме бетона, се появи Мама Чия.



— Е, Дан, седмицата изтече. Надявам се, че не си правил бели.

— Не! Но не е минало още седмица! — казах аз.

Тя се усмихна.

— Измина точно една седмица.

— Е, знаеш ли какво... хванали сме се тук и сме точно по средата на нещо. Можеш ли да дойдеш след няколко дни?

— Не зная — поклати тя глава. — Имаме да свършим някои други неща. Твоето обучение...

— Да, зная, но наистина бих искал да завърша този проект.

Мама Чия въздъхна и сви рамене.

— В такъв случай може би няма да ни остане време за специалната техника за влизане в контакт с...

— Само няколко дни!

— Така да бъде, щом искаш — каза тя и се завъртя към едно от бунгалата.

За миг зърнах лицето ѝ. Несъмнено изглеждаше доволна. Не разсъждавах дълго над реакцията ѝ и вдигнах следващата торба цимент.

Мама Чия дойде точно, когато завършвахме каменната зидария. В мига, в който сложихме и последния камък, знаех, че е дошло време да тръгваме. Няколко души дойдоха да се ръкуват с мен. С тях вече ме свързваше общия ни труд, общата ни цел и потта, която бяхме пролели заедно. Точно това чувство на единство хората навярно бяха изпитвали през хилядолетията. Усещането наистина беше прекрасно.

Всички те щяха да ми липсват. Тези отхвърлени от обществото изгнаници ми бяха станали дори по-близки от колегите ми в Охайо. Може би защото самият аз винаги се бях чувствал изгнаник. Или навярно причината беше в общата ни задача или в тяхната откритост, прямота и честност. Новите ми приятели нямаше какво да крият. Нито пък се опитваха да изглеждат добри или пък да лицемерничат. Те бяха свалили социалните си маски, позволявайки ми и аз да направя същото.

Тъкмо се канех да тръгна с Мама Чия, когато Тя дойде и ни прегърна и двамата. Притиснах я нежно до гърдите си и почувствах

нейната скръб и смелост. Тя знаеше добре, че скоро ще трябва да се раздели с детето си.

Когато Мама Чия ме поведе към брега, почувствах, че ме завладяват други чувства. Изведнъж цялата благодарност, тъга и обич към нея, които бях сдържал през тези десетина дни, взеха връх у мен. Застанах с лице към нея, сложих ръце на раменете и я погледнах в очите.

— Ти беше толкова добра към мен — казах аз. — Бих искал да мога да направя нещо повече за теб... — Трябваше да си поема дълбоко въздух, за да сподавя болката си. — Мама Чия, ти си такъв прекрасен човек... и просто не е честно! И ми се струва, че аз не заслужавам всичко това — твоето време, енергия; живота, който ми даде. Как бих могъл да ти се отблагодаря... как бих могъл някога да ти се отплатя?

В отговор Мама Чия ме прегърна дълго. Аз притиснах тази стара жена към себе си така, както никога не можах да направя това със Сократ и заплаках.

След това тя се отдръпна и ми се усмихна лъчезарно.

— Аз обичам това, което правя. И някой ден ти ще ме разбереш. Не го правя за теб, нито дори за Сократ и затова благодарностите не са нито необходими, нито уместни. Действията ми са продиктувани от една по-голяма кауза и са част от една по-голяма мисия. Помагайки на теб, аз ще помогна на много други чрез теб. Хайде — каза тя. — Да отидем да се разходим по брега.

Хвърли поглед назад към селцето, което сега се беше върнало към обичайния си ритъм на живот и се почувствах вдъхновен от духа на тези хора. Видях ги с очи, различни от онези, с които дойдох тук. Други мои спомени можеха да избледнеят, но този щеше да остане по-жив, по-истински и по-траен от всичко преживяно от мен.

---

[1] Хилел (I в.пр.Хр. — I в.сл.Хр.), палестински равин, който оказал силно влияние върху тълкуванието на еврейските закони. ↑

## ПРОЗРЕНИЯ В ТЪМНА ДОБА

*Семето на Бог е в нас:  
Семената на крушата растат на крушови  
дървета;  
Семената на леската растат на лескови  
дървета;  
А Божиите семена са в Бог.  
Майстер Екерхарт*

Не говорехме много, докато вървахме по ивицата бял пясък. Просто се вслушвахме в плисъка на вълните и в пронизителните писъци на албатроса, който патрулираше над брега. Погледът на Мама Чия се зарея към хоризонта, наблюдавайки дългите сенки в късния следобед. Приличаше на котка, която съзира неща, невидими за повечето от нас. Аз се загледах в донесените от морето клечки и парчета дърво, изхвърлени доста навътре на брега от един необикновено силен прилив, причината за който беше нощната буря. Започнах да ровя в пясъка за черупки от миди. Сачи не би се впечатлила от някакви черупки, но Холи ужасно щеше да ги хареса. Малката ми дъщеричка, замислих се аз, изпълнен с копнеж, представяйки си милото ѝ лице. Замислих се и за Линда и се запитах дали съдбата беше отредила пътищата ни да се разделят.

Хвърлих поглед назад и видях сенките, които разсичаха виещата се нишка на следите ни по влажния пясък. Наведох глава надолу, търсейки сувенири от морето, а в това време Мама Чия продължаваше да се взира в хоризонта и в плажната ивица пред нас.

После нагазихме във вълните до колене, за да заобиколим един скалист нос, който ни се изпречи на пътя. В този момент водачката ми си пое дълбоко въздух и аз си помислих, че иска да ми каже нещо. В действителност реакцията ѝ беше предизвикана от една от най-тъжните и най-странни гледки, които някога бях виждал — целият бряг беше осеян с хиляди морски звезди, изхвърлени тук от

скорошната буря. Красиви, петолъчни звезди, розови и бронзово кафяви, лежаха на горещия пясък, съхнеха и умираха.

Спрях на място, обзет от страхопочитание при вида на това морско гробище. Бях чувал за изскочили на брега китове и делфини, но никога досега не бях виждал подобно нещо. Гледката на хилядите съхнещи създания ме накара да се почувствам вцепенен и безпомощен.

Мама Чия обаче не се поколеба нито за миг и тръгна накуцвайки към една близка морска звезда, вдигна я от пясъка, отнесе я до водата и я пусна. След това се върна, взе друга малка звезда и върна създанието в морето.

Напълно обезсърчен от безчетния брой на морските звезди по брега, аз казах:

— Мама Чия, но те са толкова много... как можеш да се надяваш да промениш нещо?

Тя вдигна глава към мен за миг и посегна към друга морска звезда и каза:

— За тази нещата вече са различни.

И разбира се, тя беше права. Взех по една морска звезда в двете си ръце и последвах примера ѝ. След това върнах други две в морето. Продължихме все така през целия следобед и вечерта под светлината на луната. Наистина, много от морските звезди умряха, но ние направихме всичко по силите си.

Мама Чия продължи да се навежда над морските творения отново и отново и аз по никакъв начин не можех да я убедя да спре. Нищо не можеше да я отклони от пътя ѝ освен смъртта. И докато бях тук на острова, аз щях да ѝ помагам. Работихме до късно през нощта. Най-накрая смъртно уморени, но доволни, ние легнахме на мекия пясък и заспахме.

Събудих се и се надигнах рязко, защото си помислих, че се е зазорило. Но светлината, която проблясваше в очите ми, беше от припукващия огън, запален от Мама Чия. Самата тя седеше недалеч от мен, обърната с гръб.

— Не те хваща сън ли? — попитах аз и се приближих към нея, внимавайки да не я стресна.

— Спах достатъчно — отвърна тя, без да откъсва очи от огъня.

Аз застанах зад нея и се заех да разтрия раменете и гърба ѝ.

— Какво виждаш в огъня? — попитах аз, без да очаквам отговор.

— Ами ако ти кажа, че не съм от тази планета?

— Какво?

— Предположи, че твърдя същото и за Сократ. И за теб също.

Не знаех как да реагирам и дали да приема думите и насериозно.

— Това ли видя в огъня. — Просто не можах да измисля какво друго да кажа.

— Седни — рече тя. — И виж сам.

Седнах и се загледах в танцуващите пламъци. Мама Чия бавно се изправи и започна да мачка мускулите на гърба ми със силните си ръце.

— Веднъж ти ме попита защо съм те очаквала тук? Причината е, че ние сме едно семейство — обясни тя. — Част от едно и също духовно семейство.

— Какво искаш да кажеш с... — Така и не успях да завърша изречението си, защото в този момент Мама Чия ме удари силно във врата. Видях звезди, след това само огъня... все по-дълбоко и по-дълбоко...

Зърнах началото на времето и пространството, когато духът се е превърнал в „десетте хиляди неща“: звездите, планетите, планините, моретата и създанията — големи и малки, които започнали да се множат там.

Но хората ги нямало. Преди началото на историята, във времена на магии Великият Дух дал разрешението си и се родили легендите. Животните започнали да се развиват на земята, произлизайки от онези, които били преди тях. Но човешките души все още ги нямало на планетата.

Видях древната вселена, където в извивките на пространството ангелски души се рееха на свобода и в блаженство. Този спомен, съхранен в най-стародавните записи на подсъзнанието, се превърна в първообраз на мястото, което наричаме рай.

Една вълна от тези души полетя към земята. Подтикваше ги любопитство да узнаят какво е материята, какво представляват

животинските форми, сексуалната съзидателна енергия. Искаха да научат какво е да имаш тяло.

И така, те се спуснаха като сенки на примитивните животински форми, които бродеха по земята; проникнаха в тях, погледнаха през душите им, почувстваха чрез кожата им и добиха представа за материалния свят и живота на земята.

Аз ги зърнах и осъзнах, че се готвят да напуснат своите гостоприемници и да се върнат към Източника си. Но тези души не бяха доценили магнетичната привлекателност на материалния свят. Те бяха попаднали в капан, отъждествиха се с животинското съзнание. Така започна голямото приключение на тази планета.

Тези духовни енергии и по-висшето им човешко съзнание в животните тласнаха ДНК структурата към промяна и предизвикаха незабавни и радикални еволюционни скокове. Видях всичко това, надниквайки в самите генетични спирали.

Следващото поколение същества даде основата на древногръцките митове — кентаври, сирени, сатири и нимфи; полуживотни и полу-хора, те сложиха началото на безброй легенди, а олимпийските богове съжителстваха и с животни и с хора.

Създанията от първата вълна бяха забравили, че са Дух, а не плът; те се бяха отъждествили с приемниците си напълно. Затова втора вълна от души-мисионери се спусна към Земята, за да спаси първите. Но те също попаднаха в капана на материята.

Времето полетя с бясна скорост. Цели векове се сляха в един миг. Този път само най-силните от втората мисия направиха опит да се откъснат и малцина от тях успяха. Те също останаха долу, впримчени от собственото си желание за власт. Същите тези души станаха царе, царици, фараони и племенни вождове — управниците на долните земи. Някои от тях бяха като крал Артур, други — като вожда на хуните Атила.

Последва трета, последна спасителна мисия. Тези необикновени души бяха най-смелите от всички — душите на мирните воители — защото знаеха, че никога няма да се върнат. Те съзнаваха, че са обречени да живеят в тленно тяло до края на вечността, да страдат, да губят любимите си същества, да понасят смъртни болки и страх, докато всички души бъдат свободни.

Те бяха доброволна мисия. И задачата им беше да напомнят на всички други какви са в действителност. Сред тях имаше дърводелци, ученици, лекари, художници, атлети, музиканти, безделници, гении и безумци, престъпници и светци. Повечето забравиха за мисията си, но по едно въгленче все още тлее в сърцата и паметта на онези, които са орисани да се пробудят и да открият призиванието си да бъдат слуги на човечеството и самите те да бъдат други.

Тези спасители не са „по-добри“ души, освен ако любовта им не ги прави такива. Те могат да бъдат изгубени или намерени. Но повечето от тях сега се пробуждаха. Стотици хиляди души на планетата намираха своето духовно семейство.

Изведнъж, подобно на мълния, съзнанието ми се върна към нормалното си състояние. Отклоних очи от пламъците и погледнах Мама Чия, която все още седеше до мен.

Все така втрещена в огъня, тя промълви:

— Моята душа е от последната спасителна мисия. И тази на Сократ, и твоята. А също и душите на стотици хиляди други — всички онези, които се чувстват призвани да служат. Помисли само! Стотици хиляди души и броят им все така расте, включително и сред децата ни. Всички те се пробуждат и осъзнават какво са и каква е задачата им тук.

Онова, което ни свързва, е почти непрестанното усещане, че сме някак *различни*, че сме чудаци, странници в странна страна, които никога не успяват да се нагодят. Понякога чувстваме копнеж да се „приберем у дома“, но не сме сигурни къде е той. Природата ни е често щедра, но и доста нестабилна.

Е, ние не сме тук, за да се „нагодим“, така както би ни се искало. Тук сме, за да учим другите, да ги ръководим, да ги лекуваме и да им напомняме какви сме, ако не с друго, с примера си.

Земята е училище на повечето човешки души, но нашите души не са изцяло от тази земя. Ние сме обучени другаде; има неща, които просто знаем, без да сме наясно откъде; неща, които разпознаваме с лекота, все едно сме на опреснителен курс. И едно е сигурно — мисията ни тук е да служим.

Целта на твоето търсене, Дан, е насочена към пътища за промяна. Първо, трябва да се пробудиш самият ти и после да намериш

точния лост и призванието си, което по най-естествен и резултатен начин да те отведе до другите. Такава е задачата на всички мирни воители, които участват в тази мисия. Един от нас може да стане фризьор, друг учител, а трети — борсов посредник, ветеринар или градски съветник. Някои от нас са прочути, а други анонимни. Но всички ние играем ролята си.

След това замълчахме, загледи в океана. Не зная колко време измина, преди тя да заговори отново:

— И така, ето те и теб, една от многото сходни души, но в съвсем различна „обвивка“. Нагазил си в океана на кармата, но наблизо има лодка с гребла; много по-близо до теб, отколкото до други. Преди да можеш да помогнеш на останалите да се качат на нея, трябва самият ти да прескочиш борда ѝ.

И точно това е целта на подготовката ти. Именно затова ти срещна Сократ и затова аз съм тук и работя с теб. Не защото си по-специален или по-достоеен, а защото имаш у себе си този вечен импулс да раздаваш себе си на другите. — Мама Чия замълча и сетне продължи: — Някой ден ти ще започнеш да пишеш, да преподаваш и да вършиш други неща, за да достигнеш до духовното си семейство, за да им напомниш за мисията им и да ги възвестиш с призивната си тръба.

Чувството за отговорност се стовари върху мен като огромна тежест.

— Да уча другите на всички тези неща? Та аз не си спомням и половината от онова, което си казвала. И освен това нямам талант на писател — протестирах аз. — Оценките ми по английски не бяха много добри.

Тя се усмихна.

— Зная добре какво говоря.

След няколко часа щеше да се зазори. Огънят беше угаснал и в огнището догаряха само въглени.

— Казваш, че има много други души като мен... — подех аз.

— Да, но у теб е съчетана особена комбинация от таланти и качества, което те превръщат в добър предавател. Благодарение на това, вие със Сократ се намерихте и той те изпрати при мен.

След това Мама Чия легна, сви се на кълбо и заспа. Аз останах загледан в океана, докато първите отблясъци на слънцето не докоснаха



небето и едва тогава заспах.

Утрин. Странно беше да се събудиш на брега, където единственото одеяло е топлият тропически вятър. Тук въздухът беше приятен дори призори и напомняше лятна утрин в Средния запад.

Сънят на открито бе изострил апетита ми. Закуската, с която се сдобихме благодарение на бездънната раница на Мама Чия, беше едновременно и проста и незабравима: шепа смокини, няколко австралийски фъстъка, портокал и банан. Бе изминала една просветляваща нощ и аз се питах какво ли щеше да ми донесе новия ден.

Но в действителност не се случиха много неща. През по-голямата част от времето пътувахме обратно към дома, вечерта пихме чай и слушахме музика на стария грамофон на Мама Чия. Тя си легна рано, а аз прекарах нощта на пода във всекидневната ѝ.

На следващия ден щях да срещна един призрак. Предстоеше ми също да сложа началото на събития, които щяха да променят посоката на живота ми.

## ОТКРИТИЕТО И ПЪТЯТ НА ВОИНА

*Отдели време за размисъл, но когато настъпи моментът за действие, спри да мислиш и просто го направи.*

Андрю Джексън

Случи се изневиделица, през един обикновен ден, както обикновено идват изненадите. Всичко бе започнало от семената, които бях посял в миналото.

— Реших, че може би искаш да се запознаеш със семейството на Сачи — каза Мама Чия, докато вървахме по една непозната за мен пътека през гората. Запитах се каква ли беше причината за широката ѝ, застинала усмивка.

Около километър по-нататък навлязохме в едно открито пространство, където се издигаше хубава къща, по-голяма от тази на Мама Чия, но с подобна конструкция и с градина от двете ѝ страни.

Отвътре излезе един петгодишен малчуган, който прескочи двете стъпала и се втурна право към мен по пътеката. Момчето извика „Здравей, Дан!“ и се хвърли в ръцете ми засмяно, все едно ме познаваше открай време.

— Ами здравей...

— Казвам се Сократ — отбеляза то гордо.

— Наистина ли? — попитах аз, искрено изненадан. — Е, това е много важно име. — Вдигнах глава и видях една малка, стройна и много красива жена, облечена в тъмносин саронг на цветя, която следваше сина си, но както се оказа, без да споделя желанието му да скочи в прегръдките ми.

Тя се усмихна мило и протегна ръка.

— Здравей, Дан, името ми е Сара.

— Здравей, Сара. Драго ми е да се запозная с теб. — Погледнах Мама Чия въпросително. — Всички тук ли ме познават? — попитах аз.

Мама Чия, Сара, Сачи и малкия Сократ — всички се засмяха от сърце. Нямах представа защо намираха това за толкова забавно, но те определено се забавляваха.

— Сачи и бащата на Сок разказваха много за теб — каза Мама Чия и посочи нещо зад гърба ми.

— Е добре, кой е той? — попитах аз.

— Здравей, Дан — прекъсна ме нечий глас.

Аз се обърнах, вторачих поглед и останах с увиснала надолу челюст. Никога преди това не бях виждал призрак. Но сега той беше пред мен — висок, слаб, с мека русолява брада, хлътнали очи и топла усмивка.

— Джоузеф, наистина ли си ти?

Вместо да отговори, той ме сграбчи и ме прегърна с най-мечешката прегръдка, която бях получавал от години. След това аз отстъпих назад.

— Но... но Сократ ми каза, че си умрял... от левкемия!

— Не съм казвал такова нещо — извика малчуганът. Всички се засмяхме отново.

— Не говорех за теб, Сократ, а за един друг възрастен мъж, когото познавах преди години — уточних аз.

— Умрял казваш... — рече призрактът. — Е, може би малко уморен, но чак пък умрял. И освен това ти знаеш най-добре как преувеличава Сократ!

— Какво се случи? — продължих да питам аз. — Как...

— Защо вие двамата не отидете да се поразходите? — предложи Сара. — Имате доста неща да си кажете!

— Добра идея — съгласи се Джоузеф.

Докато вървахме през гората, някогашният ми приятел разбуди загадката около смъртта си.

— Аз наистина бях болен от левкемия — потвърди той. — И все още съм болен, но с помощта на Мама Чия тялото ми се справя с болестта.

В известен смисъл Сократ беше прав. Аз умрях за света, поне в продължение на няколко месеца. Отказах се от всичко и станах отшелник. Казах му, че ще се запиля из горите и ще се отдам на пост и молитва, докато се излекувам или умра. Но сега като се замисля —

каза Джоузеф, — май трябва да се върна няколко години назад, за да запълня някои празноти в историята си.

Бях осиновен и отгледан от едно семейство от Средния запад. Винаги ще съм им благодарен за това, че се грижеха за мен, когато боледувах като дете. За нощите, през които будувах с мен. За това, че ме хранеха и ми дадоха подслон. Но никога не се почувствах техен истински син. Чувствах се някак чужд, нали разбираш?

— Да — отвърнах аз. — Разбирам.

— Затова при първия случай аз поех на път и заскитах из страната. Тръгнах към западния бряг и пътьом се хвацах на работа тук и там. Когато пристигнах в Лос Анжелис, странстванията ми още не бяха свършили. В крайна сметка се озовах на Молокай. Имах приятел, който живееше тук. Той ме насърчи да се заселя на острова. Така станах млад селскостопански предприемач и отглеждах канабис...

— Отглеждал си марихуана?

— Да. Годината беше 1960 и тогава не виждах нищо нередно в начинанието си. Сега вече не се занимавам с това, защото... е, защото вече не ми се струва толкова редно.

В момента изработвам шкафове, бюра и разни други дърводелски изделия. По този начин си плащам сметките и си спестявам някои неприятности. — Той се усмихна. — Във всеки случай по онова време натрупах доста пари и пак тогава се ожених за Сара. През 1964 г. се роди Сачи и... — тук Джоузеф замълча за кратко и ми се стори, че изживява някакъв болезнен спомен, — просто изгубих единството си. — Той потърси точните думи. — Дан, ти знаеш за трите същности, нали?

Кимнах.

— Запознат съм с Първичната си същност, но като че ли загубих досег с Висшата си същност — отвърнах аз.

— При мен е точно обратното — каза Джоузеф. — Аз отхвърлих Първичната си същност. Исках единствено някъде да се запиля и да се махна оттук. Не можех да свикна с боричканията на всекидневието, които се вихреха тук на планетата Земя. Казвах си, че съм „духовно същество“, „творец и художник“, който не е длъжен да се справя с „действителността“. Повечето ми време минаваше в медитиране, общуване с природата и четене и почти винаги копнеех да бъда „някъде другаде“ — някъде, където нямаше да бъде нужно да се

занимавам с глупави и скучни работи, с ненужни подробности и с *материалната* страна на света.

И когато Сачи се роди, аз не бях готов да имам дете, да поддържам определени отношения и да нося бремето на отговорността. Не знаех как да се справя с това. Затова взех половината от наличните ни пари и напуснах дома си. Не знаех накъде да тръгна, но в крайна сметка се озовах в Бъркли, Калифорния и няколко седмици по-късно се запознах с един възрастен човек...

— На една сервизна бензиностанция — засмях се аз и завърших изречението вместо Джоузеф.

— Досещаш се какво стана по-нататък. Сократ настоя да се хвана на някаква отговорна работа, ако искам да стана негов ученик и така отворих кафене. Сключихме сделка с него — каза той. — Аз поех ангажимента да му подсигуриявам добра храна, а той да преобърне живота ми наопаки.

— Струва ми се, че сделката е била добра — ухилих се аз.

— Повече от добра — съгласи се Джоузеф. — Получих много срещу парите си, защото той наистина ме раздруса здраво. Но изминаха пет години, откакто го видях за последен път. Отидох да го навестя преди две години, но си беше отишъл. Веднъж той ми спомена, че се кани да замине за планините, май говореше за Сиера, не зная. Струва ми се обаче, че няма да го видим известно време.

— Е, добре, а ти как я караш отново тук? Като си се върнал, сигурно най-напред си оправил брака си и после си се заел да майсториш шкафове и да поддържаш бизнеса си...

Джоузеф ми се усмихна, докато изброявах тези неща на пръстите на ръката си.

— Все още не е лесно — отвърна той. — Но нали си спомняш какво ни напомняше често Сократ? Веригата се къса на най-слабото място, а същото важи и за нас. Е, аз просто реших да поработя върху слабите брънки в моята верига.

— Моята работа си ме очаква в Охайо — казах аз. — Но истината е, че не зная какво да направя, че да стигна до сърцето си. Мама Чия каза, че това трябвало да стане от само себе си.

Известно време Джоузеф остана замислен и сетне заговори:

— Мисля, че всичко се свежда до това да долавяме все повече и повече неща. Единствено разширеното съзнание може да сложи

началото на всяко лечение — било то физическо, психическо или емоционално — и при това по един съвсем естествен начин.

Помълчахме известно време и после аз му припомних:

— Разказваше как си бил болен.

Джоузеф трепна, сякаш изваден от някакъв блян и продължи разказа си:

— Да... и както ти казах, смятах да отида в планините и да се отдам там на пост и молитва. Но тогава си спомних едни думи на Сократ, че животът е тежък в два случая — когато се отпуснеш и се предадеш или когато вложиш всичките си сили в нещо. И смисълът на това достигна до съзнанието ми. Разбрах, че решението ми да живея като отшелник в планината беше просто един друг начин да се откажа от тялото си, да избягам. И вероятно щях да умра там.

Затова реших да се върна на Молокай, пък да става каквото ще. Да започна там, където бях спрял, но да върша нещата както трябва през времето, което ми остава, стига Сара да ме приемеше обратно.

Тя ме посрещна с отворени обятия — каза Джоузеф. — Всичко се нареждаше толкова добре. Веднага щом взех решение да се заловя здраво за работа и да оттам всичките си сили, нещата си дойдоха на мястото.

— Какво имаш предвид?

— Точно тогава започнах да работя с Мама Чия и тя ми помогна и ме научи как да се излекувам.

— Няма съмнение, че си успял — рекох аз. — Видях чудесното ти семейство.

В израза на лицето му имаше дълбоко удовлетворение и му завидях. Спомних си с тъга за бъркотията, в която бях зарязал семейството и брака си. Но това щеше да се промени, зарекох се аз.

Джоузеф бавно се изправи.

— Радвам се да те видя отново, Дан.

— Най-доброто нещо, което ми се е случвало от много време — отвърнах аз. — А напоследък ми се случиха много хубави неща.

— Вярвам ти — отвърна той с усмивка.

— Животът е изумителен, нали? — рекох аз и го последвах обратно към къщата. — Помисли си само как и двамата намерихме пътя си към Мама Чия.

— Наистина е изумителен — повтори той. — И тя също.

— Ей, и докато си говорим за такива неща, трябва да ти кажа, че дъщеря ти е истинско чудо. — След това си спомних за случката в града. — Онзи ден обаче тя се поуплаши.

— Зная. Тя ми разказа за станалото. И от това, което чух — той се усмихна шеговито, — останах с впечатлението, че не тя е била в опасност.

— Така е — съгласих се аз. — Но от този инцидент си извадих поука. Трябва да науча някакви бойни изкуства.

— Изненадвам се, че Сократ не те е научил на нещо. Той беше доста добър в това, нали знаеш?

— Да — усмихнах се аз. — Знам. Но ако си спомняш, тогава най-важното за мен беше гимнастиката.

— А, да. — Джоузеф се замисли и сетне каза: — Е, Фуджи тренираше някакъв вид карате. Той е добър човек. Може би ще ти помогне, но знаеш ли, Дан, не мисля, че изучаването на бойни умения е правилния отговор за ситуация като тази. Познавам тези момчета и в действителност те не са толкова лоши. Веднъж ми помогнаха да бутам колата близо цял километър до най-близката бензиностанция. Те са поотегчени и измамени в надеждите си. Няма много работа, а вероятно и самите те не са много доволни от себе си — същата стара история. — Той въздъхна.

— Да, разбирам — казах аз и погледнах Джоузеф. — Радвам се, че си жив.

— Аз също — отговори той.

Когато излязохме от гората и наближихме стълбището пред къщата, малкият Сократ се втурна навън, скочи в прегръдките на Джоузеф и завъртя лицето му, така че двамата застанаха нос срещу нос. Нямаше съмнение, че малчуганът искаше цялото внимание на баща си.

Джоузеф целуна сина си по нослето и се извърна към мен.

— Утре се връщам в Оаху, за да довърша една работа и... ми се ще да прекарам малко време със семейството си.

— О, разбира се — отговорих аз. — Може би ще се видим, като се върнеш.

— Разчитай на това — усмихна се той.

Сара също излезе навън и прегърна съпруга си. Те ми махнаха за довиждане и аз тръгнах надолу по пътеката. Точно тогава чух гласа на Сачико, която призова семейството си: „Масата е сложена!“

Докато вървах към колибата си, ме прониза остро чувство на разкаяние, когато се замислих за Линда и Холи. Питях се дали и аз някога ще имам мое щастливо семейство.

Същия следобед се заскитах по горските пътеки, докато най-накрая открих пътя към къщата на Сей Фуджимото. На вратата ме посрещна Мицу.

— Току-що приспах бебето — прошепна тя. — Фуджи не е тук, но всеки момент трябва да си дойде. Искаш ли да го почакаш вътре?

— Благодаря ви, г-жо Фуджимото...

— Наричай ме Мицу!

— Благодаря ти, Мицу, но предпочитам да го почакам в градината, ако нямаш нищо против.

— И да си поиграеш с градинските духове, а? — каза тя с усмивка.

— Нещо такова — отвърнах аз.

Винаги се чувствах особено в градина, когато седнех на земята, заобиколен отвсякъде от растения. И така, аз легнах настрани, чувствайки топлата, дъхава пръст, която сгряваше гърдите и стомаха ми, и се загледах отблизо в жълтия цвят на една тиква, от която идваше едва доловимо ухание, разнасяно от лекия ветреца.

И аз наистина почувствах духовете на градината. Наоколо имаше някаква специфична енергия, толкова различна от студената практичност на бетона в градовете и по тротоарите, безрадостните сиви редици от сгради с тяхната строгост и скованост.

Клаксонът на пикапа на Фуджи ме върна към непосредствената ми задача. Тръгнах към него, махнах му за поздрав и му помогнах да разтовари няколко чувала със заводски тор, които трябваше да допълнят купчината му от изкуствен тор.

— Радвам се да те видя, Дан... и благодаря за помощта.

— Знаеш ли, Фуджи, всъщност аз дойдох да те моля за помощ — рекох аз.

Той се спря и ме погледна с любопитство.



— Как мога да ти помогна?

— Джоузеф ми каза, че владееш карате.

На лицето му се изписа израз на разбиране и той се усмихна.

— О, това ли било. Да, изучавал съм по малко от това, по малко от онова. Но вече не съм толкова бърз и трябва да налагам лошите с чували с тор или да ги удрям с пикапа си — пошегува се той. — И за какво ти е моето карате? Искаш да ступам някого ли? — Фуджи се усмихна още по-широко, зае бойна стойка и изпъчи комично гърди в израз на ненужна храброст.

— Не — засмях се аз. — Нищо подобно. Просто си мисля, че трябва да се науча да се защитавам.

— Не е лошо като идея. Човек никога не знае кога ще му дотрябва — рече той. — В града има доста добри школи. На няколко пъти се спирах да ги погледам.

— О, не мисля, че ще мога да ходя на тренировки в града точно сега. Нямам достатъчно време.

— А какво, смяташ да взимаш хапчета за самозащита ли? — попита той.

— Не — отвърнах аз и се засмях отново. — Питам се дали ти не би се наел да ме учиш.

— Аз? — Фуджи поклати глава. — Минаха много години, Дан. Забравил съм повечето неща. — Той зае стойка, нанесе удар с крак във въздуха и после се хвана за кръста, преструвайки се, че го е заболяло. — Нали разбираш какво искам да кажа?

— Фуджи, говоря сериозно. Това е важно за мен.

Той се поколеба.

— Бих искал да ти помогна, Дан, но по-добре започни да тренираш при истински учител. Освен това трябва да отскоча до ранчото и да поправа една ограда.

— Е, аз пък нямам какво да правя сега. Какво ще кажеш да дойда да ти помогна?

— Добре. Поне ще мога да те запозная с изящното изкуство да се поправят огради. Ще кажа на Мицу, че тръгваме заедно.

— Помисли също и за другите уроци, става ли?

— Не обичам да мисля прекалено много за нищо — подвикна след мен Фуджи.

Останалата част от деня мина в поправка на огради. Работата беше тежка — копаехме дупки, утъпкавахме прътовете, режехме с триони и повахме дървета. Ако Фуджи не ми беше дал ръкавиците си, ръцете ми щяха да станат на мехури. Това ми напомни някогашните ми гимнастически години. Мицу ме покани на вегетариански обяд, който включваше току-що свален от печката ориз, зеленчуци и тофу. Плачът на бебето от съседната стая беше сигнал за Мицу да ни пожелае лека нощ.

— Ти свърши чудесна работа днес, Дан — каза Фуджи и ми подаде десетдоларова банкнота, първите пари, които бях изкарал от известно време.

— Не мога да приема парите ти, Фуджи.

— Това не са мои пари, а твои. Аз не работя без пари, нито пък ти — настоя той, пъхайки банкнотата в ръката ми.

— Е, добре, може пък с тях да ти платя за урока си по бойни изкуства.

Фуджи свъси вежди и се замисли, преди да ми отговори.

— Мога да ти дам урок по рисуване, но това няма да те направи художник.

— Несъмнено е така! — усмигнах се аз. — Със сигурност няма да ме направи много добър художник!

Фуджи се почеса по главата, сякаш нещо го измъчваше.

— Нека да помисля.

— Няма проблем. Лека нощ.

На другата сутрин Фуджи ме събуди.

— Добре — каза той. — Мога да ти покажа едно-две неща. — Отворих очи и го видях да стои над мен. — Ще те почакам отвън — добави Фуджи.

Скочих от леглото, освежих се набързо и излязох от колибата по къси гащета с риза в ръката.

Последвах го до едно равно място на десетина метра от къщата, където той се обърна и ми каза:

— Застани там и се обърни с лице към мен.

— Ъ-ъ... не трябва ли да позагреем малко? — попитах аз, привикнал към методите от гимнастиката.

— На Хаваите не ти трябва загреване — отвърна Фуджи. — Самите Хаваи са загреване. Освен това за типа на нашата тренировка не ни трябва подобно нещо. Ще загреваме, докато работим. Става ли?

Добре, сега ще ти покажа едно много ценно движение от бойните изкуства. — Фуджи зае удобна стойка и нареди: — Повтаряй, каквото правя. — Той отпусна двете си ръце до тялото, след това сви дясната в лакътя и я повдигна нагоре. Последвах примера му. После моят наставник протегна пак дясната си ръка към мен. Повторих движението, колкото може по-точно. В следващия момент Фуджи улови ръката ми и я раздруса! — Здравей — каза той ухилен, — приятно ми е да се запознаем. Искаш ли да бъдем приятели?

— *Фуджи!* — извиках аз и пуснах ръката му. — Престани да се шегуваш. Искам да работим сериозно.

— Аз също — увери ме той. — Това е една от любимите ми техники. Казва се „печелене на приятели“. Винаги започвам с нея.

— Значи после има и друго? — попитах аз обнадежден.

— Разбира се, но ако първата техника успее, не ти трябва никакви други. Имам също и техника, която се нарича „подаване на портфейл на крадец“. Тя понякога може да ти спести болката.

— Фуджи, ако онези момчета в града ме срещнат пак, може би няма да имам случай да се ръкувам с тях. Освен това те не искат портфейла, а главата ми.

— Добре — каза той със сериозен тон. — По-добре да ти покажа някои неща.

— Удари с крака и с ръце?

— Не, те нараняват хората?

Започнах да се обезсърчавам и го попитах:

— Що за каратист си ти все пак?

— *Пацифисти* тип — отвърна той. — Когато си наранил другите достатъчно много пъти, идва момент, в който ти омръзва да гледаш кръв. Във всеки случай аз мога да те науча на самозащита, но не и на нападение.

През следващите няколко часа Фуджи ми показа серия от отклоняващи маневри, извивания, усуквания и начини да се предпазя с въртеливи движения на ръцете — всичко беше просто и елегантно.

Той ми каза да си представям действителни нападатели, по-едри и по-свирепи отколкото някога е вероятно да срещна. Скоро защитната ми тактика доби свой собствен живот.

Бръкнах в джоба си и му подадох неговите десет долара.

— Не — каза Фуджи и махна с ръка. — Това не беше урок, а игра. Припомних си някои хубави неща от миналото. Задръж си парите, могат да ти дотрябват.

— Благодаря ти, Фуджи.

— И аз ти благодаря, Дан. Стиснахме си ръцете.

— Това продължава да бъде любимата ми техника — каза той.

— Фуджи — подех аз, докато го изпращах към дома му, — случайно тук да е идвал един енергичен старец с побеляла коса, приятел на Мама Чия? Името му е Сократ.

Фуджи сви вежди и след това на лицето му се появи усмивка.

— Мисля, че да. Веднъж, преди няколко години. Беше с къса побеляла коса и носеше най-ярката хавайска риза, която някога съм виждал. Май беше дошъл от Калифорния — каза той и се засмя. — Много интересен човек.

Можех да си представя Сократ с хавайска риза. Питях се дали някога ще видя отново моя учител и приятел.

## КНИГА ТРЕТА

# ГОЛЕМИЯТ СКОК

*Всичко може да бъде постигнато с малки, обмислени стъпки. Но понякога човек трябва да има смелостта да направи голям скок. Не можеш да прескочиш пропаст с два малки скока.*

Дейвид Лойд Джордж

## ОДИСЕЯ

*Тайната на успеха в живота — пригответи се за възможността, когато тя се открие.*

Бенджамин Дизраели

Когато наближихме къщата на Фуджи, звездите тъкмо започваха да изгряват. С изключение на щурците и тихия ветреца, притихналата гора спеше дълбоко.

— Сигурен ли си, че не искаш да останеш на вечеря? — попита той. — На Мицу винаги ѝ е приятно да сложи на масата една чиния повече.

— Не, наистина, имам да свърша някои други неща — отговорих аз, но истината беше, че не исках да им се натрапвам, когато си имаха толкова много грижи с бебето и всичко останало.

Фуджи се усмихна и понечи да тръгне надолу по пътеката, но след това се спря и се загледа в празното пространство. Усмивката изчезна от лицето му.

В същия момент ме обзе някакво предчувствие — не точно лошо, но объркващо.

— Какво има, Фуджи? И ти ли чувстваш нещо?

— Да — отговори той.

— Какво може да е това... — Мислите ми естествено полетяха към Мама Чия. — Мама Чия? — казах аз. — Мислиш ли, че...

Фуджи ме погледна.

— Ще се отбия при нея... просто за всеки случай.

— И аз ще дойда с теб — рекох аз.

— Не — отвърна той. — Може да няма нищо.

— Искам да дойда.

Фуджи се поколеба и после реши:

— Добре.

Закрачихме бързо по пътеката към дома ѝ.

Докато приближавахме къщата, предусещането, че се е случило нещо лошо, ставаше все по-силно и у двамата ни.

— Най-вероятно няма нищо. — Опитвах се да се убедя, че всичко е наред.

Тъкмо щяхме да влезем вътре, когато Фуджи я забеляза, отпусната до ствола на едно дърво, близо до градината. Тя изглеждаше толкова спокойна и толкова притихнала. Очите и бяха затворени и лунната светлина огряваше лицето ѝ. Фуджи се втурна към нея и започна да проверява пулса ѝ.

Потресен, аз коленичих бавно до него и замилвах посребрените ѝ коси. Очите ми се напълниха със сълзи.

— Исках да ти благодаря, Мама Чия — казах аз. — Исках да ти кажа довиждане...

В следващия момент и двамата се дръпнахме изненадани, защото Мама Чия рязко се изправи и извика:

— Не може ли вече една жена да си подремне под звездите?

Фуджи и аз се спогледахме радостно.

— Помислихме си, че си... си... — заекнах аз.

— Аз проверявах пулса ти — не можа да измисли друго Фуджи.

Тогава тя разбра какво сме си помислили.

— Решили сте, че съм ритнала кофата, така ли? Е, не се безпокойте. Само се упражнявах. Искам да се разберем най-накрая. Може би трябва да ви го повтарям всеки ден, докато вие двамата престанете да се държите като натрапчиви глупаци! — Мама Чия се засмя.

Ликувайки, Фуджи се извини. Масата у тях беше сложена. Но преди да си тръгне, той се спря, за да ми даде един добър съвет:

— Дан, що се отнася до онези момчета в града...

— Да? — откликнах аз.

— Понякога най-добрият начин да спечелиш една битка е да я изгубиш.

— Какво искаш да кажеш?

— Помисли — отвърна той и тръгна към дома си, където го очакваше постната яхния на Мицу.

Същата вечер в гостната на Мама Чия тя и аз изпихме по няколко чаши саке за наше здраве. Организмът ми беше толкова пречистен от простата храна и упражненията, че ефектът на сакето беше опустошителен или с други думи станах по-сантиментален от обичайното. С овлажнели очи аз се заклех на Мама Чия във вечна преданост и ѝ пожелах довиждане „завинаги, просто за всеки случай“. Тя ме потупа по ръката снизходително, усмихна ми се, но запази мълчание.

Очевидно по някое време съм заспал на пода, защото именно там се намерих на сутринта. В ушите ми звъняха камбаните на Нотр Дам. Отчаяно се мъчех да се откъсна от щракащата ме глава, но нямаше как да направя това.

Мама Чия се събуди неприлично жизнерадостна и ми приготви един от специалните си церове; по думите ѝ, на вкус той бил „по-лош от смъртта“.

— И като стана дума за смъртта — подех аз и всяка дума изпращаше към главата ми пронизваща болка, — не мисля, че ти си човекът, който ще умре скоро. Аз съм този, дето ще се гътне и се надявам това да стане наистина скоро. — Завъртях очи и проплаках: — Повръща ми се.

— Спри да въртиш очи — посъветва ме тя. — Ето, това ще ти помогне.

— Благодаря. Не знаех, че ги въртя.

Час по-късно се почувствах много по-добре, съзнанието ми беше много по-ясно и с яснотата дойдоха нови тревоги.

— Знаеш ли, че наистина ме изплаши вчера вечерта. Просто стоях там. Почувствах се безпомощен... сякаш нямаше какво да направя.

Мама Чия седна на една възглавница на пода и ме погледна.

— Нека да се разберем веднъж завинаги, Дан. От теб не се очаква да направиш нещо. Ако искаш да имаш душевен покой, те съветвам да се оттеглиш от поста си на генерален мениджър на вселената.

Казвам ти, Дан, аз съм на финалната права, каквото и да правиш или да не правиш. Може да се случи утре или след няколко месеца —



не зная, но ще бъде скоро. Приготвила съм се за път — каза тя, сетне подпря краката си на края на кушетката и вдигна глава към тавана.

— Мама Чия — реших да ѝ доверя аз, — когато за първи път дойдох тук, смятах, че си ми нужна само, за да ми кажеш къде да отида след това.

Думите ми я накараха да се усмихне.

— Но сега не зная какво повече мога да науча от това, което ти и Сократ вече сте ме научили.

Мама Чия ме погледна.

— Винаги има какво още да се научи. Всяко нещо те подготвя за следващото.

— Онова училище в Япония — където си срещнала Сократ — там ли трябва да отида сега?

Тя не отговори на въпроса ми.

— Какво има? Нямах ми достатъчно доверие, за да ми кажеш?

— Въпросите ти са основателни, Дан и аз разбирам как се чувстваш. Но не мога просто да ти дам име и адрес.

— А защо не?

Мама Чия си пое въздух, докато обмисляше отговора си.

— Наречи го ако искаш „правилата на играта“, защитен механизъм или посвещаване. Успяват само онези, които имат необходимите сетива и са достатъчно отворени за света.

— Сократ ми беше също толкова полезен, що се отнася до подробностите и конкретните детайли. Той ми каза, че ако не мога да те намеря сам, значи още не съм готов.

— Значи разбираш.

— Да, но това не значи, че ми харесва онова, което съм разбрал.

— Няма значение дали ти харесва или не. Тук, както знаеш, има по-крупен план — напомни ми тя. — И в него не участваме само ти, аз и Сократ. Ние сме само нишки, вплетени в една по-голяма канава. Има загадки, които не се опитвам да разбуля, само им се наслаждавам.

— Веднъж Сократ ми даде една своя визитка — споделих аз. — Оставил съм я на съхранение у дома. Под името му пише „Парадокс, хумор и промяна“.

Тя се усмихна и каза:

— Да, това е животът. Сократ винаги е умеел да дефинира същността на нещата. — След това Мама Чия докосна ръката ми и

добави: — Сега, нали разбираш, че въпросът не е дали аз ти се доверявам или не, Дан? Нещата по-скоро опират до това дали ти имаш доверие в себе си.

— Не съм сигурен, че те разбирам.

— Тогава се довери и на това също!

— Но помня как Сократ ми каза, че ти ще ми покажеш пътя.

— Именно, казал ти е, че ще ти *покажа* пътя, а не, че ще ти изпратя телеграма. За да намериш тайните училища, трябва да откриеш *Вътрешните Записи*. Правилата на играта не ми позволяват да ти разкрия всичко направо. Мога само да те науча как да виждаш и да ти помогна да се подготвиш. Картата е вътре в теб.

— Вътре? Къде?

— Тайните училища често са някъде в сърцето на града или в някое малко селце в съседство със собствения ти дом, но те остават невидими. Но повечето хора просто минават покрай тях и обикалят пещерите на Непал и Тибет, търсейки досег със свято. Докато ние, воините изследваме пещерите и сенчестите места в собствените си съзнания и виждаме там само собствените си отражения. Думите на многобройните учители по света звучат глупаво, защото ги слушат само глупци.

А сега — продължи Мама Чия, — е моментът, когато невидимото става отново видимо и ангелите се сдобиват с криле. И ти си един от избраните. Беше мой дълг, мой щастлив дълг да ти помогна по пътя. Подобно на Сократ, аз съм водач на душата ти — рече тя. — Ние сме с теб, за да те подкрепяме, а не за да те улесняваме.

Ти трябва сам да намериш пътя си, както преди това намери мен. Аз мога само да ти покажа правилната посока, да те побутна да тръгнеш и да ти пожелаая на добър час.

Мама Чия забеляза изражението ми.

— Не свъсвай вежди, Дан. И престани да се опитваш да проумееш всичко. Не е необходимо да знаеш всичко за океана, за да можеш да плуваш в него.

— Смяташ ли, че съм готов да потегля на път?

— Не, все още не. Ако тръгнеш сега... — Тя не се доизказа и смени темата. — Ти си почти там... може би само на час път или няколко години. Надявам се само да бъда тук достатъчно дълго, за да видя как...

— Ще направя своя скок — довърших аз.

— Да. Защото, както ти казах, изкачването нагоре е като с бърз асансьор.

— Бих искал да скоча още днес, още сега, стига да знаех как — казах аз обезсърчен. — Бих сторил всичко за теб, Мама Чия. Само ми кажи какво да направя!

— Бих искала да бъде толкова просто, Дан. Но то трябва да дойде отвътре, както цвете пониква от семето си. Не можеш да пришпорваш нещата. Не сме в състояние да определяме кога какво да се случи.

А междувременно просто прави онова, което смяташ за нужно. Преодолявай проблемите, които се изправят пред теб. Използвай всяка възможност да се развиваш и да се извисяваш. Погрижи се за недовършените неща на по-долните нива. Застани лице в лице със страховете си. Направи всичко необходимо, за да укрепиш здравето си и да натрупаш повече енергия. Канализирай и дисциплинирай тази енергия. Ти трябва да овладееш себе си, преди да успееш да се надскочиш.

Мама Чия замълча за кратко и си пое дълбоко въздух, преди да продължи.

— Показах ти онова, което трябваше да знаеш. А дали то ще ти помогне или не, зависи от това как ще използваш знанието си.

Натъжен, аз провесих нос и казах приглушено, почти на себе си:

— Продължавам да губя учителите си. Първо Сократ, а сега ти ми казваш, че скоро ще си тръгнеш.

— Никога не се привързвай прекалено силно към който и да е от учителите си — посъветва ме тя. — Не бъркай опаковката с подаръка. Разбираш ли?

— Мисля, че да — отвърнах аз. — Това означава, че скоро пак трябва да тръгна да гоня вятъра, да търся човек без лице и място без име.

Тя се усмихна.

— Когато ученикът бъде готов, учителят ще се яви.

— Чувал съм това и преди.

— Но разбираш ли го наистина? Това твърдение може да бъде изтълкувано и така: „Когато ученикът бъде готов, учителят ще се яви навсякъде“: на небето, сред дърветата, в такситата и банките, в

кабинета на терапевта и в автосервиза, в твоите приятели и врагове. Ние всички сме учители един за друг. Има учители във всеки квартал, във всеки град, провинция, страна — учители за всяко от нивата на съзнанието. И както навсякъде, някои учители са по-опитни и знаят повече от другите. *Но това няма значение.* Защото всяко нещо играе ролята на оракул. Всички неща са взаимосвързани. Всяко малко късче е отражение на Цялото, когато имаш очи да видиш това и уши да го чуеш. Сега това може да ти звучи абстрактно, но един ден — и този ден може би не е толкова далеч — ти ще вникнеш в него напълно. И когато това се случи — каза тя и взе един блестящ камък, — ти ще се взреш в този камък, ще впиеш очи в жилките на някое листо или ще погледнеш една хартиена чашка, понесена от вятъра и ще разбереш тайните принципи на вселената.

Замислих се над думите ѝ и после попитах:

— Има ли някакъв проблем, когато учителите са човешки същества?

— Разбира се, че има! И това е така, защото всеки учител в човешко тяло има някаква неустойчивост, чудатост или слабост. Проблемите могат да бъдат големи или малки. Да са свързани със секса, храната, властта или което е по-лошо — учителят може да вземе да умре в ръцете ти. — Мама Чия направи пауза, за да подсили ефекта на казаното.

Но за повечето хора — продължи тя, — учителят-човек е култова фигура, жив пример, огледало. По-лесно е да разбереш човешката писменост и реч, отколкото езика на облаците, котките или лъча на светкавицата върху пурпурното небе.

Хората също имат мъдрост, която да споделят, но учителите идват и си отиват. Веднъж отвориш ли обаче Вътрешните Записи, виждаш *всичко като на длан* и отвътре, а Универсалният Учител се явява навсякъде.

— Какво да направя, че да се подготвя? — попитах аз.

Мама Чия се замисли дълбоко и втренчи поглед в нищото. След това се извърна към мен.

— Аз направих, каквото можех, за да ти помогна да се подготвиш.

— Да се подготвя за какво? — попитах аз.

— За онова, което предстои.

— Никога не съм обичал загадките.

— Може би затова животът ти предлага толкова много — усмихна се тя.

— Как да разбера кога съм готов?

— Вярата ще ти подсказе това — отговори Мама Чия. — Но твоята вяра в самия теб не е достатъчно силна. Това означава, че се нуждаеш от предизвикателство, някакво изпитание, в което да се огледаш като в огледало и така да разбереш какво си научил и какво не.

Мама Чия стана и закричи из стаята; след това погледна през прозореца и отново закричи. Най-накрая се спря и се обърна към мен:

— На острова има съкровище, което е неоткриваемо за неподготвеното око. Искам да го намериш. Ако успееш, значи си готов да продължиш нататък с моята благословия. Ако ли пък не... — Тя прекъсна мисълта си и вместо това каза: — Да се срещнем днес по залез слънце, в гората. Там ще ти обясня всичко.

В този момент Червенка кацна на перваза на прозореца. Загледан в нея, аз казах:

— Ще бъда там. Къде точно ще се срещнем? — Когато се обърнах, я нямаше. — Мама Чия? — извиках аз. — *Мама Чия?* — Никакъв отговор. Претърсих къщата, погледнах и отзад, но знаех, че няма да я намеря преди залез слънце. Но къде? И Как? Почувствах, че това щеше да ми бъде първата задача.

Почивах през по-голямата част от следобеда, без да имам и най-малка представа какво ще правя, след като слънцето залезеше. Лежах в леглото, твърде развълнуван, за да мога да заспя. Част от ума ми подреждаше всичко научено за трите същности и седемте нива на кулата на живота. В съзнанието ми прелитаха образи, а чувствата ми се сменяха едно след друго.

Не можех дори да си представя как изглеждаше света, преди да срещна Мама Чия. Чудех се как въобще съм виждал нещо. Но виденията бяха нещо различно от изпитанията в реалния свят. Какво ли ми беше подготвила тя?

Замислих се за всички вероятни и малко вероятни места, където можеше да ме чака, но скоро заключих, че всичките ми опити да разбера това, щяха да бъдат безплодни.

После си помислих, че Първичните същности са в контакт и следователно моята Първична същност трябваше да знае къде е нейната. Трябваше само да обърна внимание на сигналите на моята интуиция и да се доверя на инстинкта си. Можех да я открия като с гайгеров брояч! Вече бях наясно какво да правя, но дали наистина щях успея?

Знаех, че трябва да отпусна тялото си и да освободя Съзнателната си същност, за да мога да доловя посланията на Първичната си същност. Затова в късния следобед намерих една купчина пръст в края на гората, седнах на нея и се потопих в медитация. Докато гърдите ми се издигаха и отпускаха сякаш по своя собствена воля, аз оставих мислите, чувствата и емоциите си да се издигат и спускат като морски вълни. Несмущаван от потока на съзнанието си, аз го наблюдавах как той минава покрай мен, без да се вкопчвам в него или да попадам в капана му.

Точно преди залез слънце се изправих, протегнах се, поех си няколко пъти дълбоко въздух, издишах навън напрежението, тревогите и безпокойствата, които можеха да ми попречат и закрачих към средата на сечището. „Не губи увереност“, напомних си аз. Довери се на Първичната си същност. Тя знае.

Най-напред се опитах да я видя във въображението си. Отпуснах се и зачаках образа. Лицето ѝ се появи, но то приличаше повече на картина, създадена от паметта ми и не можах да видя какво има около нея. След това се заслушах в ума си, за да чуя някакъв звук, който да ме насочи или може би дори гласа ѝ. Но и това не помогна.

Като опитен атлет, бях развил точен усет за положението на тялото си и сега реших да го използвам. Завъртях се бавно в кръг, търсейки вярната посока. След това се намеси умът ми: „Вероятно тя те чака седнала на верандата си. Не, по-скоро е на жабешкото езеро. Може би е в гората близо до къщата на Джоузеф и Сара или до тази на Фуджи и Мицу. Или пък ще се промъкне в моята колиба и ще ме чака там, докато се предам.“ Изведнъж осъзнах какво правя и отхвърлих всичко това. Сега не беше моментът за логични и разумни предположения.

„Почувствай го!“, казах си аз. Мълчаливо се обърнах за помощ към Първичната си същност. Чаках и все така бавно се въртях в кръг. Нищо. И след това „Да!“. Във вълнението си бях извикал на глас.

Посочих предусетената посока или може би ръката ми сама се вдигна натам — не зная със сигурност — и след това усетих, че съм на верен път. Това беше някакво интуитивно чувство, каквото бях имал и в миналото, но този път беше по-силно. Съзнателната ми същност подскочи и стовари върху мен всичките си съмнения: „Това е глупаво, просто игра на въображението. Не можеш да знаеш това, измисляш си.“

Отхвърлих тези мисли и последвах ръката, която под известен ъгъл сочеше нагоре към лявата пътека и към билото. Тръгнах напред и чувството оставаше все така силно. Навлязох навътре в гората, отклоних се от пътеката и спрях. Завъртях се като слепец, осланяйки се на новите си вътрешни сетива. Стори ми се, че сега тя е още по-близо. После отново ме връхлетяха съмнения.

Но чувството беше по-силно от съмненията и то ми подсказваше, че тя наистина е наблизо. Завъртях се отново в кръг, спрях се и тръгнах право напред към едно дърво. Докоснах го и то каза високо: „Това беше твърде лесно. Следващият път ще ти сложа превръзка на очите.“

— Мама Чия! — извиках аз, разтреперан от вълнение; сетне заобиколих ствола и я видях да седи там. — Направих го! Получи се! — Заподскачах от радост. — *Не знаех* къде си. Не бих могъл да зная. Но те намерих.

Случилото се беше доказателство, че за човешките същества и за мен на този свят има други неща, които не могат да бъдат видени с очи. Аз се доверих на Първичната си същност, видях как Съзнателната ми същност може да се изпречи на пътя ми и така всичко научено от мен кристализира в реално познание.

— Това е невероятно! — казах аз. — Какъв магически свят!

Макар да ми струваше значително усилие, аз постъпих като кавалер и помогнах на Мама Чия да се изправи и след това я прегърнах силно.

— Благодаря ти! Беше наистина забавно.

— Първичната същност обича да се забавлява — отвърна тя. — Затова и чувстваш такъв прилив на енергия.

Скоро се поуспокоих и казах:

— Ще намеря това съкровище, където и да е то, ако наистина си решила да ме поставиш на това изпитание. Но всъщност не ми трябва

да го търся другаде — ти си съкровището. И искам да остана тук, колкото може по-дълго.

— Да — каза Мама Чия и ме хвана нежно за раменете, — думите ти ми подсказват, че си близо до скока, много близо, но ти не си тук, за да ми служиш. Аз съм просто *пътна* станция. Запомни ме с благодарност, ако искаш, но не заради мен, а заради теб, защото благодарността отваря сърцето. — В последните розови отблясъци на слънцето усмихнатото ѝ лице изглеждаше почти ангелско и отразяваше цялата обич, която изпитвах към нея.

— А сега — рече Мама Чия, — е време да се заловиш за работа. — Тя седна отново на земята, извади от раницата тефтера си и една химикалка и затвори очи. Известно време просто остана така, дишаше дълбоко и чакаше. След това започна да пише с треперещата си ръка, в началото бавно, а сетне все по-бързо. Когато свърши, ми подаде листчето, на което пишеше:

*Над вода и под море, във гора и висине.  
Вярвай ти на своето сърце  
и на усета за синьото море.  
За да го намериш, ти върви  
в нощна доба, утринни зари.  
Видиш ли го, скоро ще узнаеш,  
че е горе то и долу, спирай да се маеш.  
Сграбчиш ли го ти веднъж тогаз,  
море ще прекосиш завчас.*

Прочетох бележката втори път.

— Какво означава това? — попитах аз и вдигнах глава. Тя бе изчезнала отново. — *По дяволите!* Как го правиш това? — извиках аз в гората. След това въздъхнах, седнах и се зачудих какво да правя по-нататък.

И така, значи отивах на лов за съкровища — нещо като одисея. Е, можех да потегля сутринта — това звучеше разумно. Но в гатанката се казваше, че трябва да пътувам и в „нощна доба“. От друга страна, нямаше смисъл да тръгвам, преди да зная къде отивам. Погледнах



бележката отново. Най-озадачаващи ми се струваха стиховете „Видиш ли го, скоро ще узнаеш, че е горе то и долу, спирай да се маеш.“

Воден от импулс или може би с надеждата да попадна на насочващ знак, аз реших да тръгна нагоре през гората, за да получа по-добра перспектива. Беше пълнолуние и луната се търкаляше на изток ниско над хоризонта, но достатъчно високо, за да осветява пътя ми.

„Крачех самичък през гората и си играех на криеница с луната“, запях аз, следвайки ритъма на стъпките си, докато се изкачвах нагоре по влажната пътека, огряна от луната. Чувствах се свеж, пъргав и бодър. Гората си беше почти същата и през нощта, но в мен настъпи голяма промяна. Загадъчни и непознати сили изтикаха Първичната ми същност на повърхността. Наслаждавах се на вълнението.

Усетих в стомаха си някаква топлина, която се понесе като вълна от енергия, забълбука нагоре по гърдите ми и ме накара да надам вик като птица. „Иииииих“ изпищях аз пронизително и високо. И се почувствах наистина като птица, като планински лъв, който пристъпва тихо в нощта. Никога не беше ми се случвало нещо подобно.

Докато се изкачвах нагоре в топлата нощ, лицето и гърдите ми се покриха с пот. И се замислих над мистерията на живота. Тази магическа нощ изглеждаше нереална или по-скоро като сън. А може би просто сънувах. Може би бях паднал от сърфа в морето. Дали не бях в някакъв делириум, в чуждо тяло, в друг живот или в леглото си в Охайо.

Спрях се и огледах гората под мен. Дърветата под лунната светлина изглеждаха като сребристи ивици, направени с четка. Не, това не беше сън. По тялото ми се стичаше истинска пот, над мен грееше истинска луна и аз бях наистина уморен. Скоро щеше да се зазори. Билото беше точно над мен и може би до него имаше още половин час път. Затова аз напрегнах мускули и се впуснах в надпревара със зората към върха.

Изкачих се горе задъхан, намерих едно скътаното място и заспах там, докато слънцето не надникна над скалите и не докосна лицето ми. Погледнах към ширналата се панорама на остров Молокай. А сега накъде?

Чух в паметта си гласа на Сократ. Той ми бе споменал за коана<sup>[1]</sup>, онази неразрешима гатанка, чието предназначение беше да обезсили

съзнателния ум. „Решението“ или отговорът не бяха в точните думи, а в прозрението зад тях.

Запитах се дали гатанката на Мама Чия не беше също коан. Едно кътче от ума ми се зае да разнищва този въпрос и щеше да продължи да прави това още дълги часове, и насън и наяве.

След това се замислих за промяната на формите. Мама Чия бе нарекла този феномен „вид дълбока емпатия“. Като дете играех на така наречените игри „ами ако“. Ами ако съм тигър — как щях да изглеждам тогава? А ако съм горила? По мой си детски начин аз подражавах на тези животни, не много умело, но с истинско чувство. Може би това щеше да ми помогне сега.

Точно когато тази идея прелетя през ума ми, видях един албатрос да се рее по въздушното течение не особено високо и сетне сякаш застина във въздуха над мен. С огромна изненада открих, че за един единствен миг се бях превърнал в самия албатрос и бях надникнал през неговите очи надолу към себе си. С пронизителен крясък птицата полетя напред и след това се спусна към града по една безкрайна линия надолу. И тогава разбрах накъде да тръгна. Да, град Каунакакай. Каква чудна нощ!

Преди да тръгна надолу, огледах целия остров, окъпан в лунната светлина. „Добре е, че дойдох първо тук, за да получа тази по-широка перспектива“, помислих си аз. Тъкмо преди да поема надолу, забелязах едно перо от албатроса в краката си. Взех го и тогава почувствах у мен да се надига някакъв дрен порив. Бях се впуснал в едно магическо търсене и защо то да не започне с ритуал?

Вдигнах перото над главата си с лявата си ръка, а дясната насочих надолу, свързвайки по този начин небето и земята. Чувствах се и изглеждах като магьосника от тесте с карти таро. След това приветствах четирите посоки на света и помолих духовете на острова за помощта им.

Първичната ми същност ми даде нови сили, когато се запусках надолу с възможно най-голямата скорост. В късния предиобед спрях за кратка почивка, откъснах по пътя няколко плодове папая, обелих ги и ги изядох небрежно, без изобщо да държа на благоприличието, а обелките захвърлих на земята, за да подхранят почвата. Вървах напористо и с усещането, че преследвам някаква цел, макар да не знаех точно каква. „А, да“, припомних си аз. Отивах в града.

Изсипа се дъжд, който беше добре дошъл, защото изми сока от папаята от лицето, ръцете и гърдите ми. Сетне изсъхнах под слънчевите лъчи, а вятърът изсуши косата и брадата ми.

Част от пътя изминах в каросерията на един камион с надпис „Ранчо Молокай“, а след това повървах още малко пеша до Каунакакай. Чувствах се като недодялан планинец, когато се заскитах по улиците на града, за да се озова малко по-късно направо в ръцете на един мой скорошен познайник и въплъщение на самата богиня на откъсването Немезида — Биреното коремче, придружен от приятелите си.

По това време бях вече напълно разнебитен, така да се каже. По-голямата част от нощта бях прекарал на крак, не зная откога не бях ял нищо друго освен малкото папая и се чувствах повече от уморен, почти смазан. Лицето на Биреното коремче трепна в знак, че ме е познал и той тъкмо свиваше юмруци, когато се чух да казвам с глас, в който си давах среща Джийн Отри, Маршал Дилън, Джон Уейн, Уолтър Бренан, Габи Хейз и Гари Купър:

— Чух, че сте ме търсили, негодяи.

Думите ми ги спряха за момент.

— Негодяи — спусна се в размисъл Биреното коремче. — Тоя приятел нарече нас „негодяи“.

— Не мисля, че това хубаво — отзова се един от по-едрите му приятели.

— Не плащам на тебе, за да мислиш! — отрязва го безстрашният им водач.

— Ама ти тъй или иначе не плащаш — каза Големия побратим в пристъп на вдъхновение. Забелязах, че най-дребният от тези юнаци беше с половин глава над мен и по тегло ме превъзхождаше с двайсетина килограма.

Междувременно течеше разговор, в който Биреното коремче сподели вдъхновеното си намерение да направи от мен *пой*. За целта готвачите обикновено използват корени от таро и ги намачкват до получаването на бяла каша, но аз също съм щял да свърша работа. Стигайки до този извод, той пристъпи към изпълнението на плана си.

Заклетият ми враг замахна, но скорошната ми подготовка ми помогна да избегна удара му, което го накара да залитне напред. Последва нов удар и след това още един, и още един. Биреното

коремче нанасяше ударите си като бейзболен питчър от първа лига — бързи топки, фалцови топки и силни топки към базовата линия. Първичната ми същност трябва да си беше научила урока добре. Чувах в себе си глас, който ми подсказваше: „Към теб идва сила, отдръпни се от пътя и и избегни удара.“

Единственият ми урок не ме беше направил майстор на бойните изкуства. Но той беше много добър урок. В интерес на истината Биреното коремче също беше ударил няколко бири повече и не беше в най-добрата си форма.

Трябваше да му дам урок на този юнак. На всичко отгоре беше упорит. Лицето му беше пламнало, той пухтеше и пуфтеше и се опитваше да цапардоса това хаоле с вид на хипи, довякло се вероятно от Калифорния. И все не успяваше. Проваляше се пред приятелите си.

Аз продължавах да се изплъзвам, да отскачам и да лъкатуша. Започнах да се чувствам като Брус Ли. Дори намерих време да изпратя мислено благодарностите си на Фуджи.

И тогава си спомних нещо, на което ме беше научил Фуджи: Понякога най-добрият начин да спечелиш една битка е да я изгубиш.

В същия миг проникнах в ума на младежа, долових чувствата му и се натъжих. Аз бях натрапник в неговото царство, а боят беше едно от малкото неща, с които се гордееше. На всичко отгоре сега търпеше провал пред единствените си приятели. Както обикновено, аз мислех само за себе си. Фуджи беше прав. Важна част от самозащитата е да разбереш кога да не се защитава.

Свалих гарда си и се люшнах назад, когато Биреното коремче в последно героично усилие стовари един къс десен удар в челюстта ми. Стори ми се, че ме е халосал летящ свински бут. Чух силен звук, когато главата ми се килна настрана; видях около себе си звездички и после се намерих проснат сред някакви разпилени боклуци.

Надигнах се наполовина, разтърках лицето си и казах:

— Това беше наистина страшен удар. А твоите юмруци да не би да са от месинг или какво?

Той беше спасил честта си. Аз бях победеният противник. Видях промяната на израза му, когато посочи пестника си.

— Тия юмруци направени от *желязо* — рече Биреното коремче.

— Я ми помогни — казах аз и протегнах ръка. — Да взема да ви почерпя по бира, момчета.

---

[1] Коан, загадка под формата на парадокс, използвана в зен-будизма като помощно средство при медитация и за получаване на интуитивно познание. — Б. пр. ↑



— Искаш да плаваш? Аз имам лодка! Аз съм най-добрият моряк в този град.

Казано накратко, ние веднага се ометохме оттам. И половин час по-късно се носехме по морето под напора на силния бриз, а лодката ни подскачаше леко по вълните.

— Аз знае едно добро място за риболов. Ти обичаш риболов? — Този въпрос, разбира се, беше съвсем риторичен — все едно ме беше попитал „Ти обичаш ли да дишаш?“ — и не допускаше отрицателен отговор.

— Не съм ходил за риба от години — отвърнах дипломатично аз.

Оказа се, че има само една въдица и с риболов се занимаваше само Кимо, потънал в собствения си свят, а аз се радвах на компанията му и гледах през борда на лодката надолу към дъното.

Скоро вълнението утихна и морската повърхност стана като огледало. Водата беше кристално чиста. Зърнах долу да плуват рибни пасажи и се запитах какво ли би било, ако...

Без никакво съзнателно усилие от моя страна — може би точно това беше ключът — аз открих, че съзнанието ми полита с рибното ято. Да, точната дума беше „полита“. За рибите морето е техният въздух. Почувствах едно необичайно усещане, сякаш бях амфибия. Последва ново трепване на волята ми и се превърнах в ракета, в падаща звезда и в следващия миг останах съвършено отпуснат и неподвижен.

Отпуснат, но винаги, винаги бдителен. Смъртта тук можеше да дойде от всички посоки, внезапно. Видях една голяма риба да захлопва уста и друга малка изчезна в пастта ѝ. Морето беше една жива машина за движение и възпроизвеждане, изяждане и смърт. И въпреки всичко това, то беше необикновено красиво и вдъхващо покой.

Дръпнах се рязко назад, когато чух гласа на Кимо:

— Знаеш ли, Дан, таз лодка и тоз океан — всичко това прилича на моя живот.

Почувствах, че той иска да сподели с мен нещо лично и затова се заслушах внимателно.

— Понякога то изглежда тихо, също като сега. Друг път има буря. Не може контролира буря, но може опъне платна, както трябва и да привърже неща. Така човек издържа на буря и става много по-силен, ти знаеш това?

— Да, разбирам какво искаш да кажеш, Кимо. И моят живот е почти такъв.

— Наистина?

— Да. Мисля си, че ние всички си имаме нашите бури — отвърнах аз.

Той ми се ухили.

— Ти прав, да знаеш. Преди не мислех така, но сега да.

Отвърнах на усмивката му.

— Мисля, че ти също си прав. — И бях искрен с него. Сега, когато бях надникнал под повърхността, младежът изглеждаше съвсем различен човек.

Стори ми се, че Кимо иска да ми каже нещо. Той се поколеба, може би събираше смелост и после ми довери:

— Някой ден ще завърши и ще почне добра работа. Научи се говори по-добре, като теб. — Сетне момчето замълча. Очевидно моето мнение означаваше нещо за него.

— Е — рекох аз, — мисля, че всеки, който разбира морето така добре като теб, може да направи всичко, каквото си поиска.

Видях лицето му да засиява.

— Ти наистина мислиш така?

— Наистина мисля така.

Известно време Кимо остана мълчалив и потънал в размисъл и затова аз просто си седях в лодката и се вирах в прозрачната вода. После той изведнъж дръпна въдицата си и подкара лодката.

— Има едно място, дето искам да ти покаже.

Променихме курса и плавахме на юг, докато се озовахме над един риф, който се виждаше под повърхността на водата.

Кимо пренареди платната, събу сандалите си, без да развързва каишките и се гмурна в морето като тюлен. Скоро след това главата му отново се показва. Очевидно чувствайки се тук в стихията си, той се пресегна през борда на лодката, грабна от дъното маска за гмуркане, а на мен хвърли чифт плувни очила.

— Хайде, скачай вътре!



— Веднага! — извиках аз ентузиазирано. Както бях потен и мръсен, малко плуване беше добре дошло. Разкопчах ризата си, събух чорапите и маратонките си, наместих очилата на лицето си и бързо скочих след него, докато той се носеше плавно точно над красивия и остър като бръснач коралов риф, на около три метра под повърхността.

Кимо преплува още десетина метра, сетне се спря и зарита с крака на едно място, за да ме изчака. Не бях много добър плувец и се придвижвах с усилие. Най-накрая го настигнах и се задържах на повърхността с неопитни движения, но вече бях уморен. Затова, когато младият хаваец ме подкани с думите „Давай след мене надолу“, вече не преливах от възторг.

— Почакай малко! — казах аз задъхан, и донякъде разкаян, че не бях плувал повече в басейна на колежа. — Какво има там долу?

Кимо се чувстваше във водата напълно у дома си и затова недооцени факта, че моето положение може би не е толкова комфортно. Но като видя разколебаното ми изражение, той се отгласна няколко пъти по гръб като видра, доближи се до мен и ми обясни.

— Долу има пещера. Никой не знае за нея, освен мен. Аз покаже на тебе.

— Но тя е под водата. Как ще дишаме.

— Най-напред ти трябва да задържиш дъх. Но веднъж щом минем през тунел и стигнем тази пещера, там има въздух — каза той, споделяйки откритието си с нарастващо вълнение.

Значително по-малко ентузиазиран, аз попитах:

— Колко време трябва да си задържим дъ...? — Изведнъж той се преобърна и се гмурна право надолу под блещукащата водна повърхност. — Кимо! — Извиках аз след него. — Колко дълъг е тунелът?

Имах няколко секунди, за да взема решение. Дали да го последвам или просто да се върна обратно в лодката. Второто беше по-безопасно и вероятно по-разумно. Но един тих глас, който бях чувал и много други пъти в миналото, ми нашепна: „Не пропускай този шанс!“

— О, я да млъкваш! — казах аз на глас, поех си въздух с няколко дълбоки, бързи вдишвания и се гмурнах след Кимо.

Плувните очила прилепваха чудесно и в действителност се чувствах по-добре под водата, отколкото на повърхността. Помогнаха ми всички упражнения по дишане, които бях правил в миналото, а

също онези, които и сега правех всекидневно. Можех да си поема дълбоко въздух и да издържа с него по-дълго от повечето хора, но не и достатъчно дълго, за да сляза на пет метра дълбочина и после да се гмурна в тунел, който водеше бог знае накъде.

Ушите ме заболяха от налягането. Хванах носа си с ръка и издишах част от въздуха. Гребях след Кимо като обезумял, мислейки си през цялото време за пещерата, в която имаше въздух. Видях го да се вмъква в една дупка от едната страна на рифа и го последвах в сумрачната светлина. За мой ужас тунелът започна да се стеснява, докато плувахме. Внимателно избягвах острите корали. В съзнанието ми се мярна образа на змиорка и аз надникнах в тъмните ниши вляво и вдясно, където можеше да се крие това морско създание. Белите ми дробове ми изпратиха сигнал, че е време да се поема въздух — веднага — но тунелът продължаваше все по-навътре, докдето ми стигаше погледът. След това се стесни още повече. В миг на паника разбрах, че не мога да се завъртя и да се върна. Гърдите ми се напрегнаха неистово, но аз стисках устни и плувах все нататък.

Видях краката на Кимо да изчезват и устата ми тъкмо щеше да се отвори, за да почувствам как в нея нахлува вода, когато тунелът зави право нагоре и аз си поех въздух като новородено, озовавайки се в пространството на подводната пещера.

В значително по-добро настроение аз лежах задъхан на някаква скална тераса, наполовина потопен във водата.

— Ама че местенце, а? — каза младият хаваец.

— Аха — успях да отвърна аз. Докато се съвземах, вдигнах глава и разгледах чудното съчетание от пурпурни, зелени и сини корали, направени сякаш от ръката на филмов сценограф. След това забелязах нещо странно. Един единствен лъч светлина проникваше през тавана на пещерата. Но целият риф беше под водата! Как беше възможно там да има отвор?

— Ти забеляза светлината, а? — рече Кимо. — Там горе в тавана — виждаш онова парче стъкло? То покрива един отвор и така водата не влиза.

— Но как...?

— Ама — японски гмурци. Мисля те го направили много отдавна. Може би те изследвали тази пещера и сложили стъклото там — каза той и посочи с ръка.

Кимнах все още озадачен.

— Но как въздухът е проникнал тук?

— Той влиза само няколко пъти в година, когато отливът отива много ниско. Понякога се процежда нагоре. За първи път открил това място, когато видях малки мехурчета да идват към повърхността.

Вече бях по-добре и седнах на скалата. Беше наистина вълнуващо да бъдеш в тази скрита ниша, недосегаем за останалия свят. Ние се ухилихме един на друг като две момчета, сврели се в тайното си скривалище.

— Мислиш, че някой друг някога е бил тук? — попитах аз. Кимо сви рамене.

— Само тез гмурци *ама* и аз.

След това се смълчахме и заоглеждахме със страхопочитание, чувствайки енергията в тази подводна пещера, в която струеше слънчевата светлина.

Кимо легна по гръб и се вторачи в тавана. Аз се впуснах в проучване и запълзях предпазливо по острите корали. В това подводно пространство морските водорасли и треви се бяха впили здраво в скалата и придаваха на пещерата тайнствен зеленикав оттенък.

Тъкмо се обръщах, за да запълзя в обратната посока, когато ръката ми се подхлъзна и потъна в една цепнатина в корала чак до рамото. Понечих да я извадя, но в този момент дланта ми попадна върху някакъв предмет — може би камък. Измъкнах находката си и смаян видях нещо като малка статуя, покрита с такава дебела кора от водорасли и миниатюрни рачета, че не можех да бъде сигурен какво точно съм намерил.

— Виж това! — извиках на Кимо.

Хаваецът се приближи и се вторачи в предмета със страхопочитание равно на моето.

— То прилича на статуя или нещо такова — рече той.

— Ето, вземи — казах аз и му подадох статуйката. Никак не ми се искаше да му я давам, но като че ли така беше редно.

В погледа на Кимо прочетох очевидното желане да я притежава, но и той си имаше свои принципи.

— Не. Ти я намери. Задръж я. Да запомниш.

— Благодаря ти, че ми показа тази пещера, Кимо.

— Ти пазиш тайна, нали?

— Никога няма да издам къде е тя — обещах аз и пъхнах статуйката в гащите си.

Плуването в обратна посока беше трудно, но не и толкова мъчително като предишното, защото знаех колко дълго е разстоянието и бях намерил време да си почина и да си поема достатъчно въздух.

Когато стигнахме брега, вече се смрачаваше. Кимо настоя да отседна у тях на гости. Така се запознах с трите му сестри и четиримата му братя, двама от които вече бях срещнал на улицата. Всички ми кимнаха — някои с любопитство, други разсеяно — преминавайки бързо през стаята, в която ние двамата седяхме и разговаряхме. Кимо ми предложи бира, която приех и отпивах на бавни глътки, а също и някакъв лютив бурен, наречен от него „Екстазният удар на Мауи“, който отказах.

Поговорихме си до късно през нощта и постепенно разбрах една човешка душа, много различна от моята и въпреки това същата.

Преди Кимо да се дотътри до неоправеното си легло и аз да се опъна на пода върху няколко одеала, младежът ми довери и нещо друго. Каза ми как през целия си живот се е чувствал различен от другите хора.

— Сякаш съм от друго място или нещо такова — добави той. — И имам чувство, че има нещо, което аз трябва да направя с мой живот, само не зная какво... — Гласът му постепенно заглъхна.

— Може би най-напред да завършиш училище — предложих аз. — Или да преплуваш седемте морета.

— Да — каза той. — Да преплувам седемте морета.

Докато се унасях в сън, си мислих за този невероятен ден, започнал от върха на една планина и завършил в подводната пещера на Кимо. И намирането на покритата с морска кора статуя, която сега беше на сигурно място в раницата ми. Трябваше да я разгледам внимателно при първа възможност.

На сутринта си взех довиждане с Кимо и поех обратно към тропическите гори на Молокай и към долината Пелекуну. Имах чувството, че „съкровището“ на Мама Чия се състои от малки късчета и парченца, които събрани заедно можеха да придобият някакъв скрит смисъл. И ако просто поддържах сетивата си отворени и следвах

сърцето си, аз щях да открия останалата част от него, каквото и да представляваше то.

Докато вървях по шосетата, от време на време на време ме взимаха на стоп различни селскостопански работници или жители на Каунакакай; после тръгнах през гората и през цялото време си мислех за Кимо и другите, които бях срещнал — все хора с различно обществено положение и професии. Спомних си за видението си в огъня и се замислих за мисията им като човешки същества и как всички намират точното си място в по-голямата картина на живота. Един ден щях да науча как да им помогна да разберат и да открият истинския смисъл. Ако не друго, това знаех със сигурност.

След като се мръкна, навлязох в някаква особена част от тропическата гора и се почувствах дезориентиран и внезапно уморен. Не исках да се въртя в кръг и затова реших да остана да спя тук, докато се съмне и сетне да продължа. Легнах на земята и бързо се унесох с някаква смътна тревога, сякаш не трябваше да бъда тук, но това беше просто едно неясно чувство и вероятно се дължеше на умората ми.

През нощта ме споходи странен и мрачен, но завладяващо еротичен сън. Над мен се спусна зъл дух. Една загадъчна прелъстителка, едновременно страховита и ужасяващо чувствена, дойде да се люби с мен... до смърт. Тя носеше прозрачна синя мантия, през която се виждаше кадифената ѝ кожа.

Наполовина събуден, аз осъзнах къде се намирам. Бях сграбчен от леден ужас, когато почувствах присъствието ѝ и зърнах един женски силует, покрит със син газ, да се носи към мен между дърветата. Погледнах бързо вляво и вдясно и видях, че се бях залутал на някакво място с небелязани гробове, където бродеха неспокойни души.

Усетих кожата по тила ми да настръхва, когато Първичната ми същност ми нареди да се махна оттук. Незабавно!

Когато ледената, изящна фигура се приближи още повече към мен, почувствах, че единствените ѝ оръжия бяха страхът и съблазънта, но аз бях подготвен за тях, защото се бях завърнал от ада и нито едно от тях нямаше предишната си власт над мен. „Ти няма да ме имаш!“, казах аз заповеднически. „Аз не съм тук заради теб.“

Заставих се да се събудя напълно и бавно се заотдалечавах от това място, без да поглеждам назад, знаейки през цялото време, че прелъстителката ме следва отблизо.

В един момент долових, че тя се отказа от преследването и започна да изостава, но въпреки това продължих да вървя през цялата нощ. Безпокоеше ме и нещо друго — едно смъртно усещане, че пропускам нещо важно. Но този път то се оформи подобно на дума, която е била на върха на езика ми.

В ума ми долетя една фраза от гатанката на Мама Чия: „Че е горе то и долу...“ Какво можеше да означава това?

Аз бях „горе“ в планината и „долу“ в града. Спуснах се и „под морето“. Едно нещо се повтаряше навсякъде. И горе и долу. Имаше нещо различно и нещо си оставаше същото. Защото, където и да отидех, там бях неизменно и аз! Съкровището не беше на нито едно от тези места поотделно, а във всички тях едновременно. Мама Чия вече ми бе дала отговора; *то беше вътре в мен* — не по-далеч от сърцето ми.

Случилото се не беше просто интелектуално осмисляне на загадката, а по-скоро екстазно откритие, което се стовари върху ми с непреодолима сила. За миг загубих всякаква представа за тялото си и рухнах на влажните листа. Бях намерил съкровището, най-важната от всички тайни. Вътре в мен се надигна вълна от енергия. Искаше ми се да крещя и да танцувам!

Но в следващия момент възторгът отстъпи на друго чувство, внезапно усещане за загуба. И без да зная как, аз знаех, че Мама Чия умираше. „Не!“, проехтя викът ми сред дърветата. „Не! Все още не. Моля те, почакай ме!“

Скочих на крака и затичах.

## ЖИВЕЕМ, ДОКАТО УГАСНЕМ

*Истинските учители превръщат себе си в мостове и приканват учениците си да минат по тях. После, след като им помогнат в преминаването, учителите радостно пропадат надолу, насърчавайки питомците си, самите те да направят от себе си мостове.*

Никос Казанзакис

Тичах, катерех се и отново тичах, докато изгубих всякаква представа за времето. Покрит с кал, изтощен, изпорязан, ожулен и после окъпан от топлия дъжд, най-накрая аз залитнах и паднах пред прага на стълбището на Мама Чия два часа след залез слънце.

Фуджи, Мицу, Джоузеф и Сара излязоха навън и Джоузеф ми помогна да вляза. Мама Чия лежеше неподвижно на кушетката и навсякъде около нея имаше цветя.

Моите приятели ми помогнаха да направя първите една-две крачки и после отстъпиха назад, когато се приближих и коленичих до леглото с наведена глава и сълзи по страните. Положих чело на ръката ѝ, сега толкова студена.

В началото не можех да продумам нито дума; милвах лицето ѝ, взимах си сбогом и шепнех тиха молитва. Седналата наблизо Мицу галеше Сачи по косите и я утешаваше. В блаженото неведение на детските си години, Сократ спеше кротко до сестра си.

Джоузеф, подобен на тъжен Дон Кихот с печални очи, бе обгърнал рамото на Сара, която в мъката си се полюшваше напред-назад.

Долината бе притихнала и наоколо цареше тъга, несмущавана от писукането на Червенка, птицата апапане. Тук бе издъхнала една много необикновена жена и дори птиците скърбяха по свой начин.

Точно в този момент апапането кацна на перваза на прозореца, килна главица на една страна и погледна към Мама Чия.

Птиците умеят да издават един особено тъжен писък и тази сутрин ние чухме Червенка да произвежда този непривичен звук, когато кацна до мъртвата. След това го повтори и отлетя като душата ѝ.

Излязох навън. Въздухът беше топъл и влажен. Погледнах на изток към издигащото се слънце, което сега огряваше небето, очертавайки силуетите на хълмовете. Джоузеф ме последва.

— Вероятно е издъхнала тихо през нощта — рече той. — Фуджи я намери само преди час. Дан, чухме, че си заминал нанякъде. Как разбра?

Погледнах го продължително и очите ми отговориха вместо мен.

Приятелят ми кимна с разбиране и сетне каза:

— Преди известно време тя ми остави едни указания къде трябва да занеса бебето на Тия и други делови неща. Поиска да бъде кремирана и погребана в гробището на кахуните. Ще се погрижа за необходимото.

— Аз също бих искал да помогна с нещо... с всичко, каквото трябва — рекох аз.

— Да, разбира се, щом желаеш това. А, има и още нещо — каза той и ми подаде парче хартия. — Мисля, че тя е написала това тази нощ.

Наведохме глави над бележката и разчетохме шест думи, надраскани с разкривения почерк на Мама Чия: „Приятелите никога не си казват довиждане.“

Спогледахме се и се усмигнахме с премрежени от сълзите очи.

Влязох обратно вътре, седнах наблизко и останах загледан в нея. Когато бях малък, смъртта беше за мен като непознат странник — телефонно обаждане, писмо, новина, официално известие за хора, които рядко бях виждал. Тя посещаваше други домове и други места. Хората просто избледняваха в паметта ми.

Но изживяването сега беше истинско и болеше като току-що получена рана. Докато седях там, край тялото на Мама Чия, усещах студения дъх на смъртта да нашепва в ушите ми откровения за собствената ми тленност.

Погалих бузата на Мама Чия и осъзнах, че никаква метафизична философия не може да облекчи болката в сърцето ми. Тя вече ми липсваше. Почувствах празнотата, която бе оставила, сякаш част от живота ми ми беше отнета. И си помислих, че в края на краищата, ние



нямаме никакъв контрол над съдбата си, никаква способност да спрем вълните, които се стоварват върху ни. Можехме единствено да се носим по тях, да прегърнем онова, което ни сполита и да го използваме за израстването ни. Да се приемаме такива, каквито сме, с нашите силни и слаби страни, с глупостта ни и с нашата любов. Да приемаме абсолютно всичко. Да правим, каквото можем и да следваме потока на живота.

На някои може да им се стори странно, че бях толкова привързан към една жена, която срещнах така скоро, но възхищението ми към Мама Чия за нейната доброта, смелост и мъдрост имаше много по-голямо значение от краткото време на нашето познанство и правеше смъртта ѝ още по-болезнена за мен. Може би я бях познавал през целия си живот. Тя беше една от многото ми любими учители, които по някакъв начин ме бяха очаквали от самото ми раждане.

Джоузеф се свърза със сестрата на Мама Чия, която съобщи новината на останалите ѝ роднини. Оставихме тялото в покой два дни, каквато беше молбата на Мама Чия. След това, на третата сутрин, се подготвихме за прехода през долината Пелекуну към свещената горичка с дървета кукуй и близкото гробище. Старият пикап на Фуджи беше приспособен като катафалка и ние го украсихме с венци и гирлянди от цветя. Потеглихме бавно на изток по второстепенни пътища и продължихме все нататък, докъдето позволяваше проходимостта им. Най-напред вървахме Фуджи и аз, следвани от Джоузеф, Сара, Мицу с малкото ѝ момче, децата на Джоузеф, Виктор, племенничките ѝ, след това други роднини и накрая дълга върволица от местни хора, на които Мама Чия бе помагала през годините.

Когато пътят свърши, ние я понесохме на ръце върху носилката, направена от приятелите ѝ в колонията за прокажени, по хлъзгави и виещи се пътеки, които минаваха покрай водопади и през гори с кукуй, които Мама Чия толкова обичаше... Самите прокажени нямаха право да напускат лагера си и не бяха сред нас, но те изпратиха много цветя.

Стигнахме гробището на кахуните през късния следобед. Почувствах древния дух Ланикаула да поздравява Мама Чия и всички нас, както и бях очаквал, че ще направи. Сега те и двамата щяха да бдят завинаги над този остров, който толкова обичаха.

Когато се здрачи, вече бяхме построили погребалната клада, както бе поискала самата тя. Положихме я в легло от цветя и венчелистчета върху наредените напречно клони и цепеници, които събрахме от по-сухите места на острова.

Когато всичко беше готово, най-близките ѝ хора казаха кратки слова в нейна памет или цитираха мисли, които им напомняха за нея.

Фуджи беше твърде сломен, за да говори, но съпругата му Мицу, припомни на множеството една мисъл на Мама Чия.

— Ето какво ме научи тя — ние не можем винаги да правим големи неща в живота си, но можем да правим малките неща с голяма любов.

Джоузеф се позова на цитат от Буда:

— „Големи са даровете за човека. Съзерцанието и религиозните занимания успокояват ума; осмислянето на голямата истина води към нирвана; но по-велика от всичко е...“ — тук той се разплака, — „по-велика от всичко е любящата доброта.“

Без да отклони очи нито за миг от кладата, Сачи каза съвсем простичко:

— Обичам те, Мама Чия.

Друга непозната жена сподели:

— Мама Чия ме учеше, че добрите думи могат да бъдат кратки и лесни за изговаряне, но те отекуват във вечността. — След това тя се отпусна на колене, сведе глава и зашепна молитва.

Когато дойде моят ред, умът ми беше свършено пуст. Бях приготвил да кажа нещо, но после го забравих. Стоях мълчаливо, загледан в погребалната клада, докато в съзнанието ми прелитаха различни образи — срещата ми с Рут Джонсън на улицата, след това забавата и после как се грижеше за мен, докато се възстановявах. И тогава си спомних няколко отдавна забравени стиха от евангелието на Матей:

— „Защото гладен бях и Ми дадохте да ям; жаден бях и Ме напоихте; странник бях и ме прибрахте; гол бях и Ме облякохте; болен бях и ме посетихте; в тъмница бях и Ме споходихте.“ — Изрекох тези думи не заради мен, а за всички хора, които се бяха събрали тук.

Фуджи се приближи към мен и за моя изненада ми подаде запалената факла.

— Последната ѝ воля беше ти да запалиш кладата, Дан, ако все още си на Молокай. Думите ѝ бяха, че ти ще знаеш как да я изпратиш. — Той се усмихна тъжно.

Вдигнах факлата и разбрах, че всичко, на което ме беше научила тя, се свеждаше до това: живей, докато угаснеш.

— Сбогом, Мама Чия — казах гласно. Докоснах с факлата сухата трева и малките клонки, чу се припукване и огънят затанцува. Скоро тялото на Мама Чия се покри с хиляди червени, бели, розови и пурпурни венчелистчета и след това пламъците го обгърнаха и погълнаха.

Когато пушекът се заиздига към небето, аз отстъпих назад от палещата горещина. И после, докато светлината на деня гаснеше над тази неголяма група хора, вторачени в езиците на огъня, аз си спомних как Мама Чия обичаше да се позовава на различни мъдрости. Като от нищото, в ума ми се мярнаха едни думи на Джордж Бърнард Шоу, които можеха да бъдат казани от самата нея и в следващия момент чух гласа си да ги произнеса достатъчно силно, за да не бъдат заглушени от пращенето на ревящата клода, така че всички да ги чуят:

— „Искам да изтлея напълно, преди умра, защото колкото по-усилено работя, толкова по-истински живея. Наслаждавам се на живота заради самия него. Животът за мен не е «краткотрайна свецица», а бляскава факла, която държа за момента в ръката си и искам да я накарам да пламти, колкото може по-ярко...“ — Гласът ми трепна и не можах да продължа.

Говореха и други, подтиквани от чувствата си, но аз вече не чувах нищо. Плачех и се смеех, както би се смяла Мама Чия. След това паднах на колене и сведох шава. Сърцето ми беше отворено, умът ми притихнал.

Изведнъж погледнах нагоре, защото чух гласа на Мама Чия, звучен и ясен, все едно стоеше пред мен. Всички останали или бяха навели глави или се взираха в огъня и по това разбрах, че думите ѝ отекваха единствено в смълчаните зали на собствения ми ум. Галещият, весел глас на Мама Чия каза:

*Над гроба ми не стой и не плачи.  
Духът ми не е тук — не спи.  
Вятър съм аз в простори сиви завилнял,  
сняг по върхове планински засиял.  
Слънчев лъч съм в узрялото зърно,  
капката дъждовна върху есенно листо.  
Над гроба ми не стой и не плачи.  
Не съм аз мъртва и духът ми тук не спи.*

Когато чух тези думи, сърцето ми се разгърна. Съзнанието ми полетя към място, където никога не съм бил преди. Почувствах естеството на тленността и на смъртта в големия кръговрат на живота. Съкрушен, усетих у мен да се надига състрадание към всички живи същества и едва не изгубих съзнание. Пропаднах в бездните на отчаянието и оттам се възвисих към висотите на блаженството — тези две чувства се редуваха със скоростта на светлината.

След това вече не бях на Молокай, а в онази малка стаичка, която бях зърнал във видението си под водопада. Същата онази парлива, остра миризма на отходни канали и разложение изпълваше въздуха, само отчасти смекчена от силно ухание на тамян. Видях една монахиня, която се грижеше за прикован към леглото прокажен. Само след миг се превърнах в монахинята, облечена в тежка мантия в този зноен ден. Протегнах ръка, за да намажа лицето на клетника с мехлем. Сърцето ми беше напълно отворено за любовта, болката и всичко, каквото се случваше по света. А в лицето на прокажения виждах, лицата на всички онези, които някога бях обичала.

В следващия момент стоях на улица „Пигал“ и наблюдавах как един жандарм помагаше на някакъв немощен пиян човек да се качи в полицейска камионетка. След това самият аз станах полица и усетих отвратителния дъх на нещастника. Проблесна светлина и видях пияницата като дете, сгушен в един ъгъл, целият треперещ, докато баща му го налагаше с колана си в пиянско изстъпление. Долових болката му, страха му — всичко. Поглеждайки през очите на жандарма, аз пренесох клетника внимателно до камионетката.

После открих, че се вирам като през огледало в едно момче в неговата спалня в дома му, който се намираше в елитен квартал в Лос

Анжелис. То смъркаше някакъв прах през носа си. Долових чувството му за вина, съжаление и самоненавист. След това в мен остана само състраданието.

Сетне се озовах в Африка и видях един измъчван от болки старец да се опитва да даде вода на умиращо бебе. Изкрещях и гласът ми проехтя в това място извън времето, където стоях. Изкрещях заради бебето, заради стария африканец, момчето от Лос Анжелис, пияницата, монахинята и прокажения. Онова бебе беше моето дете, а онези страдалци бяха моите хора.

Исках толкова много да помогна, да направя нещата по-леки за всяка измъчена душа, но знаех, че от мястото, където се намирах, можех единствено да обичам, да разбирам, да вярвам в мъдростта на вселената, да сторя, каквото мога и да приема нещата.

Когато видях всичко това, почувствах в себе си взривна вълна от енергия, която премина през сърцето ми, за да ме доведе до състояние на съвършено съпричастие към самото битие.

Тялото ми стана прозрачно и пулсираше в цветовете на дъгата. Най-долу беше червеното, което преливаше в оранжево, жълто, зелено и златно. След това вътрешният ми взор заплува в лъчисто синьо сияние и оттам се издигна още нагоре към челото ми, където доминираха индигово синьото и виолетовото...

Бях извън пределите на собствената си идентичност, неангажиран с физическото си тяло и се носех в пространство, където духът наблюдаваше плътта от точка, високо над планетата Земя. Сетне същата тази Земя започна да се стопява в необятността, самата слънчева система се превърна в чезнещо петънце, после и галактиката, докато накрая бях над илюзиите за пространство, материя и време и видях Голямата Тайна: парадокс, хумор и промяна.

Онова, което се случи по-нататък, не може да бъде описано с думи. Бих могъл да напиша примерно: „Аз станах Едно със Светлината“, но тези думи изтляват и се превръщат върху страницата на пепел, защото не съществуваше нито „Аз“, нито „Едно“, нито пък отделен ум, който да изживее всичко това. Опитът да се опише нещо подобно е бил страховито предизвикателно за мнозина мистични поети от различни векове. И как би могъл човек да нарисува картина, сходна с платната на Ван Гог, очертавайки образите с пръчка върху кал.

Вселената ме превърна в пепел, погълна ме. От мен не остана и следа. Единствено Блаженство. Реалност. Мистерия.

Едва сега осмислих таоистката поговорка: „Онзи, който казва, не знае; онзи, който знае, не казва.“ Не защото мъдрите не говорят, а защото Голямото нещо не може да бъде изречено. Да се опитваш да го опишеш с думи е все едно да хвърлиш камък към някоя звезда. И ако тези думи звучат нелепо, така да бъде. Но един ден, и този ден може би не е толкова далеч, ти също ще се увериш в това.

Завърнах се в нормалното време и пространство — замаян и дезориентиран — сякаш бях паднал от самолет през нощта. Все още седях до погребалната кладя на Мама Чия. Над луната прелитаха тъмни облаци. Земята блестеше от скорошен дъжд. Целият бях подгизнал. Дъждът бе угасил последните въглени, които бяха погълнали кладата. Един час бе изминал за няколко мига.

Другите си бяха отишли. Останал беше само Джоузеф. Той коленичи до мен и ме попита:

— Как си, Дан?

Не можех да говоря и затова кимнах. Джоузеф ме стисна внимателно по врата. Почувствах неговата отзивчивост и обич в досега на пръстите му. Той разбра, че ми е нужно да остана още малко, хвърли последен поглед към изгорялата кладя и си тръгна.

Поех си дълбоко въздух и почувствах уханието на влажната гора и затаената миризма на дима. Нищо вече не изглеждаше напълно реално, сякаш просто играех моята роля във вечната драма на живота и това измерение не беше нищо повече от една зала за репетиции в безкрайния театър на върховния Бог.

В ума ми се заредиха въпроси, в началото един по един и после безброй наведнъж. Загубих досега си с божественото, върнах се обратно в ума и тялото си, бях отново долу на земята. Какво означаваше всичко онова, което се бе случило?

Може би бях достигнал „мястото отвъд времето и пространството“, за което ми беше говорила Мама Чия. Думите ѝ тогава бяха прозвучали абстрактно и нелепо, защото надхвърляха опита ми. А сега бяха жива реалност. Тя ми беше казала: „Там ти можеш да срещнеш всеки, когото пожелаеш.“ Толкова много исках да се озова на това място отново, за да я зърна още веднъж.

Продължих да стоя разтреперан, скован и загледан в празното пространство, докато накрая дърветата потънаха в мрак.

Тогава се обърнах и поех обратно по пътеката през тропическата гора. Високо горе видях едва-едва шествието от хора, които осветяваха пътя си с факли.

Но нещо не ми позволяваше да напусна това място. Чувството беше съвсем ясно и затова седнах на земята и зачаках. Останах така през цялата нощ, като от време на време клюмах и после отново се размърдвах. Понякога очите ми бяха затворени като при медитация, после пак ги отварях и се вирах в пространството.

Когато първите лъчи на слънцето се провряха през клоните на дърветата и огряха останките от погребалната клада, Мама Чия се появи пред мен, съвсем реална, но полупрозрачна. Не знаех дали някой от другите щеше да я види, ако беше наоколо и дали това не беше само образ, съществуващ единствено в моя ум.

Но тъй или иначе тя стоеше там. Видението вдигна ръка надясно към склона и ми посочи една горска поляна, опасана отвсякъде от дървета.

— Искаш да се изкача там? — попитах аз гласно. Тя само ми се усмихна тихо. Замижах за миг срещу яркото слънце. Когато отворих очи, нея я нямаше.

Благодарение на промененото ми и може би по-прецизно възприятие за реалността всичко това ми се струваше съвършено нормално. Изправих се бавно и потеглих натам, накъдето ме беше упътила.

Все още объркан от скорошните събития и прозрения, аз ходех на зиг-заг между гъстите храсти и един-два пъти се заплетох в лепкавите лози. След това шубраците постепенно оредяха и пред мен се появи тясна пътека.

## УРОЦИ ПО САМОТА

*Ние трябва да преминем през самотата и трудностите, уединението и тишината, за да намерим онова магическо място, където можем да танцуваме недодялания си танц и да запеем скръбната си песен. Но докато пеем и танцуваме, ние изпълняваме най-древните ритуали на нашето съзнание с чувството, че сме човешки същества.*

Пабло Неруда „Към прекрасния град“

Пътеката ме изведе до една малка колиба с размери около три метра на три. Влязох и открих, че вътре е доста тъмно. Само няколко лъча проникваха през сламения покрив и направените от дървени трупи стени. Когато очите ми посвикнаха със сумрачната светлина, видях от тавана да се спуска дълго и кухо бамбуково стебло, което отвеждаше събралата се на покрива дъждовна вода в дървена каца в ъгъла. В противоположния ъгъл на аскетичната стаичка различих някаква дупка в земята, която служеше за тоалетна и наблизо беше поставена кофа с вода за отмиване на нечистотиите. До една от стените, направо върху пръстения под, имаше легло от дебели листа.

Съдейки по вида на къщата, предположих, че тя служеше като място за бягство от света и уединение. Реших да остана тук, докато получа по-ясен знак какво да правя по-нататък.

Затворих тръстиковата врата след мен. Уморен, легнах на пода и затворих очи.

Почти веднага усетих нечие близко присъствие и се надигнах, без да ставам. Мама Чия седеше пред мен с кръстосани крака като в медитация, но очите ѝ бяха отворени и ярки. Почувствах, че иска да ми съобщи нещо и затова зачаках мълчаливо, като не исках да смутя това неуловимо видение.



Тя направи широк жест с ръка и заговори, а в това време образът ѝ затрептя и започна да избледнява:

— Всичко е сън в съня.

— Не разбирам, Мама Чия. Какво означава това?

— Ние придаваме на нещата наши собствени значения — рече тя и образът ѝ се стопи напълно.

— Почакай! Не си отивай! — извиках аз. Исках да докосна лицето и, да я прегърна. Макар да знаех, че това не е нито подходящо, нито възможно.

Чух в мрака да отекват последните ѝ думи, някъде отдалеч:

— Всичко е наред, Дан. Всичко ще бъде наред... — След това настъпи тишина.

Тя си беше отишла, чувствах това в костите си. Какво трябваше да направя сега? Веднага щом зададох въпроса, отговорът дойде — не оставаше нищо друго, освен да остана тук и да чакам прояснеше.

Огледах тесните предели на моето временно жилище и обмислих ситуацията. Нямах никаква храна, но с това се бях справял и преди. Първичната ми същност вече не се боеше от глада, а в дървената каца имаше достатъчно вода.

Направих няколко енергични разтягания, седнах на земята и затворих очи. Скоро откъслеци и фрагменти от спомени, гледки и звуци се зареяха в ума ми, докато възкресявах цялото си приключение на острова в един произволен монтаж от мимолетни образи и емоции.

Спомних си какво ми беше казала веднъж Мама Чия: „Външното пътуване в най-добрия случай отразява вътрешно пътуване и е негов най-лош заместител. Светът, който възприемаш, само ти предлага символи на търсенето от теб. Свещеното пътуване е вътре в теб. Преди да тръгнеш да търсиш нещо по света, ти трябва да го намериш вътре в себе си. В противен случай учителят ти може да те поздрави, а ти да минеш покрай него, без да го чуеш.

Когато овладееш вътрешното пътуване в душевните предели на своя свят, съзнанието ти повече никога няма да бъде ограничено от пространството и времето или от затвора на физическото ти тяло.“

Макар да бях чул това преди, едва сега вникнах в смисъла му. Преди да предприема пътуване по света, трябваше да съм го извършил

в душата си. Бях ли в състояние да постигна това? Можеше ли съзнанието ми да се спусне толкова дълбоко и да стигне чак до вратата, която да ме отведе отвъд възможностите на физическите ми сетива?

Разсъждавах усилено над това през нощта и на следващия ден. Помнех как бях открил Мама Чия в гората. Знаех, че имам скрити способности като всички нас. Но къде бяха те?

Как изглеждаха и какво щеше да бъде чувството, когато ги откриех?

Сократ веднъж бе загатнал, че „във въображението има нещо повече от онова, което виждат очите“. Той ми обясни, че то е „мост към ясновидството — първа стъпка. Когато се разгърне, добави той, то се превръща в нещо друго. Фиданките израстват в дървета, но въображението е като гъсеница — излезе ли веднъж от пашкула, то полита.“

Щях да започна именно оттук. Затворих очи и оставих образите да прелитат в ума ми: дърветата кукуй и подводната пещера на Кимо, палмата пред дома на Мама Чия и дебелият, извит ствол на индийската палма. Сетне се появи дъщеричката ми, Холи. Тя седеше на пода и си играеше тихо. Почувствах сладко-горчива тъга, когато се замислих над обратите в живота ни и направо от сърцето си ѝ изпратих любовта си, надявайки се, че по някакъв начин тя ще я долови. Благослових също и Линда в ума си и сетне се унесох.

Цялата нощ сънувах ярки сънища, което не беше изненадващо, имайки предвид скорошните събития. Посетих други места, светове и измерения на цветовете. Изживях яснота и чувства, които ме изпълниха със страхопочитание. Но, разбира се, всичко това беше само сън или поне така си мислех...

Дните се редуваха един след друг и скоро разликата между деня и нощта престана да има значение за мен. Просто мъждивата дневна светлина отстъпваше на нощния мрак.

Сутринта на петия ден, доколкото имах вярна представа за времето, ми донесе дълбоко усещане за светлина и покой. Болките от

гледа бяха спрели. Заех се да направя няколко пози от йога и в това време погледът ми беше привлечен от малките точки слънчева светлина по стените, подобни на звезди върху нощно небе. Използвах ги, за да потъна в медитация. Докато дишах бавно и дълбоко, звездите започнаха да избледняват, докато накрая виждах само ума си, отразен върху мрака като латерна магика, като въртележка от образи и звуци, която се носеше в неспирен кръг. Съзнанието ми се докосна до почисти и по-неуловими енергии и скуката престана да съществува. Когато човек няма телевизия, помислих се по едно време аз, намира други неща, които да прави.

Дните се редуваха, подобни един на друг и въпреки това никога едни и същи. Аз седях в пози от йога, дишах и наблюдавах представлението. Лъчите на слънцето и след това на луната се плъзгаха тихо по пръстения под като махало от светлина. Времето течеше кротко и безкрайно бавно, докато улавях почти неуловимите ритми на вселената и се носех в океан от тишина, смущаван от време на време само от случайните плуващи останки от моя ум.

В един момент нещо се промени. Сякаш някаква бариера се вдигна пред упорството на настойчивия ми ум и се отвори врата. Тогава разбрах как Първичната и Съзнателната същност, работейки заедно, изковаваха ключовете към мотивацията, дисциплината, лечителството, способността за зрителни образи, интуицията, познанието, смелостта и силата. Изминаха само няколко секунди, а ми се стори, че съм погълнал цяла енциклопедия по метафизика.

Но подобно на невежия чирак на магьосника, аз не знаех как да спра това. Образите продължиха да нахлуват в ума ми и започнаха да го претоварват. Белите ми дробове работеха като ковашки мехове, все по-силно и по-бързо. Натрупаната енергия ставаше все повече и си помислих, че скоро ще експлодира.

Имах чувството, че лицето ми се скована. Извих устни назад и за моя изненада изръмжах като вълк. След това ръцете ми спонтанно се заизвиваха в серия от *мудри*, като онези пози, които бях видял в Индия.

В следващия момент умът ми сякаш се изключи и открих, че се намирам в гората, лице в лице с трите същности: детската Първична същност, подобната на робот Съзнателна същност и Висшата същност — създание от лъчезарни цветове, в което като вихрушка се въртяха

оттенъци на розовото, тъмносиньото и виолетовото. Това същество от светлина протегна ръце към другите две.

След това трите същности се сляха в едно.

Видях собственото си тяло — съвършено голо с изключение на чифт гащета. Осветяваше ме бледа луна, а ръцете ми бяха широко разперени. От областта на стомаха струеше червеникаво сияние, главата беше като топка светлина, а над нея трепкаха цветовете на дъгата. Това ми напомни за видението, което имах на брега преди толкова много седмици.

Този път влязох във материалното тяло, което стоеше пред мен. Проникнах в него изцяло и почувствах единството на формата му. Долових силата в областта на пъпа, чистотата на сетивата, които осветяваха ума и вдъхновяващия зов да се изкача нагоре към Духа.

Дългата ми подготовка бе възнаградена. Трите същности станаха една. Времето на вътрешните битки бе отминало, нямаше вече съпротива нито отвътре, нито отвън и сега вниманието ми спонтанно и непринудено намираще пристан в сърцето ми. Каквито и образи и мисли да се породяха, те биваха уталожени и превърнати в чувства пак там. Съзнанието ми се превърна в точка в царството на сърцето, издигаща се нагоре към темето ми и към място, което се намираще над веждите и навътре от тях.

Почувствах лековитото въздействие и любящата светлина на Висшата същност, която ме обграждаше, прегръщаше и проникваше в тъканите ми, във всяка клетка и атом. Чух повика ѝ и съзрях някакъв сияен мост, който се простираше между мястото, където се намираще съзнанието ми и Висшата същност, стояща над и навътре от мен. Почувствах нейната сила, мъдрост, нежност, смелост, състрадание и милост. Осъзнах връзката между миналото и бъдещето във вечното настояще.

Извиках отново и се почувствах като точица светлина, която се предвижва по моста към съзнанието на Висшата ми същност. Докато се намирах там, наблюдавах материалното си тяло долу. Собственото ми съзнание и това на Висшата същност започнаха да проникват едно в друго. Скоро бях погълнат от нейното спокойствие, сила, мъдрост и съчувствие.

Сега аз зная онова, което знаеше и тя и чувствах онова, което чувства тя, докато екстазните вълни на безграничната ѝ любов се

носеха в мен. Видях как ангелските енергии бяха създали умело тялото и видях пълните възможности на материалното въплъщение.

Точно тогава долових присъствието и на други създания от светлина около материалното ми тяло. Заля ме вълна на щастие, когато осъзнах, че ги познавам още от детството си, но по някаква причина ги бях пренебрегвал. Някои от тях бяха мои съученици, други познати образи от забравени сънища; ангелски енергии, лечители, наставници и учители — моето духовно семейство. Почувствах обичта им и разбрах, че повече никога нямаше да се чувствам самотен.

Един ангел на съдбата пристъпи напред и вдигна ръце, за да ми предложи символите, които да ме направляват. Не можах да различа даровете му, преди сияйните му ръце да се протегнат и да се разтворят. Най-напред видях светкавица и после сърце. След това се появи златен орел, който държеше в ноктите си лаврова клонка. Досетих се, че тези неща символизират смелостта и любовта и бяха знак на мирния воин.

Последният дар на ангела беше сияйно изображение на самурай с меч до хълбока. Беше коленичил в поза за медитация. Макар да не виждах очите му, знаех, че те са отворени и блестящи. След това образът се стопи. Благодарих на ангела на съдбата за трите дара и сетне той също се отдръпна и изчезна.

Докато се намирах в съзнанието на Висшата същност, аз знаех, че винаги мога да се допитам до ангелите на мъдростта, лечението и яснотата. Можех да надникна в бъдещето или в миналото и да изпратя любовта си на всяко същество във вселената. Оттук можех без никакво усилие да виждам далеч отвъд пределите на физическите си сетива и да се извисявам като орел.

След това откритие почувствах как някаква сила ме тегли обратно към материалното ми тяло. Съзнанието ми потегли по моста от светлина към центъра на челото ми и отново долових звуците на нервната си система и чух ударите на сърцето си.

Ободрен и в покой, аз отворих материалните си очи и усетих у мен да се надига вълна от енергия и блаженство. Докато се намирах все още в това състояние на дълбок унес, надрасках набързо следното послание на пода:

Няма път към покоя;

Покоят е Пътят.  
Няма път към щастието;  
Щастието е Пътят.  
Няма път към любовта;  
Любовта е Пътят.

И това не бяха нехайни поетични щрихи, а мълчаливо осъзнаване на лични истини.

През следващите дни, дори когато съзнанието ми беше в нормалното си състояние, аз започнах да виждам ясни образи на различни места по света. Въображението ми сега можеше да ме отведе по-далече, отколкото някога бях мечтал — до всяка желана реалност.

Материалният свят беше само стартова точка, базов лагер. Вселената се превърна в мое игрище, изпълнено с безброй измерения, времена и пространства. Можех да бъда рицар в средновековна Европа или космически изследовател в петдесет и осмото измерение; можех да посещавам различни светове; да пребивавам в молекулите на медна монета, защото съзнанието ни, че съществуваме, не може да бъде ограничавано от времето и пространството.

След това започнах да пътувам всеки ден — прелитах през гората или обикалях света. Отскачах до малката ми дъщеря ежедневно и я гледах как си играе с новите си играчки, как чете или спи. Вече не бях пленник на материалното си тяло и сега за мен то беше само една от възможните сфери за съществуване. Повече никога нямаше да се чувствам затворен от някакви си стени, от плът или кости.

И си спомних едни думи на Мама Чия: „Използваш израза «моето тяло», защото не си самото тяло. Също така казваш «моя ум», «моите същности» и «душата ми», защото не си тези неща. Ти си чисто Съзнание, което сияе през човешкото ти тяло и остава недокоснато и вечно.

Съзнанието се пречупва през призмата на душата ти, за да се превърне в три форми на светлина — трите същности — като всяка една от тях представлява различна форма на съзнание, уникално пригодена за своята функция, цел и задължение.

Първичната същност защитава и се грижи за материалното тяло в сътрудничество с другите същности, които ѝ предоставят подкрепа и

осигуряват равновесие. Представлявайки едновременно и основа и средство за пътуването на душата по света, тя свързва Съзнателната и Висшата същност към земята като корените на дървото.

Съзнателната същност напътства, информира, превежда на достъпен език и понякога вдъхва увереност на Първичната същност, както родител би се грижил за детето си, учейки го как най-добре да служи на материалното си въплъщение. Но този родител трябва да умее да се заслушва с обич в думите на детето си, да уважава индивидуалния му дух и нарастващото му познание. Бащинството е една свещена тренировъчна площадка.

Висшата същност излъчва любов, напомняйки, вдъхновявайки и палейки отново и отново искрата в Съзнателната същност, притегляйки я нагоре към Духа. Тя приема случващото се в Съзнателната същност и чака, безкрайно търпеливо и с разбиране.

Всяка от трите същности е призвана да помага на останалите две и да се интегрира с тях в едно цяло, по-голямо от сумата на отделните части.“

След това в ума ми като филм премина едно мистично видение, което хвърли светлина върху думите и. Видях някакъв монах, който вървеше в подножието на един планински хребет. Беше късна есен. От клоните на дърветата се сипеха червени, оранжеви, жълти и зелени листа, носени без посока от мразовития вятър. Треперейки от студ, монахът намери една пещера и влезе в нея с надеждата да се подслони и да се скрие от природните стихии.

Вътре обаче монахът откри голяма мечка. Човекът и звярът се спогледаха и в продължение на няколко напрегнати мига монахът не знаеше дали ще излезе навън жив. Мечката тръгна бавно към него и тогава той и заговори: „Хайде да си помагаме, Братко Мечок. Ако ме оставиш жив в тази пещера и се заемеш със събирането на дърва, аз ще ти пека хляб всеки ден“. Мечката се съгласи и те се сприятелиха. Впоследствие човекът беше винаги на топло, а мечката забрави какво е глад.

Мечката беше Първичната същност, а монахът — Съзнателната. Огънят, хлябът и подслонът бяха даровете на Висшата същност. Всеки от елементите служеше на останалите.

Много дни пътувах навътре в себе си, посетих далечни места и накрая се върнах в човешкото си тяло. Бях удовлетворен.

След това си спомних за последният подарък, който бях получил от ангела на съдбата. Преди да заспя, помолих Първичната си същност да ми разкрие какво означава той и да ми покаже пътя към осмислянето му.

На сутринта имах отговора — трябваше да разгледам предмета, който бях намерил в подводната пещера. Сега вече всичко си дойде на мястото и знаех, че вече е време да напусна тази колиба.

Излязох навън и примигах, когато слънчевата светлина парна очите ми и заструи през тялото ми. Усетих влажното ухание на гора след скорошен дъжд. Бях прекарал в самота двайсет и един дни.

Бях много слаб заради продължителния глад и затова се изкачвах бавно по възвишенията. Имах чувството, че тялото ми не е направено от кости и плът — сякаш бях новородено, идващо направо от сламената си утроба. Поех си дълбоко въздух и насочих вниманието си към гледките и звуците на един нов свят.

Знаех, че дълбочината на усещанията, покоят и блаженството, на които се наслаждавах сега, щяха да отминат. Върнех ли се във всекидневието си, щяха да се върнат и обичайните мисли и в това нямаше нищо лошо. Приемах напълно факта, че съм човешко същество. И подобно на Мама Чия щях да живея истински, преди да угасна. Но сега се къпех щастливо в екстаза на едно осъзнато прераждане.

Тъкмо минавах покрай едно дърво папая, когато отгоре се откъсна плод. Улових го във въздуха, усмигнах се и благодарих на Духа за всичките му дарове — големи и малки. Дъвчех папаята бавно и вдишвах сладостния ѝ аромат.

След това забелязах едно малко филизче, подало се изпод червеникавата пръст и устремено нагоре към слънцето. Вътре, в семето на тази неголяма издънка се криеше бъдещо дърво. В него бяха заложени всички закони на природата. Така, както се беше развило миниатюрното семенце, същото се случваше и с всички нас. Първичните ни същности прерастваха в Съзнателни, разгръщайки се и усъвършенствайки своята сетивност; Съзнателните същности се



изкачваха нагоре през сърцето и се превръщаха във Висши, прегръщайки законите на Духа; Висшите същности на свой ред се връщаха към самата Светлина на Духа.

И всяка една от тях теглеше нагоре и насочваше тези отдолу. Долните пък подкрепяха онези отгоре.

Щом малката фиданка ми разкри това, дали и небето нямаше да ми разбули тайните си? Какво имаха да ми кажат камъните и какво щяха да ми прошепнат тревите? Щях ли да науча за пътя на буйния поток и щях ли да се докосна до древната мъдрост на планините? Тези неща предстояха да бъдат открити.

До какво се свеждаше всичко? Спомних си за една случка от живота на Олдъс Хъксли. В късните му години той бил попитан от познат: „Професор Хъксли, на какво ви научиха всичките ви духовни търсения и целия ви опит?“

На лицето на писателя трепнала лека усмивка и той отвърнал: „Може би... да бъда малко по-мил.“

„Малките неща водят до големи промени“, помислих си аз. И сетне въздъгнах със съчувствие към всички онези хора, потънали в дреболиите на всекидневието си, които като мен бяха изгубили от погледа си по-голямата картина и освобождаващата истина в сърцето на нашия живот.

И тогава си спомних за последните думи на Мама Чия: „Всичко е наред, Дан. Всичко ще бъде наред.“

Сърцето ми се отвори и по страните ми потекоха сълзи от щастие; но това бяха и сълзи на горест за онези, които все още се чувстваха самички и откъснати в собствените си колиби на самотата. След това в мен се надигна радостна вълна и аз се разсмях неудържимо, защото знаех с абсолютна сигурност, че те също можеха да почувстват любовта и подкрепата на Духа, стига само да погледнеха към света през зора на сърцето си.

## ЕПИЛОГ

# ПРИЯТЕЛИТЕ НИКОГА НЕ СИ КАЗВАТ ДОВИЖДАНЕ

*Не съществуват никакви карти.  
Няма повече вероучения и философии.  
Оттук насетне насоките идват направо  
от Вселената.*

Акшара Ноор

Веднага щом се върнах в хижата си, аз бръкнах в раницата и извадих оттам покритата с кора статуйка от пещерата на Кимо. Няколко часа я почиствах и остъргвах внимателно с швейцарското си ножче. След безброй измивания и изтърквания, пред смаяния ми поглед постепенно започна да се очертава фигурата на самурайски воин, коленичил и отдаден на съзерцание. Сега вече знаех, че следващата стъпка от пътуването ми ще бъде Япония, където щях да намеря учителя от тайното училище.

През нощта сънувах някакъв мъж, стар азиатец с тъжно и мъдро лице. Огромна тежест бе паднала на сърцето му. Зад него във въздуха се премятаха акробати. И тогава разбрах, че ще намеря този човек, не само за да получа нещо от него, но и за да ми бъде дадена възможността да служа.

Без никакви официалности аз си взех съдържано сбогом с всеки един от приятелите си, които ми бяха станали толкова скъпи — с Джоузеф и Сара, със Сачи и малкия Сократ, с Фуджи, Мицу и бебето им. Сбогувах се също и с хората, които опознах тук и дълбоко обикнах — Маноа, Тия и другите, с които съдбата ме беше срещнала.

Джоузеф ми каза, че Мама Чия е оставила за мен малка лодка, която е на котва в плитко заливче, скрито от дърветата на Калаупапа, колонията на прокажените. Този път си взех достатъчно провизии за

пътуването в обратната посока. През една топла ноемврийска сутрин, докато слънцето изплуваше от морето, аз бутнах вързопа си под седалката, избутах лодката по пясъка, сетне през плитчината и скочих в нея. Морският бриз улови платното ми.

Докато порех вълните на прибой, следвайки нежното издигане и спускане на океана, аз погледнах назад и видях как след проливния дъжд по скалите падаха хиляди водопади. Някои от тях, преди да достигнат морето, избухваха в безброй пръски, които вятърът понасяше като мъгла, а слънцето превръщаше в дъги.

Една по-голяма дъга с възхитителни цветове се простря над целия остров и се издигна към небето. После, когато погледнах още веднъж към брега, само за миг зърнах накуцващата фигура на едра, пълна жена, която изплува от пояса на дърветата и мъглата. Тя вдигна ръка за сбогом и после изчезна.

Насочих лодката право срещу вятъра и се понесох през пролива към Оаху.

На малкия остров Молокай, напътстван от един неочакван наставник, аз бях зърнал невидимия свят, по-широката панорама на живота, с очи, за които двойствеността не съществуваше — нямаше „аз“ и „другите“, отделна личност и човечество, светлина и сянка. И всичко, вътре и вън, бе сътворено от Духа. Тази визия щеше да озарява всичките дни до края на живота ми.

Знаех, че виденията и преживяванията ми щяха да избледнеят и безпокойството щеше да продължи, защото пътуването ми не беше свършило — все още не. Сега щях да се върна у дома, за да видя дъщеря си, да завърша изоставеното и да сложа нещата в ред, просто за всеки случай. След това ми предстоеше да намеря училището в Япония и да открия един друг епизод от миналото на Сократ и Мама Чия, а също и от собственото ми бъдеще. Щях да доверя живота си на ветровете и да потегля отново, накъдето ме поведе Духът.

Островът започна да избледнява и после изчезна напълно под булото от облаци. Един по-силен повей на вятъра изду платното и изпълни въздуха със сладостно уханье. Вдигнах глава нагоре и смаян

видях от небето да се сипе облак от разноцветни венчелистчета. Почувствах да ме обзема благоговение и затворих очи. Когато ги отворих отново, цветчетата бяха изчезнали. Истински ли беше този дъжд от цветя? И имаше ли това значение?

Усмихнат, погледнах към морето. На около стотина метра от мен един огромен, гърбав кит, каквито рядко се виждаха по това време на годината, пореше морската повърхност, стоварваше от време на време величествената си опашка върху водата и изпращаше към мен за поздрав вълна след вълна. Вълните ме оттласкваха напред и аз се носех по морето като древните хавайски царе, отправили се към своя дом. И знаех, че подобно на тази малка лодка Духът ще ме отнесе — както носи всички ни — неумолимо към светлината.

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.